

สตรีราชสำนักไทใหญ่ในเรื่องเล่าของนักเขียนสตรีร่วมสมัย:
การศึกษาบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว

นางสาวจิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-6666-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SHAN ROYAL LADIES IN NARRATIVES BY CONTEMPORARY WOMEN WRITERS:
A STUDY OF WOMEN'S ROLE IN PUBLIC AND PRIVATE SPHERES

Miss Jiraporn Adchariyaprasit

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Comparative Literature

Department of Comparative Literature

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-17-6666-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์ สตรีราชสำนักไทใหญ่ในเรื่องเล่าของนักเขียนสตรีร่วมสมัย: การศึกษาบทบาท
ของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว
โดย นางสาวจิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์
สาขาวิชา วรรณคดีเปรียบเทียบ
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตรีนีลป์ บุญขจร
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ ดร. ชูติมา ประภาศวุฒิสาร

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มหาวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จาตุรี ดิงศรัททิพย์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตรีนีลป์ บุญขจร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร. ชูติมา ประภาศวุฒิสาร)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์)

จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์: สตรีราชสำนักไทใหญ่ในเรื่องเล่าของนักเขียนสตรีร่วมสมัย: การศึกษาบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว (SHAN ROYAL LADIES IN NARRATIVES BY CONTEMPORARY WOMEN WRITERS: A STUDY OF WOMEN'S ROLE IN PUBLIC AND PRIVATE SPHERES) อ. ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร, อ. ที่ปรึกษาร่วม: อาจารย์ ดร. ชุติมา ประกาศวุฒิสาร, 170 หน้า, ISBN 974-17-6666-1

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทสตรีในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะในเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต 3 เรื่อง ได้แก่ *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* (1994) ของ Inge Sargent *The White Umbrella* (1999) ของ Patricia Elliott และ *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* (2000) ของ Nel Adam รวมทั้งศึกษาองค์ประกอบวรรณกรรม และบริบททางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองไทใหญ่ในเรื่องเล่านี้ด้วย

ผลการศึกษาสรุปว่า งานเขียนทั้ง 3 ชิ้นแสดงให้เห็นบทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ บทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ในพื้นที่ส่วนตัว คือบทบาทในครอบครัว ทั้งในสถานภาพความเป็นลูก เป็นภรรยาและเป็นแม่ โดยสตรีสามารถขึ้นเป็นผู้นำครอบครัวและมีอำนาจตัดสินใจมากขึ้น ส่วนบทบาทสตรีในพื้นที่สาธารณะ คือบทบาททางสังคมและการเมือง สตรีราชสำนักไทใหญ่ได้ก้าวขึ้นเป็นผู้นำเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ และมีบทบาททางการเมืองและสังคม บทบาทที่เกิดขึ้นผูกติดอยู่กับบริบททางสังคมการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป

บทบาทของสตรีที่เกิดขึ้นยังแสดงให้เห็นว่า พื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะไม่สามารถแยกออกจากกันได้ โดยเฉพาะการเป็นสตรีราชสำนักไทใหญ่ การเป็นสตรีราชสำนักไทใหญ่ทำให้เรื่องส่วนตัวกลายเป็นเรื่องการเมือง เพราะบทบาทที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งถูกกำหนดจากเงื่อนไขหรือปัจจัยของสังคม เช่น การแต่งงานที่มีนัยยะทางการเมืองเพื่อเอื้อผลประโยชน์ต่อกันในอนาคต หรือการใช้งานครัวหรือการสมาคมเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างเมืองหรือระหว่างประเทศ เป็นต้น

ด้านการศึกษาองค์ประกอบวรรณกรรมพบว่า งานเขียนทั้ง 3 ชิ้นมีลักษณะเป็นเรื่องเล่าที่อิงกับประสบการณ์ของสตรีราชสำนักไทใหญ่ ที่ชี้ให้เห็นผลกระทบอันรุนแรงในสมัยนายพลเนวินเข้าปกครอง ซึ่งทำให้ครอบครัวผู้ประพันธ์และสังคมไทใหญ่ล่มสลาย พร้อมกันนี้ยังเรียกร้องความเป็นธรรมจากรัฐบาลพม่า โดยใช้เรื่องเล่าเป็นเครื่องมือ ดังนั้น ผู้ประพันธ์จึงใช้รูปแบบผสมคือนำงานเขียนทางประวัติศาสตร์ งานเขียนทางชาติพันธุ์ ตำนานผนวกเข้ากับเรื่องเล่าเชิงอัตชีวประวัติ เพื่อนำเสนอประสบการณ์และถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของตน

ภาควิชา	วรรณคดีเปรียบเทียบ	ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา	วรรณคดีเปรียบเทียบ	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา	2547	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4580124922: MAJOR COMPARATIVE LITERATURE

KEYWORD: SHAN ROYAL LADIES IN NARRATIVES / WOMEN'S ROLE IN PUBLIC AND PRIVATE SPHERES
/ WOMEN'S ROLE / CONTEMPORARY WOMEN WRITERS

MISS JIRAPORN ADCHARIYAPRASIT: SHAN ROYAL LADIES IN NARRATIVES BY
CONTEMPORARY WOMEN WRITERS: A STUDY OF WOMEN'S ROLE IN PUBLIC AND PRIVATE
SPHERES. THESIS ADVISOR: ASST. PROF. TRISILPA BOONKHACHORN, PH.D. CO – ADVISOR:
CHUTIMA PRAGARDWUTHISARN, PH.D. 170 PP. ISBN 974-17-6666-1

The main objective of this thesis is to study women's roles in private and public spheres from three narratives: *Twilight over Burma: My life as a Princess* (1994) by Inge Sargent, *The White Umbrella* (1999) by Patricia Elliott, and *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* (2000) by Nel Adam. Another objective of this thesis is to study literary elements and social, cultural, and political contexts of those narratives.

From the study, it can be concluded that all three stories illustrate roles of Shan royal ladies in both private and public spheres. In the private sphere, the stories show how their roles as daughters, wives, and mothers had been changed as those ladies became leaders of their families and as they had more power in making decisions. In the public sphere related to social and political issues, Shan royal ladies had played a leading role in calling on Shan people's rights and freedom from the Burmese government. Their existing roles depend on the changing social and political contexts.

As a result, the narratives showed that women's roles in the private and public spheres could not be separated, especially for Shan royal ladies. Being Shan royal ladies, their private life inevitably became politic. Therefore, parts of their roles were determined by social conditions such as marriage for political reasons and mutual benefit in the future or socialization and catering for establishing international relationship.

As for literary elements, the narratives, based on experiences of Shan royal ladies, show the effects of political persecution during the General Newin regime, which resulted in the ruin of the authors' families and the Shan State. At the same time, the authors employed their writing as a means to appeal for justice from the Burmese government. To accomplish this purpose, the authors combined historical writing, ethnography, myth and fiction with autobiographical elements to present their experiences and to express their thoughts and feelings.

Department	Comparative Literature	Student's signature.....
Field of study	Comparative Literature	Advisor's signature.....
Academic year	2004	Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร และอาจารย์ ดร.ชุตินา ประภาศวุฒิสาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ที่แนะแนวทางในการทำงานวิจัย ตลอดจนให้กำลังใจแก่ศิษย์จนวิทยานิพนธ์สำเร็จ ลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรี ติงศภทิพย์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์ กรรมการ ที่กรุณาช่วยแนะนำและแสดงความคิดเห็น ต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์จนสำเร็จออกมาด้วยความสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณแม่ พ่อ พี่สาวและ ดร. ธนชัย ลิมปสุวัฒน์ ที่ให้ความสนับสนุน ทั้งในด้าน กำลังทรัพย์และกำลังใจ ตลอดจนให้คำปรึกษาอย่างดีเสมอมา ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีแรงทำวิทยานิพนธ์จน สำเร็จลงได้ด้วยดี

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณเพื่อนๆ ที่ช่วยให้คำปรึกษาและให้กำลังใจ ตลอดจนขอขอบคุณ คุณสุนิสา ศรีเจริญที่คอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการติดต่อประสานงานต่างๆ จนวิทยานิพนธ์เสร็จสิ้นลงได้ ด้วยดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	5
แนวเหตุผล ทฤษฎีสำคัญหรือสมมติฐาน.....	5
ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
บทที่ 2 บริบททางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองของไทยใหญ่.....	7
2.1 บริบททางสังคมไทยใหญ่.....	8
2.1.1 สังเขปประวัติศาสตร์ไทยใหญ่.....	9
2.1.2 การปกครอง.....	12
2.1.3 เศรษฐกิจไทยใหญ่.....	16
2.2 บริบททางวัฒนธรรมไทยใหญ่.....	16
2.2.1 วิถีชีวิต ความเป็นอยู่.....	17
2.2.2 ขนบธรรมเนียมประเพณี.....	20
2.2.3 ศาสนาและความเชื่อ.....	24
2.2.4 สถานภาพบทบาทบุรุษและสตรีไทยใหญ่.....	26
2.3 บริบททางการเมืองไทยใหญ่.....	28

2.3.1	ช่วงไทใหญ่อยู่ภายใต้อารักขาของอังกฤษ.....	29
2.3.2	ช่วงเอกราชและไทใหญ่เป็นรัฐหนึ่งในสหภาพพม่า.....	35
2.3.3	ช่วงไทใหญ่อยู่ในวิถีสังคมนิยมพม่า: การล่มสลายของสังคมไทใหญ่.....	39
บทที่ 3	วรรณกรรมเกี่ยวกับไทใหญ่: ประวัติและวิธีการนำเสนอ.....	49
3.1	<i>Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess: ไทใหญ่ในสายตาสตรีตะวันตก</i> ที่ได้เป็นสตรีราชสำนักไทใหญ่.....	49
3.1.1	ภูมิหลังผู้ประพันธ์.....	50
3.1.2	รูปแบบการประพันธ์.....	51
3.2	<i>The White Umbrella: สตรีไทใหญ่ในสายตาสตรีตะวันตก.....</i>	53
3.2.1	ภูมิหลังผู้ประพันธ์.....	53
3.2.2	รูปแบบการประพันธ์.....	54
3.3	<i>My Vanished World: The True of a Shan of a Shan Princess:</i> สตรีราชสำนักไทใหญ่กับเรื่องเล่าของเผ่าชน.....	55
3.3.1	ภูมิหลังผู้ประพันธ์.....	55
3.3.2	รูปแบบการประพันธ์.....	56
3.4	วิธีการนำเสนอ.....	57
3.4.1	โครงเรื่อง.....	58
3.4.2	แนวคิดสำคัญของเรื่อง.....	60
3.4.3	กลวิธีการประพันธ์.....	64
3.4.3.1	การใช้รูปแบบงานเขียนทางประวัติศาสตร์.....	64
3.4.3.2	การใช้รูปแบบงานเขียนทางชาติพันธุ์ (Ethnography).....	69
3.4.3.3	การใช้ตำนานและเรื่องเล่า.....	75
3.4.3.4	การใช้รูปภาพประกอบ.....	77
บทที่ 4	สถานภาพและบทบาทสตรีราชสำนักไทใหญ่ในพื้นที่ส่วนตัว.....	84
4.1	สตรีราชสำนักไทใหญ่กับสถานภาพและบทบาทความเป็นลูก.....	84
4.1.1	ลูกกับความรักรักความกตัญญูและการเชื่อฟังคำสั่งสอน.....	85

4.1.2	ลูกสาวกับมุมมองต่อชนบประเพณี.....	88
4.1.3	ลูกสาวกับการรับภาระของครอบครัว.....	90
4.2	สตรีราชสำนักไทใหญ่กับสถานภาพและบทบาทความเป็นภรรยา.....	93
4.2.1	การอภิเษกของสตรีราชสำนักไทใหญ่.....	94
4.2.2	ภรรยากับหน้าที่ที่มีต่อสามี.....	103
4.2.2.1	ภรรยากับหน้าที่สืบทอดทายาท.....	104
4.2.2.2	ภรรยากับงานครัวและการเข้าสมาคม.....	106
4.2.3	ภรรยากับตำแหน่งมหาเทวี.....	111
4.2.4	ภรรยากับความเป็นผู้นำครอบครัว.....	114
4.2.5	ภรรยากับบทบาทในการประสานความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาต่างๆ.....	117
4.3	สตรีราชสำนักไทใหญ่กับสถานภาพและบทบาทความเป็นแม่.....	118
4.3.1	แม่กับการให้ความรักและหน้าที่เลี้ยงดูลูก: แม่ผู้ทุ่มเทและเสียสละ.....	119
4.3.2	แม่กับการมีบทบาททางการเมือง.....	125
บทที่ 5	บทบาทสตรีราชสำนักไทใหญ่ในพื้นที่สาธารณะ.....	129
5.1	สถานภาพและบทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ทางการเมือง.....	130
5.1.1	สตรีราชสำนักไทใหญ่กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	130
5.1.1.1	บทบาทการเป็นนักการเมืองสตรี.....	130
5.1.1.2	บทบาทการเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองของสตรี.....	133
5.1.2	สตรีราชสำนักไทใหญ่กับการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่.....	140
5.1.2.1	สตรีราชสำนักไทใหญ่กับบทบาทความเป็นผู้นำในการเรียกร้อง ความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่.....	141
5.1.2.2	สตรีราชสำนักไทใหญ่ผู้มีส่วนร่วมในการเรียกร้องความเป็นธรรม และเอกราชไทใหญ่: การใช้เรื่องเล่าเป็นเครื่องมือต่อสู้.....	144
5.2	สถานภาพและบทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ต่อสังคม.....	148
5.2.1	สตรีราชสำนักไทใหญ่กับการริเริ่มและผู้นำงานด้านสาธารณสุขแก่สตรี.....	148
5.2.2	สตรีราชสำนักไทใหญ่กับบทบาทผู้นำพัฒนาการศึกษา.....	151

บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	156
รายการอ้างอิง.....	160
บรรณานุกรม.....	161
ภาคผนวก.....	164
ภาคผนวก ก	165
ภาคผนวก ข	168
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	170

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
รูปภาพ 1: แผนที่ไทใหญ่.....	8
รูปภาพ 2: บัลลังก์แห่งเมืองแสนหวี ผู้นั่งอยู่บนบัลลังก์คือ เจ้าหม่มฟ้า.....	13
รูปภาพ 3: เดสมอน น้องชายเจ้านวล คุ (คนนั่ง) และเพื่อนในชุดไทใหญ่.....	18
รูปภาพ 4: เจ้านวล คุ ในชุดไทใหญ่.....	19
รูปภาพ 5: เจ้านางเวิน เคียว เจ้าแม่ของเจ้านวล คุ ในชุดไทใหญ่.....	19
รูปภาพ 6: เจ้าฟ้าจาแสงกับอิงเง่ในวันแต่งงาน.....	21
รูปภาพ 7: งานปอยเมืองสีป้อ.....	23
รูปภาพ 8: วัดเครือไต ในเมืองแสนหวี.....	25
รูปภาพ 9: ออง ซาน (ซ้าย) กับเจ้าส่วยไต (ขวา) ในวันร่างสนธิสัญญาปางหลวง.....	33
รูปภาพ 10: เจ้าส่วยไต.....	36
รูปภาพ 11: มหาเทวีเฮือนคำ.....	36
รูปภาพ 12: คุ นุ.....	37
รูปภาพ 13: นายพลเนวินกับคู่ถื่น เลขาธิการสหประชาชาติ.....	40
รูปภาพ 14: เจ้าช้าง ณ ยองห้วยขณะกล่าวแก่ชาวบ้านในไทใหญ่ที่มาประชุมในปี 1967.....	42
รูปภาพ 15: กองทัพ SSA.....	43
รูปภาพ 16: ชุนส์.....	45
รูปภาพ 17: อองซาน ซูจี.....	47
รูปภาพ 18: ภาพหน้าปก <i>Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess</i>	78
รูปภาพ 19: ภาพเจ้านางสุจันท์กับเจ้าจาแสงที่ฉายอย่างเป็นทางการ.....	78
รูปภาพ 20: ภาพเจ้านางสุจันท์ (เสื้อขาว คนกลาง) ไปร่วมประชุมกับชาวบ้าน.....	79
รูปภาพ 21: ภาพหน้าปก <i>My Vanished World: the True Story of a Shan Princess</i>	80
รูปภาพ 22: เดสมอนน้องชายเจ้านวล คุ และครอบครัว อาศัยอยู่ในอเมริกา.....	80
รูปภาพ 23: ภาพหน้าปก <i>The White Umbrella</i>	81
รูปภาพ 24: ภาพเจ้าเฮือนคำในชุดไทใหญ่ในวันอภิเษก.....	82

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ในประวัติศาสตร์งานเขียนที่สตรีเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้นมาไม่ปรากฏให้เห็นมากนัก โดยส่วนใหญ่จะถูกผลิตขึ้นจากบุรุษและเนื้อหายังเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับบุรุษ เป็นที่น่าสังเกตว่า เหตุปัจจัยที่ทำให้พื้นที่ทางวรรณกรรมของสตรีถูกจำกัด ส่วนหนึ่งน่าจะเกิดจากการที่สตรีได้รับผลกระทบจากโครงสร้างทางสังคมแบบ “ปิตาธิปไตย” (Patriarchy) หรือแนวคิดที่เชิดชูชายเป็นใหญ่¹ ระบบสังคมแบบนี้ส่งผลให้เกิดการปิดกั้นความคิดเห็น อารมณ์ความรู้สึก การแสดงออกทางปัญญาหรือการกระทำของสตรี โดยสังคมสร้างภาพสตรีให้เป็นมนุษย์ที่อ่อนแอ อ่อนไหว ใช้อารมณ์ความรู้สึกมากกว่าเหตุผล ซึ่งต่างจากบุรุษที่เป็นมนุษย์ที่เข้มแข็ง บึกบึน มีเหตุผล แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่ฝังรากลึกลงในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมตะวันตกหรือสังคมตะวันออก และมีผลกระทบต่อสตรีตั้งแต่เริ่มลี้มตามาตุโลกเลยก็ว่าได้

แนวคิดของสังคมที่มีต่อสตรีเช่นนี้ มีลักษณะคล้ายคลึงกันทั้งตะวันตกและตะวันออก แต่อาจแตกต่างกันไปในรายละเอียดขึ้นอยู่กับปัจจัยบริบทของสังคมหรือชุมชนนั้นๆ ในที่นี้จะกล่าวถึงกว้างๆ สังคมไทยจะเห็นว่ามีลักษณะไม่ต่างไปจากลักษณะข้างต้นมากนัก เมื่อสืบสาวไปดูผลงานวรรณกรรมไทยตั้งแต่เริ่มมีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร จะเห็นได้ว่า กวีส่วนใหญ่เป็นบุรุษ กวีสตรีปรากฏสมัยอยุธยาตอนปลายคือเจ้าฟ้าคุณทูลและเจ้าฟ้ามงกุฎ 2 พระองค์ และสมัยรัชกาลที่ 3 อีก 2 ท่าน คือคุณพุ่มและคุณสุวรรณ ต่อเมื่อไทยได้รับรูปแบบการเขียนงานจากตะวันตก เช่น นวนิยายเรื่องสั้น เป็นต้น ประกอบกับอาชีพนักเขียนได้รับความนิยมจึงเริ่มมีนักเขียนที่เป็นสตรีมากขึ้นตามลำดับ นวนิยายกลายเป็นพื้นที่ให้ผู้หญิงได้เข้ามาเขียนงาน พร้อมกับเล่าชีวิตส่วนตัวและเรื่องราวภายในบ้าน โดยนักเขียนสตรีส่วนใหญ่เป็นนักเขียนสตรีร่วมสมัย เช่น ดอกไม้สด

¹ แนวคิดแบบปิตาธิปไตยหรือการเชิดชูชายเป็นใหญ่ คือ การที่บุรุษมีอำนาจเหนือสตรีและสามารถควบคุมสตรีให้อยู่ภายใต้ความต้องการของบุรุษ ทุกๆ เส้นทางของอำนาจภายในสังคมอยู่ในมือของบุรุษทั้งหมดอย่างสมบูรณ์ รายละเอียดนี้อ้างมาจาก วารุณี ภูริสินสิทธิ์, *สตรีนิยม: ขบวนการอุดมการณ์แห่งศตวรรษที่ 20* (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545), หน้า 90-91.

ก.สุรางคนางค์ สุวรรณี สุคนธา วินิตา ดิถียนต์ เป็นต้น งานเขียนส่วนใหญ่ของนักเขียนสตรีเป็นเรื่องสั้นและนวนิยาย²

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเนื้อหาของงานวรรณกรรมไทยแบบชนบแล้วพบว่า วรรณกรรมไทยหลายเรื่องที่บุรุษเป็นผู้ผลิตมีเนื้อหาเชิงสอนสตรีว่า สตรีที่ดีควรประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร เช่น กฤษณาสมนน้อง สุภาสิตสอนหญิง เป็นต้น จะเห็นว่า สังคมได้สร้างเงื่อนไขและความคาดหวังซึ่งพันธนาการสตรีไทยมาอย่างยาวนาน โดยค่านิยมเหล่านี้ตกทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องด้วยค่านิยมของสังคมที่ให้ความสำคัญแก่บุรุษมากกว่าสตรี บุรุษมีโอกาสในการศึกษา ในขณะที่สตรีไม่มี สตรีที่ต้องการเรียนหนังสือต้องอาศัยแอบเรียนหรือครูพักลักจำ เพราะสังคมเห็นว่าหน้าที่ปฏิบัติของสตรีไม่ใช่งานสร้างงานวรรณกรรมหรืองานเกี่ยวกับสาธารณะ แต่อยู่ที่การเรียนรู้งานบ้านงานเรือน ปรมณิบัตินามี เลี้ยงดูลูก เป็นแม่ศรีเรือน ส่วนบุรุษจะเป็นฝ่ายหาเลี้ยง เป็นผู้ตัดสินใจ และเป็นผู้นำสูงสุดในครอบครัว³

ดังนั้น ด้วยแนวคิดแบบเชิดชูชายเป็นใหญ่ทำให้การสร้างงานวรรณกรรมหรืองานที่เกี่ยวกับสาธารณะจึงตกเป็นของฝ่ายบุรุษเสมอ ซึ่งทำให้บุรุษได้แสดงความสามารถและแสดงออกทางสติปัญญา มากไปกว่านั้นยังช่วยส่งเสริมแนวคิดเรื่องความสามารถทางสติปัญญาที่สังคมมองว่าบุรุษมีมากกว่าสตรีให้เพิ่มขึ้นด้วย โดยเฉพาะในสังคมพุทธที่ยังมีความคิดความเชื่อว่า บุรุษมีสติปัญญาและศีลธรรมเหนือสตรี ดังสะท้อนได้จากการห้ามสตรีบวชเป็นพระภิกษุณีในหลายประเทศหรือการให้พระภิกษุณีรักษาศีลมากกว่าพระภิกษุ

ในสังคมตะวันตกก็มีลักษณะแนวคิดไม่ต่างไปจากสังคมไทยเช่นกัน แต่อาจแตกต่างกันไปในรายละเอียดเท่านั้น โดยจะเห็นว่า งานเขียนที่สร้างสรรค์จากสตรีไม่ปรากฏให้เห็นมากนัก งานเขียนส่วนใหญ่จะเป็นของบุรุษ มีนักเขียนที่เป็นบุรุษมากมายที่มีชื่อเสียงก้องโลก ไม่ว่าจะเป็นเช็กสเปียร์ เกอเธ่หรืออีกหลายๆคน ในสมัยวิกตอเรียนของอังกฤษแนวคิดเชิดชูชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตยปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด สตรีในสมัยนี้ถูกกำหนดจากสังคมไม่แตกต่างจากสตรีตะวันออก ภาพของสตรีซึ่งถูกสร้างขึ้นสมัยนั้นคือ สตรีเป็นตัวแทนแห่งความดี เรียบร้อย บริสุทธิ์

² กุหลาบ มัลลิกะมาส, *วรรณคดีไทย* (ม.ป.ท., 2517), เปลื้อง ณ นคร, *ประวัติวรรณคดีไทย* (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2541).

³ วันทนีย์ วาสิกะสิน และ สุนีย์ เหมะประสิทธิ์, *สังคมไทยคาดหวังอย่างไรกับผู้หญิง* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545).

เครื่องครัดศีลธรรม อ่อนแอ สมควรได้รับการปกป้อง ทะนุถนอม⁴ ส่วนฝ่ายบุรุษจะเป็นฝ่ายปกป้องดูแลหาเลี้ยงและเป็นผู้นำครอบครัวอย่างมีอำนาจเต็ม ในยุคนั้นภรรยาเป็นเพียงผู้ดูแลบ้าน ไม่สามารถมีปากเสียงได้ ฐานะของสตรีจึงเป็นเพียงที่พึ่งพาทางใจให้แก่บุรุษเพราะเมื่อแต่งงานแล้วชีวิตและทรัพย์สินทุกอย่างก็เป็นของสามีไปโดยปริยาย ฉะนั้น ชีวิตของสตรีที่ดำเนินไปวันๆก็เพื่อเป็นองค์ประกอบหนึ่งในชีวิตของผู้ชายเท่านั้น⁵ นอกจากนี้ในช่วงเวลานั้น แม้สตรีชั้นสูงส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษา แต่ก็ไม่มีผลกระทบต่อสถานภาพสตรีแต่อย่างใด การศึกษากลายเป็นคุณสมบัติของสตรีอีกประการหนึ่งเท่านั้น

สำหรับสังคมไทใหญ่ก็เป็นอีกสังคมหนึ่งที่ระบบปิตาธิปไตยหยั่งรากลึกและเฟื่องฟู ดังปรากฏในงานวิจัยของ ยศ สันตสมบัติ เรื่อง *หลักช้าง: การสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ไทในไตคอง*⁶ ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับชนชาวไทใหญ่ในจังหวัดไตคอง มณฑลยูนนาน ทางตอนใต้ของจีน ซึ่งมีความสัมพันธ์ยาวนานกับไทใหญ่ในพม่า โดยกล่าวไว้ว่า สังคมไทใหญ่เป็นสังคมที่มีอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ โดยมีรากเหง้ามาจากความเชื่อทางศาสนาที่เชื่อว่า ผู้ชายมีคุณลักษณะทางจิตวิญญาณบางอย่างหรือมีแก่นแห่งความเป็นมนุษย์ที่ทำให้มีศักยภาพทางด้านศีลธรรม สติปัญญา และจิตวิญญาณสูงกว่าสตรี⁷ ดังสะท้อนได้จากกรบวชของผู้หญิงที่มีชื่อหนวดมากมาย ดังนั้น สังคมจึงให้การยกย่องบุรุษมากกว่าสตรี แม้สตรีจะมีหน้าที่รับผิดชอบต่อครอบครัวไม่แพ้บุรุษก็ตาม

สตรีไทใหญ่ไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใดจะถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนไว้แล้ว โดยสังคมจะวางกรอบบทบาทของสตรีไว้ ได้แก่ สตรีที่มีสถานภาพเป็นภรรยาจะต้องเป็นแม่ศรีเรือน เชื้อฟังสามีเรียบร้อย เอาใจปรนนิบัติสามี สตรีที่อยู่ในสถานภาพเป็นลูกก็ต้องเป็นลูกที่กตัญญู หรือถ้าเป็นแม่ก็

⁴ อย่างไรก็ตาม ภาพสตรีในสมัยวิกตอเรียนที่ปรากฏ นอกจากจะมีลักษณะเป็นเสมือนแม่พระแล้ว ในอีกด้านหนึ่งสตรีจำนวนมากหันไปประกอบอาชีพโสเภณี และส่วนหนึ่งไปเป็นคนรับใช้ โดยต้องทำงานอย่างหนักเพื่อหารายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งสตรีที่ประกอบอาชีพเช่นนี้ส่วนใหญ่อยู่ในชนชั้นต่ำ ส่วนสตรีที่เปรียบเสมือนแม่พระ ส่วนใหญ่เป็นสตรีชนชั้นที่มีฐานะดีหรือชนชั้นสูง

⁵ ชาคริต ชุ่มวัฒน์, “ผู้หญิงของผู้ชายสมัยวิกตอเรียน,” *วารสารอักษรศาสตร์* 20, 2 (กรกฎาคม 2531): 1-11.

⁶ ยศ สันตสมบัติ, *หลักช้าง: อัตลักษณ์ใหม่ในไทไตคอง* (กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยธรรม, 2543).

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 209.

ต้องเป็นแม่ที่รักลูก ดูแลเลี้ยงลูกได้อย่างดี⁸ ส่วนฝ่ายบุรุษจะสามารถเลิกสตรีแต่งงานและมีภรรยาได้หลายคน ทั้งเป็นผู้นำ หารายได้เลี้ยงดูครอบครัว และเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดภายในครอบครัวเช่นกัน การกำหนดสถานภาพและบทบาทสตรีเช่นนี้ ทำให้สถานภาพและบทบาทของสตรีในตัวเองไม่มีอยู่เลย เพราะถูกกำหนดสถานภาพและบทบาทด้วยการเป็นลูกสาว หรือเป็นภรรยาของผู้ชาย ดังนั้น สตรีจึงมีสถานภาพทางสังคมใกล้เคียงกับเด็ก กล่าวคือ ไม่มีสถานภาพ ไม่มีเกียรติภูมิ ไม่มีชื่อ และหน้าตาทางสังคม⁹ ระบบความคิดเช่นนี้มีมาอย่างยาวนาน และสร้างเงื่อนไขให้กับสตรีไทใหญ่ในด้านต่างๆ ส่งผลให้โอกาสในความก้าวหน้าของสตรีไทใหญ่มีน้อยลงไปตามลำดับ

นอกจากนี้ ในงานวิจัยของ สมพงษ์ วิทยกศักดิ์พันธุ์ เรื่อง *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*¹⁰ ได้กล่าวถึงบุรุษและสตรีไทใหญ่ไว้ว่า บุรุษและสตรีไทใหญ่จะมีระยะเปลี่ยนผ่านทางสังคม 4 ระยะ คือ ช่วงวัยเด็ก ช่วงโตเป็นหนุ่มสาว ช่วงแต่งงานและช่วงบั้นปลายชีวิต เป็นที่น่าสังเกตว่า ในช่วงวัยแต่งงาน บุรุษและสตรีได้แบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน โดยบุรุษจะเป็นผู้นำครอบครัว ทำงานหาเลี้ยงครอบครัวด้วยการไปทำนา และยังมีหน้าที่รับผิดชอบภาระงานต่างๆ แทนพ่อแม่ ส่วนสตรีหลังแต่งงานจะมีหน้าที่ดูแลบ้านเรือน เลี้ยงลูก ทำงานบ้าน ประนินบัตินามีและพ่อแม่สามี¹¹

จากที่กล่าวข้างต้น เมื่อระบบความคิดของสังคมไทใหญ่เป็นเช่นนี้ สิ่งหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อสตรีคือ สตรีถูกปิดกั้นความคิด การแสดงออก ถูกควบคุมบทบาท รวมทั้งการสร้างสรรคงานวรรณกรรม ดังจะเห็นว่า มีงานเขียนที่สตรีเป็นผู้ผลิตน้อยมาก และเมื่อสตรีได้รับผลกระทบเช่นนี้ส่งผลให้มีผู้สนใจศึกษางานเขียนเกี่ยวกับสตรีมากขึ้น

ช่วง 30 – 40 ปีที่ผ่านมา แนวคิดแบบสตรีนิยมได้เกิดขึ้นและได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในระดับสากล มีการเปิดประเด็นเกี่ยวกับสตรีในด้านต่างๆ มากมาย เช่น ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิสตรี การทำงานนอกบ้าน ประเด็นการศึกษาเรื่องงานบ้าน บทบาทสตรีในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ ประสบการณ์ของสตรี เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวของสตรี เกิดนักคิดนักเขียนที่เป็นสตรี และมีงานเขียนที่เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับสตรีเกิดขึ้นมากมาย

⁸ ประเด็นที่สตรีต้องสวมบทบาทตามความคาดหวังหรือบรรทัดฐานของสังคมนั้น อีกด้านหนึ่งบุรุษก็ถูกควบคุมบทบาทและต้องสวมบทบาทตามความคาดหวังของสังคมเหมือนกับสตรี เช่น บุรุษจะต้องเป็นสามีหรือพ่อที่มีความเข้มแข็ง มีเหตุผล เป็นผู้นำ สามารถนำพาครอบครัวให้อยู่รอดได้ ฯ เช่นกัน

⁹ ยศ สันตสมบัติ, *หลักช้าง: อัตลักษณ์ใหม่ในไทใต้คง*, หน้า 211.

¹⁰ สมพงษ์ วิทยกศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่* (กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, 2544).

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 400-402.

Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess *The White Umbrella* และ *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* เป็นกลุ่มงานเขียนเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต (Life Narrative) กลุ่มหนึ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยสตรี และนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสตรี ซึ่งเป็นสตรีราชสำนักไทใหญ่ที่เผชิญวิกฤตการณ์ทางการเมืองกับรัฐบาลพม่าในราวปี ค.ศ. 1962 เรื่องเล่าทั้ง 3 เรื่องสะท้อนให้เห็นบทบาทสตรีในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ ซึ่งการศึกษาบทบาทสตรีในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะเป็นประเด็นศึกษาหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะทำให้เห็นความซับซ้อนหลากหลายของตัวตนสตรีในบริบทของแต่ละสังคม ทั้งยังเป็นการนำเสนอให้เห็นความสำคัญของชีวิตส่วนตัวของสตรี นอกจากนี้ เมื่อระบบสังคมของไทใหญ่เป็นแบบปิตาธิปไตย จึงน่าสนใจที่จะศึกษาด้วยว่า เมื่อระบบนี้เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทสตรีด้วยหรือไม่

การศึกษารoles บทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ยังไม่มีศึกษามากนัก เนื่องจากส่วนใหญ่จะศึกษาสังคมไทใหญ่ทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและการเมือง ดังนั้น การศึกษางานทางด้านสตรีไทใหญ่จะช่วยขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับสตรีและสังคมไทใหญ่ให้กว้างขวางขึ้นด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบวรรณกรรมในเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตของนักเขียนสตรีร่วมสมัยจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* (1994) ของ Inge Sargent *The White Umbrella* (1999) ของ Patricia Elliott และ *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* (2000) ของ Nel Adam

1.2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสตรีราชสำนักไทใหญ่กับบริบททางการเมือง สังคม และวัฒนธรรม

1.3 แนวเหตุผล ทฤษฎีสำคัญหรือสมมติฐาน

สตรีราชสำนักไทใหญ่มีบทบาททั้งในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว กล่าวคือ ในสถานการณ์ที่สังคมไทใหญ่เผชิญวิกฤตการณ์ทางการเมืองกับรัฐบาลพม่าในระหว่าง ค.ศ. 1945 – 1996 สตรีราชสำนักไทใหญ่มีบทบาทสำคัญในการร่วมต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชและทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัว

1.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยดังนี้

- 1.4.1 รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและศึกษาตัวบท
- 1.4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสตรีราชสำนักไทใหญ่กับบริบททางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองไทใหญ่ในขณะเผชิญวิกฤตการณ์
- 1.4.3 สรุปและเรียบเรียงผลการวิเคราะห์
- 1.4.4 นำเสนอผลงานวิจัย

1.5 ขอบเขตการวิจัย

งานเขียนที่นำมาศึกษาเป็นงานเขียนเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตของสตรีจำนวน 3 เล่ม ได้แก่ *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* (1994) ของ Inge Sargent *The White Umbrella* (1999) ของ Patricia Elliott และ *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* (2000) ของ Nel Adam

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ทำให้เข้าใจบทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ผ่านวรรณกรรม
- 1.6.2 เป็นแนวทางในการศึกษาบทบาทสตรีในวรรณกรรมต่อไป

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น

7.1 งานวิจัยเล่มนี้มุ่งศึกษาบทบาทของสตรีในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ โดยคำว่า “พื้นที่ส่วนตัว” หรือ “Private Sphere” ในที่นี้หมายถึง พื้นที่ในครอบครัว โดยจะศึกษาบทบาทสตรีด้านความเป็นลูก เป็นภรรยาและเป็นแม่ ส่วนคำว่า “พื้นที่สาธารณะ” หรือ “Public Sphere” ในที่นี้หมายถึง พื้นที่ทางสังคมและการเมือง โดยจะศึกษาบทบาทสตรีในด้านการเมืองและด้านสังคม

7.2 งานวิจัยเล่มนี้จะใช้การนับปีแบบคริสต์ศักราช (ค.ศ.) หรือพุทธศักราช (พ.ศ.) ตามหนังสือต่างๆที่ใช้อ้าง ส่วนตัวบททั้ง 3 เล่มจะใช้แบบคริสต์ศักราชทั้งหมด

บทที่ 2

เรื่องเล่าไทใหญ่กับบริบททางสังคม วัฒนธรรมและการเมือง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทสตรีที่มีต่อสังคมและการเมือง บริบททางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยจะละเลยเสียมิได้ เพราะบริบททางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจประเด็นที่ศึกษาให้ครอบคลุมและกระจ่างชัด ดังนั้นในการศึกษานี้ผู้วิจัยจึงศึกษาบริบททางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองของไทใหญ่เพื่อเห็นภาพและเข้าใจลักษณะของสังคม วัฒนธรรมและการเมืองของไทใหญ่ ทั้งจะศึกษาเชื่อมโยงกับเนื้อหาในตัวบทวรรณกรรมทั้ง 3 เรื่อง คือ *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* ของ Inge Sargent *The White Umbrella* ของ Patricia Elliott และ *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* ของ Nel Adam เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองกับตัวบทวรรณกรรม ก่อนจะเข้าสู่การวิเคราะห์ในส่วนของตัวบทในเชิงวิธีการประพันธ์ต่อไป

ปัจจุบันชาวไทใหญ่มีถิ่นฐานหรือมีที่อยู่กระจัดกระจายหลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็นประเทศพม่า จีน อินเดีย ไทยหรือลาว แต่ถิ่นฐานที่ชัดเจนและมีคนไทใหญ่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากมี 2 แห่ง คือ หนึ่ง จังหวัดใต้คง มณฑลยูนนานทางตอนใต้ของประเทศจีน และสอง บริเวณรัฐชาน (Shan State) ประเทศพม่า¹ การศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทใหญ่ ผู้วิจัยใคร่จะศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทใหญ่โดยเน้นศึกษาไปที่ไทใหญ่ในรัฐชาน ประเทศพม่าเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับตัวบทวรรณกรรมที่ใช้ศึกษา อย่างไรก็ตาม ต้องมีบางส่วนที่กล่าวไปถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ในยูนนานด้วย เพราะเมื่อกลับไปดูประวัติศาสตร์แล้ว ไทใหญ่ทั้ง 2 แห่งเคยมีอาณาเขตติดต่อกันหรือเป็นผืนแผ่นดินเดียวกัน ฉะนั้น ย่อมมีบริบททางประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมบางอย่างและบางเวลาร่วมกัน ดังนั้น ผู้วิจัยอาจต้องกล่าวควบคู่กันไปเพื่อให้เห็นภาพรวมของสังคมและวัฒนธรรมไทใหญ่ชัดเจนขึ้น

สำหรับบริบททางการเมืองผู้วิจัยใคร่จะศึกษาโดยเริ่มตั้งแต่อังกฤษขึ้นเอกราชแก่พม่าและไทใหญ่จนกระทั่งถึงสถานการณ์ของไทใหญ่ในปัจจุบัน โดยบริบททางการเมืองช่วงนี้เป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ปรากฏในตัวบทวรรณกรรม การศึกษาบริบททางการเมืองในช่วงนี้จะเป็นประโยชน์ทำให้เห็นภาพรวมทางการเมือง ปัญหาต่างๆ ที่ส่งผลให้สตรีมีบทบาททั้งทางการเมืองและสังคมอย่างดียิ่ง อย่างไรก็ตาม บริบททางการเมืองส่วนนี้ไม่มีส่วนสัมพันธ์กับบริบททางการเมืองของไทใหญ่ในจีน

¹ สมพงษ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่* (กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, 2544).

มากนัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นศึกษาบริบททางการเมืองของไทใหญ่ในรัฐฉาน ประเทศพม่าเพียงอย่างเดียว

คำว่า “ไทใหญ่” ที่คนไทยมักกล่าวถึงเป็นคำที่คนไทยในประเทศไทยเรียกคนไทกลุ่มนี้เอง ในขณะที่คนต่างชาติเรียกว่า “ชาน” หรือ “ฉาน” แต่พวกไทใหญ่จะเรียกตนเองว่า “ไต” ในรัฐฉานมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทอยู่ 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ หนึ่ง ไทลื้อ ที่มีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่เมืองเชียงตุง สอง ไทใหญ่ ชาวไทใหญ่เป็นพลเมืองของอาณาจักรเมืองมวแถบลุ่มแม่น้ำคงหรือสาละวินที่เคยรุ่งเรืองมากในประวัติศาสตร์ และสาม ไทอ้ายตอน (ไถ่ตอน) และไทคำที่ (คำตี้) ชุมชนของไทสองเผ่านี้มีทั้งทางตอนเหนือของรัฐฉานในประเทศพม่าและบางส่วนของรัฐฉสันในอินเดีย² อย่างไรก็ตาม กลุ่มชาติพันธุ์ไทในรัฐฉานทั้งสามกลุ่มคนไทยเองเรียกรวมกันว่า “ไทใหญ่” และในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการให้เห็นภาพรวมของบริบททางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองของไทใหญ่ในรัฐฉานประเทศพม่าแห่งนี้

2.1 บริบททางสังคมไทใหญ่

รูปภาพ 1: แผนที่ไทใหญ่

ที่มา: Scott and Hardiman, *Shan State and Karenni List of Chiefs and Leading Families*.

² สมพงษ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์, “ถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในผืนแผ่นดินใหญ่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ใน ฉลาดชาย รมิตานนท์, วีระดา สมสวัสดิ์ และเรณู วิชาศิลป์ (บรรณาธิการ), *ไท TAI* (เชียงใหม่: มิ่งเมือง, 2541), หน้า 238–240.

การศึกษาบริบททางสังคม ผู้วิจัยจะศึกษาในด้านประวัติศาสตร์และลักษณะการปกครองของไทใหญ่ ในด้านประวัติศาสตร์ผู้วิจัยจะชี้ให้เห็นถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมและการอพยพโยกย้ายมาสู่ถิ่นที่อยู่ในปัจจุบัน ส่วนการศึกษาทางด้านการปกครองนั้น ผู้วิจัยต้องการแสดงให้เห็นลักษณะการปกครอง “ระบบเจ้าฟ้า” ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่ถือปฏิบัติกันเรื่อยมาจนมาหยุดลงเมื่อพม่าเข้ามาปกครองไทใหญ่และล้มล้างระบบการปกครองนี้ ความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์และระบบการปกครองของไทใหญ่นี้ แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองและอารยธรรมทางสังคมที่ไทใหญ่มีมา ยาวนานก่อนจะเข้าสู่การล่มสลาย

2.1.1 สังเขปประวัติศาสตร์ไทใหญ่

ไทใหญ่เป็นชนชาติหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่าสองพันปี มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมและการอพยพโยกย้ายของชาวไทใหญ่แตกต่างกันไป โดยคนกลุ่มแรกที่ศึกษาเรื่องนี้คือชาวตะวันตก โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา มีผลงานค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องถิ่นกำเนิดของชาวไทใหญ่ไว้จำนวนมากไม่น้อย ในยุคนั้นมักจะสรุปว่า ถิ่นกำเนิดดั้งเดิมของชาวไทใหญ่อยู่บริเวณมณฑลเสฉวนและทางตอนกลางของประเทศจีน และไทใหญ่ต้องอพยพตนเองลงมาอันเนื่องมาจากจีนเข้ามารุกราน หากเชื่อตามแนวความคิดนี้ ย่อมหมายความว่า ชาวไทใหญ่คือกลุ่มคนไทที่ยังตกค้างอยู่ในประเทศจีน คืออพยพไปได้ไม่ไกลเท่ากับคนไทยในประเทศไทย ที่อพยพหนีหลูดพ้นเงื้อมมือของจีนไปได้และสามารถไปสร้างอาณาจักรเป็นประเทศอิสระได้ อีกแนวความคิดหนึ่งเชื่อว่าคนไทยมีถิ่นที่อยู่อาศัยในเขตตอนใต้ของประเทศจีนคือเขตมณฑล กวางสี กวางตุ้ง และตอนเหนือของประเทศเวียดนาม หากเป็นดังนั้นย่อมแสดงว่า ชาวไทใหญ่ต้องอพยพมาไกลมาก ต้องข้ามแม่น้ำ ข้ามภูเขาเดินทางมุ่งตะวันตกจนมาหยุดยั้งอาศัยตั้งรกรากทำมาหากินอยู่ในถิ่นที่อยู่ปัจจุบัน หากถือว่าถิ่นนี้เป็นเขตภาคใต้ของจีนอยู่แล้ว ก็แสดงว่าชาวไทใหญ่ได้อาศัยในเขตนี้มาแต่โบราณ โดยไม่มีการอพยพย้ายถิ่นแต่อย่างใด นั้นย่อมหมายความว่า ถิ่นที่อยู่ของคนไทกินอาณาบริเวณกว้างขวางมาแต่โบราณ³ แนวความคิดต่างๆ ข้างต้นยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้อย่างแน่ชัดว่า คนไทใหญ่มีถิ่นฐานดั้งเดิมและมีการอพยพโยกย้ายอย่างไร

³ เกี่ยวกับเรื่องทฤษฎีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมของคนไท ดู กาญจน์ ละอองศรี (2526) และ ฉลอง สุนทรวาณิชย์ (2533) “ถิ่นกำเนิดชนชาติไท: สมมุติฐานของนักวิชาการตะวันตก” ใน เอกสารประกอบการสัมมนาของสถาบันไทยศึกษา เรื่อง ชนชาติไท: คำถามที่ต้องช่วยกันตอบ (2533) หน้า 1-16 และ สุเนตร ชุตินทรานนท์ (2533) “ถิ่นกำเนิดชนชาติไท: สมมุติฐานของนักวิชาการไทยและอื่นๆ” ในเอกสารประกอบการสัมมนา

ในงานวิจัยเรื่อง *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่* ของ สมพงษ์ วิทยกต์พันธ์⁴ ได้ให้ข้อเสนอในประเด็นที่ว่าไทใหญ่มาจากไหนไว้อย่างน่าสนใจ โดยอาศัยข้อมูลหลักฐาน 2 แหล่งคือ หนึ่ง จากเอกสารท้องถิ่นของชาวไทใหญ่ เช่น ตำนานท้องถิ่น บันทึก พงศาวดารไทใหญ่ เป็นต้น และ สอง จากแหล่งข้อมูลอันเป็นผลจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยของนักวิชาการจีน

จากการศึกษาข้อมูลซึ่งเป็นเอกสารตำนานท้องถิ่นของชาวไทใหญ่ยังไม่สามารถบอกได้ว่าถิ่นกำเนิดดั้งเดิมของชาวไทใหญ่คือที่ไหน แต่บอกได้ว่าการอพยพโยกย้าย โดยการอพยพที่เกิดขึ้นนี้ดูเหมือนว่าเป็นการอพยพครอบครัวเพื่อติดตามลูกหลานของผู้นำหรือเจ้าฟ้าออกไปตั้งเมืองใหม่นั้นเอง

สำหรับข้อมูลหลักฐานอันเป็นผลจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยของนักวิชาการจีนเกี่ยวกับเรื่องถิ่นกำเนิดและการเคลื่อนย้ายอพยพของชาวจีนนั้น นักวิชาการจีนส่วนใหญ่เชื่อว่าชาวจีนมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน แต่ในกลุ่มนักวิชาการจีนมีความเห็นเป็น 2 แนว แนวหนึ่งเชื่อว่ายุন্নานเป็นถิ่นกำเนิดดั้งเดิมของชนชาติไทถิ่นหนึ่ง ในจำนวนถิ่นกำเนิดที่มีลักษณะกว้างขวางอันรวมไปถึงเขตกุ้ยโจว กวางสี กวางตุ้ง แนวคิดนี้ไม่เชื่อว่ากลุ่มชาวไทใหญ่ได้เคลื่อนย้ายอพยพแต่อย่างใด หากจะมีการโยกย้ายบ้างก็เป็นเพียงการโยกย้ายในระยะทางสั้นๆ เท่านั้น นักวิชาการจีนอีกกลุ่มหนึ่งเห็นด้วยว่าภาคใต้ของจีนเป็นถิ่นกำเนิดดั้งเดิมของชนชาติไท แต่เชื่อว่าถิ่นกำเนิดนั้นน่าจะอยู่บริเวณมณฑลกวางสีและตอนเหนือของเวียดนามและลาว จากนั้นได้มีการเคลื่อนย้ายอพยพ อาจเป็นผลมาจากสงครามตั้งแต่สมัยจักรพรรดิฉินทำให้ชาวไทส่วนหนึ่งต้องอพยพผ่านตอนเหนือของเวียดนามและตอนเหนือของลาวโดยเคลื่อนย้ายไปทางตะวันตกไปจนถึงเขตแดนไทย-พม่า แล้ววกกลับไปทางตะวันออกเฉียงเหนือโดยเลียบไปตามลำน้ำสาละวินและลำน้ำโขงเข้าไปแถบตะวันตกของยุন্নานและทางใต้ของยุন্নาน รวมทั้งทางตอนเหนือของพม่า ความคิดเห็นของนักวิชาการกลุ่มนี้ตั้งอยู่บนหลักฐานหลายอย่างทั้งหลักฐานด้านโบราณวัตถุ ตำนาน นิทานปรัมปราของชนชาติไทกลุ่มนี้และหลักฐานความคล้ายคลึงกันด้านภาษา เป็นต้น⁴

เมื่อกล่าวถึงประวัติศาสตร์ไทใหญ่แล้ว ประวัติศาสตร์ไทใหญ่ช่วงหนึ่งที่ต้องกล่าวถึงด้วยคือ ประวัติศาสตร์ความรุ่งเรืองของอาณาจักรไทใหญ่ ช่วงที่ไทใหญ่มีความรุ่งเรืองที่สุดครั้งหนึ่งคือเมื่อราวคริสต์วรรษที่ 10 ซึ่งเป็นยุคแห่งอาณาจักรเมืองมวหลวงหรือเมืองหมอกขาวมวหลวง ในสมัยเจ้าเสื่อข่านฟ้าเป็นผู้นำ (ค.ศ.1883) ในช่วงนั้นเมืองไทใหญ่หรือเมืองมวหลวงนี้มีอำนาจและ

ของสถาบัน ไทยศึกษา เรื่อง ชนชาติไท: คำถามที่ต้องช่วยกันตอบ หน้า 17-32. รายละเอียดส่วนนี้อ้างตามในสมพงษ์ วิทยกต์พันธ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, เรื่องเดียวกัน, หน้า 11 - 12.

⁴ สมพงษ์ วิทยกต์พันธ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, หน้า 11-44.

ความเข้มแข็งอย่างมาก มีเมืองขึ้นต่างๆ หลายเมือง อาณาเขตของอาณาจักรเมืองมาหลวงสมัยของเจ้าเสือข่านฟ้าั้นกว้างใหญ่ไพศาลมาก และถือได้ว่าเป็นอาณาจักรไทใหญ่อาณาจักรแรกที่สามารถยึดได้ดินแดนของอาณาจักรอื่นๆ ที่ต่างชาติพันธุ์ปกครองอยู่ เพราะปกติอาณาจักรไทใหญ่จะมีอาณาเขตปกครองอยู่ในส่วนของหัวเมืองไทใหญ่เท่านั้น โดยในสมัยนี้อาณาจักรไทใหญ่ได้รุกเข้าไปในหลายเขตแดน เช่น อาณาจักรจีน อาณาจักรพม่า เป็นต้น ประวัติศาสตร์ความยิ่งใหญ่ของเจ้าเสือข่านฟ้าผู้นี้ ผู้คนชาวไทใหญ่ต่างจดจำและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นกลายเป็นตำนานที่สร้างศรัทธาภาคภูมิใจแก่ชาวไทใหญ่เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อเจ้าเสือข่านฟ้าสิ้นพระชนม์ อาณาจักรเมืองมาเกิดความระส่ำระสาย เรื่อยมาจนล่มสลายในรัชสมัยเจ้าเสือหลู่ฟ้าในปี ค.ศ.1992⁵ รวมเป็นเวลานานถึง 105 ปีหรือหนึ่งศตวรรษเต็ม ในขณะที่อาณาจักรแสนหวีซึ่งต่อมากลายเป็นเมืองสำคัญของชาวไทใหญ่ในรัฐฉานประเทศพม่าได้แยกตัวออกจากอาณาจักรเมืองมาด้วย ต่อมาอาณาจักรไทใหญ่ต้องแยกออกเป็น 2 ส่วนคือส่วนหนึ่งตกเป็นของจีนคือบริเวณจังหวัดใต้คงหรือเหอต่ง มณฑลยูนนาน ประเทศจีนในปัจจุบันและอีกส่วนคืออยู่บริเวณรัฐฉานประเทศพม่าในปัจจุบัน ทั้งนี้เกิดจากความขัดแย้งระหว่างเจ้าฟ้าไทใหญ่ด้วยกันเองและความเข้มแข็งของกองทัพจีนและพม่า โดยทั้งพม่าและจีนต่างต้องการเข้าปกครองไทใหญ่ พม่าสำคัญตัวเองว่าเป็นผู้พิทักษ์ดินแดนแถบนี้ จึงต้องการเข้ายึดครองไทใหญ่ ในรัชสมัยของบุเรงนองแห่งราชวงศ์ตองอู อาณาจักรและดินแดนไทใหญ่ทางใต้ของกลุ่มแม่น้ำคงตกเป็นของพม่าทั้งหมด ในช่วงเวลานั้นพม่าตีเมืองไทใหญ่ที่เป็นเมืองขึ้นของจีนอยู่ จีนไม่พอใจพม่าเป็นอย่างมากจึงส่งกองทัพมาตีพม่า สงครามครั้งนี้กินเวลายาวนานนับสิบปี ทั้งฝ่ายพม่าและจีนต่างได้รับความสูญเสียไม่น้อยและผลของสงครามทำให้อาณาจักรพม่าและอาณาจักรจีนมีอาณาเขตชายแดนติดต่อกันเป็นครั้งแรก หลังจากที่เคยมีอาณาจักรไทใหญ่เป็นอาณาจักรอิสระกึ่งกลางอยู่ สงครามนี้ส่งผลให้จีนและพม่ามีอำนาจปกครองไทใหญ่ในส่วนที่แต่ละฝ่ายยึดได้ สงครามระหว่างพม่ากับจีนมีมาอย่างต่อเนื่อง ต่อมาในราวปี พ.ศ. 2203–2303 เกิดสงครามครั้งใหญ่และกินเวลายาวนานอีกครั้งระหว่างจีนกับพม่า สงครามครั้งนี้ทำให้จีนยอมรับกำลังอำนาจของพม่าและสงครามนี้ยังเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของชาวไทใหญ่เพราะทำให้ไทใหญ่ถูกแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายมากขึ้นคือ ฝ่ายหนึ่งอยู่ในเขตประเทศจีนและอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ในประเทศพม่าปัจจุบัน นอกจากนี้ไทใหญ่จะสูญเสียเอกราชแล้วยังต้องสูญเสียสิทธิในการปกครองด้วย หลังจากหมดยุคราชวงศ์ตองอูแล้ว ไทใหญ่และเมืองขึ้นต่างๆ พยายามแย่งเมืองหลายครั้ง ซึ่งได้รับอิสรภาพบ้างเป็นบางครั้ง จวบถึงราชวงศ์คองบองหรืออลองพญา ในปี พ.ศ.2295–2428 ซึ่งเป็น

⁵ ตามเอกสารจีน อ้างใน สมพงษ์ วิหยศักดิ์พันธุ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 126.

ราชวงศ์สุดท้ายของพม่าก่อนถูกอังกฤษเข้าปกครองไทใหญ่ต้องตกอยู่ภายใต้อาณาจักรของพม่าอีกครั้ง ราชวงศ์นี้ประสบความสำเร็จในการรวมพม่าเป็นปึกแผ่นได้มากที่สุดจนกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของพม่าในปัจจุบัน⁶

เจ้าเมืองไทใหญ่หลายเมืองทำการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชจากพม่าเรื่อยมา ในปี พ.ศ. 2422 ขุนสง่าฮ้ายและขุนสง่าตันสูงแห่งเมืองแสนหวิเป็นเมืองแรกที่ได้รับอิสรภาพและเอกราชจากพม่าและในอีกสามปีต่อมาหัวเมืองไทใหญ่อื่นๆ ก็เริ่มเป็นอิสระจากพม่ามากขึ้นเรื่อยๆ⁷ อย่างไรก็ตามไทใหญ่มีสิทธิปกครองอาณาจักรตนเองเพียงระยะเวลาสั้นๆ เพราะต่อมาในราว พ.ศ. 2429 หรือช่วงคริสต์วรรษที่ 19 นักล่าอาณานิคมอังกฤษเริ่มเข้ามายึดพม่าพร้อมยกเลิกระบบกษัตริย์ และอังกฤษได้เคลื่อนกองกำลังทหารเข้าสู่เขตแดนไทใหญ่ เจ้าฟ้าไทใหญ่ทั้งหลายยินยอมเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษในเดือนมีนาคม ปี พ.ศ. 2433 โดยมีเมืองตองยีเป็นศูนย์ราชการ และมีการตั้งโรงเรียนเจ้าฟ้าขึ้นเพื่อที่จะอบรมโอรสและรัชทายาทเจ้าฟ้าที่จะไปครองราชย์ต่อไป ในขณะที่ไทใหญ่ตกอยู่ในอาณานิคมของอังกฤษเจ้าฟ้าไทใหญ่ยังมีอิสระในการปกครองบ้านเมืองต่อไปได้ เพียงแต่ต้องทำตามสัญญาภาวะเบียดเบียนบางอย่างที่อังกฤษเสนอ⁸

ต่อมามีการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษของกลุ่มชาตินิยมทั้งที่เป็นชาวพม่าและไทใหญ่ ซึ่งวิธีการในการเรียกร้องเอกราชมีทั้งใช้วิธีการต่อสู้และการต่อรอง จนในที่สุดพม่าและไทใหญ่ได้รับเอกราชในปี พ.ศ. 2491⁹ อย่างไรก็ตาม การที่พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษนั้นเป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้ไทใหญ่ถูกกลืนเป็นส่วนหนึ่งของพม่า สูญสิ้นทั้งเอกราชและอำนาจปกครองจวบถึงปัจจุบันซึ่งจะกล่าวถึงในช่วงต่อไป

2.1.2 การปกครอง

อาณาจักรไทใหญ่ในประเทศพม่าปัจจุบันมีเมืองอยู่ 33 เมือง มีเมืองสำคัญๆ เช่น ตองยี ยองหัวย แสนหวิ สิบ้อ เป็นต้น โดยลักษณะการปกครองของชาวไทใหญ่เป็นระบอบการ

⁶ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. *พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 25.

⁷ Department of Information, *The Historical Facts About Shan State* อ้างใน สมพงษ์ วิทาศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, หน้า 360–361.

⁸ สมพงษ์ วิทาศักดิ์พันธุ์, เรื่องเดียวกัน.

⁹ พรพิมล ตรีโชติ, *ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า* (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2542.), หน้า 1 (บทนำ).

ปกครองแบบ “ระบบเจ้าฟ้า” ชาวไทใหญ่มีความเชื่อว่า ผู้ปกครองเป็น “ไขฟ้า” หรือ “โอรสแห่งสวรรค์” ที่ลงมาเกิดเป็นมนุษย์ ความเชื่อนี้นำไปสู่การเรียกขานผู้ปกครองสูงสุดของชาวไทใหญ่ว่า “เจ้าฟ้า” ที่หมายถึง เจ้าแห่งฟ้าหรือผู้มีอำนาจแห่งฟ้า ซึ่งจะเป็นผู้ที่มีอำนาจและมีสิทธิ์ทุกอย่างในแผ่นดินที่ตนปกครอง ดังปรากฏในเรื่อง *My Vanished World: the True Story as a Shan Princess* ตอนที่ผู้ประพันธ์บรรยายถึงลักษณะการปกครองของไทใหญ่

The Shan or Tai people believed in Karma (destiny); the Sawbwas and their descendents were born into a privileged position in society and were treated as royalty.¹⁰

นอกจากนี้ ยังมีคำเรียกอย่างอื่นที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่ของเจ้าฟ้าและแสดงถึงความเคารพและจงรักภักดีของข้าราชการบริพาร เช่น “เจ้าฟ้าหลวง” “เจ้าหลวง” “เจ้าฟ้าครองนคร” เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า คำว่า “เจ้าฟ้า” ในความหมายของชาวไทใหญ่ ไม่ใช่ตำแหน่งรัชทายาทหรือเป็นโอรสหรือธิดาจักรี หากแต่เป็นเจ้าเหนือหัว ในความหมายที่เหมือนกับ “เจ้าแผ่นดิน” แต่โดยนัยของชาวไทใหญ่แล้ว “เจ้าฟ้า” ย่อมมีอำนาจและศักดิ์เหนือ “เจ้าแผ่นดิน” และมีความหมายสูงกว่า “เจ้าเมือง” ที่อาจหมายถึงเมืองเล็กก็ได้¹¹

รูปภาพ 2: บัลลังก์แห่งเมืองแสนหวี ผู้นั่งอยู่บนบัลลังก์คือ เจ้าหม่มฟ้า

ที่มา: ปราณี ศิริธร. *เหนือแคว้นแดนสยาม* (เชียงใหม่: ลานนาสาร, ๒๕๒๘), หน้า 175.

¹⁰ Nel Adams, *My Vanished World: the True Story as a Shan Princess* (Cheshire: Horseshoe Publications, 2000), p. 11.

¹¹ สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, หน้า 238.

ลักษณะการปกครองในแต่ละเมืองไทใหญ่จะมีเจ้าฟ้าหรือกษัตริย์ที่อำนาจสูงสุดเป็นผู้ปกครอง โดยเจ้าฟ้าจะมีสิทธิและอำนาจเด็ดขาดในกิจการทุกอย่าง เช่น เป็นเจ้าของที่ดินทั้งหมดในเมือง มีอำนาจในการตัดสินคดีความอันถือว่าเป็นเด็ดขาด เป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธีกรรมสำคัญๆ ทางศาสนา เป็นต้น เจ้าฟ้าจะมีคณะอำมาตย์เป็นผู้ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือ ดังนั้น เจ้าฟ้าและคณะอำมาตย์จึงเป็นศูนย์กลางของอำนาจในการปกครอง¹² เหตุสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งที่ส่งผลให้เจ้าฟ้ามีอำนาจเด็ดขาดในการปกครอง คือ เจ้าฟ้าเป็นเจ้าของทรัพยากรที่ดินทั้งหมดในเขตเมืองของตน โดยเจ้าฟ้าจะแต่งตั้งผู้แทนในการแบ่งพื้นที่ทำกินและเก็บรวบรวมภาษีที่ดินจากชาวบ้านเพื่อนำส่งให้กับเจ้าฟ้า นอกจากนี้ ชาวบ้านทั่วไปยังอาจถูกเกณฑ์ไปทำงานยังหอคำ เช่น เป็นผู้ดูแลรักษาความสะอาดหอคำ เป็นผู้ดูแลความปลอดภัย หรือเป็นผู้สร้างหอคำใหม่ เป็นต้น นอกจากนี้ ในบางหมู่บ้านยังมีหน้าที่เฉพาะในการทำงานให้กับเจ้าฟ้า เช่น หมู่บ้านนี้ทำหน้าที่ส่งผัก หรือหมู่บ้านนี้ทำหน้าที่เลี้ยงช้าง ม้า เป็นต้น จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ระบบการควบคุมที่ดินและเป็นเจ้าของที่ดินทั้งหมดเป็นฐานแห่งอำนาจที่สำคัญอย่างยิ่งของเจ้าฟ้าในการปกครอง ควบคุมและดูแลราษฎรในเมืองของตน¹³

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างเมืองไทใหญ่ด้วยกันเองเป็นไปอย่างไม่ราบรื่นนัก โดยจะเห็นว่าในบางครั้งอาจมีเจ้าฟ้าไทใหญ่เมืองใดเมืองหนึ่งมีความเข้มแข็งทางทหารและมีอำนาจมากกว่าเข้าปกครองหัวเมืองไทใหญ่ด้วยกันเอง เมืองไทใหญ่ที่มีอำนาจจะส่งโอรสไปปกครองตามหัวเมืองหลัก และส่งโอรสองค์ต่อไปหรือส่งเผ่าเมืองไปปกครองโดยให้ขึ้นกับศูนย์กลางโดยตรง โดยแต่ละเมืองที่อยู่ปกครองจะต้องส่งบรรณาการให้แก่เมืองที่เป็นศูนย์กลางอำนาจด้วย

ส่วนการสืบราชบัลลังก์ หลังจากเจ้าฟ้าอภิเษกและมีโอรสอันเกิดจากเอกอัครมเหสี ตามราชประเพณีแล้วโอรสองค์โตจะมีสิทธิ์ครองราชย์ต่อจากพระบิดา ฉะนั้นในขณะที่พระอนุชาทั้งหลายอาจได้ไปเป็นเจ้าฟ้าหรือเจ้าเมืองในเมืองต่างๆ แล้ว โอรสองค์โตอาจยังเป็นเพียง “มังชา” หรือรัชทายาทอยู่ก็เป็นได้ จะต้องรอต่อไปจนกว่าพระบิดาจะมอบราชสมบัติให้หรือพระบิดาสวรรคตแล้วเท่านั้น โอรสของเจ้าฟ้านี้จะมีตำแหน่งเป็น “ขุน” และเมื่อขึ้นครองราชย์แล้วจะเพิ่มคำว่า “เจ้า” หรือเรียกว่า “เจ้าฟ้า” ต่อมาเมื่อขึ้นครองราชย์ เจ้าฟ้าจะแต่งตั้งพระอนุชาและเชื้อพระวงศ์องค์อื่นๆ รับตำแหน่งสำคัญต่างๆ ลดลั่นกันไป สำหรับตำแหน่งแม่ทัพนายกองตั้งแต่ระดับสูงจนถึงระดับผู้ดูแลหมู่บ้าน

¹² ยศ สันตสมบัติ, *หลักช้าง: การสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ไทในไตคง* (กรุงเทพฯ: โครงการวิจัย ทรรศน์, 2543), หน้า 146.

¹³ ยศ สันตสมบัติ, *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 151.

ส่วนใหญ่เจ้าฟ้าจะแต่งตั้งกลุ่มราชวงศ์เป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นขุนนางที่จงรักภักดีและสามัญชนที่ไว้ใจได้ ลักษณะการแต่งตั้งผู้ปกครองเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าระบบการปกครองของไทยใหญ่มีลักษณะแบบเครือญาติ โดยจะใช้คนใกล้ชิดที่มีความสัมพันธ์และผลประโยชน์ต่อกันค่อนข้างแน่นแฟ้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า ถ้าเจ้าฟ้ามีลูกองค์โตเป็นธิดา ธิดามีสิทธิขึ้นครองเมืองเท่าเทียมกับโอรสเช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ความสามารถและการตัดสินใจของเจ้าฟ้า โดยธิดาจะมีตำแหน่งก่อนขึ้นเป็นกษัตริย์ว่า “นาง” และเมื่อขึ้นเป็นกษัตริย์แล้วจะเพิ่มคำว่า “เจ้า” หรือใช้คำว่า “เจ้าฟ้า” เช่นเดียวกับโอรส¹⁴ อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏให้เห็นเจ้านางขึ้นปกครองเมืองไทยใหญ่มากนัก ส่วนใหญ่โอกาสในการขึ้นปกครองจะตกอยู่กับโอรสมากกว่าธิดา

ลักษณะการปกครองข้างต้นยังแสดงให้เห็นชนชั้นทางสังคมของไทยใหญ่ได้อีกด้วย โดยสังคมไทยใหญ่แบ่งได้เป็น 2 ชั้น คือชนชั้นปกครองและชนชั้นภายใต้การปกครอง โดยตามคติไทยใหญ่แล้ว เจ้าฟ้าซึ่งจัดเป็นชนชั้นปกครองจะเป็นประหนึ่งเทวดาที่ลงมาจาฟ้ามาปกครองดูแลชาวไทยใหญ่ โดยเจ้าฟ้าจะมีสถานภาพเหนือกว่าคนทั่วไป และเป็นผู้ปกครองที่ดำรงชีวิตแยกออกจากราษฎรโดยทั่วไป จะประทับอยู่ในหอซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ใช้ชีวิตอย่างหรูหราแวดล้อมไปด้วยข้าทาสบริวารและนางสนมมากมาย¹⁵ อย่างไรก็ตาม ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับสูงส่งหรือความสุขสบายของเจ้าฟ้าอาจเกิดมาจากภาพลักษณ์ของเจ้าฟ้าในอดีตที่ส่งผลมาจนถึงปัจจุบัน โดยความจริงแล้วในระยะหลังพบว่า คติความเชื่อเรื่องความสูงส่งของเจ้าฟ้าได้ลดลงอย่างมาก ความเหลื่อมล้ำหรือช่องว่างระหว่างชนชั้นหรือเจ้าฟ้ากับราษฎรมีไม่มากนัก โดยชีวิตของเจ้าฟ้ากับชีวิตของสามัญชนมีความเรียบง่ายไม่ต่างกัน นอกจากนี้ ยังอาจเกิดจากการที่คนไทยใหญ่หลายคนไม่ว่าจะอยู่ในหอคำ (วัง) หรืออยู่ตามหมู่บ้านต่างมีเชื้อสายเจ้าไม่มากนัก ไม่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มให้ดูมันคงหนักแน่นมากนักก็เป็นได้¹⁶ อย่างไรก็ตาม ก่อนที่สังคมไทยใหญ่จะล่มสลายก็ยังไม่ปรากฏเจ้าฟ้าปกครองเมืองต่างๆเหมือนอย่างโบราณ และยังคงมีความพยายามร่วมมือร่วมใจแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมืองภายหลังได้รับเอกราชจากอังกฤษร่วมกันด้วย แม้ท้ายที่สุดไทยใหญ่ต้องตกเป็นส่วนหนึ่งของพม่าก็ตาม

¹⁴ สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทยใหญ่*, หน้า 237-248.

¹⁵ ยศ สันตสมบัติ, *หลักช้าง: การสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ไทยในใต้คง*, หน้า 147.

¹⁶ กัญญา ลีลาชัย, *ประวัติศาสตร์ชนชาติไทย* (กรุงเทพฯ: สถาบันวิถึทรรศน์, 2544), หน้า 191-192.

2.1.3 เศรษฐกิจไทใหญ่

สภาพภูมิประเทศไทใหญ่เป็นที่ราบสูง มีเทือกเขาสลับซับซ้อน มีแม่น้ำไหลผ่านที่ราบสูงนี้เต็มไปด้วยแหล่งทรัพยากร โดยเฉพาะป่าไม้และอัญมณี ชนชาวไทใหญ่ในระดับสูงหรือชนชั้นปกครองมักสร้างรายได้ให้รัฐโดยการขายไม้ โดยเฉพาะไม้สัก ซึ่งสร้างรายได้ให้แก่อังกฤษเป็นอย่างมาก ในสมัยการปกครองของอังกฤษ เจ้าฟ้าจะได้ค่าตอบแทนและค่าสัมปทานจำนวนมาก นอกจากนี้ในดินแดนไทใหญ่นี้ยังมีแหล่งรัตนชาติซึ่งชาวไทใหญ่อจำนวนมากมีความชำนาญในการขุดและเจียระไนพลอยมาตั้งแต่โบราณ โดยแหล่งรัตนชาติที่สำคัญอยู่ที่เมืองมิด การขายรัตนชาติสร้างรายได้เป็นอย่างดีให้แก่ชาวไทใหญ่อีกทางหนึ่งด้วย สำหรับสามัญชนทั่วไปมีอาชีพหลักคือทำนา โดยในสมัยการปกครองของอังกฤษสามัญชนจะถูกเก็บภาษีหลังคาเรือนจากการทำนา ทำสวน ทำไร่ ภาษีสินค้า ภาษีแร่ ภาษีไม้ ภาษีการซื้อขายไม่ว่าจะโดยเรือหรือโดยวัวต่างม้าต่าง ภาษีของป่า โดยมีเจ้าฟ้าเป็นศูนย์กลางในการเก็บภาษีให้อังกฤษ¹⁷

นอกจากนี้ ชาวไทใหญ่อยังจัดได้ว่าเป็นนักค้าขาย โดยชาวไทใหญ่มีประวัติศาสตร์ในการค้าขายมายาวนาน ดูได้จากบันทึกของนักประวัติศาสตร์จีน¹⁸ ที่แสดงให้เห็นถึงการค้าขายของชาวไทใหญ่ โดยชาวไทใหญ่จะมีการค้าขายโดยใช้ทองคำหรือเงินเป็นศูนย์กลางในการซื้อขายสินค้า และชาวบ้านยังใช้เงินหรือทองนี้เสียเป็นส่วยให้กับเจ้าฟ้าแทนการเสียภาษีข้าวเปลือก นอกจากนี้ชาวบ้านยังตั้งสถานที่ค้าขายเรียกว่า “กาด” หรือว่า ตลาด นั้นเอง¹⁹ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าเมืองไทใหญ่มีการค้าขายมาแต่โบราณและชาวไทใหญ่อยังมีความสามารถในการค้าขายด้วย

2.2 บริบททางวัฒนธรรมไทใหญ่

ไทใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานดังที่กล่าวไว้ข้างต้นก่อนที่จะปักหลักอาศัยอยู่ในดินแดนปัจจุบัน การอพยพโยกย้ายเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนหรือผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนชั้น แม้กระทั่งในปัจจุบัน อาณาเขตหรือดินแดนของชาวไทใหญ่ในรัฐฉานประเทศพม่าก็ยังมีสภาพภูมิศาสตร์ติดต่อกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ อีกหลายชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นพม่ากะเหรี่ยง (Karen) กะฉิ่น (Kachin) คะยาห์ (คะเรนนี่) ก็ตาม ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมได้โดยง่าย

¹⁷ กัญญา ลีลาชัย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 156–157.

¹⁸ คือ บันทึก “ไป้อัจวน” เป็นบันทึกของนักวิชาการจีนที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นอยู่ของชาวไทใหญ่

¹⁹ สมพงษ์ วิทยศศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, หน้า 159–160.

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานและลักษณะภูมิศาสตร์ในปัจจุบันจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชน วัฒนธรรมไทใหญ่ก็ยังคงมีความแข็งแกร่งและมั่นคงพอที่จะยืนหยัดและดำรงวัฒนธรรมของตนเองอยู่ได้ โดยไม่ถูกวัฒนธรรมอื่นกลืนหรือครอบงำไปจนหมดสิ้น นอกจากนี้ วัฒนธรรมไทใหญ่ยังมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทใหญ่ได้อย่างดี วัฒนธรรมไทใหญ่นอกจากจะแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของไทใหญ่แล้ว ยังแสดงให้เห็นรากเหง้าแห่งอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองมายาวนานของไทใหญ่ได้อย่างดีอีกด้วย

2.2.1 วิถีชีวิต ความเป็นอยู่

สภาพภูมิศาสตร์²⁰ และที่ตั้งบ้านเมืองไทใหญ่ในแต่ละเมืองมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ตั้งอยู่บนที่ราบระหว่างหุบเขา มักมีลำน้ำไหลผ่าน แม่น้ำสายสำคัญคือแม่น้ำสาละวิน (แม่น้ำคง) และแม่น้ำอิระวดี โดยแม่น้ำสาละวินเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่สุด โดยไหลผ่านตอนกลางของรัฐและเป็นแม่น้ำสายหลักในการประกอบอาชีพของชาวไทใหญ่ ซึ่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการทำมาหากินของชาวไทใหญ่มีความเรียบง่าย อาชีพหลักคือการทำนาดำ รองลงมาทำไร่ยาสูบ ไร่อ้อย และปลูกถั่วชนิดต่างๆ ตามฤดู²¹ ด้านนิสัยใจคอของคนไทใหญ่มีลักษณะพิเศษคือมีความถ่อมตน ไม่โอ้อวดและมีน้ำใจ²² ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นเรือนยกพื้นสูงคล้ายกับทรงบ้านของไทย ได้ถูกบันทึกไว้ในของสตีเฟ่น เลียง เรือนทำด้วยไม้จริงหรืออาจเป็นไม้ไผ่ พื้นฟาก หลังคามุงด้วยหญ้าคา มีรั้วบ้านเป็นรั้วไม้ไผ่²³

²⁰ รัฐฉานหรือเมิงไทเป็นรัฐหนึ่งของประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า มีขนาดเนื้อที่ 161,910 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 19.20–24.9 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 96.13–101.9 องศาตะวันออก มีอาณาเขต ทิศเหนือติดต่อรัฐกะฉิ่น (Kachin State) ทิศตะวันออกเฉียงเหนือติดกับแคว้นยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ทิศตะวันออกติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว ทิศตะวันออกเฉียงใต้ติดประเทศไทย ทิศใต้ติดกับรัฐกะยา (Kayah) และทิศตะวันตกติดกับเมืองมันตะเลย์และภาคสะแกง (Sgaing Division) ของพม่า รายละเอียดส่วนนี้อ้างมาจาก ฉลาดชาย รมิตานนท์ วิระดา สมสวัสดิ์ และเรณู วิชาศิลป์ (บรรณาธิการ), *ไท TAI*, หน้า 260–261.

²¹ สมพงษ์ วิทยกศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, หน้า 277.

²² กัญญา ลีลาสัย, *ประวัติศาสตร์ชนชาติไทย*, หน้า 179–180.

²³ บรรจบ พันธุเมธา, *ไปสอบคำไทย*. อ้างใน ฉลาดชาย รมิตานนท์. วิระดา สมสวัสดิ์ และเรณู วิชาศิลป์ (บรรณาธิการ), *ไท TAI*, หน้า 262–263.

ทางด้านการแต่งกายผู้หญิงและผู้ชายไทใหญ่มีความแตกต่างกัน โดยผู้ชายจะสวมกางเกงรูปทรงหลวม ก้นหย่อนกว้างเรียกว่า “โก้นโห่งโย่ง” เสื้อชั้นในเป็นเสื้อแขนสั้น เสื้อชั้นนอกแขนยาว คอกลม ผ่าหน้า ติดกระดุมผ้าแบบจีน สีของเสื้อผ้าเป็นสีดำ ขาวและสีน้ำตาลอ่อน หรือสีฝ้ายตุ่น (ฝ้ายสีน้ำตาลอ่อนตามธรรมชาติ) แต่เดิมผู้ชายนิยมไว้ผมมวยและเจาะหู ใช้ผ้าแพรสีอ่อนๆ โปกศึระษะยาม ต้องแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย²⁴ ดังตัวอย่างรูปของเดสมอนและเพื่อนที่ใส่ชุดไทใหญ่ ในเรื่อง *My Vanished World: the True Story as a Shan Princess*

รูปภาพ 3: เดสมอน น้องชายเจ้านวล อู (คนนั่ง) และเพื่อนในชุดไทใหญ่

ที่มา: Nel Adams, *My Vanished World: the True Story as a Shan Princess* (Cheshire: Horseshoe Publications, 2000).

สำหรับผู้หญิง แต่เดิมนุ่งผ้าซิ่นดำ น้ำเงินหรือขาว สวมเสื้อตัวสั้นแคเอว ใช้ผ้าสีขาวซึ่งทอเอง ผ่าออกข้างหรือกลาง ติดกระดุมเป็นโลหะ ต่อมาลักษณะของเสื้อเปลี่ยนไปคล้ายเสื้อนางใน ในราชสำนักของกษัตริย์พม่า คือ เสื้อชั้นนอกแขนยาว ตัวยาว ชายสะเอวบานงอนเล็กน้อย สำหรับทรงผมของผู้หญิงไทใหญ่จะเกล้าผมเป็นมวยสูง มีผ้าโปกศึระษะมักเป็นผ้าสีคล้ำ มีลวดลายตรงกลางผืนและตรงชาย นิยมสวมกุ๊บบไตและตกแต่งด้วยดินหรือแผ่นเงินสลักลายครอบลงยอดหมวก สวม

²⁴ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, *คนไทยในพม่า*. อ่างโน ฉลาดชาย รมิตานนท์. วีระดา สมสวัสดิ์ และเรณู วิชา ศิลป์ (บรรณาธิการ), *ไท TAI*, หน้า 263.

เครื่องประดับ เช่น กำไล แหวน ปิ่นปักผม ต่างหู ซึ่งทำด้วยทองคำหรือเงิน²⁵ ดังตัวอย่างรูปของเจ้านวล คุ และเจ้าเวิน เคียวในชุดไทใหญ่ ในเรื่อง *My Vanished World: the True Story as a Shan Princess*

รูปภาพ 4: เจ้านวล คุ ในชุดไทใหญ่

รูปภาพ 5: เจ้านางเวิน เคียว เจ้าแม่ของเจ้านวล คุ ในชุดไทใหญ่

ที่มา: Nel Adams, *My Vanished World: the True Story as a Shan Princess* (Cheshire: Horseshoe Publications, 2000).

²⁵ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, *คนไทยในพม่า*. อ่างใน ฉลาดชาย รมิตานนท์, วิระดา สมสวัสดิ์ และเรณู วิชาศิลป์ (บรรณาธิการ), *ไท TAI*, หน้า 263–264.

ลักษณะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชาวไทใหญ่ที่ควรกล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่งคือ ระบบ กาดหรือตลาดของชาวไทใหญ่ “กาด” ไม่ใช่ระบบตลาดแบบทุนนิยมเพราะการซื้อขายไม่สำคัญ เท่ากับการมาพบปะสนทนากัน กาดเป็นที่แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร จนมีภาษิตไทใหญ่ว่า “ไค่ลั๊ก แหลมเข้ากาด” หมายถึง ถ้าอยากฉลาดหลักแหลมให้เข้าตลาด เพราะเป็นแหล่งรวมคน เด็ก หญิง ชาย คนชรา ชาวสารต่างๆ จะเดินทางมากับพ่อค้าแม่ขาย แต่คนเหล่านี้ก็ไม่ได้จริงจังกับการค้าขาย นัก กาดจึงเป็นเพียงสถานที่แลกเปลี่ยนสินค้ากันมากกว่าเป็นที่ค้าขายกันจริงๆ กาดยังเป็นระบบชีวิต และวันเวลาอีกด้วย กล่าวคือ การนับวันจะนับเป็น “กาด” แทนที่จะนับเป็นสัปดาห์เหมือนอย่างไทย เรา ซึ่งถือเอาดวงดาวที่มองเห็นได้เป็นเกณฑ์ คือ อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี ศุกร์ และเสาร์ แต่ของชาวไทใหญ่ระบบวันเวลาของเขาเป็น 5 วัน เช่นที่กาดเมืองนายจะเริ่มด้วยวันก่อนกาดเรียกว่า “วันตุ้ม” ถึงกาดเรียกว่า “วันกาด” หลังกาดเรียกว่า “วันวายกาด” วันที่ 4 เรียกว่า “วันกาดเจียง” วันที่ 5 เรียกว่า “วันหาดกาด” แล้วเวียนไปวันก่อนกาดใหม่ แต่ถ้าวันกาดตรงกับวันสำคัญทางศาสนาจะ เลื่อนวันกาดไปหนึ่งวัน สำหรับการนับวันเวลาที่ยาวออกไปก็จะเรียก 10 วันเป็น 2 กาด 15 วันเป็น 3 กาด²⁶ระบบกาดของชาวไทใหญ่เช่นนี้ แสดงให้เห็นเอกลักษณ์ทางสังคมที่มีการสืบทอดมายาวนาน และคนไทใหญ่ทุกที่จะมีกาดเช่นนี้เหมือนกัน เพียงอาจจะแตกต่างกันไปในรายละเอียดบางประการ เท่านั้น นอกจากนี้ยังแสดงถึงลักษณะนิสัยของคนไทใหญ่อีกลักษณะหนึ่งคือ ชาวไทใหญ่เป็นคนชอบ พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อีกด้วย

2.2.2 ขนบธรรมเนียมประเพณี

ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทใหญ่ส่วนมากได้รับการสืบทอดต่อเนื่องมาเป็น เวลายาวนาน โดยประเพณีราชสำนักที่น่าสนใจและมีความสำคัญได้รับการสืบทอดต่อกันมา ยาวนานจนถึงวาระสุดท้ายของระบบเจ้าฟ้าก็คือ ราชประเพณีแต่งงานของเจ้าฟ้าไทใหญ่ ตาม ขนบราช ประเพณีแต่โบราณเจ้าฟ้าไทใหญ่จะอภิเษกเอกอัครมเหสีกับธิดาของเจ้าฟ้าไทใหญ่ด้วยกัน เท่านั้น โดยอาจเป็นอภิเษกกับพระชนิษฐาต่างมารดาก็ได้หรืออาจอภิเษกกับธิดาเจ้าฟ้าต่างเมืองแต่ เป็นไทใหญ่ด้วยกันก็ได้ อย่างไรก็ตาม อาจจะอภิเษกกับสตรีสามัญชนธรรมดาได้แต่ลักษณะเช่นนี้ ไม่เป็นที่นิยมและมักจะได้รับ การคัดค้านจากเจ้าฟ้า อย่างไรก็ตาม ส่วนมากแล้วเจ้าฟ้ามักจะอภิเษก กับธิดาของเจ้าฟ้าไทใหญ่ด้วยกันเอง โดยมีเหตุผลหลายประการ เช่น เพื่อรักษาสายเลือดบริสุทธิ์ เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองที่ต้องการประสานสัมพันธ์ทางการเมืองกับเมืองไทใหญ่ต่างๆ เพื่อ

²⁶ กัญญา ลีลาสัย. *ประวัติศาสตร์ชนชาติไท*, หน้า 195–196.

ความมั่นคงของอาณาจักรและความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เป็นต้น ดังนั้น การเลือกอัศวมเหสีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะส่วนหนึ่งหมายถึงการเข้าเป็นพันธมิตรทางการเมืองที่จะมีโอกาสในการช่วยเหลือกันต่อไปในอนาคต ในกรณีที่เป็นเจ้าฟ้าหลวงที่มีอำนาจเหนือเจ้าฟ้าทั้งหลาย มักจะได้รับบรรณาการเป็นธิดาของเจ้าฟ้าเมืองต่างๆ มาเป็นพระชายารองหลายองค์ เป็นที่น่าสังเกตว่า ในช่วงหลังก่อนที่อาณาจักรไทใหญ่จะล่มสลายมีเจ้าฟ้าไทใหญ่หลายพระองค์ได้อภิเษกกับสตรีชาวต่างชาติ ซึ่งแปลกไปจากขนบเดิมของไทใหญ่ในการเลือกคู่ครองของเจ้าฟ้า ทั้งนี้การเลือกคู่ครองในลักษณะนี้ ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางความคิดของชนชั้นสูงไทใหญ่ที่ไม่ยึดติดกับขนบประเพณีโบราณ โดยอาจมีสาเหตุมาจากการที่เจ้าฟ้าได้มีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศได้พบปะสตรีต่างชาติ ได้เปิดโลกทัศน์ มีอิสระในการคิด ทำให้ไม่ยึดติดกับขนบเดิมของสังคมก็เป็นได้ เช่น เจ้าจาแสงเจ้าฟ้าเมืองสีปออภิเษกกับอิงเงซึ่งเป็นสตรีชาวออสเตรเลีย ผู้เป็นเจ้าของเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* เป็นต้น

รูปภาพ 6: เจ้าจาแสงกับอิงเงในวันแต่งงาน

ที่มา: Inge Sargent, *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* (Bangkok: O.S Printing House, 1994), p.12.

ในการอภิเษกสมรสของเจ้าฟ้าจะมีการเฉลิมฉลองอย่างใหญ่โต โดยประชาชนจะมาร่วมงานด้วยความยินดี หลังจากการอภิเษกอาจมีพิธีแต่งตั้งเอกอัศวมเหสีเป็นเจ้านางหลวงซึ่งหมายถึงมเหสีที่เป็นใหญ่ที่สุดเหนือนางอื่นๆ หรืออาจไม่มีการแต่งตั้งก็ได้ หลังจากการอภิเษกสมรสแล้วเจ้าฟ้าและเจ้านางจะประทับอยู่ใน “หอคำ” หรือพระราชวังนั่นเอง โอรสอันเกิดจากเอกอัศวมเหสีจะมีโอกาสขึ้นครองราชย์มากที่สุด เว้นเสียแต่มีเหตุอันเป็นไปหรือเอกอัศวมเหสีไม่มีโอรส โอกาสจะตกไปสู่โอรสของ

มเหสีรององค์อื่น ส่วนโอรสอันเกิดแต่หญิงสาวสามัญชนที่เจ้าฟ้าได้ไปพบหรือได้รับเป็นบรรณาการ ไม่มีสิทธิ์ขึ้นครองบัลลังก์เลย²⁷

สำหรับการแต่งงานของชาวบ้านสามัญชนทั่วไปไม่ต้องมีพิธีรีตองและไม่มีนัยยะแฝงมากนัก โดยหญิงชายจะมีอิสระในการแสดงความรักต่อกัน ชายหนุ่มอาจไป “เหล่สาว” ต่างหมู่บ้านก็ได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อหญิงชายตกลงใจว่าจะแต่งงานกันแล้วก็ต้องได้รับคำอนุญาตจากบิดามารดาเสียก่อน ถ้าบิดามารดาไม่อนุญาตก็จะเป็นการแต่งงานเกิดขึ้น หลังจากได้รับอนุญาตจากบิดามารดาทั้งสองฝ่ายแล้ว ผู้คนในหมู่บ้านจะช่วยจัดพิธีแต่งงานให้ โดยเมื่อผู้หญิงแต่งงานแล้วจะย้ายไปอยู่บ้านฝ่ายชายและต้องรับใช้พ่อแม่สามีตั้งแต่หุงหาอาหาร ทำงานบ้านงานเรือนทั้งหลาย ในกรณีที่ครอบครัวไม่มีลูกชายเลยก็อาจไปขอลูกชายคนอื่นให้มาแต่งงานกับลูกสาวของตน พิธีนี้เรียกว่า “ขึ้นเขย” ทั้งนี้เพื่อให้สามารถมีลูกสืบสกุลต่อไปได้ เพราะผู้ชายจะต้องหันมาใช้สกุลฝ่ายหญิงด้วย หลังแต่งงานคู่บ่าวสาวจะออกจากกลุ่มบ่าวสาวหรือกลุ่มหญิงชายที่ยังไม่ได้แต่งงานไปอยู่ในกลุ่มหัวพ่อแม่หรือหญิงชายที่แต่งงานแล้ว นอกจากนี้หลังแต่งงานการแต่งกายของผู้หญิงจะเปลี่ยนไปจากหญิงสาวที่ถักเปียพันรอบศีรษะและประดับด้วยดอกไม้กลายเป็นต้องเกล้าเป็นผมมวยไว้กลางศีรษะและโพกผ้าหรือทำเป็นหมวกครอบไว้อีกชั้นหนึ่ง²⁸ โดยปกติแล้วสังคมไทใหญ่แบบจารีตจะแยกกิจกรรมของชายหญิงที่แต่งงานออกจากกิจกรรมของหญิงชายที่ยังไม่ได้แต่งงานค่อนข้างเด็ดขาด คนที่แต่งงานแล้วไม่ว่าผู้ชายหรือผู้หญิงจะไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มหนุ่มสาวได้ แม้ว่าจะหย่าแล้วก็ตาม หากต้องการเข้าร่วมต้องไปขออนุญาต “หัวบ่าวหัวสาว”²⁹ ก่อนจึงจะเข้าร่วมได้ ถือเป็นจารีตสำคัญที่ต้องการห้ามไม่ให้เกิดเรื่องไม่ดีไม่งามขึ้นในสังคมไทโดยเฉพาะเรื่องขู้สาว ในกรณีที่มีผู้ผิดจารีตลักษณะนี้จะมีโทษที่ค่อนข้างรุนแรงถึงขั้น “ล้างบ้าน” ซึ่งหมายถึงต้องฆ่าวัวควาย หมู ไก่ตามจำนวนที่กำหนดเพื่อเลี้ยงดูคนทั้งหมู่บ้านที่ทำให้คนธรรมดาที่พ่อแม่พอกินกลายเป็นคนจนที่ถูกสังคมประณาม ลงโทษและต้องลำบากหาเลี้ยงชีพใหม่³⁰ ลักษณะจารีตเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า ไทใหญ่มีจารีตที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมไทใหญ่ซึ่งจารีตประเพณีเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิต วิถีคิดและพฤติกรรมของคนในสังคมให้อยู่ในกรอบถูกต้องตามครรลองนั่นเอง

²⁷ สมพงษ์ วิทยกต์ดีพันธ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, หน้า 240.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 263.

²⁹ หัวบ่าวหัวสาว คือ หัวหน้ากลุ่มหนุ่มสาวที่มีหน้าที่จัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้อาวุโสได้รับความนับถือจากคนในหมู่บ้านให้ทำกิจกรรมสาธารณะ เช่น งานปอย งานพิธีต่างๆ ไม่ว่าจะป็นงานแต่งงานหรืองานศพ ฯลฯ รายละเอียดส่วนนี้อ้างมาจาก สมพงษ์ วิทยกต์ดีพันธ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 251.

³⁰ สมพงษ์ วิทยกต์ดีพันธ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 251.

ประเพณีอีกอย่างหนึ่งที่ควรกล่าวถึงเพราะเป็นประเพณีที่สำคัญและถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของไทใหญ่ก็คือ ประเพณีปอย ปอยเป็นประเพณีที่สามารถรวบรวมคนไทใหญ่จากที่ต่างๆ เข้ามาอยู่รวมกันได้เป็นจำนวนมาก

รูปภาพ 7: งานปอยเมืองสีป้อ

ที่มา: Inge Sargent, *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* (Bangkok: O.S Printing House, 1994), p.37.

ในงานปอยจะมีกิจกรรมต่างๆ มากมาย กิจกรรมที่มีมากที่สุดคือ มีการเล่นการพนันในรูปแบบต่างๆ ซึ่งสามารถดึงดูดผู้คนมา देखใจมากมาย รายละเอียดส่วนนี้มีความสอดคล้องกับการบรรยายเกี่ยวกับงานปอยในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* ที่เจ้านางสุจินท์กล่าวไว้ “One area of the pwe that interesred Thusandi most was yet to come: the gambling was permitted only during these Shan pews, large crowds from everywhere came to try their luck.”³¹ นอกจากนี้ ยังมีการขายของ และการละเล่นต่างๆ มากมาย

งานปอยมีหลายประเภท เช่น ปอยหลวง ปอยซาจแง่น ซึ่งก็คืองานสงกรานต์ มีการสงน้ำ พระพุทธรูปละการสาดน้ำกันอย่างสนุกสนาน ปอยเข้าหว่า-ออกหว่าอันหมายถึงงานประเพณีเข้าพรรษา ออกพรรษา ปอยกสิณ ฯลฯ³²

³¹ Inge Sargent, *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* (Bangkok: O.S Printing House, 1994), p. 41 – 42.

³² สมพงษ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, หน้า 404.

2.2.3 ศาสนาและความเชื่อ

ชาวไทใหญ่ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในพม่า จีน ไทย ลาว ต่างนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธของชาวไทใหญ่ในพม่า ในสมัยก่อนนับถือศาสนาพุทธแบบพม่าเพราะเป็นเมืองขึ้นของพม่า ต่อมาเมื่อได้มีโอกาสติดต่อกับอาณาจักรเชียงใหม่และอาณาจักรอยุธยา ทั้งมีภิกษุชาวเชียงใหม่เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังไทใหญ่ทำให้ชาวไทใหญ่หันไปนับถือพระพุทธศาสนานิกายโยนหรือพระพุทธศาสนาแบบล้านนา อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการบางคนเชื่อว่าพระพุทธศาสนานิกายโยนน่าจะเข้าไปในไทใหญ่ก่อนพระพุทธศาสนาแบบพม่า โดยดูจากบันทึกประวัติศาสตร์³³ ชาวไทใหญ่ให้ความสำคัญและความศรัทธาเลื่อมใสต่อศาสนาเป็นอย่างมาก ผู้คนชอบทำบุญทำทาน ให้ความช่วยเหลือและดูแลผู้อื่นด้วยความเต็มใจ มีการประกอบพิธีกรรมและประเพณีทางศาสนาต่างๆ ตลอดทั้งปี รายละเอียดส่วนนี้คล้ายกับที่ปรากฏในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* ที่กล่าวถึงผู้คนชาวสืบ่อที่ให้ความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและชอบทำบุญอย่างมาก

*And the town of Hsipaw happily supported five hundred Buddhist monks who were sworn to poverty. At daybreak, the saffron-robed monks walked through the streets collecting food in their lacquer bowls. Women of all walks of life prepared it for them at this early hour every morning, year in and year out.*³⁴

ในแต่ละเมืองมักจะมีวัดประจำเมืองมากกว่า 1 วัดขึ้นไป และมักมีชื่อว่า “จองแสง” “จองคำ” หรือ “จองเงิน” อันเป็นชื่อที่เป็นสิริมงคลมากสำหรับชาวไทใหญ่ วัดเหล่านี้เจ้าฟ้ามักเป็นผู้สร้างขึ้นและอาจมีการก่อ “กองมู” หรือเจดีย์บริเวณวัดอยู่ด้วย นอกจากนี้ เจ้าฟ้ายังนิยมให้โอรสบวชอีกด้วย โดยจะมีการจัดงานบวชอย่างใหญ่โต มีราษฎรมาร่วมอนุโมทนามากมาย

ในแต่ละหมู่บ้านมักมีวัดประจำหมู่บ้านที่ชาวบ้านต่างร่วมแรงร่วมใจกันสร้างขึ้นเช่นกัน โดยวัดเป็นศูนย์กลางและเป็นสถานที่สำคัญของการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละวัดอาจมีพระมากน้อยแตกต่างกันไป โดยพระยังคงมีบทบาทสำคัญในการค้าเงินและสืบทอดศาสนา รวมทั้งสืบสานศิลปวัฒนธรรมด้านต่างๆ ของชาวไทใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านภาษา

³³ นันทสิงห์. *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*. อ่างใน สมพงษ์ วิทวัสศักดิ์พันธุ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 265.

³⁴ Inge Sargent, *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess*, p.71.

ที่คัมภีร์ทางศาสนาส่วนใหญ่เขียนเป็นภาษาไทยใหญ่ นักศึกษาหรือนักวิจัยสามารถศึกษาลักษณะภาษาของชาวไทใหญ่จากคัมภีร์ทางศาสนาได้อย่างดี หรือเป็นผู้สืบสานงานประเพณี อาทิ งานปอยที่เป็นงานประเพณีสำคัญของชาวไทใหญ่แสดงให้เห็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ได้อย่างดีเช่นกัน³⁵

รูปภาพ 8: วัดเครือไต ในเมืองแสนหวี

ที่มา: ปราณี ศิริธร. *เหนือแคว้นแดนสยาม* (เชียงใหม่: ลานนาสาร, ๒๕๒๘), หน้า 415.

ก่อนที่ชาวไทใหญ่จะหันมานับถือพระพุทธศาสนา ชาวไทใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ไสยศาสตร์ ผีसाง เมื่อชาวไทใหญ่หันมานับถือพระพุทธศาสนาทำให้ความเชื่อดังกล่าวลดลง โดยชาวไทใหญ่จะมีพิธีกรรมทางศาสนาตลอดทั้งปี ประเพณีต่างๆ เหล่านี้คล้ายกับประเพณีทางศาสนาในประเทศไทย เช่น เข้าพรรษา ออกพรรษา ทอดกฐิน การเทศนาธรรมและชาดกต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเพณีทางศาสนาที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทใหญ่คือ มีการจัดงานปอยที่เกี่ยวกับศาสนา เช่น ปอยกันโต เพื่อขอขมาหลังออกพรรษาแล้ว ปอยโถได้เป็นงานเผาศพพระภิกษุชั้นผู้ใหญ่ ปอยสุ่มหลัวเพื่อหาพินมาก่อกองไฟเพื่อให้พระพุทธรูปอบอุ้มยามฤดูหนาว ปอยพะกาที่ต้องการให้ชาวบ้านได้มีโอกาสทำบุญทำทานเพื่อให้เป็นที่ยอมรับนับถือว่าเป็นผู้เจริญรอยตามพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัดและเพื่อให้ไปสู่นิพพานหรือให้ไปเกิดในภพสวรรค์³⁶ งานปอยหลายครั้งมีชาวบ้านเป็นเจ้าภาพ โดยชาวไทใหญ่ที่มีฐานะพอจะนิยมจัดงานปอยขึ้นเพราะชาวไทใหญ่เชื่อว่าเป็นการสร้างกุศลอย่างยิ่ง เมื่อตายแล้วจะได้ไปเกิดยังสวรรค์ ดังนั้น งานปอยจึงเป็น

³⁵ สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, หน้า 6 - 8.

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 266 - 267.

เหมือนการซื้อหลักประกันหรือสร้างบุญไว้สำหรับเสวยสุขในโลกหน้า นอกจากนี้ การจัดงานปอยยังสร้างความมีหน้ามีตา ได้รับเกียรติและการเคารพยกย่องจากสมาชิกของหมู่บ้านให้กับเจ้าภาพอีกด้วย ด้วยประเพณีทางศาสนาที่มีตลอดทั้งปีแสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาของชาวไทยใหญ่ที่มีต่อพระพุทธศาสนาได้อย่างดี

2.2.4 สถานภาพบทบาทบุรุษและสตรีไทใหญ่

ตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า สังคมไทใหญ่เป็นสังคมที่มีชนชั้นและเป็นสังคมที่ชายเป็นใหญ่ สถานภาพและบทบาทบุรุษและสตรีจึงมีความแตกต่างกันมากพอควร โดยในระดับชนชั้นปกครอง โอกาสของพระโอรสและพระธิดาในการขึ้นครองราชย์แม้จะมีเท่าๆ กัน โดยขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและการตัดสินใจของเจ้าฟ้า อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่แล้วพบกษัตริย์ที่เป็นสตรีน้อยมาก โดยเหตุที่สตรีจะขึ้นเป็นกษัตริย์อาจเกิดจากเหตุสุดวิสัย เช่น เจ้าฟ้าไม่มีโอรสเลย เป็นต้น

เจ้าฟ้าจะมีอำนาจเหนือทุกคนที่อยู่ในเมือง ส่วนเอกอัครมเหสีหรือมเหสีที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นมหาเทวีหลังจากการอภิเษก สถานภาพของเอกอัครมเหสีหรือมหาเทวีจะมีสถานภาพสูงเช่นกัน แต่จะเป็นรองเจ้าฟ้า เอกอัครมเหสีมีส่วนช่วยเหลือเจ้าฟ้าในการปกครองบ้านเมืองเช่นกัน โดยเอกอัครมเหสีจะมีตำแหน่งเป็น “นางจุ่ม” หรือ “นางตือ (ถือ) จุ่ม” ซึ่งหมายถึงผู้ดูแลรักษาตราแผ่นดิน การประทับตราแผ่นดินทั้งหลายจะต้องผ่านนางจุ่มหรือเอกอัครมเหสีก่อนเสมอ ดังนั้น คำว่า มหาเทวีจึงมีนัยยะถึง สตรีผู้ครองตราแผ่นดิน³⁷ ซึ่งสตรีผู้ถึงครองตราแผ่นดินนี้มีบรรยายอยู่ในเรื่อง *The White Umbrella* ด้วย “Here the Tai king distributed his royal seals to his princes and gave them leave to establish southern kingdoms. That is why the formal title for Mahadevi contained the words ‘Lady of the Seal’.”³⁸

อย่างไรก็ตาม ในประวัติศาสตร์มีหลายครั้งที่นางจุ่มได้ทำหน้าที่เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในกรณีต่างๆ เช่น เจ้าฟ้าสวรรคตไปก่อนที่โอรสจะถึงวัยขึ้นครองราชย์ได้ เจ้าฟ้าเสด็จออกไปทำพระกรณียกิจยังต่างเมืองเป็นเวลานาน เป็นต้น เช่น เจ้านางหาญฟ้าซั่วคำเนือง เจ้านางหาญฟ้าหน่อแสงปัน (หรือเรียกว่านางจุ่มหลวงหาญฟ้า หน่อแสงปัน) และเจ้านางหาญฟ้าจุ่มผมเมือง เป็นต้น หากหัวเมือง เมืองขึ้น และหมู่บ้านต่างๆ จะมีการส่งบรรณาการให้เจ้าฟ้าก็มักจะมีบรรณาการถวายแด่นางจุ่มด้วยเสมอ³⁹

³⁷ สมพงษ์ วิทยกศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, หน้า 240-241.

³⁸ Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p. 270.

³⁹ สมพงษ์ วิทยกศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, หน้า 240-241.

นอกจากนี้ในตำนานและพงศาวดารไทใหญ่ยังปรากฏบทบาทของมเหสีของเจ้าฟ้าในด้าน การรบอีกด้วย ตามประวัติศาสตร์มีมเหสีของเจ้าฟ้าหลายพระองค์ได้เข้าร่วมรบกับทหารอังกฤษเมื่อ ครั้งอังกฤษต้องการเข้ามาปกครองไทใหญ่ ทหารอังกฤษต่างตกใจเมื่อพบว่าผู้ที่ตนยิงเสียชีวิตกลาง สนามรบเป็นผู้หญิงที่แต่งตัวเลียนแบบชายและต่อมาทราบว่า เป็นพระชายาของเจ้าฟ้า⁴⁰ จากวีรกรรม อันยิ่งใหญ่ของมเหสีของเจ้าฟ้าไทใหญ่นี้แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีอย่างที่สุดของมเหสี ซึ่งแม้ ชีวิตตนเองก็สามารถสละได้เพื่อให้ได้อยู่เคียงบ่าเคียงไหล่กับพระสวามีทั้งยามทุกข์และยามสุข อย่างไรก็ตาม การถือตราแผ่นดินของเอกอัครมเหสีหรือบทบาทในการรบนี้ได้หมดความนิยมลงไป โดยสิทธิหรืออำนาจในการตัดสินใจตกอยู่กับเจ้าฟ้าซึ่งเป็นบุรุษเพียงพระองค์เดียว

สำหรับบุรุษและสตรีที่เป็นคนสามัญ เมื่อแต่งงานแล้ว สามีจะเป็นผู้มีอำนาจที่สุดและเป็น ผู้นำครอบครัว โดยภรรยาจะมีหน้าที่สำคัญคือดูแลบ้าน เลี้ยงลูก และทำงานหารายได้เท่าที่พอจะทำ ได้ เช่น ทอผ้า ปลูกพืชผัก เป็นต้น ส่วนสามีจะเป็นคนหารายได้หลักมาเลี้ยงครอบครัวโดยจะไปทำไร่ ทำนา ในช่วงเก็บเกี่ยวทั้งสามีและภรรยาจะช่วยกันทั้งสองคน ด้านฐานะทางสังคมหรือการสืบสาย สกุลก็นิยมนับข้างพ่อ โดยการนับญาติข้างฝ่ายพ่อจะมีความสำคัญมากกว่าการนับญาติข้างฝ่ายแม่

นอกจากนี้ ทั้งบุรุษและสตรีไทใหญ่ต่างมีวัฏจักรชีวิตโดยแบ่งตามเพศและวัยไว้อย่างน่าสนใจ โดยทั้งบุรุษและสตรีต่างมีวัฏจักรชีวิตที่คล้ายกัน เช่น มีช่วงวัยสี่ระยะ คือวัยเด็ก วัยรุ่น วัยแต่งงาน และวัยชราอันเป็นช่วงสุดท้ายของชีวิต ในแต่ละวัยจะมีความแตกต่างกันไปทั้งลักษณะการแต่งตัว ความรับผิดชอบ และพฤติกรรม เช่น วัยชรามักจะเข้าวัดทำบุญ เป็นต้น⁴¹

ตามคติของคนไทแล้วเชื่อว่า บุรุษมีสถานะสูงกว่าสตรี มีบุญมากกว่าสตรี ความเชื่อนี้ได้รับ อิทธิพลมาจากศาสนาพุทธที่กำหนดให้ผู้ชายเท่านั้นมีสิทธิบวชเป็นพระสงฆ์ ผนวกกับแนวคิดที่ว่า บุรุษมีความสมบูรณ์พร้อมทางด้านร่างกายและจิตวิญญาณมากกว่าสตรี⁴² บุรุษเท่านั้นที่อาจเข้าถึง นิพพานหรือบรรลุลอรหันต์ได้⁴³ ดังนั้นจะเห็นว่าไม่ว่าสตรีจะมีความสามารถอย่างไร สตรีจะถูกปิดกั้น ความสามารถและตัวตนภายใต้อุดมคติของบุรุษอยู่เสมอ จะเห็นว่าสตรีไทใหญ่ต้องรับภาระหนักคือ ดูแลบ้าน ปรนนิบัติสามี และช่วยสามีในการประกอบอาชีพ แต่ภาพของสตรีไทใหญ่ที่ปรากฏออกมา

⁴⁰ Scott, J.G. and Hardiman, *Gazteer of Upper Burma and the Shan State* (Rangoon: The Superintendent, Government Printing, 1990.) อ้างใน สมพงษ์ วิทิตศักดิ์พันธุ์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 241.

⁴¹ สมพงษ์ วิทิตศักดิ์พันธุ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 400.

⁴² Milne, Leslie, *Shans at Home* อ้างใน ยศ สันตสมบัติ, *หลักช้าง: การสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ ไทในได้คง*, หน้า 204.

⁴³ ยศ สันตสมบัติ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 204.

เป็นภาพที่ไม่ได้รับการเชิดชูแต่กลับคนที่น่าสงสาร ถูกกดขี่ มีชีวิตแสนลำบาก อ่อนแอ ไม่มีใครอยากเกิดมาเป็นสตรี จะเห็นว่า ไม่มีการเชิดชูความดีงามหรือความแข็งแกร่งของสตรี ไม่เหมือนบุรุษที่มีภาพเป็นผู้นำครอบครัว มีอำนาจเหนือภรรยา เป็นผู้หารายได้หลักให้กับครอบครัวมักจะได้รับ การเชิดชู นำชูตา ความเคารพนับถือเสมอไป อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า การนับถือให้ความเคารพบุรุษ ไม่ใช่เกิดจากฝ่ายชายเป็นผู้สร้างเพียงฝ่ายเดียว สตรีเองก็มีส่วนสนับสนุนความคิดความเชื่อนี้ด้วย คุณได้จากสตรีไทใหญ่มักยอมรับว่าตนเองเป็นรองบุรุษ สตรีไทใหญ่ไม่กล้าแสดงออกซึ่งความคิดและการกระทำมากนัก ไม่กล้าเปิดเผยว่าตนเองถูกกดขี่อย่างไร หรือสตรีบางคนอาจจะไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองกำลังถูกกดขี่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าตนเองถูกกลืนเข้าไปสู่ระบบความคิดเช่นนี้โดยที่ตนเองไม่รู้ตัวเลยก็มี

ลักษณะต่างๆ เช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า สังคมไทใหญ่เป็นสังคมที่ชายเป็นใหญ่หรือสังคม ปิตาธิปไตย ถึงแม้สตรีถูกบรรทัดฐานทางสังคมกำหนดโดยให้มีภาระรับผิดชอบมากมาย เช่น ในการ เลี้ยงลูก (สืบทอดตระกูล) ปราบนิบัติสามี ดูแลบ้าน รวมทั้งยังมีส่วนสำคัญในการหารายได้เข้าบ้าน เป็นต้น แต่มุมมองของสังคมที่มีต่อสตรีกลับไม่เห็นคุณค่าของสตรี ยิ่งไปกว่านั้นสตรียังถูกกดทับด้วย ค่านิยมของสังคมที่ให้ความนับถือเคารพบุรุษมากกว่า ดังนั้นสังคมไทใหญ่สตรีจึงเป็นเพียงชนชั้นรอง บุรุษเท่านั้น

2.3 บริบททางการเมืองไทใหญ่

บริบททางการเมืองไทใหญ่มักจะมีความสัมพันธ์กับการเมืองพม่า ดังนั้นการศึกษาบริบททางการเมืองในช่วงนี้จึงต้องศึกษาบริบททางการเมืองของพม่าและไทใหญ่ควบคู่กันไป ทั้งนี้เพื่อให้ เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทใหญ่และเหตุการณ์สำคัญๆ ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในไทใหญ่ได้อย่าง ชัดเจน โดยการศึกษาบริบททางการเมืองไทใหญ่จะศึกษาโดยใช้ช่วงเวลาและลำดับเหตุการณ์สำคัญ ที่มีผลกระทบต่อสังคมไทใหญ่เป็นเกณฑ์ ซึ่งแบ่งได้ 3 ช่วง คือ หนึ่ง ช่วงไทใหญ่อยู่ภายใต้อารักขา ของอังกฤษ สอง ช่วงเป็นส่วนหนึ่งของพม่า และสาม ช่วงอยู่ภายใต้รัฐบาลทหารของนายพลเนวิน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะเน้นบริบททางการเมืองในช่วงที่สองและสามเป็นหลัก ทั้งนี้เป็นเพราะบริบททางการเมืองทั้งสองช่วงนี้มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อสังคมไทใหญ่โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นสูงไท ใหญ่เป็นอย่างมากและเหตุการณ์ในช่วงนี้เองทำให้สตรีในราชสำนักไทใหญ่มีบทบาทในพื้นที่ สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว

2.3.1 ช่วงไทใหญ่อยู่ภายใต้อารักขาของอังกฤษ

ไทใหญ่ตกอยู่ภายใต้อารักขาของอังกฤษเมื่อปี ค.ศ.1887 หลังจากพม่าตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษสองปีคือเมื่อ ค.ศ.1885⁴⁴ เหตุสำคัญที่ทำให้ไทใหญ่ตกอยู่ภายใต้อารักขาของอังกฤษเป็นเพราะอังกฤษมีนโยบายขยายอำนาจไปยังจีนและไทใหญ่มีอาณาเขตติดต่อกับมณฑลยูนนานของจีน อังกฤษใช้ทั้งวิธีเจรจาและใช้กำลังทหารจนในที่สุดไทใหญ่ต้องตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของอังกฤษ⁴⁵

เมื่ออังกฤษได้พม่าเป็นอาณานิคมพร้อมผนวกพม่าเข้าเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดียและได้ไทใหญ่เป็นรัฐอารักขาแล้ว อังกฤษดำเนินนโยบายอันเป็นนโยบายที่สำคัญที่ทำให้พม่ากับไทใหญ่มีความเห็นห่างกันทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรมและการเมืองมากขึ้น นโยบายนี้คือ นโยบายแบ่งแยกและปกครอง (divide and rule) นอกจากนี้ อังกฤษยังได้แบ่งพม่าออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็น พม่าแท้ คือกลุ่มชนที่อาศัยอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำอิรวดีและรวมกลุ่มชนอาระกันและมอญเข้าไว้ด้วย (Proper Burma) และส่วน บริเวณพื้นที่ภูเขา (Hill Areas) หรือ พื้นที่ชายแดน (Frontier Areas) คือกลุ่มชนที่อยู่บริเวณชายขอบ เช่น คะเรนนี่ (คะยาห์) ฉิ่น กะเหรี่ยง เป็นต้น ซึ่งไทใหญ่อยู่ในส่วนนี้ด้วย⁴⁶ จากนโยบายแบ่งแยกและปกครองของอังกฤษทำให้วิธีการปกครองของอังกฤษที่ให้กับพม่ากับไทใหญ่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในส่วนที่เป็นพม่าแท้ อังกฤษได้ยกเลิกระบบกษัตริย์โดยให้ใช้รูปแบบการปกครองแบบสภานิติบัญญัติ โดยให้ขึ้นอยู่กับการบริหารของข้าหลวงใหญ่อังกฤษ แต่ส่วนที่เป็นกลุ่มชนบริเวณชายแดน ได้แก่ ไทใหญ่ กะฉิ่น ฉิ่น และกะเหรี่ยง อังกฤษให้ใช้ระบบการปกครองแบบดั้งเดิมของแต่ละแคว้นได้ เพียงต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของข้าหลวงใหญ่และข้าราชการท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่ดูแลเท่านั้น ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับการให้สิทธิแก่ผู้นำกลุ่มชนปกครองตนเอง และอังกฤษจะปกครองพม่าโดยตรงมีปรากฏในเรื่อง *My Vanished World: the True Story as a Shan Princess* ด้วย

During the British Administration, Burma Proper, an area in which the Burmans formed the majority of the population was part of India until

⁴⁴ ทองโต. *ไทยใหญ่* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมพันธ์, 2531), หน้า 21 - 22.

⁴⁵ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. *พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 42 - 43.

⁴⁶ พรพิมล ศรีโชติ. *ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 14.

1937 and had always been directly under the British rule, whereas the “Hill States” were allowed to remain autonomous. When looking at the map of Burma (Map 1) you will see that the central area or Burma Proper is surrounded by several states, the main ones being Shan, Kachin, Karen and Chin States, collectively known as the “Hill States”. The smaller Kayah States, with Loikaw as its capital, was formerly part of the Shan State, which also had been ruled by a Sawbwa.⁴⁷

ต่อมาในปี ค.ศ.1922 อังกฤษได้สถาปนาอาณาจักรไทใหญ่ให้เป็น สหพันธรัฐไทใหญ่ (Federation Shan States) เพราะแม้ว่าอังกฤษจะเห็นว่ากลุ่มชนพวกนี้จะล้าหลังป่าเถื่อนแต่ไทใหญ่ จะเป็นกลุ่มที่มีพัฒนาการเหนือกว่ากลุ่มชนอื่นๆ ดังนั้น อังกฤษจึงได้เปลี่ยนระบบการปกครอง ภายในไทใหญ่ อย่างไรก็ตาม ยังมีเจ้าฟ้าผู้ปกครองเมืองต่างๆ ดั้งเดิม โดยอังกฤษได้ร่วมกับเจ้าฟ้า ไทใหญ่ได้จัดให้มีสภารัฐฉาน (Shan State Council) มีข้าหลวงใหญ่ชาวอังกฤษเป็นประธาน มีเจ้า ฟ้าผู้ครองเมืองแต่ละเมืองเป็นสมาชิก โดยสภานี้จะทำหน้าที่วางนโยบาย และอภิปรายเกี่ยวกับการ ใช้งบประมาณและกิจการภายในสหพันธรัฐฉาน ดังปรากฏในเรื่อง *My Vanished World: the True Story as a Shan Princess*

Members of the Central Government and the thirty-three Sawbwas together for the Shan State called the ‘Shan State Council’. It convened regularly in Taunggyi to discuss policy and the welfare of the people.⁴⁸

จะเห็นว่า ระบบการเมืองการปกครองของไทใหญ่ที่กล่าวมานี้ เป็นการเมืองการปกครอง เฉพาะภายในสหพันธรัฐฉานเท่านั้น ไม่มีส่วนสัมพันธ์กับพม่า ซึ่งส่งผลให้เกิดความเหินห่างระหว่าง ไทใหญ่กับพม่าไปอีก⁴⁹

ระบบการปกครองที่อังกฤษนำมาใช้ในไทใหญ่เช่นนี้จึงไม่มีผลกระทบต่อชนบการปกครอง ของชนชั้นสูงในไทใหญ่มากนัก อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่มีผลกระทบต่อระบบการเมืองการปกครองไท

⁴⁷ Nel Adams, *My Vanished World: the True Story as a Shan Princess*, p.109.

⁴⁸ Ibid., p. 11.

⁴⁹ พรพิมล ตริชาติ. *ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า*, หน้า 16 - 17.

ใหญ่ แต่นโยบายเช่นนี้ก็กลับมีผลกระทบโดยตรงต่อความสัมพันธ์ระหว่างพม่ากับไทใหญ่เนื่องจากนโยบายเช่นนี้ไม่อำนวยความสะดวกให้พม่ากับไทใหญ่มีการรวมตัวหรือมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน แต่กลับแบ่งพม่ากับไทใหญ่ให้ห่างกันมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบมาถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นว่ามีกลุ่มต่อต้านและกลุ่มเรียกร้องเอกราชไทใหญ่อยู่หลายกลุ่ม

อีกประเด็นหนึ่ง que เพิ่มความขัดแย้งระหว่างพม่ากับไทใหญ่มากขึ้นคือ การที่อังกฤษสนับสนุนให้กลุ่มชนที่อยู่บริเวณชายแดนให้เป็นทหารและตำรวจในกรมกองต่างๆ ของอังกฤษมากกว่าที่จะสนับสนุนให้ชาวพม่าเป็น ทหารชนกลุ่มน้อยเหล่านี้อังกฤษใช้เป็นกำลังในการขยายดินแดนและใช้ปราบกบฏภายในพม่า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกบฏชาวพม่า ยังความบาดหมางใจระหว่างพม่ากับชนกลุ่มน้อยให้เพิ่มขึ้น

แม้อังกฤษจะไม่ได้เข้ามาปรับเปลี่ยนระบบการเมืองการปกครองไทใหญ่มากนัก ถึงกระนั้นก็ดี ก็มีบางส่วนที่เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยส่วนที่เปลี่ยนแปลงไปมากที่สุดคือ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ โดยเฉพาะวิถีชีวิตของชนชั้นปกครองหรือบรรดาชนชั้นสูงทั้งหลาย จะเห็นว่าเมื่ออังกฤษเข้ามานั้น อังกฤษมีนโยบายอย่างหนึ่งคือ เข้ามาเพื่อพัฒนาให้ไทใหญ่มีความพัฒนา ไม่ดูป่าเถื่อน ล้าหลัง ด้วยนโยบายนี้เอง อังกฤษจึงสร้างโรงเรียนซึ่งเป็นโรงเรียนคริสต์โดยสอนให้เฉพาะบรรดาลูกเจ้าฟ้าที่ปกครองเมืองต่างๆ ในไทใหญ่ ดังนั้นจะสังเกตได้ว่าบุคคลที่เป็นชนชั้นสูงของไทใหญ่จึงมีความรู้ความสามารถและใช้ภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี โดยจะเห็นว่ามิโอรสของเจ้าฟ้าหลายองค์ไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ เช่น เจ้าจาแสงพระสวามีของมหาเทวีอิงแงผู้ประพันธ์ *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* เป็นต้น ผลจากที่บรรดาผู้นำบ้านเมืองได้รับการศึกษานี้ทำให้ผู้นำเหล่านี้มีความคิดอ่านก้าวหน้าพร้อมทั้งทำให้มีความขัดแย้งกับรัฐบาลพม่าอยู่เสมอ

ในช่วงเวลาที่ไทใหญ่อยู่ภายใต้อารักขาของอังกฤษถือว่าเป็นช่วงที่ไทใหญ่มีความสุขมากพอควรเพราะแม้จะอยู่ภายใต้อารักขาแต่ไทใหญ่ยังมีอำนาจในการปกครองตนเองได้ จนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในราวปี ค.ศ.1939 ญี่ปุ่นบุกเข้ามายังพม่าและไทใหญ่โดยพยายามใช้นโยบาย “เอเชียเพื่อเอเชีย” กล่อมชาวพม่าและไทใหญ่ให้สนับสนุนและช่วยขับไล่เจ้าอาณานิคมอังกฤษซึ่งเป็นฝ่ายสัมพันธมิตรออกไป พร้อมกับกล่าวว่า จะให้เอกราชและสันติภาพกับพม่าและไทใหญ่ นโยบายนี้ประสบความสำเร็จในช่วงหนึ่ง อย่างไรก็ตาม เมื่อญี่ปุ่นเข้ามายึดครองพม่าและไทใหญ่ได้แล้ว ญี่ปุ่นกลับมีท่าทีไม่ยอมถอนกำลังออกไป ในขณะที่ตนเองจึงเกิดการประท้วงและเรียกร้องเอกราชโดยนักชาตินิยมที่มีมากขึ้น แต่ก่อนจะประสบความสำเร็จญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้สงครามไปก่อนอันเนื่องมาจากที่สหรัฐอเมริกาทิ้งปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมาและนางาซากิ อังกฤษจึงกลับเป็นฝ่ายมีชัยชนะและได้กลับไปปกครองพม่าและไทใหญ่ดังเดิม แต่ในขณะที่เดียวกันนั้นเกิดการเรียกร้อง

เอกราชของอาณานิคมของอังกฤษหลายแห่ง ในทางเอเชีย นำโดยอินเดีย มหาตมะ คานธี เป็นผู้นำปลดแอกเอกราชของอินเดียได้สำเร็จส่งผลให้นักชาตินิยมพม่าและไทใหญ่ต้องการเรียกร้องเอกราชของตนเองบ้าง ผู้นำพม่าได้แก่ ออง ซาน และผู้นำไทใหญ่กลุ่มหนึ่ง เช่น เจ้าจ๋ามทูน เจ้าฟ้าเมืองปอน เป็นต้น จึงร่วมมือกันเจรจาขอเอกราชจากอังกฤษจนสำเร็จและได้เอกราชอย่างสมบูรณ์เมื่อวันที่ 4 เดือนมกราคม ค.ศ.1948 ซึ่งเอกราชนี้ได้รับมาหลังจากที่ออง ซานและผู้นำไทใหญ่หลายท่านที่พยายามสร้างเอกราชให้กับพม่าและไทใหญ่ต้องเสียชีวิตไปในเหตุการณ์ลอบสังหารเมื่อวันที่ 19 เดือนกรกฎาคม ค.ศ.1947⁵⁰

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่อังกฤษจะให้ไทใหญ่และพม่าจะได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์ 1 ปี อังกฤษเสนอให้พม่ามีการเลือกตั้งทั่วไปเพื่อให้ได้ผู้แทนเข้ามาร่างรัฐธรรมนูญ โดยอังกฤษจะยังคงให้ความช่วยเหลือในด้านงบประมาณต่อไป นอกจากนี้อังกฤษยังมีความเป็นห่วงเป็นใยในเรื่องปัญหากลุ่มชนต่างๆที่มีอยู่ในพม่าและได้เสนอว่ารัฐบาลที่จะก้าวขึ้นมาบริหารประเทศสืบต่อจากอังกฤษนั้นควรจะแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ก่อน ดังนั้น ในวันที่ 14 เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1947 ออง ซานซึ่งเป็นผู้นำรักษาการรัฐบาลพม่าอยู่ในขณะนั้นได้มีการร่าง “ข้อตกลงปางหลง”⁵¹ (The Panglong Agreement) ขึ้น เนื่องจากออง ซานตระหนักถึงความจำเป็นตรงนี้เช่นกัน โดยออง ซานมีความเห็นคล้ายกับอังกฤษว่าควรจะรวมกลุ่มชนต่างๆที่มีอยู่ในพม่าให้เป็นหนึ่งเดียวและรวมส่วนที่อังกฤษเคยแยกไว้ระหว่างพม่าแท้และกลุ่มชนบริเวณชายแดนเข้าไว้ด้วยกัน โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นพม่าเพียงประเทศเดียว ดังนั้น ออง ซานจึงเชิญชวนให้ผู้นำกลุ่มชนต่างๆเข้ามาประชุมกันในวันเวลาดังกล่าว ณ เมืองปางหลง (Panglong) ในรัฐฉาน ในวันนั้นมีผู้นำกลุ่มชนต่างๆเข้าร่วมประชุมเกือบทุกกลุ่ม อาทิ ผู้แทนรัฐบาลพม่าคือ ออง ซาน ผู้นำฝ่ายกะฉิ่น ผู้นำฝ่ายฉิ่น ผู้นำฝ่ายคะยาห์ และผู้นำฝ่ายไทใหญ่ เช่น เจ้าส่วไต (Sao Shwe Taik) เจ้าฟ้ายองห้วย เจ้าหม่มฟ้า เจ้าฟ้าหลวงแสนหวีเหนือ เจ้าจ๋ามทูน เจ้าฟ้าหลวง เมืองปอน เป็นต้น

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน.

⁵¹ ภาคผนวก ก.

รูปภาพ 9: ออง ซาน (ซ้าย) กับเจ้าส่วยไต (ขวา) ในวันร่างสนธิสัญญาปางหลวง

ที่มา: Patricia Elliott, *The White Umbrella* (Bangkok: Post Books, 1999), p.175.

การประชุมสำเร็จไปได้ด้วยดี มีการร่าง “ข้อตกลงปางหลวง” ขึ้น โดยผู้นำกลุ่มชนต่างๆยอมเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพพม่า กลุ่มชนต่างๆจะมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน เจ้าฟ้าสามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกรัฐสภาหลังจากได้รับการเลือกตั้ง และกลุ่มชนที่เข้าร่วมมีสิทธิแยกตัวหรือเป็นส่วนหนึ่งของพม่าได้ แต่ต้องกระทำภายหลังจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นเวลา 10 ปี⁵² สิทธิดังกล่าวไทใหญ่ได้รับเช่นกัน รวมทั้งกลุ่มคะยาห์ด้วย อย่างไรก็ตาม กลุ่มชนคะฉิ่นไม่ได้รับสิทธิในการแยกตัวจากสหภาพแต่ได้รับคำมั่นสัญญาว่าสามารถปกครองตนเองได้⁵³ ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับ “ข้อตกลงปางหลวง” มีปรากฏในเรื่อง *My Vanished World: the True Story as a Shan Princess* เป็นตอนที่เจ้านวล คุให้ข้อมูลเกี่ยวกับ “ข้อตกลงปางหลวง” และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจสถานการณ์ในขณะนั้น

The conference lasted for a week, during which Bogyoke Aung San achieved what he had wanted. He had managed to persuade the leaders of “Hill States” to accept his proposals. Thus, on the 14th of February, 1947 the Sawbwas decided the fate of the Shan people along with their own.

⁵² ภาคผนวก ข.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28–40.

They had signed the “Panglong Agreement” with Bogyoke Aunsan, who represented the ‘Burmese Democratic Party’:

“The Shan State would become part of the Union of Burma.

The Union of Burma was to be one country of several states, each state with its system of government, and remain autonomous.

All races in the Union will have equal rights and freedom.

The present Sawbwas would be life members of parliament, but their descendents would have to undergo election to become members.

The “Panglong Agreement” was binding for a period of ten years.

After ten years, if the union should fail, the Shan State would be free to secede.”⁵⁴

หลังจากทำ “ข้อตกลงปางหลวง” ไม่นานพม่าได้ดำเนินการเลือกตั้งทั่วไปเพื่อเตรียมประชุมสมัชชาและร่างรัฐธรรมนูญในเดือนเมษายน ค.ศ.1947 โดยผู้แทนจากพรรคสันนิบาตเสรีชนต่อต้านฟาสซิสต์ หรือ AFPEL ซึ่งมีออง ซานเป็นผู้นำได้รับเลือกตั้งเข้ามามากที่สุดคือ 248 ที่นั่งจากจำนวน 255 ที่นั่ง ที่ประชุมได้เลือก อู นู เป็นประธานสมัชชา อย่างไรก็ตาม ในวันที่ 19 เดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1947 ระหว่างการประชุมร่างรัฐธรรมนูญ ของ ซานและนักการเมืองพม่า รวมทั้งผู้แทนจากไทใหญ่ถูกคนร้ายเข้ารอบสังหารเสียชีวิต เจ้าฟ้าจ่ามทูน เจ้าเมืองปอนของรัฐไทใหญ่เสียชีวิตในเหตุการณ์ครั้งนี้ด้วย โดยการเสียชีวิตของเจ้าฟ้าจ่ามทูนและออง ซานและรายละเอียดเกี่ยวกับการลอบสังหารสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญปรากฏในเรื่อง *The White Umbrella* ด้วย เป็นตอนที่คนขับรถของเจ้าจ่ามทูนมารายงานเจ้าส่วยไตและเจ้าเฮือนคำกล่าวถึงเหตุการณ์ลอบสังหารที่เกิดขึ้น

Gulping on his words, the driver told them what they knew, at 10.30 a.m., just as the business of the day started, gunmen burst into the Executive Council chamber. Prince Sam Htun received two bullets to the head; he was alive but not expected to last the night. Six other council

⁵⁴ Nel Adams, *My Vanished World: the True Story as a Shan Princess*, p. 113.

*members were already dead, including Aung San, the Father of Independence. He was shot thirteen times.*⁵⁵

อย่างไรก็ตาม การร่างรัฐธรรมนูญก็ดำเนินต่อไปจนสำเร็จเมื่อวันที่ 24 เดือนกันยายน ค.ศ. 1947 โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญใหม่ของพม่าให้ชื่อประเทศว่า “สหภาพพม่า” (Union of Burma) มีการปกครองระบบ 2 สภา คือ สภาผู้แทนราษฎร (House of Delegates) มีสมาชิกจำนวน 250 คน อีกสภาหนึ่งคือ สภาชนชาติ (House of Nationalities) ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากภูมิภาคต่างๆและชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆของพม่ามีสมาชิกจำนวน 125 คน⁵⁶

2.3.2 ช่วงเอกราชและไทใหญ่เป็นรัฐหนึ่งในสหภาพพม่า

ภายหลังจากรัฐบาลพม่าประกาศอิสรภาพเมื่อวันที่ 4 เดือนมกราคม ค.ศ.1948 ซึ่งนับเป็นการสิ้นสุดความเป็นอาณานิคมของพม่าพร้อมกับได้ประกาศให้รัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ.1947 เป็นรัฐธรรมนูญของประเทศพม่าในช่วงนั้นอู๋ นูซึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี หลังจากการเสียชีวิตของอองซานเกิดความวุ่นวายซึ่งเกิดจากการที่รัฐบาลพม่าต้องเผชิญกับพวกคอมมิวนิสต์พม่าที่ประกาศตัวเป็นปรปักษ์กับรัฐบาลหลังจากประกาศอิสรภาพของพม่าได้เพียงสามเดือน นอกจากนี้กลุ่มชนต่างๆ เช่น กะเหรี่ยง มอญ เป็นต้น ซึ่งทั้งกะเหรี่ยงและมอญไม่ได้ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมที่ปางหลวง ต้องการแบ่งแยกเรียกร่องดินแดนของตน

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้จะมีการทำ “ข้อตกลงปางหลวง” แล้วยังปรากฏการต่อต้านและเรียกร่องเอกราชของกลุ่มชนต่างๆอยู่เสมอ โดยเฉพาะกลุ่มชนที่ไม่เข้าร่วมร่าง “ข้อตกลงปางหลวง” จะเห็นว่าปัญหานี้เป็นปัญหาที่ยืดเยื้อมานาน ผู้นำพม่าหลายคนพยายามแก้ไขทั้งด้วยวิธีสันติและรุนแรงโดยเริ่มจากอองซานใช้วิธีการเจรจาจนมีการร่าง “ข้อตกลงปางหลวง” เกิดขึ้น เรื่อยมาจนมาถึงนายพลเนวินใช้นโยบายที่รุนแรงปราบปรามกลุ่มชนต่างๆเหล่านี้ แต่ปัญหานี้ก็ยังไม่หมดสิ้นไป

ต่อเมื่ออู๋ นูได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีพม่าในปี ค.ศ.1948 ปัญหาเรื่องกลุ่มชนก็ยังคงเกิดขึ้นมาอีก ความพยายามของอู๋ นูอย่างหนึ่งในการประสานความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างพม่ากับกลุ่มชนต่างๆคือได้มีการแต่งตั้งเจ้าส่วยไตย เจ้าฟ้าเมืองของห้วยแห่งไทใหญ่เป็นประธานาธิบดี ซึ่งถือว่าเป็นประธานาธิบดีคนแรกของสหภาพพม่า และเจ้าส่วยไตยนี้เองเป็นพระสวามีของมหาเทวีเฮือนคำ ซึ่งเป็นเจ้านางที่มีบทบาทในการต่อสู้เพื่อเอกราชของไทใหญ่จากพม่า

⁵⁵ Patricia Elliott, *The white umbrella* (Bangkok: Post Books, 1999), p. 182.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

รูปภาพ 10: เจ้าส่วยไต้

ที่มา: Patricia Elliott, *The white umbrella* (Bangkok: Post Books, 1999), หน้า 103.

รูปภาพ 11: มหาเทวีเฮือนคำ

ที่มา: ปราณี ศิริธร. *เหนือแคว้นแดนสยาม* (เชียงใหม่: ลานนาสาร, ๒๕๒๘), หน้า 293.

อย่างไรก็ตาม แม้จะตั้งบุคคลที่มาจากชนกลุ่มน้อยแต่ในความเป็นจริงแล้วอำนาจสิทธิขาดยังคงอยู่ที่กู๋ นู๋ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีนั่น ประเด็นหนึ่งที่น่าจะศึกษาประกอบด้วยก็คือ นโยบายของกู๋ นู๋ที่มีต่อกลุ่มชนต่างๆ เพราะนโยบายที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชนดูมีนัยยะมากกว่าที่เห็นและการศึกษานโยบายยังพื้นฐานสำคัญในการศึกษาปัญหาเรื่องการต่อต้านและเรียกร้องสิทธิ รวมไปถึงเอกราชของชนกลุ่มน้อยนั้นให้เข้าใจได้อย่างชัดเจนและถ่องแท้ยิ่งขึ้น ทั้งยังทำให้เห็นรากเหง้าของปัญหาที่มีเรื้อรังมาจนถึงปัจจุบัน

พรพิมล ตรีโชติได้ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายของอู๋ นูที่มีต่อชนกลุ่มน้อยในหนังสือ **ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า** ไว้อย่างน่าสนใจ กล่าวสรุปได้ว่าอู๋ นู ถึงแม้จะมีความคิดเห็นในเรื่องชนกลุ่มน้อยไปในทางบวกคล้ายกับออง ซานแต่ก็วาดหวังไว้ต่างกัน โดยอู๋ นู เชื่อในเรื่องเอกภาพของพม่าว่าเป็นเรื่องธรรมชาติเพราะพลเมืองทุกคนของชาติถึงแม้จะมีถิ่นที่มาหรือมีสังคมวัฒนธรรมแตกต่างกันแต่ต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของแผ่นดินเดียวกันเพราะต่างก็ใช้แผ่นดินเดียวกัน ใช้น้ำจากแม่น้ำเดียวกัน เราทุกคนถือเป็นพี่น้องกันทุกคนควรช่วยกันสร้างความเจริญให้กับประเทศ

รูปภาพ 12: อู๋ นู

ที่มา: Patricia Elliott, *The White Umbrella* (Bangkok: Post Books, 1999), p. 256.

ดังนั้น อู๋ นู จึงไม่สนับสนุนการแยกตัวของกลุ่มต่างๆ โดย อู๋ นู ต้องการให้เป็นรัฐเดี่ยว ใช้รัฐธรรมนูญเดียว ทั้งเห็นว่าควรจะสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างพม่าและกลุ่มชนต่างๆ ดังนั้น อู๋ นู จึงไม่สนใจว่าผู้นำกลุ่มชนใดจะขึ้นมาเป็นผู้นำสหภาพ โดยจะเป็นคนไทใหญ่ กะเหรี่ยง หรือกะฉิ่นก็ได้ เพียงแต่ต้องมีความสามารถในการนำพาประเทศสู่ความเจริญรุ่งเรือง อู๋ นู จึงพยายามพัฒนาดินแดนซึ่งเป็นที่อยู่ของกลุ่มชนต่างๆ โดยกระจายการศึกษาแผนใหม่ไปในดินแดนดังกล่าวเพื่อหวังว่าหลักสูตรการศึกษาที่ใช้เหมือนกันทั่วประเทศจะทำให้พลเมืองในเขตต่างๆ มีความเข้าใจกันมากขึ้นเพราะมีพื้นฐานความรู้แบบเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ความพยายามเหล่านี้กลับทำให้กลุ่มชนต่างๆ มีความรู้สึกว่าเขาลักษณะของเผ่าพันธุ์ตนกำลังถูกวัฒนธรรมพม่ากลืนไปประกอบกับนโยบายเช่นนี้ขัดกับ “ข้อตกลงปางหลวง” ที่เคยให้สิทธิในการแยกตัวออกจากสหภาพได้ ดังนั้น แม้

อู๋ นู พยายามจัดให้มีการเจรจากับผู้นำชนกลุ่มน้อยหลายครั้งแต่ก็มักไม่ประสบความสำเร็จดังที่คาดหวังไว้⁵⁷

นอกจากนี้ในด้านการเมืองการปกครอง รัฐบาลกลางยังเข้าแทรกแซงกิจการภายในไทใหญ่ โดยพยายามที่จะทำลายโครงสร้างการปกครองดั้งเดิมของไทใหญ่คือระบบเจ้าฟ้า โดยในปี ค.ศ. 1952 รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาหนึ่งคณะชื่อ คณะกรรมการสอบสวนการปกครองของรัฐฉาน (The Shan States Administrative Enquiry Commission) เพื่อหยั่งเสียงประชาชนชาวไทใหญ่ ว่ายังคงเห็นชอบกับระบบการปกครองของเจ้าฟ้าหรือไม่ ถ้าไม่เห็นชอบคิดว่าอยากได้ระบบการปกครองชนิดใดมาแทนที่ อย่างไรก็ตามคณะกรรมการก็ถูกล้มเลิกไป แต่ต่อมารัฐบาลได้เสนอให้บรรดาเจ้าฟ้ายกเลิกรัฐธรรมนูญในฐานะเจ้าผู้ครองเมืองและยกเลิกสิทธิในการปกครองเมืองตามที่ได้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งในที่สุดบรรดาเจ้าฟ้าแคว้นต่างๆของไทใหญ่ก็จำต้องยอมลงนามในข้อตกลงกับรัฐบาลพม่ายกเลิกสิทธินั้นและสิทธิในการปกครองและนิติบัญญัติเพื่อแลกกับค่าตอบแทนซึ่งรัฐบาลจัดสรรให้ในปี ค.ศ. 1959⁵⁸

นโยบายของ อู๋ นู ดังกล่าวสร้างความเคลือบแคลงสงสัยในเรื่องสิทธิต่างๆที่เคยทำข้อตกลงไว้อย่างมาก ไทใหญ่เองก็รู้สึกเคลือบแคลงสงสัยในท่าทีของพม่าเช่นกัน ดังนั้นในช่วงใกล้ครบกำหนด 10 ปีแห่งสิทธิในการแยกตัวเป็นอิสระจากสหภาพพม่าจึงเริ่มมีกลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆของไทใหญ่เกิดขึ้น เช่น กลุ่มหนุ่มศึกหาญ ของเจ้าน้อยซอหย่นตี้ เป็นต้น

ประเด็นหนึ่งที่เพิ่มความสงสัยและหวาดหวั่นในนโยบายของ อู๋ นู ที่มีต่อไทใหญ่คือ ในปี ค.ศ. 1947 กองกำลังก๊กมินตั๋งถูกกองกำลังจีนคอมมิวนิสต์ของเหมาเจ๋อตุงตีถอยร่นเข้าไปยังไทใหญ่และขยายพื้นที่ครอบคลุมดินแดนไทใหญ่หลายจุด ในขณะนั้นเอง อู๋ นู ได้ประกาศกฎอัยการศึกพร้อมกับส่งกำลังทหารเข้าไปยังดินแดนพม่าทันที โดยอ้างว่าเข้ามาขับไล่กองกำลังก๊กมินตั๋ง ซึ่งตามความจริงแล้วได้มีการจัดตั้งกองกำลังทหารพม่าประจำทุกภาคของไทใหญ่อยู่แล้ว และเมื่อกองกำลังก๊กมินตั๋งถอนกำลังออกไป กองทหารพม่ากลับไม่ยอมถอนทัพกลับไปและยังเพิ่มกองกำลังกับอาวุธมากขึ้น⁵⁹ เหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความหวาดวิตกให้กับกลุ่มผู้นำไทใหญ่อย่างมาก ซึ่งเหตุการณ์ตรงนี้สอดคล้องกับเนื้อหาในเรื่อง *The White Umbrella* ซึ่งมีตอนที่บรรยายเกี่ยวกับพม่านำทหารเข้าไท

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 40–45.

⁵⁸ Silverstien, *Burma Politics*, อ้างใน พรพิมล ตริไซติ, หน้า 63.

⁵⁹ ปราณี ศิริธร. *เหนือแคว้นแดนสยาม* (เชียงใหม่: ลานนาสาร, 2528), หน้า 235.

ใหญ่ในช่วงกองกำลังก๊กมินตั๋งเข้าไทใหญ่ ซึ่งสร้างความสงสัยให้กับเจ้าเฮือนคำในเรื่องความจริงใจของรัฐบาลอย่างมาก

On September 23, 1952, the new President declared a State of emergency in Shan State. In December the Burma Army assumed administration of the state, declaring martial law in twenty-two of the thirty-three Shan principalities. (...)

Under the declaration, the army steered Shan State like a juggernaut. Sao was immediately suspicious of their motives. Most of the principalities falling under martial law were in the south-west, far from KMT territory. She sensed deceptions within deceptions, just like in the days of the old Mandalay court.⁶⁰

ความสงสัยและความวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคตของไทใหญ่ ทำให้ผู้นำไทใหญ่เข้าพบและเจรจาในเรื่องอนาคตและเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นกับไทใหญ่หลายครั้ง ผลที่ได้รับมักไม่ประสบความสำเร็จอยู่เสมอ ความวิตกกังวลต่างๆโดยเฉพาะเรื่องการสูญเสียเอกราชของไทใหญ่ที่มีอยู่ภายในใจของเหล่าผู้นำไทใหญ่กลับกลายเป็นจริงขึ้น โดยเมื่อปี ค.ศ.1962 นายพลเนวินได้รัฐประหารนายกรัฐมนตรีอู นู เป็นครั้งที่ 2 พร้อมกับใช้ความรุนแรงปราบปรามผู้แข็งข้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้นำที่ต้องการแบ่งแยกดินแดน เหตุการณ์นี้ทำให้ไทใหญ่ไปสู่สถานการณ์ที่เลวร้ายที่มีผลกระทบต่อผู้นำและสังคมไทใหญ่จนกล่าวได้ว่าสังคมไทใหญ่ถึงคราวล่มสลาย

2.3.3 ช่วงไทใหญ่อยู่ในวิถีสังคมนิยมพม่า: การล่มสลายของสังคมไทใหญ่

หลังจากการทำการรัฐประหารของนายพลเนวินในวันที่ 2 เดือนมีนาคม ค.ศ.1962 ส่งผลให้ไทใหญ่และพม่าเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ซึ่งมีผลมาจนถึงปัจจุบัน เหตุสำคัญที่ทำให้นายพลเนวินทำการรัฐประหารเป็นเพราะในขณะนั้นบ้านเมืองอยู่ในภาวะวุ่นวายระส่ำระสายอันเกิดมาจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ปัญหาคอมมิวนิสต์ต่อต้านรัฐบาล และปัญหากลุ่มชนต่างๆ ต้องการแยกเป็นรัฐอิสระซึ่งเกิดการสู้รบมาโดยตลอด เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้นายพลเนวินจึงทำการรัฐประหารนายกรัฐมนตรีอู นู พร้อมเปลี่ยนระบอบการปกครองจากประชาธิปไตยสู่ระบอบสังคมนิยม

⁶⁰ Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p. 237.

นิยมทันที โดยในด้านการเมืองการปกครอง นายพลเนวินแต่งตั้งตนเองขึ้นเป็นผู้บริหารประเทศดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ลักษณะการบริหารประเทศเป็นแบบรวมศูนย์คล้ายเผด็จการ มีกำลังทหารเป็นฝ่ายสนับสนุน ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ.1947 ยกเลิกพรรคการเมืองต่างๆในระบบรัฐสภา ทั้งสภาสูงและสภาล่าง และร่างรัฐธรรมนูญใหม่ พร้อมทั้งมีการจัดตั้งสภาแห่งรัฐขึ้นและมีคณะรัฐมนตรีดำเนินการบริหารกิจการปกครองภายในรัฐภายใต้อำนาจอันเด็ดขาดของนายพลเนวินทางด้านเศรษฐกิจ นายพลเนวินได้ปรับนโยบายเศรษฐกิจของประเทศมาเป็นสังคมนิยมโดยใช้ชื่อว่า “สังคมนิยมวิถีพม่า” (The Burmese Way to Socialism) และทำการยึดกิจการต่างๆของภาคเอกชนมาเป็นของรัฐพร้อมขับไล่ชาวต่างชาติซึ่งส่วนมากเป็นคนอินเดียที่เข้ามาคุมเศรษฐกิจตั้งแต่อังกฤษเข้าปกครองให้กลับประเทศ พร้อมประกาศปิดประเทศภายหลังไม่นาน⁶¹

รูปภาพ 13: นายพลเนวินกับอู่อ้น เลขาธิการสหประชาชาติ

ที่มา: Patricia Elliott, *The white umbrella* (Bangkok: Post Books, 1999), p.256.

สำหรับผลกระทบที่มีต่อกลุ่มชนต่างๆ นายพลเนวินจะใช้วิธีรุนแรงหากมีผู้ไม่คล้อยตามหรือแข็งข้อทันที โดยประกาศยกเลิกสิทธิพิเศษของบรรดาเจ้าฟ้าผู้ปกครองกลุ่มชนต่างๆที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและจัดระเบียบการปกครองใหม่ให้เหมือนกันทั่วประเทศ การบริหารรัฐต่างๆหรือกลุ่มชนต่างๆให้ถือเป็นอำนาจโดยตรงของรัฐบาลกลาง รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงเท่ากับเป็นการประกาศ

⁶¹ พรพิมล ตริชาติ. *ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า*, หน้า 34.

เจตนาของพม่าในการที่จะรวมอำนาจในการปกครองประเทศไว้ที่รัฐบาลกลางแต่เพียงผู้เดียว นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่านายพลเนวินปฏิเสธความเป็นผู้นำท้องถิ่นและปฏิเสธการแยกตัวเป็นอิสระของบรรดารัฐชนกลุ่มน้อยอย่างสิ้นเชิง⁶² โดยนายพลเนวินยึดถือหลักปฏิบัติ 2 ประการคือ ทรนงค์เพื่อต่อต้านกองกำลังชนกลุ่มน้อยในบริเวณชนบทอย่างต่อเนื่อง และในขณะเดียวกันก็พยายามสร้างระบบการควบคุมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางผ่านระบบพรรคการเมืองพรรคเดียวของรัฐบาล ซึ่งกระจายจากอย่างกว้างไปครอบคลุมเหนือบริเวณที่เป็นอาณาเขตของกลุ่มชน ต่างๆ⁶³ ด้วยแนวคิดเช่นนี้ นายพลเนวินจึงใช้วิธีการทหารเข้ามาแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มชนต่างๆ อย่างเด็ดขาดและรุนแรง ประกอบกับในขณะนั้นกำลังทหารพร้อมอาวุธยุทโธปกรณ์มีมากขึ้น ซึ่งเป็นฐานอำนาจอันสำคัญยิ่งให้กับนายพลเนวินในการกำจัดผู้ต่อต้านหรือศัตรูได้อย่างดี

จากนโยบายอันแข็งกร้าวนี้เองส่งผลกระทบต่อผู้นำไทใหญ่ โดยทหารพม่าเริ่มทำการปลดอาวุธชาวไทใหญ่ ค้นหาอาวุธและเข้าจับกุมกลุ่มผู้นำไทใหญ่ที่มีพฤติกรรมอันเป็นปรปักษ์กับรัฐบาล ส่งผลให้ผู้นำไทใหญ่ถูกจับกุมขังคุกและทรมานหรือฆ่าตายเป็นจำนวนไม่น้อย โดยที่บรรดาผู้นำไทใหญ่ไม่ว่าจะเป็นผู้แทนราษฎร นักการเมืองหรือเจ้าฟ้าไม่สามารถต้านทานอำนาจเผด็จการของทหารพม่าได้ อาทิ เจ้าเหยียบฟ้าถูกยิงสิ้นพระชนม์ในขณะที่หลบหนีการควบคุมตัวของทหาร เจ้าส่วยไตประธานาธิบดีคนแรกของสหภาพพม่า และเป็นพระสวามีของมหาเทวีเฮือนคำถูกคุมขังจนสิ้นพระชนม์ รวมทั้งราชบุตรองค์หนึ่งของพระองค์ก็เสียชีวิตด้วย เจ้าฟ้าจาแสงซึ่งเป็นเจ้าฟ้าเมืองสีป่อ และเป็นพระสวามีของมหาเทวีอิงเง่ถูกจับกุมขังคุก ซึ่งไม่ทราบว่ายู่ที่ใดจนถึงปัจจุบันก็ยังไม่ทราบว่า เป็นตายร้ายดีประการใด เป็นต้น บรรดาผู้นำไทใหญ่หลายคนต้องหนีเข้าป่า เช่น เจ้าช้าง ณ ยอง ห้วย ราชบุตรอีกองค์หนึ่งของเจ้าฟ้าส่วยไตกับมหาเทวีเฮือนคำ เป็นต้น นอกจากนี้บางส่วนหนีเข้ามาประเทศไทยด้วยความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐบาลไทยที่มีนโยบายเป็นมิตรกับชนกลุ่มน้อยและใช้เป็น "รัฐกันชน" เช่น เจ้าเสื่อหาญฟ้า ที่เข้ามาเรียนวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเจ้าสีดาซึ่งเป็นธิดาองค์หนึ่งของเจ้านางเฮือนคำที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ อยู่ระยะหนึ่งก่อนจะไปอยู่ทางประเทศตะวันตก เป็นต้น⁶⁴ นอกจากนี้ ก่อนที่จะมีการปฏิวัติใหญ่ในปี ค.ศ. 1962 ของนายพลเนวิน ในปี ค.ศ. 1958 ซึ่งเป็นปีที่ครบกำหนด 10 ปีที่ไทใหญ่และกลุ่มชนบางกลุ่มสามารถแยกตัวเป็นอิสระจากพม่าได้ นายพลเนวินได้ทำการปฏิวัติเป็นครั้งแรกโดยตั้งรัฐบาลชั่วคราวอยู่ 2 ปีก่อนที่ตนเอง

⁶² เรื่องเดียวกัน, หน้า 35.

⁶³ Martin Smith, *Ethnic Groups in Burma*, อ้างใน พรพิมล ตรีโชติ, หน้า 48.

⁶⁴ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, *พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง*, หน้า 184–185.

ได้กลับไปเลือกตั้งและได้เป็นผู้นำประเทศดั้งเดิม เหตุการณ์ในวันทำปฏิวัตินั้นทำให้ทหารพม่าจับกุมกลุ่มผู้นำชนชาติต่างๆได้เป็นจำนวนมาก โดยในวันนั้นนายกรัฐมนตรีนุ ญเรียกผู้นำกลุ่มชนต่างๆเข้ามาประชุมที่ย่างกุ้งเพื่อประชุมเรื่องปัญหาและอนาคตของแต่ละกลุ่มชน โดยให้พักอยู่ที่โรงแรมแห่งหนึ่งร่วมกัน ในเช้าตรู่วันนั้น กองทหารได้เข้าปิดล้อมและเข้าจับกุมเจ้าฟ้าและหัวหน้ากลุ่มชนต่างๆได้ทั้งหมด 18 ท่าน ซึ่งเป็นผู้นำไทใหญ่จำนวน 9 ท่าน อาทิ เจ้าฟ้าขุนเขี้ยว เมืองมิด เจ้าฟ้าชายหลวง เมืองเชียงตุง พ.ต.ต.เจ้าสิงห์ชัยเม็งราย เจ้าฟ้าชายหลวง เมืองเชียงตุง เจ้าวรรณะ เมืองตอยก่อ เจ้าขุนจี เมืองสีแสง เป็นต้น⁶⁵ การจับกุมนี้ผู้นำไทใหญ่หลายคนต้องเสียชีวิตอย่างเป็นปริศนา

การปราบปรามด้วยวิธีรุนแรงและการละเมิดข้อตกลงที่เคยทำร่วมกันระหว่างผู้นำพม่ากับผู้นำกลุ่มชนต่างๆส่งผลให้เกิดกลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆเกิดขึ้นมากมาย อาทิเช่น กลุ่มหนุ่มศึกหาญ (Noom Sul Hran) ซึ่งมีเจ้าน้อยซอหย่นตี้เป็นผู้นำ กลุ่มของเจ้าน้อยซอหย่นตี้จัดได้ว่าเป็นกลุ่มต่อต้านพม่ากลุ่มแรกๆ รายละเอียดเกี่ยวกับกลุ่มของเจ้าน้อยซอหย่นตี้มีกล่าวไว้ในเรื่อง *The White Umbrella* เช่นกัน โดยกล่าวว่าเจ้าน้อยซอหย่นตี้ตั้งกองกำลังอยู่ในป่า ระหว่างแม่น้ำสาละวินและชายแดนประเทศไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ของเมืองตัน (Mong Ton) “Saw Yanda made a camp in the jungle. Tucked between the Salween River and the Thai border in the remote township of Mong Ton, it wasn't easy to reach.”⁶⁶

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มที่เรียกตนเองว่า Shan State Independence Organization และเรียกกองกำลังของทหารของตนว่า Shan State Independence Organization Army (SSIA) ภายใต้การนำของ ขุน จ่า นุ และเจ้าข้าง ณ ยองห้วย

รูปภาพ 14: เจ้าข้าง ณ ยองห้วยขณะกล่าวแก่ชาวบ้านในไทใหญ่ที่มาประชุมในปี 1967
ที่มา: Patricia Elliott, *The White Umbrella* (Bangkok: Post Books, 1999), p. 341.

⁶⁵ ปราวณี ศิริธร, *เหนือแคว้นแดนสยาม*, หน้า 251–252.

⁶⁶ Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p. 278.

กลุ่ม Shan State Independence Organization เป็นกลุ่มที่แตกมาจากกลุ่มหนุ่มศึกหาญ ดังที่ปรากฏในเรื่อง *The White Umbrella* ที่กล่าวถึงเจ้าข้างได้ออกจากกลุ่มหนุ่มศึกหาญและมาเข้าร่วมกลุ่ม SSIA

*He was particularly interested in a group called the Shan State Independence Army (SSIA), a new off-shoot of the Brave Young Warriors. Unlike the Warriors, the SSIA had a modern constitution and a political programme, and was led mostly by students.*⁶⁷

อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่มีพลังอำนาจและมีประสิทธิภาพมากที่สุดในช่วงนั้นคือ กลุ่ม Shan State Army หรือที่รู้จักกันว่ากลุ่ม SSA และมีองค์กรทางการเมืองซึ่งอยู่ภายใต้ SSA จำนวน 2 กลุ่ม คือ Shan State Command Council (SSCC) และ Shan State Progress Party (SSPP) กลุ่มนี้เกิดขึ้นในปี ค.ศ.1964 จากการรวมตัวกันของกลุ่มกองกำลังต่างๆ โดยมีมหาเทวีเฮือนคำแห่งของช่วยร่วมเป็นผู้นำกลุ่ม⁶⁸

รูปภาพ 15: กองทัพ SSA

ที่มา: Patricia Elliott, *The White Umbrella* (Bangkok: Post Books, 1999), p.343.

กลุ่ม SSA มีมหาเทวีเฮือนคำเป็นประธานสภาการสงคราม โดยมีหน้าที่วางนโยบายและดูแลเรื่องงบประมาณ รวมทั้งอาวุธยุทธโศปกรณ์ ดังปรากฏคล้อยกันในเรื่อง *The White Umbrella* ที่

⁶⁷ Ibid., p. 295.

⁶⁸ พรพิมล ตริไซติ, *ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า*, หน้า 67-68.

กล่าวถึงบทบาทของมหาเทวีเฮือนคำ *“The Shan State Army (SSA) made her chairperson of their war Council, which would set policy and garner outside support.”*⁶⁹

มหาเทวีเฮือนคำนอกจากจะเป็นมหาเทวีของเจ้าส่วยไตเจ้าฟ้าของห้วยและประธานาธิบดีคนแรกของพม่าแล้วยังเป็นธิดาของขุนส่งตันสูง รัฐบุรุษผู้กล้าในการขับไล่พม่าออกจากแสนหวีอีกด้วย และด้วยความเข้มแข็งกล้าหาญและเป็นนักการเมืองที่เฉลียวฉลาด สุขุมรอบคอบ กล้าคิดกล้าพูดของมหาเทวีเฮือนคำจึงได้ประกาศตัวอย่างชัดเจนว่า จะสนับสนุนการกู้ชาติไทใหญ่อย่างเต็มที่ ดังนั้นมหาเทวีจึงได้รับความเคารพและนับถือจากประชาชนและกลุ่มผู้นำไทใหญ่อย่างมาก กองกำลังนี้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีกำลังทหารกระจายอยู่ทั่วไทใหญ่ อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากกลุ่ม SSA เกิดความขัดแย้งภายในและขาดปัจจัยทางด้านงบประมาณ กองกำลัง SSA จึงต้องยุติบทบาทลงในปี ค.ศ.1976 โดยขุน จ่า นุ และเจ้าข้าง ณ ยองห้วย (เจ้าข้าง ณ ยองห้วยตอนหลังย้ายมาอยู่กับกลุ่มนี้) ต้องพ้นจากตำแหน่งผู้นำในครั้งนี้ด้วย⁷⁰ ดังปรากฏคล้ายกับในเรื่อง *The White Umbrella* ที่กล่าวถึงความแตกแยกในกลุ่ม SSA ซึ่งนำไปสู่การยุติบทบาทลงของกลุ่ม

*The following months were chaotic. The SSA 1st Brigade ended up fighting a band of fellow Tai who were allied with the Brave Young Warriors. The demoralized Shan fighters began to sneak off in twos and threes. Whole squads began asking Tzang if they could go home. The rebellion was disintegrating.*⁷¹

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่ม SSA จะต้องยุบตัวลงก็ยังมีกลุ่มกองกำลังต่างๆเกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง เช่น กลุ่มของนายพลโมเฮงหรือกอนเจิงซึ่งได้นำกำลังส่วนหนึ่งจากกลุ่ม SSA ไปตั้งกองกำลังใหม่ให้ชื่อว่า Shan United Revolution Army (SURA) เป็นต้น ในขณะที่ตนเองเกิดกลุ่มเคลื่อนไหวขึ้นอีกกลุ่มหนึ่งคือ Shan United Army (SUA) ภายใต้อำนาจของ ขุนซ่า ก่อนที่ขุนซ่าจะมาเป็นผู้นำกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ ขุนซ่าเคยทำงานให้กับพม่าโดยเป็นหัวหน้าหน่วยกา ก่วย เย (Ka Kwe Ye) มีฐานที่ตั้งอยู่ที่เมืองใหญ่ ในรัฐฉานมีหน้าที่ต่อสู้กับกองกำลังที่เป็นปรปักษ์กับกองทัพพม่า เช่น กองกำลังพรรคคอมมิวนิสต์ กองกำลังของชนกลุ่มน้อย เป็นต้น ภายหลังจากที่พม่าได้ยุบ

⁶⁹ Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p. 345.

⁷⁰ พรพิมล ตริโชติ, *ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า*, หน้า 68.

⁷¹ Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p. 361.

หน่วยงานนี้ไป ชุมนุส่ากลับไม่ยอมทิ้งอาวุธแต่เข้าร่วมกับกลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆของไทยใหญ่ เช่น กลุ่ม SSA เป็นต้น เพื่อหาทางรวมตัวกัน แต่เขาก็ถูกพม่าจับกุมในปี ค.ศ.1970 และถูกส่งเข้าคุกที่เมืองย่างกุ้ง ภายหลังถูกปล่อยตัวออกมาด้วยความช่วยเหลือของเจ้าฟ้าล้าน ที่ได้จับกุมตัวนายแพทย์ชาวรัสเซีย 2 คนเป็นตัวประกันเพื่อแลกกับการปล่อยตัวขุนส่า รัฐบาลพม่าจึงยอมปล่อยตัวขุนส่าในปี ค.ศ.1976⁷²

กองกำลัง SUA ของขุนส่าได้ร่วมมือกับกองกำลังของ SURA ของนายพลโม เสงและกำลังส่วนหนึ่งของ SSA ภายใต้การนำของเจ้าจ๋าม ใหม่ในปี ค.ศ.1985 และตั้งชื่อองค์กรใหม่นี้ว่า สภาปฏิวัติเมืองไต (Tailand Revolutionary Council – TRC) และมีกองทัพเมืองไต (Mong Tai Army – MTA) เป็นองค์กรฝ่ายทหาร ซึ่งองค์กรนี้จัดได้ว่าเป็นองค์กรที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่เคยมีมา โดยกองกำลังของ MTA มีมากถึง 20,000 – 30,000 คนและมีอาวุธยุทธโปกรณ์ที่ทันสมัย ทั้งนี้เป็นเพราะ MTA มีรายได้จากการค้ายาเสพติดซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของขุนส่า อย่างไรก็ตามด้วยการหางบประมาณทางยาเสพติดทำให้บุคคลภายนอกมีความเห็นต่อขุนส่าไปต่าง ๆ นานา เช่น บางคนประนามขุนส่าว่าเป็น “ราชายาเสพติดของโลก” หรือบางคนคิดว่าขุนส่าเอาเรื่องการกอบกู้ชาติไทยใหญ่มาบังหน้าเพื่อค้ายาเสพติดและเพื่อรักษาเส้นทางค้ายาเสพติด เป็นต้น ความคิดเห็นเช่นนี้ส่งผลให้ภาพที่ออกสู่ภายนอกในเรื่องการต่อสู้เพื่อเอกราชไทยใหญ่ดูไม่โดดเด่นและชัดเจนอย่างชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆ ไม่ว่าจะ เป็นกะเหรี่ยง คะยาห์ หรือมอญ แต่กลับเป็นภาพลบ ทำให้หลายประเทศคัดค้านและเห็นควรปราบปรามกลุ่มกำลังของขุนส่า ไม่ว่าจะ เป็นสหรัฐอเมริกาหรือประเทศไทยเอง⁷³

รูปภาพ 16: ขุนส่า

ที่มา: Patricia Elliott, *The White Umbrella* (Bangkok: Post Books, 1999), p. 342.

⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 72-73.

⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 73-74.

อย่างไรก็ตาม ด้วยปัจจัยต่างๆของกำลังขุนศึกไม่สามารถต้านทานกำลังของรัฐบาลพม่าได้ แม้กองกำลังของขุนศึกจะมีประสิทธิภาพมากเพียงใดก็ตาม มีบางกระแสกล่าววว่าขุนศึกได้ส่งตัวแทนชาวจีนฮ่อไปเจรจากับทางพม่าอย่างลับๆโดยที่ไม่ได้แจ้งให้ทหารเมืองไตทราบเงื่อนไของการเจรจาต่อรองระหว่างขุนศึกกับพม่าก็คือ ขุนศึกจะต้องยกกองกำลังเมืองไตให้พม่าดูแลและปกครอง⁷⁴ ในที่สุดวันที่ 3 มกราคม ค.ศ.1996 ขุนศึกได้ยอมจำนนต่อรัฐบาลพม่าและให้กองกำลัง MTA ที่มีเชื้อสายจีนฮ่อวางอาวุธ และมอบกำลังทหาร⁷⁵และอาวุธให้กับรัฐบาลพม่าในวันที่ 7 มกราคม ค.ศ.1996 ณ บ้านหัวเมือง รัฐฉานอันเป็นศูนย์บัญชาการสำคัญของกองทัพเมืองไต ในปัจจุบันรัฐบาลได้ส่งทหารเข้าไปควบคุมจุดสำคัญต่างๆไว้⁷⁶ หลังจากกองกำลัง MTA ของขุนศึกวางอาวุธยังปรากฏกองกำลังกลุ่มอื่นๆ ที่ต้องการกู้ชาติไทใหญ่อยู่แต่เป็นกลุ่มไม่ใหญ่และไม่มีประสิทธิภาพมากนัก

ปัจจุบันยังมีกลุ่มเคลื่อนไหวไทใหญ่อยู่บ้างแต่ส่วนใหญ่เป็นองค์กรทางการเมืองซึ่งองค์กรเหล่านี้มักตั้งอยู่ที่ต่างประเทศ ปัจจุบันมีองค์กรทางการเมืองของชาวไทใหญ่ที่น่าสนใจอยู่ 2 องค์กร คือ องค์กรรัฐฉาน (Shan State Organization - SSO) เป็นองค์กรของชาวไทใหญ่โพ้นทะเล มีสำนักงานกลางตั้งอยู่ที่ประเทศแคนาดา มีมหาเทวีเฮือนคำเป็นที่ปรึกษา เจ้าสิงหะหรือขุนปู่เป็นประธาน เจ้าช้าง ณ ยองห้วยเป็นรองประธาน และมีขุน จ่า นูเป็นผู้ประสานงาน องค์กรรัฐฉานทำหน้าที่ประสานงานกับสมาคมชาวไตโพ้นทะเล (Shan Oversea Association - Soa) ในสหรัฐอเมริกาและชาวไทใหญ่ที่ลี้ภัยอยู่ต่างประเทศ นโยบายที่สำคัญ 4 ประการ คือ ดำเนินการเพื่อเอกราชของรัฐฉาน สร้างสรรค์ความเป็นเอกภาพของชาวไทใหญ่ ดำเนินการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง และช่วยกันฟื้นฟูวัฒนธรรมและเผยแพร่ประวัติศาสตร์ของรัฐฉาน นอกจากนี้ องค์กรยังไม่สนับสนุนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างเด็ดขาด โดยองค์กรมีกิจกรรมในลักษณะของการจัดประชุมสัมมนา เขียนบทความวิเคราะห์วิจารณ์อนาคตของรัฐฉานและพม่าอย่างต่อเนื่องผ่านทางสื่อมวลชน อีกองค์กรหนึ่งคือ กลุ่มนักการเมืองพรรคสันนิบาตแห่งชาติรัฐฉานเพื่อประชาธิปไตย (Shan National League for Democracy - SNLD) เป็นพรรคการเมืองของรัฐฉานที่ทำหน้าที่เคลื่อนไหวทางการเมืองตามวิถีทางของรัฐธรรมนูญของพม่าในระบอบประชาธิปไตยและเพื่อเป็นตัวแทนของชาวไทยใหญ่ในการต่อสู้ทางการเมืองและเรียกร้องสิทธิของชาวไทยใหญ่ซึ่งทำหน้าที่อยู่ภายในประเทศมีขุน ตุน อูเป็นประธานพรรค อย่างไรก็ตาม ทั้ง 2 องค์กรก็มีบทบาทไม่มากนัก โดย

⁷⁴ *กรุงเทพธุรกิจ*, (7 มกราคม 2539): 4. อ้างใน พรพิมล ตริโชติ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 81.

⁷⁵ พรพิมล ตริโชติ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 81.

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 83.

ภารกิจสำคัญของทั้ง 2 องค์การดำเนินการต่อรองทางการเมืองไปตามวิถีรัฐธรรมนูญ เรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเมือง เรียกร้องถึงสิทธิมนุษยชนที่เท่าเทียมกันทางกฎหมาย เช่นเดียวกับประชาชนเชื้อสายพม่าและมีเสรีภาพที่จะดำรงชีวิตตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทใหญ่ไว้⁷⁷

ในปัจจุบันไทใหญ่ยังคงอยู่ในสถานะเป็นรัฐหนึ่งของสหภาพพม่า โดยรัฐบาลพม่ายังคงมีกลุ่มทหารเข้าครอบครองและเป็นผู้นำประเทศและยังคงใช้ระบอบสังคมนิยมบริหารประเทศ แม้จะมีกลุ่มเรียกร้องให้เปลี่ยนระบบการปกครองเป็นประชาธิปไตยนำโดยนางอองซาน ซูจี แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ

รูปภาพ 17: อองซาน ซูจี

ที่มา: Patricia Elliott, *The White Umbrella* (Bangkok: Post Books, 1999), p. 257.

โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยต่างๆไม่มีสิทธิใดๆ กองกำลังต่อต้านหรือกบฏชาติต่างๆ ไม่เพียงแต่กองกำลังไทใหญ่ต่างหุดหายไป มาจนถึงปัจจุบันกองกำลังเหล่านี้แทบจะหมดสิ้นไปหรือมีบทบาทน้อยลงอย่างมากจนไม่สร้างความกังวลให้กับรัฐบาลพม่ามากนัก อย่างไรก็ตาม องค์การต่างๆแม้จะไม่สร้างความเดือดเนื้อร้อนใจให้กับรัฐบาลพม่ามากนัก แต่องค์กรเหล่านี้ยังคงมีอยู่เพื่อเรียกร้องสิทธิและเอกราชต่อไป

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 80–89.

Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess ของ Inge Sargent *The White Umbrella* ของ Patricia Elliott และ *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ของ Nel Adam เป็นเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตที่สะท้อนให้เห็นภาพความรุนแรงโหดร้ายที่เกิดขึ้นหลังจากนายพลเนวินปกครองพม่า ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมไทใหญ่อย่างยิ่ง ทั้งยังทำให้เห็นบทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ โดยเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตข้างต้น เป็นเรื่องเล่าเชิงประสบการณ์ชีวิตที่มีวิธีการประพันธ์ที่น่าสนใจ ซึ่งจะวิเคราะห์ให้เห็นในบทต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วรรณกรรมเกี่ยวกับไทใหญ่: ประวัติและวิธีการนำเสนอ

วรรณกรรมเกี่ยวกับไทใหญ่เรื่องที่น่าสนใจคือ เรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* และ *The White Umbrella* เป็นเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต (Life Narrative) ของสตรีราชสำนักไทใหญ่ เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตของสตรีราชสำนักไทใหญ่ทั้ง 3 เรื่องมิได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อบันทึกประวัติศาสตร์ส่วนตัวเพียงอย่างเดียว แต่มีนัยยะเป็นเครื่องมือในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ ผู้ประพันธ์ได้เล่าเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตในไทใหญ่ ภายใต้บริบทของความผันผวนทางการเมือง ในช่วงปี ค.ศ. 1962 อันเป็นช่วงที่นายพลเนวินทำรัฐประหารและมีการกวาดล้างทางการเมือง เหตุการณ์ในช่วงนี้ทำให้สังคมไทใหญ่ล่มสลายลง

ผู้ประพันธ์งานเขียนเป็นสตรีทั้ง 3 คน โดยมีสตรีไทใหญ่แท้ คือ เจ้านวล อู ผู้ประพันธ์เรื่อง *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* สตรีชาวตะวันตกที่ได้มีโอกาสมาใช้ชีวิตในไทใหญ่ช่วงหนึ่งคืออิงเง่ ผู้ประพันธ์เรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* และสตรีชาวตะวันตกคือ Patricia Elliott ผู้ประพันธ์เรื่อง *The White Umbrella* ความแตกต่างในภูมิหลังของผู้ประพันธ์ทำให้เห็นมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับสังคมไทใหญ่และสตรี โดยจะศึกษาจากกลวิธีการประพันธ์ ดังนี้

3.1 *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess*: ไทใหญ่ในสายตาสตรีตะวันตกที่ได้เป็นสตรีราชสำนักไทใหญ่

Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess เป็นงานเขียนที่แสดงให้เห็นการทารุณกรรมชาวไทใหญ่ ทั้งที่เป็นชนชั้นสูงและชนชั้นสามัญของทหารพม่าด้วยวิธีต่างๆ หลังจากที่คณะทหารของนายพลเนวินทำรัฐประหารนายกรัฐมนตรีนุ เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ประชาธิปไตยที่เพิ่งก่อร่างสร้างฐานได้ไม่นาน หลังจากที่พม่าได้อิสรภาพจากอังกฤษเจ้าอาณานิคมต้องพังทลายลงซึ่งมีผลกระทบมาจวบจนปัจจุบัน งานเขียนชิ้นนี้ชี้ให้เห็นความรุนแรงโหดร้ายที่คณะทหารกระทำต่อราษฎร บุคคลสำคัญในราชสำนัก และสังคมไทใหญ่ผ่านมุมมองของมหาเทวี ซึ่งเป็นชาวตะวันตกที่ได้อภิเษกกับเจ้าฟ้าแห่งสปีอ และประสบเหตุการณ์ด้วยตนเอง

3.1.1 ภูมิหลังผู้ประพันธ์

ผู้ประพันธ์เรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* คือ อิงเง่ ซาเจนท์ เป็นสตรีชาวออสเตรเลีย กำเนิดและเติบโตที่ออสเตรเลีย อภิเษกสมรสกับเจ้าฟ้าจาแสง (Sao Kya Seng) ซึ่งเป็นเจ้าฟ้าแห่งเมืองสีป้อ รัฐไทใหญ่ในประเทศพม่า อภิเษกที่เมืองเดนเวอร์ รัฐโคโลราโด เมื่อวันที่ 7 มีนาคม ค.ศ.1953 หลังจากทั้งสองได้พบกันในประเทศสหรัฐอเมริกาขณะเรียนอยู่ที่นั่น โดยเจ้าฟ้าจาแสงทรงมาศึกษาต่อที่ประเทศสหรัฐอเมริกาทางด้านวิศวกรรมเหมืองแร่ ส่วนอิงเง่ได้รับทุนมาเรียนที่สหรัฐอเมริกา 1 ปีจากนั้นจึงไปเรียนต่อที่เวียดนาม ประเทศออสเตรเลียบ้านเกิด หลังจากที่ยัง 2 สำเร็จการศึกษาและแต่งงานกัน อิงเง่ตัดสินใจจากบ้านเกิดย้ายไปอยู่กับเจ้าฟ้าจาแสงที่เมืองสีป้อ โดยที่ขณะนั้นไม่ทราบมาก่อนว่าเจ้าฟ้าจาแสงเป็นประมุขของเมืองสีป้อ มาได้รู้จักต่อเมื่อมาถึงสีป้อแล้ว เมื่อมาอยู่สีป้ออิงเง่เปลี่ยนชื่อมาเป็นสุจันตี (Thusandi) ในเวลาต่อมาอิงเง่คลอดพระธิดา 2 พระองค์ องค์โตมีพระนามว่ามายารี (Mayari) ส่วนองค์น้องมีพระนามว่าเคนรี (Kennari) เจ้าฟ้าจาแสงและอิงเง่ได้ปฏิบัติพระกรณียกิจต่างๆที่ยังประโยชน์ให้กับราษฎรสีป้อและเมืองสีป้อนานาประการ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านเกษตรกรรม การศึกษา การแพทย์หรือสาธารณูปโภคต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้เมืองสีป้อมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยะประเทศ

อย่างไรก็ตาม ในเดือนมีนาคม ปี ค.ศ. 1962 นายพลเนวินทำรัฐประหารนายกรัฐมนตรีนูและปกครองประเทศด้วยเผด็จการ มีทหารเป็นกำลังสำคัญ ในเหตุการณ์นี้นายพลเนวินสั่งการให้จับบรรดาผู้นำรัฐต่างๆในพม่า ไม่ว่าจะเป็นผู้นำรัฐไทใหญ่ ผู้นำกะเหรี่ยง ผู้นำกะฉิ่น หรือแม้แต่ นายกรัฐมนตรีนูเอง ในกรณีนี้เจ้าฟ้าจาแสงถูกจับกุมตัวไปด้วยและถูกคุมขังในสถานที่ลับ ซึ่งการควบคุมตัวเจ้าฟ้าจาแสงในครั้งนี้ ทางคณะรัฐประหารกระทำอย่างเป็นความลับ ดังนั้น เจ้าฟ้าจาแสงจึงหายตัวไปอย่างไร้ร่องรอย คณะรัฐประหารประกาศออกว่าไม่ได้ดำเนินการจับตัวเจ้าฟ้าจาแสงแต่อย่างใด ในระหว่างนั้น อิงเง่เฝ้าติดตามและหาความคืบหน้าในการหายตัวไปของเจ้าฟ้าจาแสงอย่างไม่ย่อท้อ อิงเง่ทำทุกวิถีทางเพื่อค้นหาว่าเจ้าฟ้าจาแสงอยู่ที่ใดและต้องการจะช่วยเหลือออกมาให้ได้ อย่างไรก็ตามความพยายามต่างๆก็ล้มเหลว หลังจากที่เจ้าฟ้าจาแสงหายตัวไป อิงเง่อยู่ในพม่าอีก 2 ปี จากนั้นด้วยความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตทั้งของลูกและตนเอง ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1964 อิงเง่จึงพาลูกสาวทั้ง 2 คนหนีออกจากพม่าไปยังออสเตรเลียบ้านเกิด และทำงานที่สถานทูตไทยประจำเวียดนาม ซึ่งจะเป็นที่ที่อิงเง่สามารถหาความคืบหน้าการหายตัวไปของเจ้าฟ้าจาแสงได้ง่ายที่สุด อย่างไรก็ตาม ไม่มีความคืบหน้าให้เห็นชัดเจนแต่ประการใด ส่วนใหญ่มีเพียงข่าวลือและการคาดเดาว่าเจ้าฟ้าจาแสงสิ้นพระชนม์ไปแล้วหลังจากที่ถูกจับกุมอยู่ที่ค่ายบาตุมโย (Ba Htoo Myo camp) ทางตอนหน้าของเมืองตองยี (Taunggyi) หลังจากถูกจับได้ไม่นาน แต่

ไม่มีหลักฐานยืนยันชัดเจน ต่อมาในปี ค.ศ. 1966 อิงเง์พามาวยรีและเกนรี่ย้ายไปอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาจนถึงปัจจุบัน และ ณ ที่นี้เองเป็นที่ที่อิงเง์ตัดสินใจเขียนนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติเรื่องนี้ขึ้นมา เพื่อนำเสนอให้เห็นผลกระทบจากการกวาดล้างทางเมืองในสมัยนายพลเนวิน ปกครองพม่า ทั้งมีนัยยะเรียกร้องความเป็นธรรมและขอความกระจ่างในการหายตัวไปของเจ้าฟ้าจาแสงจากรัฐบาลพม่า การถูกปิดบังความจริงเกี่ยวกับการหายตัวไปของเจ้าจาแสงสร้างความค้างคาใจและอัดอั้นตันใจให้กับอิงเง์ งานเขียนชิ้นนี้จึงเสมือนเป็นการปลดปล่อยอารมณ์ความรู้สึกที่อัดแน่นและเต็มไปด้วยคำถามที่มีต่อรัฐบาลพม่า ซึ่งขณะอยู่ในพม่าทำไม่ได้

ในปัจจุบันแม้อิงเง์จะใช้ชีวิตใหม่ร่วมกับคือ เท็ด (Ted) แต่อิงเง์ยังคงระลึกถึงเจ้าจาแสงอยู่เสมอ และยังคงแต่งตัวตามแบบสตรีไทใหญ่เหมือนเดิม ส่วนลูกสาวมาวยรีและเกนรี่เติบโตในสหรัฐอเมริกาและทุกปียังคงเขียนจดหมายไปยังกองทัพในย่างกุ้งเพื่อสอบถามเกี่ยวกับการหายตัวไปของพระบิดา อย่างไรก็ตาม ก็ไม่เคยได้รับจดหมายตอบกลับมา¹

3.1.2 รูปแบบการประพันธ์

Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess ประพันธ์โดย อิงเง์ซาร์เจนท์ (Inge Sargent) สตรีชาวออสเตรเลียที่ได้เป็นมหาเทวีแห่งเมืองสีป้อ และใช้ชีวิตอยู่ในสีป้อราว 12 ปี ก่อนหนีออกจากพม่าหลังเกิดการกวาดล้างทางการเมือง งานเขียนชิ้นนี้ เล่าเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตของเจ้านางสุจันทีหรืออิงเง์ในขณะที่อยู่ไทใหญ่ ที่ต้องประสบเหตุการณ์ต่างๆ มากมายในช่วงเกิดการกวาดล้างทางการเมือง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ Inge Sargent, *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* (Bangkok: O.S Printing House, 1994), p. xxiv.

Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess เป็นนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติ ใช้ผู้เล่าสรรพนามบุรุษที่ 3 (Third person) โดยรูปแบบนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติเป็นรูปแบบที่แหวกขนบการประพันธ์อัตชีวประวัติเดิม ที่มักจะมุ่งนำเสนอให้เห็นว่า เป็นเรื่องจริงจากประสบการณ์ของผู้ประพันธ์ โดยมุ่งนำเสนอตัวตน แสวงหาความหมายของชีวิต หรือเชิดชูความดีงาม ซึ่งงานเขียนในลักษณะนี้ปรากฏให้เห็นมากมายในสังคมกระแสหลัก โดยส่วนใหญ่เป็นงานเขียนของบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือเป็นชนชั้นสูง² แต่สำหรับนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติเรื่องนี้ มีทั้งเรื่องจริงและเรื่องแต่งปนกัน และมีนัยยะทางการเมือง

การเลือกใช้รูปแบบนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติทำให้ผู้ประพันธ์สามารถเพิ่มเติมเรื่องราว เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนแนวคิดของเรื่องที่ต้องการนำเสนอให้เห็นผลกระทบจากการกวาดล้างทางการเมือง เช่น การสร้างเรื่องราวของเจ้าจาแสงพระสวามี หลังถูกจับกุมตัวไปกักขังที่ค่ายทหารและถูกทรมาน โดยเล่าจากมุมมองของเจ้าจาแสงเอง ช่วยทำให้เห็นผลร้ายของการกวาดล้างทางการเมืองชัดเจนขึ้น

Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess เน้นเล่าเรื่องอดีตจากความทรงจำ มีการรำลึกถึงเรื่องราวต่างๆของตัวละคร เมื่อตัวละครพบเห็นสิ่งต่างๆ มีการอ้างอิงตำนานและเรื่องเล่า ซึ่งมีนัยยะนำเสนอให้เห็นอัตลักษณ์ที่ใหญ่ มีการใช้จดหมายซึ่งเล่าโดยเจ้าจาแสงเอง มาประกอบงานเขียน โดยในที่นี้จดหมายช่วยสร้างความสมจริงให้กับเรื่องและช่วยให้ผู้อ่านล่วงรู้ความเป็นไปของเจ้าจาแสงในขณะที่ถูกทหารพม่าจับตัวไป ทั้งนี้เพื่อเสริมภาพความโหดร้ายของทหารพม่าและยืนยันการหายตัวไปของเจ้าจาแสงว่าเป็นเพราะถูกทหารพม่าจับไปจริง โดยจดหมายถูกนำเสนอผ่านลายมือเขียนของเจ้าจาแสง มีการลงนามและลงวันที่ ทำให้ดูมีน้ำหนัก น่าเชื่อถือ

ในงานเขียนยังมีการแทรกอุปมาอุปไมยครอบครัวมีพ่อแม่และลูกมาประกอบการเล่า โดยมีนัยยะแสดงให้เห็นผลกระทบจากการกวาดล้างทางการเมือง ที่นำความล่มสลายมาสู่ครอบครัวที่บริสุทธิ์ ซึ่งช่วยสนับสนุนแนวคิดของเรื่องให้ชัดเจนขึ้น การแทรกอุปมาอุปไมยบุคคลยังช่วยทำให้เรื่องดูน่าเชื่อถือ โดยช่วยยืนยันความมีตัวตนจริงของบุคคลที่ปรากฏในเรื่อง นอกจากนี้ยังมีการนำรูปแบบงานเขียนประเภทต่างๆมาผสมผสานกัน เช่น งานเขียนทางประวัติศาสตร์ งานเขียนทางชาติพันธุ์ ๕ ซึ่งช่วยนำเสนอให้เห็นความมีตัวตนของไทยใหญ่ได้ด้วย

² พวงคราม พันธุ์บูรณะ, *แนวเขียนเชิงอัตชีวประวัติในผลงานของโกแฉัต* (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 310-328.

3.2 *The White Umbrella*: สตรีไทใหญ่ในสายตาสตรีตะวันตก

The White Umbrella เป็นชีวประวัติของเจ้าเฮือนคำ (Sao Hearn Hkam) มหาเทวีแห่งของห้วย ซึ่งเป็นที่รู้จักและได้รับความเคารพนับถือจากบุคคลชั้นสูงไทใหญ่และราษฎรชาวไทใหญ่ทั่วไป ในฐานะสตรีที่เป็นผู้นำต่อต้านรัฐบาลพม่าและเรียกร้องเอกราชให้กับไทใหญ่ ผู้ถ่ายทอดชีวประวัติเจ้าเฮือนคำคือ Patricia Elliott ซึ่งเป็นนักหนังสือพิมพ์ชาวแคนาเดียน Elliott เล่าเรื่องราวชีวิตของเจ้าเฮือนคำได้อย่างละเอียด ตั้งแต่วัยเยาว์จนถึงช่วงบั้นปลายชีวิต พร้อมแทรกเหตุการณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสงครามโลกหรือเหตุการณ์ความผันผวนทางการเมือง ที่ทำให้วิถีชีวิตของเจ้าเฮือนคำเปลี่ยนแปลงไปจากเด็กสาวธรรมดาไปเป็นสตรีที่มีบทบาททางสังคมการเมือง

3.2.1 ภูมิหลังผู้ประพันธ์

Patricia Elliott เป็นนักหนังสือพิมพ์ชาวแคนาเดียนที่มีชื่อเสียง ผู้สนใจงานทางด้านประวัติศาสตร์ งานเขียนส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับดินแดนแถบเอเชีย Elliott ทำงานให้กับหนังสือพิมพ์ *Bangkok Post* นิตยสาร *Saturday Night* และ *Canadian Living* งานเขียนเล่มนี้มีที่มาจากการ์ตูนที่ Elliott ได้มาทำงานให้กับหนังสือพิมพ์ *Bangkok Post* ที่กรุงเทพฯ และมีโอกาสไปสัมภาษณ์ขุนส่าเกี่ยวกับเหตุการณ์ผันผวนทางการเมืองในพม่าช่วงปี ค.ศ.1990 เกี่ยวกับยาเสพติดและการกอบกู้เอกราชที่ค้ายทหารในไทใหญ่ ตอนท้ายการสัมภาษณ์ ขุนส่ากล่าวแก่ Elliott ว่ามีชาวไทใหญ่ลี้ภัยไปอยู่หลายแห่งในโลก และผู้ลี้ภัยคนหนึ่งคือเจ้าเฮือนคำ ซึ่งได้ลี้ภัยไปอยู่ในประเทศแคนาดา เมื่อ Elliott กลับถึงแคนาดาได้มีโอกาสพบเจ้าเฮือนคำและเจ้าข้างซึ่งเป็นบุตรชายและเป็นหนึ่งในผู้นำกู้ชาติไทใหญ่ ในขณะนั้นนิตยสาร *Saturday Night* มอบหมายให้ Elliott เขียนบทความเกี่ยวกับยาเสพติด ที่แพร่มายังแคนาดาและทำให้ผู้เสพยาชาวแคนาเดียนเสียชีวิต Elliott ได้รวบรวมข้อมูลและได้พบกับเจ้าเฮือนคำและเจ้าข้าง ซึ่งทำให้ได้ทราบว่า ปัญหายาเสพติดจากพม่าที่แพร่ขยายไปทั่วโลก มีรากฐานมาจากการทำรัฐประหารในปี ค.ศ.1962 ของนายพลเนวิน ดังนั้น ไม่นาน Elliott จึงเขียนบทความเกี่ยวกับยาเสพติดและขุนส่าชื่อ “A Life in the Drug Trade” ขึ้น

ด้วยความสนใจในประวัติศาสตร์เอเชีย โดยเฉพาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ Elliott จึงประพันธ์เรื่องเล่าชีวประวัติเรื่อง *The White Umbrella* ขึ้นมา อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับชนไทใหญ่ในพม่า โดยมีการสัมภาษณ์เจ้าเฮือนคำ ซึ่งเป็นมหาเทวีแห่งของห้วยและเจ้าข้างบุตรชายในด้านชีวประวัติและงานกู้ชาติไทใหญ่ ใน *The White Umbrella* Elliott สร้างเจ้าเฮือนคำให้เป็นสตรีในอุดมคติของชาวไทใหญ่ที่พร้อมจะทำประโยชน์ให้แก่บ้านเมือง และไม่เคຍย่อท้อในการกู้ชาติ แม้วัย

จะล่องลอยมาถึงบ้านปลายชีวิต งานเขียนชิ้นนี้ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของเจ้าเฮือนคำ พร้อมสอดแทรกเหตุการณ์ต่างๆ ที่เจ้าเฮือนคำประสบได้อย่างน่าสนใจ

3.2.2 รูปแบบการประพันธ์

The White Umbrella Elliott เลือกรูปแบบการประพันธ์แบบชีวประวัติ ใช้ผู้เล่าสรรพนามบุรุษที่ 3 (Third person) และผู้เล่ามีลักษณะเป็นแบบผู้รู้แจ้ง ลักษณะการดำเนินเรื่องเรียงตามลำดับเวลา ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา บางช่วงอาจมีการกลับไปเล่าเรื่องอดีตบ้าง แต่ปรากฏไม่มากนัก โดยเล่าเรื่องราวชีวิตของเจ้าเฮือนคำ ตั้งแต่เกิดจนถึงย้ายมาอยู่แคนาดา พร้อมกับแทรกการบรรยายเหตุการณ์ทางสังคมการเมืองของพม่าที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของเจ้าเฮือนคำ ไม่ว่าจะเป็นสงครามโลกครั้งที่ 2 เอกราชของพม่าและไทใหญ่จากอังกฤษ หรือช่วงการทำรัฐประหารของนายพลเนวิน อันนำไปสู่การกวาดล้างทางการเมือง ซึ่งทำให้สังคมไทใหญ่ล่มสลาย

ผู้ประพันธ์ *The White Umbrella* ได้ค้นคว้าข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลจริงประกอบการเขียน การค้นคว้าข้อมูลและการสัมภาษณ์เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตเรื่องเล่า การค้นคว้าข้อมูลและการสัมภาษณ์ทำให้เรื่องราวดูน่าเชื่อถือมากขึ้น โดยผู้ประพันธ์ได้สัมภาษณ์เจ้าเฮือนคำซึ่งเป็นเจ้าของโครงเรื่อง *The White Umbrella* เกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตที่ผ่านมา จึงอาจกล่าวได้ว่างานเขียนชิ้นนี้เกิดจากการร่วมกันสร้างของทั้งผู้ประพันธ์และผู้ให้สัมภาษณ์ (Collaborative Narrative) การให้สัมภาษณ์ของเจ้าเฮือนคำและถูกถ่ายทอดลงในงานเขียน ยังสะท้อนให้เห็นการเลือกใช้ผู้เล่าสรรพนามบุรุษที่ 3 แทนสรรพนามบุรุษที่ 1 เป็นที่น่าสังเกตว่า การถ่ายทอดข้อมูลของผู้ประพันธ์จากการสัมภาษณ์อาจมีการบิดเบือนหรือแต่งเติมเรื่องราวเพิ่มเติมได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นอำนาจและการเลือกใช้ของผู้เล่าแบบผู้รู้แจ้งซึ่งคาดเดาว่าเสียงของผู้เล่าเป็นเสียงของผู้ประพันธ์ที่คอยควบคุมเรื่องอย่างโร้ก็ตาม หากไม่มีโครงเรื่องชีวิตของเจ้าเฮือนคำ งานเขียนชิ้นนี้ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

ผู้ประพันธ์เลือกรูปแบบการเล่าแบบชีวประวัติ โดยเล่าเรื่องราวชีวิตพร้อมกับแทรกการบรรยายเหตุการณ์ทางการเมือง ที่ทำให้สังคมไทใหญ่ล่มสลายลง และใช้การผสมผสานรูปแบบงานเขียนต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน เช่น รูปแบบงานเขียนทางประวัติศาสตร์ รูปแบบงานเขียนทางชาติพันธุ์ (Ethnography) เป็นต้น โดยการนำรูปแบบงานเขียนต่างๆ มาผสมผสานลงในงานชีวประวัติทำให้สามารถนำเสนอให้เห็นรายละเอียดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทใหญ่ เพื่อให้เห็นความเป็นไทใหญ่ชัดเจนขึ้น รวมทั้งเล่าโดยใช้มุมมองของคนไทใหญ่ที่ถูกกระทำ แม้ผู้ประพันธ์จะเป็นคนผิวขาวชาวตะวันตก ก็เพื่อใช้สนับสนุนแนวคิดของเรื่อง ที่จะให้คนไทใหญ่ตระหนักถึงคุณค่าบ้านเกิดเมืองนอน และช่วยกันกอบกู้ความเป็นไทใหญ่กลับคืนมา โดยใช้ภาพเจ้าเฮือนคำซึ่งเป็นสตรีนักต่อสู้

เพื่อเอกราชไทใหญ่เป็นแบบอย่างให้กับคนไทใหญ่ทั่วไป ทั้งเรื่องเล่ายังมีนัยยะให้ตะวันตกช่วยสนับสนุนไทใหญ่ด้วย

งานเขียนชีวประวัติเล่มนี้ ผู้ประพันธ์ได้รวบรวมประวัติศาสตร์ไทใหญ่ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรมและการเมือง ดังจะเห็นได้จากผู้ประพันธ์ได้ค้นคว้าหาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และการสัมภาษณ์เพื่อประกอบงานเขียนมากมาย โดยนำเสนอแทรกผ่านชีวประวัติของเจ้าเฮือนคำตลอดทั้งเรื่อง การให้รายละเอียดทางประวัติศาสตร์อย่างละเอียดเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มผู้อ่านเป้าหมายเป็นชาวตะวันตก ผู้ประพันธ์จึงต้องให้รายละเอียดทางสังคมไทใหญ่อย่างละเอียดเพื่อทำให้ผู้อ่านชาวตะวันตกเข้าใจเรื่องราวที่ตนไม่เคยรับทราบมาก่อนได้ง่ายขึ้น และการให้ประวัติศาสตร์ที่ละเอียดยังช่วยดึงดูดใจผู้อ่านตะวันตกที่ต้องการรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสังคมตะวันออกจากประเด็นนี้ยังทำให้เห็นว่า ผู้ประพันธ์นำความเป็นตะวันออกมาเป็นจุดขายด้วย

ในขณะเล่าเรื่องผู้ประพันธ์ได้แทรกการวิพากษ์วิจารณ์การกระทำทารุณกรรมของทหารพม่าต่อชาวไทใหญ่ตลอดทั้งเรื่อง ซึ่งการเล่าเรื่องราวการทารุณกรรมเป็นอีกทางหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนแนวคิดของเรื่องและจุดมุ่งหมายในการประพันธ์ ที่มุ่งตีแผ่และเรียกร้องให้สังคมโลกหันมาสนใจปัญหาความรุนแรงในไทใหญ่ ดังจะเห็นว่าปัจจุบันปัญหานี้ก็ยังคงมีอยู่ให้ชัดเจนขึ้น

3.3 *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess: สตรีราชสำนักไทใหญ่กับเรื่องเล่าของเผ่าชน*

My Vanished World: The True Story of a Shan Princess เป็นอีกหนึ่งเรื่องที่สะท้อนให้เห็นการล่มสลายของสังคมไทใหญ่ อันเกิดมาจากการทำรัฐประหารของนายพลเนวินและใช้นโยบายปราบปรามฝ่ายตรงข้ามด้วยความรุนแรง งานเขียนชิ้นนี้เป็นเสียงของสตรีราชสำนักไทใหญ่ที่เป็นชาวไทใหญ่แท้ ที่ได้บอกเล่าชีวิตในไทใหญ่ ตั้งแต่ช่วงวัยเยาว์จนถึงย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่ประเทศอังกฤษ ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับการล่มสลายของบ้านเกิดเมืองนอนอันเป็นที่รักผ่านภาษาที่สวยงามและตรงไปตรงมา

3.3.1 ภูมิหลังผู้ประพันธ์

ผู้ประพันธ์ *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* คือ เนล อัดมส์ (Nel Adams) หรือ เจ้านวนล อู (Sao Noan Oo) พระธิดาเจ้าฟ้าเมืองลอกจอก (Lawksawk) รัฐไทใหญ่ อัดมส์เติบโตในเมืองลอกจอกอันเป็นบ้านเกิดเมืองนอน ขณะนั้นไทใหญ่ยังอยู่ภายใต้การอารักขาของอังกฤษ ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนของอังกฤษที่เข้ามาเปิดในไทใหญ่ ในระดับ

มหาวิทยาลัยศึกษาที่มหาวิทยาลัยอย่างกึ่งในสาขาสัตววิทยา จากนั้นได้ทุนของมหาวิทยาลัยไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ (แต่ไม่สำเร็จการศึกษา) และเนื่องจากสถานการณ์ในพม่าไม่มีความมั่นคงปลอดภัย ประกอบกับอดัมส์แต่งงานกับไบรอัน อดัมส์ (Brian Adams) ในวันที่ 24 ธันวาคม 1960 ซึ่งเป็นชาวอังกฤษ มีลูก 2 คน จึงได้ตั้งถิ่นฐานอยู่อังกฤษนับแต่นั้น และยังไม่ได้กลับมาไทใหญ่อีกเลย งานเขียนของอดัมส์จึงเกิดขึ้นภายใต้บริบทของการพลัดถิ่น ซึ่งทำให้งานเขียนมีลักษณะรำลึกและโหยหาอดีตขณะอยู่ในไทใหญ่ที่รุ่งเรือง แต่อดีตนั้นไม่สามารถหวนมากลับได้

งานเขียนชิ้นนี้บอกเล่าชีวิตในวัยเยาว์ของอดัมส์ที่มีความสุขในบ้านเกิดเมืองนอน และการพบเจอเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในไทใหญ่ โดยผู้ประพันธ์แสดงให้เห็นความรู้สึกรักในบ้านเกิดเมืองนอน และการดำเนินชีวิตที่เมืองลอกจอก ซึ่งแม้จะมีทั้งทุกข์ทั้งสุขแต่นั้นก็คือวิถีชีวิตที่ต้องดำเนินไป และนั่นคือความสุขที่เกิดขึ้นในบ้านเกิด ผู้ประพันธ์ถ่ายทอดความรู้สึกเหล่านี้จากความทรงจำที่ผู้ประพันธ์มักกล่าวอยู่เสมอว่า “เหตุการณ์นี้ฉันจำได้ไม่ลืม” หรือ “เรื่องราวนี้ยังชัดเจนในความทรงจำของฉัน” ความทรงจำเหล่านี้ ถ่ายทอดไปเป็นลายลักษณ์อักษรจากสายตาของผู้ที่ผ่านโลกและเข้าใจชีวิต และด้วยความรักในมาตุภูมิ ผู้ประพันธ์จึงไม่ละเลยที่จะสอดแทรกการเรียกร้องให้โลกหันมาสนใจปัญหาความรุนแรงในไทใหญ่ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อแผ่นดินบ้านเกิด ต่อญาติพี่น้อง และต่อชาวไทใหญ่ซึ่งเป็นบุคคลอันเป็นที่รักของผู้ประพันธ์ โดยนำเสนอด้วยกลวิธีที่หลากหลาย ที่ช่วยสนับสนุนแนวคิดของเรื่องได้อย่างดี

3.3.2 รูปแบบการประพันธ์

ใน *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* อดัมส์เลือกใช้รูปแบบอัตชีวประวัติ เล่าเรื่องราวและประสบการณ์ชีวิตจากความทรงจำของตนเอง ใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 คือ “I” อันเป็นลักษณะทั่วไปของงานเขียนอัตชีวประวัติ การเล่าเรื่องโดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 แม้จะทำให้ไม่สามารถล่วงรู้หรือถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นได้ แต่ก็ทำให้สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของผู้ประพันธ์ได้อย่างลึกซึ้ง และทำให้ผู้อ่านใกล้ชิดกับผู้ประพันธ์ได้มากขึ้น การใช้ “I” ยังสะท้อนให้เห็นความจงใจแสดงตัวตนของผู้ประพันธ์ อันแสดงให้เห็นความเป็นคนไทใหญ่ ที่ลุกขึ้นมาต่อสู้เรียกร้องให้สังคมหันมาสนใจปัญหาในไทใหญ่ โดยการเลือกใช้ “I” ที่เป็นเสียงของคนไทใหญ่ที่เล่าเรื่องราวของตนเอง ยังทำให้เรื่องดูน่าเชื่อถือมากขึ้น ลักษณะการดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา ตั้งแต่เกิดจนเรื่อยมาจนถึงย้ายไปอยู่อังกฤษ ในขณะที่ดำเนินเรื่องยังมีการแทรกการวิพากษ์วิจารณ์และตั้งคำถาม มีการอ้างอิงตำนานเพื่อแสดงอัตลักษณ์

การที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้รูปแบบอัตชีวประวัติ เนื่องจากอัตชีวประวัติสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ความทรงจำในเรื่องต่างๆได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การถ่ายทอดเหตุการณ์ในช่วงการทำรัฐประหารของนายพลเนวิน ซึ่งส่งผลให้สังคมไทใหญ่ล่มสลาย ซึ่งจะช่วยสนับสนุนแนวคิดของเรื่องที่ต้องการนำเสนอให้เห็นผลร้ายของการทำรัฐประหารให้เด่นชัดขึ้น ทั้งยังช่วยตอบสนองจุดมุ่งหมายในการประพันธ์ที่ต้องการให้งานเขียนเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์ที่ถูกกระทำได้อีกด้วย

งานเขียนชิ้นนี้ นำเสนอผ่านมุมมองของคนไทใหญ่ที่ถูกกระทำ โดยครอบครัวและสังคมไทใหญ่ของตนล่มสลาย การนำเสนอผ่านมุมมองของคนไทใหญ่เอง สะท้อนให้เห็นการสร้างและบันทึกประวัติศาสตร์ในมุมมองของคนไทใหญ่ ซึ่งทำให้แตกต่างจากงานเขียนประวัติศาสตร์ไทใหญ่ทั่วไป เพราะการนำเสนอผ่านมุมมองของคนไทใหญ่ทำให้ผู้อ่านรับรู้รายละเอียดในด้านอารมณ์ความรู้สึก ทรรศนะ และเนื้อหาที่แฝงนัยยะต่างๆซึ่งหาไม่ได้จากงานประวัติศาสตร์ทั่วไป

งานเขียนชิ้นนี้ยังมีการอ้างอิงสิ่งที่เป็นรูปธรรม เพื่อใช้สนับสนุนแนวคิดของเรื่อง ด้วยการบรรยายพื้นที่ที่เชื่อมโยงโครงเรื่องของแผ่นดินไทใหญ่ ที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากรัฐบาลพม่ามาเสนอ มีการนำรูปภาพของผู้ประพันธ์และบุคคลในครอบครัวมาประกอบ โดยการนำรูปภาพบุคคลประกอบก็เพื่อให้สอดคล้องกับขนบการประพันธ์อัตชีวประวัติ และยังมีนัยยะทำให้เรื่องดูน่าเชื่อถือและทำให้เห็นว่าสิ่งที่กล่าวในเรื่องเป็นเรื่องจริง

นอกจากนี้ งานเขียนชิ้นนี้มีการผสมผสานรูปแบบการเขียนต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบงานเขียนทางประวัติศาสตร์ หรือรูปแบบงานเขียนทางชาติพันธุ์ ทั้งเพื่อแสดงให้เห็นตัวตนความเป็นไทใหญ่ และยืนยันความมีตัวตนของไทใหญ่ รวมทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และสืบสานทางวัฒนธรรมของไทใหญ่ด้วย

3.4 วิธีการนำเสนอ

ในที่นี้ผู้วิจัยจะศึกษาวิธีการนำเสนอใน *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* *The White Umbrella* และ *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* โดยจะศึกษาว่างานเขียนทั้ง 3 ชิ้นมีกลวิธีการประพันธ์ที่ร่วมกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งจะวิเคราะห์ให้เห็น ดังต่อไปนี้

3.4.1 โครงเรื่อง

ลักษณะโครงเรื่องของเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตทั้ง 3 เรื่องข้างต้นมีความคล้ายคลึงกัน เพราะดำเนินเรื่องภายใต้บริบทที่ไม่แตกต่างกันมากนัก คือ ดำเนินเรื่องภายใต้บริบทของความผันผวนและความระส่ำระสายทางการเมืองของพม่าในระหว่างปี 1962 ในที่นี้จะศึกษาลักษณะของโครงเรื่องไปที่ละเรื่อง

โดยเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* ซึ่งเป็นเรื่องราวของสตรีราชสำนักไทใหญ่ได้แกมหาเทวีแห่งสิบ่ผู้มีนามว่า สุจันตี อันเป็นตัวละครเอกของเรื่อง ที่ได้เผชิญเหตุการณ์ต่างๆในช่วงปี ค.ศ. 1962 อันเป็นปีการทำรัฐประหารของนายพลเนวิน โครงเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* เป็นโครงเรื่องเชิงซ้อน คือมีโครงเรื่องหลักและโครงเรื่องรองที่มีลักษณะเป็นเรื่องซ้อน 2 เรื่อง เล่าสลับกัน โดยเรื่องแรกซึ่งเป็นโครงเรื่องหลักคือ เรื่องของเจ้านางสุจันตีที่ออกตามหาเจ้าจาแสงว่าอยู่ที่ใด หลังจากหายตัวไปเมื่อเกิดการทำการรัฐประหาร สุจันตีปักใจเชื่อว่าทางการพม่าเป็นคนจับตัวไป เนื่องจากได้รับจดหมายที่เจ้าจาแสงแอบส่งมาให้ โดยบอกเล่าว่าตนเองถูกทหารพม่าจับกุมตัวไปขัง สุจันตีใช้วิธีการต่างๆเพื่อค้นหาว่าเจ้าจาแสงถูกคุมขังอยู่ที่ใด และพยายามช่วยออกมาให้ได้ แต่ความพยายามต้องประสบความล้มเหลว ทั้งรัฐบาลของนายพลเนวินยังออกมาแถลงการณ์ว่า ไม่ได้เป็นผู้จับกุมตัวเจ้าจาแสง และปฏิเสธความรับผิดชอบใดๆทั้งสิ้น ในขณะที่นั้นสุจันตีถูกกักบริเวณ ห้ามสื่อสารและถูกขู่ฆ่า ซึ่งทำให้สุจันตีรู้สึกไม่ปลอดภัย และเป็นห่วงชีวิตของลูก ดังนั้น อีก 2 ปี ต่อมาสุจันตีจึงพาลูกหนีออกจากพม่า โดยที่การหายตัวไปของเจ้าจาแสงยังคงค้างคาใจไม่จบสิ้น แม้ภายหลังสุจันตีจะอพยพโยกย้ายไปอยู่สหรัฐอเมริกาแล้วก็ตาม ส่วนเรื่องที่สองอันเป็นโครงเรื่องรอง เป็นเรื่องของเจ้าจาแสงเริ่มเรื่องด้วยเจ้าจาแสงถูกทหารพม่าจับกุมตัวไปขัง โดยถูกสอบสวนและทรมานด้วยวิธีการต่างๆ และปิดเรื่องด้วยเจ้าจาแสงไม่ยอมลงนามเป็นฝ่ายเดียวกับพม่า ทำให้ผู้คุมไม่พอใจอย่างมากจึงสั่งให้ทหารพาเจ้าจาแสงออกไป โดยบอกว่าจะไปคุมขังในที่ใหม่ การปิดเรื่องในลักษณะนี้เป็นแบบปลายเปิด ทำให้ผู้อ่านคิดต่อไปได้ต่าง ๆ นานา เช่น อาจถูกนำไปคุมขังในสถานที่ใหม่จริง หรือถูกนำไปฆ่าก็ได้ เป็นต้น

การใช้โครงเรื่องซ้อนสะท้อนให้เห็นการหิบบั่มลักษณะการเขียนงานแบบบันเทิงคดี (Fiction) มาผสมกับงานอัตชีวประวัติ โดยประโยชน์ของการใช้เรื่องซ้อนประการหนึ่ง คือทำให้ผู้ประพันธ์สามารถเขียนเรื่องราวของเจ้าจาแสงได้ ซึ่งช่วยสนับสนุนแนวคิดของเรื่องให้ชัดเจนขึ้น เนื่องจากเรื่องซ้อนแสดงให้เห็นภาพการถูกจับกุมและถูกทรมานของเจ้าจาแสง ซึ่งทำให้เห็นผลกระทบจากการกวาดล้างทางการเมืองและความโหดร้ายของพม่ามากขึ้น

สำหรับเรื่อง *The White Umbrella* เป็นเรื่องเล่าชีวประวัติของเจ้าเฮือนคำ ที่มีความแตกต่างจากเรื่องเล่าของอิงเง่ที่เน้นเล่าเรื่องภายในครอบครัว โดย *The White Umbrella* มีลักษณะเป็นงานเขียนรวบรวมประวัติศาสตร์ไทใหญ่ ดังนั้น เนื้อหาจึงเต็มไปด้วยเรื่องราวประวัติศาสตร์ตั้งแต่ต้นกำเนิดของไทใหญ่จนถึงไทใหญ่ล่มสลาย การดำเนินเรื่องเรียงลำดับตามปฏิทิน โดยเริ่มเรื่องตั้งแต่สมัยอังกฤษเข้ามาปกครองเรื่อยมาจนถึงได้รับอิสรภาพ จากนั้นเจ้าเฮือนคำอภิเษกกับเจ้าส่วยไตและได้รับการแต่งตั้งเป็นมหาเทวี จนถึงได้รับตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของเมืองแสนหวี ต่อมานายพลเนวินทำรัฐประหารในพม่าและปราบผู้นำชนกลุ่มน้อยอย่างรุนแรง เจ้าเฮือนคำจึงหนีออกจากพม่ามายังประเทศไทย และได้เป็นประธานกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ จากนั้นไม่นานจึงย้ายไปอยู่แคนาดา และยังคงมีส่วนร่วมกับการกู้ชาติ

ในขณะดำเนินเรื่องผู้ประพันธ์ได้ให้รายละเอียดบริบททางสังคมการเมืองในช่วงต่างๆ ไปพร้อมๆ กับการเล่าชีวประวัติเจ้าเฮือนคำ ไม่ว่าจะเป็นสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือเหตุการณ์ผันผวนทางการเมือง ตั้งแต่พม่าและไทใหญ่ได้รับเอกราชจากอังกฤษ เรื่อยมาจนถึงการเรียกร้องประชาธิปไตยของกลุ่มชาตินิยม หลังจากนั้นนายพลเนวินทำรัฐประหาร และปกครองประเทศในลักษณะเผด็จการทหารในพม่าอย่างละเอียด การให้บริบททางสังคมการเมืองมากขึ้นนี้ ทำให้ดูราวกับว่างานเขียนชิ้นนี้เป็นงานเขียนเชิงประวัติศาสตร์ก็ว่าได้ โดยข้อมูลทั้งหลายเกิดมาจากการค้นคว้าของผู้ประพันธ์ การที่ผู้ประพันธ์ได้ค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม ทำให้งานเขียนมีความสมบูรณ์และยังทำให้ผู้อ่านเข้าใจรากเหง้าแห่งปัญหาทางสังคมการเมืองพม่าและไทใหญ่ ซึ่งยังคงมีปัญหามาจนถึงปัจจุบัน

ส่วนเรื่อง *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* เป็นเรื่องราวของสตรีราชสำนักไทใหญ่ผู้เป็นพระธิดาในเจ้าฟ้าเมืองลอกจอก รัฐไทใหญ่ เรื่องราวส่วนใหญ่มาจากความทรงจำ คือสิ่งที่ผู้ประพันธ์ประสบ ซึ่งแตกต่างจากเรื่อง *The White Umbrella* ที่ข้อมูลส่วนใหญ่มาจากการค้นคว้าหาข้อมูลประกอบ เช่น หนังสือ บทความ การสัมภาษณ์ เป็นต้น

My Vanished World: The True Story of a Shan Princess เปิดเรื่องด้วยการเล่าเรื่องราวชีวิตตั้งแต่วัยเยาว์ที่มีความสุขอยู่กับครอบครัว ซึ่งในขณะนั้นไทใหญ่อยู่ภายใต้อารักขาของอังกฤษแล้ว จากนั้นเล่าเรื่องราวของสงครามโลกครั้งที่ 2 และวิกฤตการณ์ในไทใหญ่สมัยนายพลเนวินเข้ายึดอำนาจการปกครอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมไทใหญ่ล่มสลายลง จนถึงย้ายไปตั้งถิ่นฐานอยู่ประเทศอังกฤษ ในขณะดำเนินเรื่อง มีการแทรกข้อมูลเหตุการณ์สำคัญทางสังคมการเมือง และวิพากษ์วิจารณ์อยู่เป็นระยะ งานเขียนชิ้นนี้ถ่ายทอดมาจากผู้ที่มีประสบการณ์ที่ได้บอกเล่าความเป็นไปในไทใหญ่ในแต่ละช่วงเวลา การใช้โครงเรื่องเช่นนี้ ทำให้แนวคิดของเรื่องที่ต้องการนำเสนอ

ให้เห็นผลกระทบจากการทำรัฐประหารของนายพลเนวินชัดเจนขึ้น และยังทำให้ผู้อ่านเห็นพัฒนาการของสังคมไทใหญ่ ตั้งแต่อดีตจนถึงครวล้มสลาย เพราะนำเสนอให้เห็นไทใหญ่ตั้งแต่ยุคเริ่มแรก ช่วงเวลาวิกฤต และยุคแห่งการล่มสลาย ซึ่งชาวไทใหญ่ต้องแตกกระสานซ่านเซ็น ไร้ความเป็นปึกแผ่น โดยเรื่องราวเหล่านี้ส่วนหนึ่งถูกนำเสนอผ่านประสบการณ์ส่วนตัวของผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นคนไทใหญ่ที่เล่าเอง ทำให้การนำเสนอเรื่องและแนวคิดของเรื่องมีน้ำหนักมากขึ้น

3.4.2 แนวคิดสำคัญของเรื่อง

แนวคิดสำคัญของเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* และ *The White Umbrella* มีทั้งที่แตกต่างและคล้ายกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นมุมมองที่หลากหลายของผู้ประพันธ์ แม้จะดำเนินเรื่องภายใต้บริบทที่คล้ายกันก็ตาม โดย *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* และ *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* มีแนวคิดหลักของเรื่องที่คล้ายกัน แต่แตกต่างกันไปในแนวคิดย่อย แนวคิดที่คล้ายกันก็คือ การนำเสนอให้เห็นผลของการกวาดล้างทางการเมืองในช่วงปี ค.ศ. 1962 ที่ทำให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและต่อสังคมไทใหญ่ ส่วนเรื่อง *The White Umbrella* นำเสนอให้เห็นภาพสตรีไทใหญ่ในอุดมคติที่มีความกล้าหาญ

โดยแนวคิดสำคัญของเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* คือการนำเสนอให้เห็นผลของการกวาดล้างทางการเมืองของนายพลเนวินที่มีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินทั้งของผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นชนชั้นสูงและประชาชนทั่วไป รวมถึงสังคมไทใหญ่ต้องล่มสลายลง โดยการกวาดล้างทางการเมืองอันเป็นหนทางนำไปสู่การเป็นผู้นำประเทศของนายพลเนวิน ได้กระทำผ่านการทำลายล้างชีวิต เสรีภาพ และสังคมของชนกลุ่มน้อยต่างๆ ไร้ความเมตตา ผู้ประพันธ์ต้องการให้งานเขียนเป็นบทเรียนให้แก่สังคม และสนับสนุนให้มีการจัดการปัญหานี้ให้หมดสิ้นไป เพราะจะเห็นว่าปัจจุบันปัญหานี้ก็ยังคงมีอยู่

Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess ยังมีแนวคิดย่อยคือ นำเสนอให้เห็นความสามารถของสตรีที่มีความเป็นผู้นำ โดยในขณะที่มีการกวาดล้างทางการเมือง สตรีสามารถแสดงบทบาทความเป็นผู้นำครอบครัว สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา และมีความกล้าหาญไม่เกรงกลัวใคร ซึ่งทำให้ครอบครัวอยู่รอดในภาวะวิกฤตนั้น

โดย *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* เป็นนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติ ซึ่งเป็นอัตชีวประวัติของเจ้านางสุจันที และคงปฏิเสธไม่ได้ว่าเจ้านางสุจันทีคือตัวผู้ประพันธ์เอง งานเขียนชิ้นนี้ดำเนินเรื่องภายใต้บริบทของความผันผวนทางการเมืองพม่า คือ ช่วงที่นายพลเนวินทำ

รัฐประหารนายกรัฐมนตรีนุ ในปี ค.ศ. 1962 โดยใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามฝ่ายตรงข้ามอย่างรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นการใช้อาวุธยุทธโศปกรณ์เข้าสังหารผู้คน นำตัวมากักขัง หรือนำมาสอบสวนด้วยวิธีการทรมาน การทำรัฐประหารครั้งนี้มีผลกระทบโดยตรงต่อสังคมไทใหญ่และต่อตัวเจ้านางสุจันที กล่าวคือ ทำให้สังคมไทใหญ่ล่มสลายและพระสวามีของเจ้านางสุจันทีหายตัวไป ซึ่งทำให้ครอบครัวขาดความสมบูรณ์และลูกต้องกำพร้าพ่อ ในเวลานั้นเจ้านางสุจันทีต้องรับหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัว ทั้งต้องออกตามหาพระสวามีไปพร้อมๆกัน ซึ่งไม่ประสบความสำเร็จ และยังต้องประสบความยากลำบากต่าง ๆ นานา เช่น ถูกกักบริเวณ ห้ามสื่อสาร ถูกสอบสวน ถูกขู่ฆ่า เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิต ทั้งของลูกและของตนเอง จากผลกระทบของการทำรัฐประหาร เนื้อหาของงานเขียนชิ้นนี้จึงเต็มไปด้วยการบรรยายอารมณ์ความรู้สึกประกอบกับนำเสนอให้เห็นเหตุการณ์อันเลวร้ายที่เกิดขึ้นในไทใหญ่ พร้อมวิพากษ์วิจารณ์ และตั้งคำถามต่อความป่าเถื่อนโหดร้ายเหล่านี้

งานเขียนชิ้นนี้ยังมีนัยยะเพื่อเรียกร้องให้โลกหันมาสนใจปัญหาความรุนแรง การทารุณกรรมประชาชนของรัฐบาลพม่าและหาทางจัดการปัญหานี้ให้หมดสิ้นไป ดังสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวสุดท้ายในปัจฉิมบทของผู้ประพันธ์ที่ทั้งทำอย่างมีความหวัง โดยกล่าวถึงอง ซาน ซู จี ผู้ซึ่งประสบความสำเร็จในการเรียกร้องให้โลกหันมาสนใจปัญหาการทารุณกรรมในพม่า ทุกคนต่างมีความหวังว่า เมื่อโลกรับรู้เรื่องราวเหล่านี้ การทารุณต่อประชาชนทั้งจิตใจและชีวิตจะหมดสิ้นไปในวันหนึ่งข้างหน้า

However, one of their most recent victims, Nobel Peace Prize winner Daw Aung San Suu Kyi, has succeeded in focusing world attention on their crimes against their own people. Only such attention can release the gentle peoples of Burma – be they Shans, Karens, Palaungs, or members of the other ethnic groups – from the oppression that has devastated their lives for the past three decades.³

³ Nel Adams, *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* (Cheshire: Horseshoe Publications, 2000), p.214.

งานเขียนชิ้นนี้จึงมีนัยยะทางการเมือง โดยนำเสนอให้เห็นผลกระทบจากการทำรัฐประหาร และรากเหง้าแห่งปัญหาอันเกิดขึ้นหลังจากนายพลเนวินทำรัฐประหาร และใช้ความรุนแรงปราบปรามผู้ที่ตนคิดว่าเป็นฝ่ายตรงข้าม รวมทั้งประชาชนผู้บริสุทธิ์ทั่วประเทศ จะเห็นว่าผลกระทบของการทำรัฐประหารในครั้งนั้น ส่งผลมายังประชาธิปไตยในพม่าที่ยังคงมีปัญหาเรื้อรังมาถึงปัจจุบันด้วย

สำหรับเรื่อง *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* ได้นำเสนอให้เห็นการล่มสลายของครอบครัวของผู้ประพันธ์และสังคมไทใหญ่ อันมีผลมาจากการกวาดล้างทางการเมืองและยึดอำนาจการปกครองเข้าสู่ศูนย์กลางของนายพลเนวิน เมื่อครั้งทำรัฐประหารปี ค.ศ. 1962 การทำรัฐประหารครั้งนี้ ส่งผลให้ครอบครัวของผู้ประพันธ์ต้องแตกสลาย โดยสมาชิกในครอบครัวแตกกระสาขานเห็น ประสบกับความล้มเหลวในชีวิต และทำให้สังคมไทใหญ่ซึ่งเป็นสังคมบ้านเกิดเมืองนอนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานต้องล่มสลาย การกวาดล้างทางการเมืองทำให้โลกของผู้ประพันธ์ อันได้แก่ ครอบครัวและสังคมไทใหญ่ที่เคยมีสูญหายไป

งานเขียนอัตชีวประวัติ *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* เกิดจากเสียงของสตรีไทใหญ่ผู้สูงวัย ที่ต้องไปอาศัยอยู่ต่างแดนมองย้อนกลับไปสำรวจ และทบทวนประวัติความเป็นมาของตนเอง ของญาติพี่น้อง และของไทใหญ่ แผ่นดินอันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของตน โดยนำเสนอให้เห็นสังคมไทใหญ่ ตั้งแต่แผ่นดินนี้ยังมีอิสระจนถึงยุคสมัยแห่งการล่มสลาย โดยทุกสิ่งทุกอย่างกลับต้องมลายหายไป พร้อมถูกแทนที่ด้วยความเสื่อมโทรมและความเลวร้ายต่างขนานนา อันเนื่องมาจากผลพวงแห่งสงครามโลกครั้งที่ 2 และการยึดอำนาจการปกครองด้วยการใช้กำลังทหารของนายพลเนวิน ที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวไทใหญ่และสังคมไทใหญ่จนถึงคราวล่มสลาย ผู้ประพันธ์ใช้งานเขียนเพื่อสะท้อนและบันทึกประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมของชนเผ่าที่ถูกทำลาย ที่มีผลกระทบจากสงครามและการกวาดล้างทางการเมืองที่ส่งผลกระทบทำให้ชาวไทใหญ่ต้องทุกข์ยาก และยังทำให้สังคมไทใหญ่อันมีประวัติศาสตร์ยาวนานล่มสลาย ดังที่ผู้ประพันธ์กล่าวไว้ในท้ายเรื่องว่า ผู้ประพันธ์ต้องการใช้ประสบการณ์ส่วนตัวบันทึกประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสังคมของไทใหญ่ เพื่อให้คนรุ่นต่อไปได้อ่าน และยังมีความหวังว่าผู้คนจะเห็นผลร้ายของสงครามและและคามผันผวนทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสังคมไทใหญ่ หลังจากได้อ่านหนังสือเล่มนี้

Most Importantly, I wanted to use my experiences to record the history, culture and society of a certain period for all future generations. I

also hoped that people might read my story to discover how war and political instability, in a country, affects the lives of its people.⁴

My Vanished World: the True Story of a Shan Princess ยังมีแนวคิดย่อยที่ต้องการนำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญของแม่ ที่เป็นผู้ทุ่มเทและเสียสละ โดยเฉพาะเรื่องลูกและครอบครัว การนำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญของแม่ถูกนำเสนอผ่านมุมมองของลูกสาว ซึ่งเห็นได้ชัดเจนหลังจากที่แม่เสียชีวิต ดังที่ผู้เป็นลูกกล่าวว่าการตายของแม่ทำให้พวกเราเศร้าโศกอย่างมาก แม่ไม่เพียงเป็นแค่แม่ของเรา แต่แม่ยังเป็นเสมือนเสาหลักของบ้าน “Mother’s death hit us hard as she was, not only our Mum but the pillar of our family.”⁵ การที่ลูกกล่าวเช่นนี้ ยังสะท้อนให้เห็นมุมมองของลูกกับบทบาทและความสำคัญของความเป็นแม่ นอกจากนี้ ความทุ่มเทและเสียสละของแม่มิได้จำกัดอยู่เฉพาะเรื่องลูกหรือเรื่องบ้าน แต่ยังเพื่อสังคมไทใหญ่ของตนที่กำลังจะล่มสลาย แม้ว่าแม่จะไม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในทางการเมืองได้ แต่แม่มิได้ละเลยปัญหาบ้านเมือง แม่ยังคงเอาปัญหานั้นมาครุ่นคิดตลอดเวลา

สำหรับเรื่อง *The White Umbrella* เป็นเรื่องที่มีแนวคิดแตกต่างจากทั้ง 2 เรื่องข้างต้น โดย *The White Umbrella* นำเสนอให้เห็นภาพสตรีไทใหญ่ในอุดมคติที่มีความสามารถและมีบทบาททางสังคมการเมือง โดยมุ่งนำเสนอให้ภาพสตรีไทใหญ่ตัวอย่างที่สตรีไทใหญ่ควรดำเนินรอยตาม ไม่ว่าจะเป็นความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวหรือความรักในบ้านเกิดเมืองนอนอันนำไปสู่การเป็นผู้นำต่อสู้เพื่อเอกราชไทใหญ่ ดังจะเห็นได้จากการตั้งชื่อเรื่อง *The White Umbrella* ซึ่งหมายถึงเศวตฉัตร อันเป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นกษัตริย์หรือความเป็นแผ่นดิน ซึ่งในที่นี้หมายถึงแผ่นดินไทใหญ่และความเป็นไทใหญ่ที่ชาวไทใหญ่ทุกคนควรรักษาไว้

แนวคิดย่อยของเรื่อง คือ การนำเสนอให้สตรีตระหนักถึงคุณค่าของตนเองที่มีไม่ต่างจากบุรุษ สตรีควรลุกขึ้นมาปรับเปลี่ยนบทบาทและต่อสู้กับระบบสังคมแบบปิตาธิปไตยที่กดทับสตรีให้อยู่ภายใต้อำนาจของบุรุษ เพื่อเปิดโอกาสให้สตรีได้ก้าวมาเป็นผู้นำ มีความก้าวหน้า มีโอกาสทางการศึกษา การเลือกคู่และการแสดงความคิดเห็น และเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างบุรุษกับสตรี โดยสะท้อนให้เห็นว่า ภายใต้เศวตฉัตรหรือ *The White Umbrella* อันเป็นสัญลักษณ์ทาง

⁴ Ibid., p.166.

⁵ Ibid., p. 119.

อำนาจในการปกครอง มิได้มีแต่บุรุษเท่านั้น แต่สตรีสามารถอยู่ได้เสดขัตตรซึ่งหมายถึงขึ้นมามีอำนาจได้เช่นกัน

3.4.3 กลวิธีการประพันธ์

เรื่องเล่าประสพการณ์ชีวิตทั้ง 3 เรื่องเป็นงานเขียนที่มีรูปแบบการประพันธ์แตกต่างกัน ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* มีลักษณะเป็นนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติ *The White Umbrella* เป็นชีวประวัติ และ *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* เป็นอัตชีวประวัติ อย่างไรก็ตาม เรื่องเล่าประสพการณ์ชีวิตทั้ง 3 เรื่องมีกลวิธีการประพันธ์คล้ายกัน คือมีการนำรูปแบบงานเขียนต่างๆ เช่น งานเขียนทางชาติพันธุ์ งานเขียนทางประวัติศาสตร์ ฯ มาผสมผสานกัน ทั้งยังมีการใช้รูปภาพบุคคลประกอบงานเขียน ซึ่งผู้วิจัยจะศึกษาวิธีการประพันธ์ในเรื่องเล่าประสพการณ์ชีวิตทั้ง 3 เรื่องดังนี้

3.4.3.1 การใช้รูปแบบงานเขียนทางประวัติศาสตร์

การใช้รูปแบบงานเขียนทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในเรื่องเล่าประสพการณ์ชีวิตเห็นได้ชัดเจนใน *The White Umbrella* และ *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* โดยใน *The White Umbrella* ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติไทใหญ่ โดยเล่าความเป็นมาของชนชาติไทใหญ่ สถาปนามิศาสตร์ การย้ายถิ่น เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย โดยเฉพาะเหตุการณ์ในช่วงปี 1962 ซึ่งเป็นปีที่มีการกวาดล้างการเมืองในพม่า อันส่งผลกระทบต่อสังคมไทใหญ่

ใน *The White Umbrella* ซึ่งเป็นเรื่องเล่าชีวประวัติเจ้าเฮือนคำ รูปแบบงานเขียนทางประวัติศาสตร์ที่น่าเสนอ เป็นรูปแบบเรื่องเล่าที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่อง ส่วนใหญ่ผู้ประพันธ์จะเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ตั้งแต่ต้นเรื่อง โดยเล่าไปพร้อมกับการเล่าเรื่องราวชีวิตของเจ้าเฮือนคำ เนื่องจากผู้ประพันธ์ต้องการปูพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทางสังคมการเมืองพม่าและไทใหญ่ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้โดยง่าย โดยลักษณะงานเขียนทางประวัติศาสตร์สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ งานเขียนทางประวัติศาสตร์ ในลักษณะแหล่งกำเนิดของชนเผ่ารวมไปถึงการอพยพย้ายถิ่น และงานเขียนทางประวัติศาสตร์ ในด้านสังคมและการเมืองในสมัยเกิดเหตุการณ์การสำคัญๆที่มีผลกระทบต่อไทใหญ่

ลักษณะงานเขียนทางประวัติศาสตร์ลักษณะแรก คือ การให้รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งที่มาหรือแหล่งกำเนิดของชนเผ่า รวมไปถึงการอพยพย้ายถิ่นของชนชาติพันธุ์ไท ซึ่งหมายรวมถึงชนชาติไทใหญ่ รายละเอียดเหล่านี้ปรากฏในช่วงแรกของเรื่อง โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดและ

การอพยพย้ายถิ่น รวมไปถึงสงครามที่เกิดขึ้นในระหว่างนั้น ไม่ว่าจะเป็นสงครามกับจีนหรือพม่า อย่างละเอียด รวมทั้งกล่าวถึงการโยกย้ายถิ่นที่อยู่อันเนื่องมาจากการโจมตีของจักรพรรดิจีนที่ตีขับไล่ชนชาวไทยจากแถบมองโกเลียเรื่อยมาจนถึงยูนนาน และที่นั่นเองที่ชาวไทยได้ตั้งอาณาจักรน่านเจ้า ขึ้นในปี ค.ศ.629 โดยมีเมืองหลวงชื่อตาลีฟู (Talifu) ในสมัยนั้นชนชาวไทยเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก ก่อนถูกโจมตีจากกองทัพของกุบไลข่านจนทำให้ชาวไทยต้องอพยพจากยูนนานลงใต้มายังตอนใต้ของจีนที่เรียกว่าสิบสองปันนา บางส่วนมาตอนเหนือของพม่า บางส่วนไปยังอัสสัมในอินเดีย บางส่วนมายังประเทศไทย ลาวและกัมพูชา

The original Tai of Mongolia, the local scholars believed, were gradually pushed southward by successive Chinese emperors until finally they arrived in Yunnan – Land of the Southern Cloud – and there established their first kingdom in 629 AD. It was called Nan-chao, “the Southern Lords”. It was written that whenever the Nan-chao king went out from his palace, a large retinue preceded him, carrying billowing standards, feathered fans, and a parasol of iridescent kingfisher’s feathers. He raised a stout-walled capital, Taliful, on the banks of a wide, placid lake. [...]

After Kublai Khan’s soldiers stormed Talifu’s walls on January 7, 1253, the Khan’s southward sweep was soon brought up short by the jagged mountain. Safe behind the peaks flourished the second, more southerly, Tai kingdom. By now it was greater than the first, stretching west to India’s Assam, east to Thailand’s Chiang Mai, north to Sip Song Panna, and south to the Burmese delta and the Gulf of Martaban. The Tai people spread themselves even further, into modern-day Thailand, Laos and Cambodia. They took on characteristics of their own, but always looked back on the highland people as Tai-long – “the Great Tai” – their founding culture.⁶

⁶ Patricia Elliott, *The White Umbrella* (Bangkok: Post Books, 1999), pp. 31-32.

จากตัวอย่าง นอกจากแสดงให้เห็นประวัติศาสตร์ในด้านที่มาหรือการอพยพย้ายถิ่นของชนชาติไทใหญ่แล้ว รายละเอียดต่างๆข้างต้นยังสะท้อนให้เห็นการสร้างภาพไทใหญ่ของผู้ประพันธ์ ซึ่งสะท้อนได้จากการเลือกใช้ประวัติศาสตร์และการแต่งเติมภาษาให้ดูสละสลวย แต่อาจแฝงไว้ด้วยความเกินจริง โดยด้วยสายตาของผู้ประพันธ์ชาวตะวันตก ซึ่งเป็นคนละชาติพันธุ์และคนละวัฒนธรรม ประกอบกับกลุ่มผู้อ่านส่วนใหญ่เป็นชาวตะวันตก ภาษาที่ปรากฏในประวัติศาสตร์จึงมีลักษณะทำให้ผู้อ่านรู้สึกประหลาดใจหรือตื่นตาตื่นใจ (Exotic) ไปกับรายละเอียดนั้นๆ เช่น ตอนพรรณนาถึงกษัตริย์น่านเจ้าเสด็จออกจากที่ประทับจะมีพิธีการมากมาย *"It was called Nan-chao, "the Southern Lords". It was written that whenever the Nan-chao king went out from his palace, a large retinue preceded him, carrying billowing standards, feathered fans, and a parasol of iridescent kingfisher's feathers. He raised a stout-walled capital, Taliful, on the banks of a wide, placid lake."*⁷ ซึ่งการใช้ภาษาลักษณะนี้ช่วยสร้างภาพไทใหญ่ให้ดูน่าสนใจ รวมทั้งการที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้ประวัติศาสตร์ไทใหญ่ที่มีรายละเอียดเช่นนี้ทำให้เห็นว่า ดินแดนไทใหญ่เป็นดินแดนที่มีความรุ่งเรืองและมีอารยะมาช้านาน มีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล และมีกลุ่มคนกระจายอยู่ทั่วไปทั้งในพม่า ไทย ลาว กัมพูชา และอินเดีย การใช้ประวัติศาสตร์ที่มีเนื้อหาเช่นนี้ยังทำให้เห็นว่า ความรุ่งเรืองของไทใหญ่ที่ยาวนานต้องถูกทำลายอย่างไม่ยุติธรรมด้วยกองทัพของกุบไลข่าน ซึ่งสะท้อนได้ในปัจจุบันที่ไทใหญ่ถูกทำลายลงอย่างไม่ยุติธรรมเช่นกัน

นอกจากมีการบรรยายถึงประวัติศาสตร์ในด้านแหล่งกำเนิดและการอพยพย้ายถิ่นของไทใหญ่แล้ว ยังมีการบรรยายประวัติศาสตร์ของราชวงศ์ของเมืองแสนหวิและของห้วยอีกด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ประพันธ์ให้รายละเอียดทางประวัติศาสตร์ในด้านแหล่งกำเนิดของชนเผ่าและการอพยพย้ายถิ่นอย่างละเอียด ซึ่งทำให้ผู้อ่านเข้าใจภูมิหลังที่สามารถสะท้อนให้เห็นความเป็นไทใหญ่และพัฒนาการของสังคมไทใหญ่ได้อย่างดี

สำหรับลักษณะที่สองคือ การบรรยายประวัติศาสตร์ด้านสังคมและการเมืองในไทใหญ่ โดยเริ่มบรรยายประวัติศาสตร์ในช่วงมีการล่าอาณานิคม ซึ่งอังกฤษยึดครองพม่าและไทใหญ่ ผู้ประพันธ์บรรยายวิธีการยึดครองพม่าของอังกฤษ การเนรเทศพระเจ้าธิบอซึ่งเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายของพม่าไปยังอินเดียและการก่อกบฏของชายา ซัน ทั้งยังบรรยายวิธีการเข้าปกครองไทใหญ่ของอังกฤษ การบรรยายเหตุการณ์ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นเข้าปกครองพม่าและไทใหญ่ จนถึงญี่ปุ่นแพ้สงครามโลก ความพยายามปลดแอกของชาวพม่า การเจรจาเอกราชของพม่าและไท

⁷ Ibid., p. 31.

ใหญ่จากอังกฤษ เรื่อยมาจนถึงการตั้งรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีอุโนและการทำรัฐประหารของนายพลเนวิน นอกจากนี้ ยังบรรยายเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามเหตุการณ์ 8888 ซึ่งเป็นการรวมตัวประท้วงของนักศึกษาพม่าต่อต้านรัฐบาลเผด็จการของนายพลเนวิน ซึ่งส่งผลให้นักศึกษาพม่าล้มตายเป็นจำนวนมาก การร่วมตัวของชนกลุ่มต่างๆในพม่ารวมทั้งไทใหญ่ในการต่อสู้กับทหารพม่าเพื่อเอกราช เรื่องราวของ ซาน ซู จี และลงท้ายเรื่องด้วยขุนส่ากับยาเสพติด

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การเมืองพม่าและไทใหญ่มีความคาบเกี่ยวและสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นและยาวนาน ลักษณะเนื้อหาในเรื่องจึงมีการบรรยายประวัติศาสตร์การเมืองไทใหญ่และพม่าผสมผสานกันอยู่ โดยไทใหญ่และพม่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมาแต่โบราณ แต่มักจะเป็นความสัมพันธ์ไปในทางลบ โดยความไม่ลงรอยกันเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น ความต้องการครอบครองทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ของไทใหญ่ ความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีการสู้รบยึดดินแดนมาอย่างยาวนาน รวมไปถึงนโยบายการปกครองพม่าและไทใหญ่แบบ “แบ่งแยกและปกครอง” ในระหว่างเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ที่ส่งผลให้พม่าและไทใหญ่แตกแยกกันมากขึ้นเป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า งานเขียนประวัติศาสตร์ไทใหญ่ใน *The White Umbrella* ทั้ง 2 ลักษณะมีลักษณะเป็นการเขียนประวัติศาสตร์แบบทางการ (official history) คือให้รายละเอียดหรือข้อมูลประวัติศาสตร์ทั่วไป สามารถหาอ่านได้ตามหนังสือประวัติศาสตร์ไทใหญ่ ซึ่งประเด็นนี้ต่างจากเรื่อง *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* โดยนอกเหนือจากผู้ประพันธ์ *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* จะนำประวัติศาสตร์แบบทางการ (official history) มาใช้แล้ว ยังนำประวัติศาสตร์ส่วนตัวของผู้ประพันธ์ขณะอยู่ไทใหญ่และประวัติศาสตร์ครอบครัว (personal history) มาประกอบเข้าไว้ด้วยกัน การใช้ประวัติศาสตร์ในงานเขียนชิ้นนี้จึงมีลักษณะผสมผสานระหว่างประวัติศาสตร์ส่วนตัวกับประวัติศาสตร์แบบทางการ โดยประวัติศาสตร์ส่วนตัวเป็นประวัติศาสตร์ที่มาจากประสบการณ์ความทรงจำของผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นสตรีราชสำนักไทใหญ่ ส่วนประวัติศาสตร์แบบทางการเป็นประวัติศาสตร์ไทใหญ่ทั่วไป ที่สืบค้นได้

โดยเรื่อง *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* มีการแทรกรูปแบบงานเขียนทางประวัติศาสตร์ โดยสอดแทรกอยู่เป็นระยะ ประวัติศาสตร์ที่นำเสนอ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของไทใหญ่ ซึ่งมีลักษณะเป็นประวัติศาสตร์แบบทางการ โดยบรรยายตั้งแต่สมัยไทใหญ่อพยพมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีนเรื่อยมาจนถึงอังกฤษเข้ามาปกครองซึ่งคล้ายกับเรื่อง *The White Umbrella* ผู้ประพันธ์ *My Vanished World: the True Story*

of a Shan Princess มีจุดมุ่งหมายในการให้รายละเอียดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ให้เป็นพื้นฐานแก่ผู้อ่าน เพื่อจะได้ทราบความเป็นมาของไทยใหญ่และเพื่อให้เข้าใจเรื่องราวได้ง่าย โดยมีการนำเสนอประวัติศาสตร์สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเล่าการเข้ามาของไทยใหญ่ของญี่ปุ่นจนถึงญี่ปุ่นแพ้สงคราม ต่อมา มีการร่างสนธิสัญญาปางหลวง การนำเสนอประวัติศาสตร์สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และประวัติศาสตร์ช่วงร่างสนธิสัญญาปางหลวงเป็นการนำเสนอประวัติศาสตร์ผ่านผู้เล่าที่มีประสบการณ์ตรง โดยการนำเสนอเรื่องราวจากผู้มีประสบการณ์ตรงทำให้ผู้อ่านรู้รายละเอียดในส่วนต่างๆ ที่ไม่ค่อยมีใครรับทราบได้ เช่น ตอนบรรยายถึงการร่างสนธิสัญญาปางหลวง ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่เป็นที่รู้จักทั่วไป เจ้าพ่อของเจ้านวล คุ้ได้รับเชิญเข้าประชุมด้วย ในการนี้เจ้าแม่ ออเดรและเจ้านวล คุ้ร่วมเดินทางไปด้วย การบรรยายสนธิสัญญาปางหลวงในช่วงนี้ ไม่เพียงทำให้เห็นประวัติศาสตร์ในช่วงนั้น แต่ยังทำให้รับรู้อะเอียดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบรรยากาศหรือผู้มาร่วมงานคนอื่นๆ พร้อมสอดแทรกอารมณ์ความรู้สึกของผู้ประพันธ์ไปด้วย ซึ่งลักษณะเช่นนี้ไม่ปรากฏในงานประวัติศาสตร์ทั่วไป

The conference was part of larger festival and drew many people not directly involved in the political process. Extra accommodation for hosts and guesses was provided by the licensees who were contracted to hold gambling games. As this was such an important conference, Mother decided to accompany father and Audrey and I went too. Father was allocated a place nest to the conference venue from which we discovered we could hear almost everything that went on in the assembly hall. Thus, our place became the centre for relatives and friends, who were eager to satisfy their curiosity. (...)

At times, the words were clear as British Colonialism was denounced to loud cheers and at the end of the meeting, the hall erupted with cries of "Out, Out, British Out".⁸

⁸ Nel Adams, *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess*, p. 112.

สำหรับประวัติศาสตร์ครอบครัวเป็นประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงวิถีชีวิตและบทสรุปชีวิตของสมาชิกในครอบครัว โดยเหตุผลสำคัญที่ผู้ประพันธ์เลือกเล่าบทสรุปบุคคลในครอบครัวก็เพื่อให้ไปสนับสนุนแนวคิดของเรื่อง ที่ผู้ประพันธ์นำเสนอให้เห็นผลร้ายของสงครามและความผันผวนทางการเมืองในช่วงปี 1962 ซึ่งนำความเดือดร้อนอย่างยิ่งมาสู่ตัวผู้ประพันธ์และสมาชิกในครอบครัว โดยผลพวงของสงครามและความผันผวนทางการเมืองในช่วงปี 1962 ทำให้ครอบครัวของผู้ประพันธ์แตกสลาย สมาชิกในครอบครัวบางคนกลายเป็นคนติดเหล้า บางคนเป็นโรคทางประสาท และต่างกระจัดกระจายคนละที่คนละทาง บ้างอยู่ในไทใหญ่ บ้างอยู่ต่างประเทศ อาทิ ไทย อังกฤษ อเมริกา ครอบครัวที่เคยอยู่พร้อมหน้าต้องแตกแยกไปคนละทิศทาง ในเรื่องผู้ประพันธ์เล่าถึงสมาชิกในครอบครัวทุกคนอย่างละเอียดจนดูราวกับว่า งานเขียนชิ้นนี้เป็นงานเขียนบันทึกประวัติครอบครัวในส่วนท้ายหนังสือมีการใช้แผนภูมิสายตระกูล (Family Tree) ที่แสดงให้เห็นรายนามของบุคคลรุ่นต่างๆ ในราชวงศ์ซึ่งสะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์ราชวงศ์ที่มีมายาวนาน

การแทรกรูปแบบงานเขียนประวัติศาสตร์ที่ได้กล่าวไป นอกจากผู้ประพันธ์จะนำมาบรรยายเพื่อปูพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทใหญ่ให้กับผู้อ่านแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นความเป็นไทใหญ่ รวมไปถึงพัฒนาการของสังคมไทใหญ่ ตั้งแต่เริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานทางตอนเหนือของพม่า มีอิสระในการปกครองตนเอง เรื่อยมาจนถึงคราวสังคมไทใหญ่ล่มสลาย อันเนื่องมาจากผลกระทบจากทำรัฐประหารของนายพลเนวินในปี ค.ศ. 1962 การทำรัฐประหารและนโยบายที่แข็งกร้าวของรัฐบาลพม่า ส่งผลให้บุคคลชั้นสูงและชาวไทใหญ่ได้รับความเดือดร้อนและต้องแยกย้ายคนละทิศทาง นำไปสู่การรวมพลังของชาวไทใหญ่ในการต่อต้านและต่อสู้กับรัฐบาลพม่า เพื่อเรียกร้องเอกราชไทใหญ่ ดังนั้น การให้รายละเอียดทางประวัติศาสตร์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในด้านการแสดงอัตลักษณ์ และเป็นเครื่องมือปลุกกระดมความเป็นพวกพ้องเดียวกันให้ลุกขึ้นมา ร่วมกันต่อสู้เพื่อความเป็นไทใหญ่ ทั้งยังเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้ผู้อ่านรู้สึกเสียดายได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การให้รายละเอียดทางประวัติศาสตร์ นอกจากแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ไทใหญ่แล้ว เป็นที่น่าสังเกตว่า ลักษณะการใช้ภาษาในประวัติศาสตร์ที่ปรากฏโดยเฉพาะใน *The White Umbrella* มีลักษณะสร้างภาพไทใหญ่ให้ดูรุ่งเรืองและมีอารยะ ซึ่งดึงดูดใจผู้อ่านตะวันตกที่มองตะวันออกกว่ามีความรุ่งเรืองและลึกลับได้อย่างดีด้วย

3.4.3.2 การใช้รูปแบบงานเขียนทางชาติพันธุ์ (Ethnography)

การใช้รูปแบบงานเขียนทางชาติพันธุ์ที่ปรากฏใน *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* *The White Umbrella* และ *My Vanished World: The True*

Story of a Shan Princess ส่วนใหญ่มีลักษณะนำเสนอให้เห็นประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทใหญ่ อันเป็นการสะท้อนให้เห็นความเป็นไทใหญ่ งานเขียนทั้ง 3 ชิ้นข้างต้นให้รายละเอียดของประเพณีและวัฒนธรรมไทใหญ่ โดยนำเสนอผ่านมุมมองที่แตกต่างกันไปของผู้ประพันธ์ โดยส่วนใหญ่จะเลือกนำเสนอประเพณีและวัฒนธรรมที่โดดเด่นและแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของไทใหญ่

โดยเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* นำเสนอให้เห็นวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของไทใหญ่ โดยเล่าในขณะตัวละครนิกย่อนอดีต ส่วนใหญ่จะเล่าถึงวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ เช่น งานสงกรานต์ งานบุญอันได้แก่ งานปอยซึ่งจัดขึ้นในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันเข้าพรรษาหรือออกพรรษา เป็นต้น การบรรยายงานปอยที่ปรากฏในงานเขียนชิ้นนี้ ได้บรรยายผ่านสายตาของเจ้านางสุจันที่ผู้ไปร่วมงาน โดยเจ้านางสุจันที่เล่าถึงกิจกรรมและบรรยากาศที่ตนได้กระทำภายในงาน สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของไทใหญ่ได้อย่างดี อย่างไรก็ตาม การบรรยายกิจกรรมของเจ้านางสุจันที่ในงานปอยสะท้อนให้เห็นตัวตนแบบตะวันตกที่ตื่นตาตื่นใจกับวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมและบรรยากาศที่ตนไม่เคยสัมผัสมาก่อน ดังจะเห็นว่าเจ้านางสุจันที่สนุกสนาน ต้องการเดินชมให้ทั่วงานและเลือกซื้อของมากมาย

The Shans and various hill people quietly smiled at prospective buyers, while the Indians and Burmese used more vocal sales methods. The variety and originality of their wares inspired Thusandi to go on a shopping spree. [...] She chose delicately crafted Shan hats – lots of them – water containers made out of dried gourds, hand-woven silk longyis, brooms in all shapes and sizes, toys crafted from bamboo, lacquer containers, finely woven mats, and many baskets. [...]

Special fragrances attracted her to the foot stalls, where traders were offering food staples and snacks of every imaginable variety. She has never seen rice grain in so many shades and beans in so many colors. Coriander, cinnamon, dried chilies, and palm sugar, not to mention Shan thonau (fermented soy bean cake) and Burmese ngapi (fermented fish paste).⁹

⁹ Inge Sargent, *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess*, p. 40-41.

จากตัวอย่าง การบรรยายบรรยากาศและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานอย่างละเอียด ยังเป็นเครื่องดึงดูดใจผู้อ่านซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวตะวันตกได้อย่างดี เพราะบรรยากาศ อาหารการกินหรือกิจกรรมเหล่านี้ ชาวตะวันตกไม่เคยพบและมองว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เนื่องด้วยอิทธิพลของวาทกรรมแบบตะวันตกมองตะวันออก ซึ่งนำมาเป็นจุดขายได้อย่างดี

เป็นที่น่าสังเกตว่า ลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏใน *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* มีลักษณะคล้ายคลึงกับเนื้อหาของบันทึกการเดินทาง (Travel narrative) โดยเจ้านางสุจันที่ตัวละครเอกซึ่งคงปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นอิงเง่ สตรีชาวตะวันตกที่บังเอิญมาเป็นสตรีราชสำนัก โดยเดินทางมาอาศัยอยู่ไทใหญ่ และได้มาประสบเหตุการณ์มากมาย จนในที่สุดเดินทางออกจากไทใหญ่กลับไปออสเตรเลียอันเป็นบ้านเกิด ในระหว่างการเดินทางและช่วงที่อยู่ที่ไทใหญ่ได้มีการบรรยายสิ่งที่เจ้านางสุจันที่พบเห็น อันเป็นสิ่งแปลกใหม่ ทั้งสถานที่ ผู้คน ความเป็นอยู่ การแต่งกายฯ โดยวัฒนธรรมไทใหญ่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตนที่เป็นวัฒนธรรมตะวันตก สร้างความตื่นตาตื่นใจและความประหลาดใจให้กับเจ้านางสุจันที่อย่างมาก จะเห็นได้จากการบรรยายฉากที่อิงเง่หรือเจ้านางสุจันที่เดินทางทางเรือมายังย่างกุ้งเพื่อต่อรถไปยังไทใหญ่ เมื่อถึงย่างกุ้งเจ้านางสุจันที่ตื่นตาตื่นใจระคนประหลาดใจกับสิ่งแปลกใหม่ที่ได้เห็น ไม่ว่าจะเป็นพระเจดีย์ชเวดากอง ซึ่งเป็นทองตั้งสูงตระหง่านเห็นได้แต่ไกล หรือสีสันของเสื้อผ้าของผู้คนบนเรือที่หลากหลายสี

I early January of 1954, The SS Warwickshire was gliding toward Rangoon, ready to deliver its load of cargo and the two dozen passengers who were assembled on deck, eager for arrival. They were under the spell of the symbol of Rangoon, the Shwe Dagon Pagoda, whose golden rays had caught their eye when they were still thirty miles downstream. Most of the passengers, including Sao and Inge, his Austrian bride, were mesmerized by the brilliant splendor of this 326-foot bell-shaded stupa, which was plated with solid gold and tipped with diamonds, rubies, sapphires, and a huge emerald to catch the rays of the sun. [...]

The expected skyline of the city of Rangoon did not materialize; even the golden Shwe Dagon Pagoda was no longer visible. Instead, a number of small boats caught her attention. As they approached the SS Warwickshire, Inge saw that were filled with people dressed in brilliantly

*colored garments: red, blue, yellow, pink, green. She had never seen so many colors in clothing before, and she stretched to see more.*¹⁰

จากตัวอย่าง การบรรยายสิ่งที่ได้พบเห็นในขณะที่เดินทางหรือขณะอาศัยอยู่ในไทใหญ่เช่นนี้ ยังปรากฏอีกหลายครั้งในเรื่อง ซึ่งการเลือกบรรยายในลักษณะนี้เป็นการตอกย้ำและสะท้อนให้เห็นตัวตนแบบตะวันตกของเจ้านางสุจันที่ด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่า การบรรยายในลักษณะบอกเล่าสิ่งที่ได้พบเห็นอย่างละเอียดหรือการใช้ภาษาที่มีลักษณะสละสลวยอลังการ เช่น การบรรยายพระเจดีย์ชเวดากองข้างต้น เป็นต้น ยังช่วยทำให้เรื่องน่าสนใจ และยังสามารถดึงดูดใจผู้อ่านชาวตะวันตกที่สนใจใคร่รู้เรื่องราวอันลึกลับของตะวันออกได้ด้วย

ส่วนเรื่อง *The White Umbrella* ปรากฏลักษณะงานเขียนทางชาติพันธุ์เหมือนกับ *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* เช่นกัน แต่แตกต่างกันที่ *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* ข้อมูลส่วนหนึ่งมาจากประสบการณ์ส่วนตัวของผู้ประพันธ์เอง ส่วนเรื่อง *The White Umbrella* ข้อมูลที่นำมาเขียนส่วนใหญ่ได้จากการค้นคว้าจากตำราและเอกสารต่างๆ

โดยงานเขียนเกี่ยวกับชาติพันธุ์ใน *The White Umbrella* เป็นรูปแบบงานเขียนที่ปรากฏมากที่สุดรองจากรูปแบบงานเขียนทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการบรรยายถึงประเพณีของชาวไทใหญ่ไม่ว่าจะเป็นประเพณีปอย เข้าพรรษา ออกพรรษาหรือสงกรานต์ ซึ่งจะบรรยายไล่เป็นเดือนๆ ไป เช่น ในเดือนกรกฎาคมมีการฉลองงานเข้าพรรษาและออกพรรษา

*Religious observances and festival, or poys, marked the passage of time. Beginning in July, they observed the Buddhist Lent. The days were spent in quiet contemplation, commemorating the time the Lord Buddha descended to earth from the heavenly abode of celestial beings to teach his mother about the Eightfold Path to Nirvana. No one was allowed to marry, build a new home or engage in celebrations until the moon turned full in late September or early October.*¹¹

¹⁰ Ibid., p.11-13.

¹¹ Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p.46.

จากตัวอย่าง นอกจากสะท้อนให้เห็นประเพณีของไทยใหญ่แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นการบรรยายงานเขียนที่ไร้ตัวตนของผู้นำเสนอ ดังจะเห็นว่าบรรยายให้เห็นรายละเอียดของประเพณีอย่างเดียวโดยไม่ผ่านมุมมองหรือผู้เล่าที่เป็นตัวละครในเรื่อง ทั้งไม่มีการใส่อารมณ์ความรู้สึกแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า งานเขียนทางชาติพันธุ์ที่ปรากฏในเรื่องมีบางส่วนที่มีการแต่งเติมภาษาและสอดแทรกอารมณ์ความรู้สึก ดังเช่นการบรรยายงานประเพณีการแสดงความจริงรักภักดีต่อเจ้าฟ้า ซึ่งจะทำในหอหลวง โดยจะทำ 2 ครั้งใน 1 ปี ครั้งแรกจะทำหลังจากออกพรรษาและอีกครั้งคือ ในวันปีใหม่ซึ่งเป็นวันสงกรานต์ด้วย ในวันนั้นจะมีการกางเศวตฉัตร (The White Umbrella) อันเป็นเครื่องหมายถึงความเป็นกษัตริย์ด้วย โดยข้าราชการสำนักและประชาชนจะเข้ามาทำการกราบไหว้เจ้าฟ้าซึ่งเรียกว่าการ Kadaw

After the religious observances, the prince's men opened two tall white umbrellas in the Hall of Audience, signifying that the twice-yearly Ceremony of Obeisance, or Kadaw Poy, was in session. The Great Saopha took his place on a gold divan between the umbrellas. The Chief Minister had a cushion facing the throne; behind him. All the Myosas and village heads of Hsenwi state knelt on the shining teak floor. (...) one by one the officials crawled forward to the feet of their Celestial Lord to perform the kadaw, touching their heads to the shining floor, palms pressed together, prayer-like. They presented pyramid-shaped offerings of fruit, rice, flowers and banana leaves, artfully arranged on pedestalled silver and gold platters.¹²

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นว่ามีมีการแต่งเติมภาษาให้สละสลวย ทำให้งานราชประเพณีดูงดงามและน่าประทับใจ ซึ่งตรงนี้สะท้อนให้เห็นการสร้างภาพกลุ่มชนไทใหญ่ให้ดูรุ่งเรือง โดยผู้ประพันธ์ได้แต่งเติมรายละเอียดด้วยการใช้ถ้อยคำ เช่น “คุกเข่าลงบนพื้นไม้สักที่มันเงา” “จัดวางลงบนพานเงินและพานทองอย่างมีศิลปะ” เป็นต้น การแต่งเติมภาษาลงในงานเขียนทางชาติพันธุ์ปรากฏอยู่บ่อยครั้งในเรื่อง

¹² Ibid., p.47.

สำหรับรูปแบบงานเขียนทางชาติพันธุ์ที่ปรากฏใน *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของสังคมไทใหญ่ รวมไปถึงลักษณะรูปร่างหน้าตาและการแต่งกาย โดยนำเสนอผ่านสายตาของคนของคนในคือคนไทใหญ่เอง โดยลักษณะของคนไทใหญ่เป็นคนผิวขาว แก้มสีชมพูเพราะต้องทำงานกลางแจ้ง ผมดำยาว ผู้หญิงจะสวมเสื้อครึ่งตัวแขนสั้นหรือยาว ซึ่งเป็นเสื้อที่มีกระดุม 5 เม็ดที่มักทำด้วยทองหรือหินที่มีราคา โดยจะสวมกับ “ซิน” ซึ่งเป็นกระโปรงยาวถึงข้อเท้า และผูกด้วยสายคาดเอวสีดำ

*Most Shan people have a pale cream complexion, often with rosy cheeks because they work in the open air. With a few exceptions they have straight black hair. The women wore a short or long-sleeved jacket or blouse, with five buttons usually made of gold and precious stone. The “sin”, was a long skirt reaching just below the ankle, with a black band at the waist.*¹³

จากตัวอย่าง จะเห็นลักษณะรูปร่างหน้าตาและการแต่งกายของชาวไทใหญ่ เป็นที่น่าสังเกตว่าใน *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นชาวไทใหญ่แท้ พยายามแสดงให้เห็นรายละเอียดของลักษณะความเป็นอยู่ของคนไทใหญ่ค่อนข้างละเอียด ต่างจากเรื่อง *The White Umbrella* ซึ่งจะกล่าวเน้นเหตุการณ์หรือประเพณีที่สำคัญมากกว่าจะกล่าวรายละเอียดเหล่านี้ จากประเด็นนี้ทำให้เห็นตัวตนของผู้ประพันธ์ *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ที่เป็นคนไทใหญ่แท้ ที่พยายามแสดงให้เห็นลักษณะความเป็นไทใหญ่ทุกแง่มุม โดยมีนัยยะแสดงอัตลักษณ์ไทใหญ่นั้นเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น การที่ผู้ประพันธ์แทรกเรื่องราวอันแสดงให้เห็นลักษณะความเป็นอยู่ของไทใหญ่ สะท้อนให้เห็นความมีตัวตนของชนชาติไทใหญ่ เพราะประเพณีหรือวิถีการดำเนินชีวิตเหล่านี้ ได้ก่อร่างสร้างตัวผ่านมิติแห่งเวลาอันยาวนานของคนไทใหญ่ ทั้งยังแสดงให้เห็นความมีอารยะและการสั่งสมถ่ายทอดวัฒนธรรมของไทใหญ่ที่ได้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นด้วย

¹³ Nel Adams, *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess*, p. 13.

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า การเลือกใช้ภาษาในงานเขียนทางชาติพันธุ์มีลักษณะแต่งเติมภาษาให้สละสลวยอลังการเพื่อให้ น่าสนใจ เช่น การบรรยายกิจกรรมในงานปอยในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* หรือการบรรยายประเพณีการแสดงความจริงรักภักดีในเรื่อง *The White Umbrella* ที่กล่าวข้างต้น เป็นต้น โดยการแต่งเติมภาษา นอกจากสะท้อนให้เห็นการสร้างภาพไทใหญ่ให้ดูสวยงามรุ่งเรืองแล้ว ส่วนหนึ่งยังสะท้อนให้เห็นการนำประเพณีวัฒนธรรมของสังคมตะวันตกออกมาเป็นจุดขายให้กับผู้อ่านชาวตะวันตก ที่สนใจความลึกลับของตะวันออกด้วย

3.4.3.3 การใช้ตำนานและเรื่องเล่า

ตำนานและเรื่องเล่าที่ปรากฏชัดเจนในเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* และ *The White Umbrella* ส่วนใหญ่เป็นตำนานและเรื่องเล่าของสถานที่สำคัญและประวัติความเป็นมาของบุคคลสำคัญของไทใหญ่ โดย *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* ปรากฏเรื่องเล่าประวัติตระกูลของเจ้าจาแสง ประวัติการก่อสร้างตำหนักสคันดาหรือตำหนักฤดูร้อน และตำนานพระเจดีย์บอจ (Bawgyo Pagoda) ซึ่งเป็นพระเจดีย์เก่าแก่ซึ่งชาวไทใหญ่ให้ความเคารพนับถืออย่างมาก โดยตำนานพระเจดีย์บอจเล่าว่า เจ้านางมอนซึ่งเป็นเจ้าหญิงไทใหญ่ของเมืองเมมาได้ถูกส่งตัวไปเป็นสนมกษัตริย์พม่าที่เมืองอังวะ ซึ่งนางต้องชมชื่นใจอย่างมากจึงตัดสินใจหนีกลับบ้านเกิด เมื่อได้กลับมาเหยียบแผ่นดินไทใหญ่อีกครั้งทำให้นางปลาบปลื้มใจอย่างมาก ดังนั้นเจ้านางมอนจึงสร้างพระเจดีย์นี้ขึ้น

On the left, the Bawgyo Pagoda beckoned pilgrims to stop for a prayer. This white, bell-shaped stupa with its gold jeweled tip, or htee, was the reason for these annual festivities. According to legend, Sao Nang Mon, a Shan princess from the ancient Shan Shan Empire of Mong Mao (which had its capital on the China border near Namkham), had rested on that very spot on her flight home from Ava, where she had been residing as an unhappy consort to the king of Burma. Deeply

*grateful to be on Shan soil again, the princess had had a pagoda built there.*¹⁴

ตำนานพระเจดีย์บอจูน นอกจากสะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของไทยใหญ่แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นการแต่งงานของสตรีราชสำนักไทยใหญ่ ที่เป็นการแต่งงานทางการเมือง โดยการแต่งงานถือเป็นภาระหน้าที่ที่สตรีจะต้องยอมกระทำ แม้จะไม่เต็มใจก็ตาม ทั้งยังสะท้อนให้เห็นการเสียสละเพื่อชาติและการรักชาติได้อีกด้วย นอกจากนี้ ตำนานพระเจดีย์บอจูนยังสะท้อนการพลัดถิ่นของอิงเง่เหมือนกับเจ้านางมอน ซึ่งช่วยสร้างภาพให้อิงเง่ดูเป็นนางเอกมากยิ่งขึ้น

ใน *The White Umbrella* เรื่องเล่าที่ปรากฏส่วนใหญ่เป็นเรื่องเล่าวีรบุรุษ โดยเรื่องเล่าวีรบุรุษที่ปรากฏเป็นประวัติของขุนส่างตันสูง ซึ่งเป็นพ่อค้าเกลือธรรมดาแต่ภายหลังด้วยความสามารถทำให้ตนเองเลื่อนฐานะเป็นเจ้าฟ้าครองเมืองแสนหวี และยังเป็นผู้ต่อต้านการเข้ายึดครองของอังกฤษก่อนจะยินยอมเป็นฝ่ายเดียวกับอังกฤษ เพราะเห็นว่ามีประโยชน์มากกว่าการต่อสู้กัน โดยขุนส่างตันสูงเป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ของสังคมไทยใหญ่ที่ได้รับการกล่าวขานเรื่องมา การเลือกนำประวัติของขุนส่างตันสูงขึ้นมาเสนอส่วนหนึ่งเป็นเพราะขุนส่างตันสูงเป็นบิดาของเจ้าเฮือนคำ นอกจากนี้ ยังมีประวัติของเจ้าส่วยไตพระสวามีของเจ้าเฮือนคำ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีประวัติน่าสนใจ ตั้งแต่ได้เข้าร่วมกับอังกฤษในฐานะทหารฝ่ายอังกฤษและร่วมทำสงครามต่อสู้กับศัตรูต่างๆ จึงได้รับการแต่งตั้งขึ้นเป็นเจ้าฟ้าปกครองเมืองของห้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่า การนำเสนอเรื่องเล่าวีรบุรุษ นอกจากจะนำมาเพื่อใช้เป็นส่วนประกอบชีวิตประวัติของเจ้าเฮือนคำแล้ว เรื่องเล่าวีรบุรุษไม่ว่าจะเป็นของบิดาหรือสามียังสะท้อนให้เห็นการกระทำอันเป็นแบบอย่างให้กับเจ้าเฮือนคำในฐานะลูกไม่หล่นไม่ไกลต้น ดังนั้น เรื่องเล่าวีรบุรุษจึงมีความสำคัญต่อการช่วยสร้างภาพความเป็นผู้นำของเจ้าเฮือนคำได้อีกทางหนึ่ง ดังจะเห็นว่า หนังสือที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยใหญ่หลายเล่มเมื่อกล่าวถึงเจ้าเฮือนคำในฐานะผู้นำสตรีที่มีความกล้าหาญก็จะกล่าวถึงขุนส่างตันสูงในฐานะบิดาอันเป็นต้นแบบให้กับบุตรสาวอยู่ด้วยเสมอ

จากที่กล่าวมาข้างต้น การนำรูปแบบงานเขียนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบงานเขียนทางประวัติศาสตร์ รูปแบบงานเขียนทางชาติพันธุ์ ตำนานและเรื่องเล่ามาผสมผสานกัน ช่วยแสดงให้เห็นอัตลักษณ์และช่วยยืนยันการมีตัวตนของชนชาติไทยใหญ่ รวมทั้งช่วยอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมของไทยใหญ่ ภายใต้การถูกกลืนเป็นส่วนหนึ่งของพม่า โดยสะท้อนให้เห็นว่า ไทยใหญ่ไม่ใช่เป็นกลุ่มชนที่เพิ่งเกิดใหม่หรือเพิ่งรวมตัวกัน แต่ไทยใหญ่มีประวัติศาสตร์มายาวนานนับพันปี ตั้งแต่

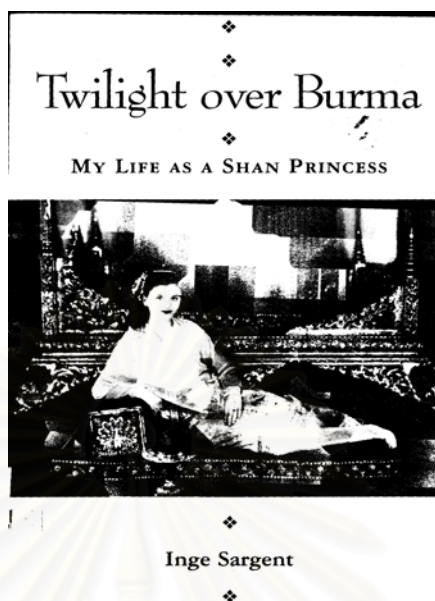
¹⁴ Inge Sargent, *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess*, p. 38-39.

สมัยอาณาจักรน่านเจ้าก่อนที่จะอพยพลงใต้มายังตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือของพม่าในปัจจุบัน ตำนานของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อย่างพระเจดีย์บอจู่ ยังสะท้อนให้เห็นความเชื่อที่ผ่านมิติแห่งเวลาอันยาวนาน หรือการมีระบอบการปกครองแบบเจ้าเมืองที่ได้สืบทอดตามสายเลือดจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนาน สะท้อนให้เห็นประเพณี ระเบียบแบบแผนที่เป็นแบบฉบับของกลุ่มชน และการสั่งสมถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านห้วงเวลายาวนานที่ได้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งมีคุณค่าต่อตัวตนความเป็นไทใหญ่อย่างมาก นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นว่า ไทใหญ่ไม่ใช่เป็นกลุ่มชนเล็กๆ แต่เป็นกลุ่มชนใหญ่ โดยไทใหญ่เป็นกลุ่มชนหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ไท ซึ่งกระจายกระจายตั้งถิ่นฐานครอบคลุมทั่วบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3.4.3.4 การใช้รูปภาพประกอบ

รูปภาพที่ปรากฏในงานเขียนทั้ง 3 ชิ้น ส่วนใหญ่เป็นรูปภาพบุคคลและรูปภาพสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา อย่างไรก็ตาม งานเขียนทั้ง 3 ชิ้นใช้รูปภาพประกอบ โดยมีจุดมุ่งหมายในการใช้แตกต่างกัน ซึ่งจะวิเคราะห์ให้เห็นดังนี้

Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess ซึ่งมีรูปแบบเป็นนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติ การนำรูปภาพมาประกอบเป็นการนำเอาลักษณะการประพันธ์อัตชีวประวัติมาใช้ โดยรูปภาพบุคคลช่วยทำให้เห็นว่าบุคคลที่กล่าวถึงในเรื่องมีตัวตนจริง ทำให้เรื่องดูสมจริงยิ่งขึ้น โดย *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* ปรากฏรูปภาพประกอบตั้งแต่หน้าปก ซึ่งเป็นรูปของเจ้านางสุจันที เป็นที่น่าสังเกตว่า ภาพปกเป็นรูปเจ้านางสุจันทีหรืออิงเง่ ซึ่งเป็นผู้ประพันธ์ ซึ่งอยู่ในชุดไทใหญ่ การนำเสนอภาพเช่นนี้เป็นการยืนยันความเป็นไทใหญ่ของอิงเง่ ซึ่งเป็นชาวตะวันตก เพื่อป้องกันการตั้งคำถามหรือสงสัยจากผู้อ่านในความเป็นไทใหญ่ของผู้ประพันธ์ ทั้งการนำเสนอภาพเช่นนี้ยังสะท้อนให้เห็นความกลัวว่าจะไม่ได้รับการยอมรับจากทั้งคนไทใหญ่และถูกสงสัยหรือตั้งคำถามจากคนนอกได้ด้วย

รูปภาพ 18: ภาพหน้าปก *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess*

ส่วนภาพประกอบด้านในเป็นภาพของครอบครัวและบุคคลหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องในเรื่อง โดยภาพช่วยสนับสนุนให้เห็นว่าเรื่องราวต่างๆในเรื่องเป็นจริง เช่น ภาพเจ้านางสุจันที่ฉายคู่กับเจ้าจาแสง ในงานพิธีสถาปนาเจ้านางสุจันที่เป็นมหาเทวีแห่งสี่ป้อ ช่วยทำให้เห็นว่าอิงเงหรือเจ้านางสุจันที่มีตัวตนจริงและเป็นพระมเหสีของเจ้าจาแสงจริง

รูปภาพ 19: ภาพเจ้านางสุจันที่กับเจ้าจาแสงที่ฉายอย่างเป็นทางการ การนั่งคู่กับเจ้าฟ้าในชุดไทใหญ่บนบัลลังก์เป็นราชประเพณี ที่แสดงความเป็นมเหสีอย่างเป็นทางการ

นอกจากนี้ ภาพยังช่วยเสริมคำพูดหรือการบรรยายในเรื่องให้มีน้ำหนัก เช่น ตอนบรรยายการทำงานในสมาคมแม่และเด็กของเจ้านางสุจันที โดยเดินทางไปเผยแพร่การดูแลสุขภาพอนามัยยังหมู่บ้านต่างๆ หลังจากชาวบ้านตามหมู่บ้านต่างๆ ทูลเชิญ “*Word of the visit to Viengkau spread like wildfire, and many other villages had soon invited Thusandi and the society to visit them.*”¹⁵ ทั้งภาพนี้เป็นเครื่องยืนยันคำพูดให้เห็นว่าเจ้านางสุจันทีทำงานนี้จริง

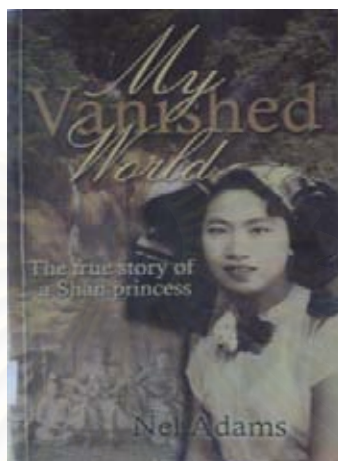
รูปภาพ 20: ภาพเจ้านางสุจันที (เสื้อขาว คนกลาง) ไปร่วมประชุมกับชาวบ้านยังหมู่บ้านต่างๆ ในเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก

ส่วนเรื่อง *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ปราบกฏรูปภาพประกอบตั้งแต่หน้าปกเช่นเดียวกัน ส่วนด้านในส่วนใหญ่เป็นรูปภาพบุคคลในครอบครัว โดยการนำภาพบุคคลมาประกอบเป็นการทำให้สอดคล้องกับขอบการประพันธ์อัตชีวประวัติ โดยมีนัยยะทำให้เห็นว่าบุคคลที่เล่าหรือเจ้าของอัตชีวประวัติมีตัวตนจริง ซึ่งทำให้เรื่องที่เล่าน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า ภาพหน้าปก *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* มีนัยยะที่แตกต่างจากภาพหน้าปกเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* ที่กล่าวไปข้างต้น โดยภาพหน้าปก *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* เป็นภาพของเจ้านวล ฑู ในชุดสามัญ ไม่ใช่ชุดไทใหญ่ ภาพนี้สะท้อนให้เห็นการนำเสนอตัวตนความเป็นคนไทใหญ่ โดยไร้ความกังวลว่าจะได้รับการยอมรับจากผู้อ่านว่าตนเป็นคนไทใหญ่

¹⁵ Ibid., p. 89.

หรือไม่ ทั้งนี้เพราะตนเป็นคนไทใหญ่อยู่แล้ว ซึ่งแตกต่างจากอิงเง่ ซึ่งเป็นสตรีชาวตะวันตก จึงต้องเลือกภาพที่ใส่ชุดไทใหญ่เพื่อแสดงความเป็นไทใหญ่ เพื่อป้องกันการตั้งคำถามจากผู้อ่านได้

รูปภาพ 21: ภาพหน้าปก *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess*

เป็นรูปของเนล อัดัมส์ หรือเจ้านวล อู ผู้ประพันธ์งานเขียนชิ้นนี้

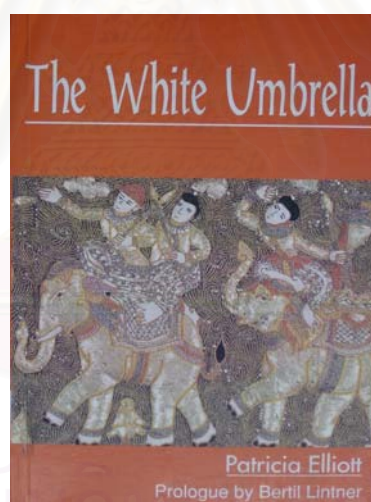
ส่วนภาพอื่นๆที่ปรากฏในเรื่องส่วนใหญ่เป็นภาพบุคคลในครอบครัว โดยนำเสนอภาพสมาชิกในครอบครัวทุกคน การนำเสนอภาพบุคคลในครอบครัวช่วยสนับสนุนแนวคิดของเรื่องที่น่าเสนอให้เห็นผลของการกวาดล้างทางการเมือง ในการทำรัฐประหารของนายพลเนวินปี ค.ศ. 1962 โดยภาพแสดงให้เห็นการการพลัดบ้านจากเมืองที่ตนเคยอยู่ ต้องไปอาศัยอยู่ต่างแดน ทุกคนในครอบครัวหลบหนีแยกย้ายคนละทิศทาง เช่น ภาพครอบครัวเดสมอนที่ต้องย้ายไปอยู่อเมริกา เป็นต้น

รูปภาพ 22: เดสมอนน้องชายของเจ้านวล อู และครอบครัว อาศัยอยู่ในอเมริกา

สำหรับเรื่อง *The White Umbrella* การใช้รูปภาพปรากฏตั้งแต่หน้าปกเหมือนกับ 2 เรื่องข้างต้น แต่ต่างกันไปไม่ได้เป็นภาพบุคคล แต่เป็นภาพผ้าทอปักลายการต่อสู้ระหว่างไทใหญ่กับพม่า ซึ่งเป็นภาพแบบประวัติศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นความขัดแย้งระหว่างไทใหญ่กับพม่าที่มีมายาวนาน สอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องที่แสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างไทใหญ่กับพม่าเช่นเดียวกัน ทั้งการใช้ภาพนี้ยังแสดงให้เห็นความเป็นชนชาติแถบตะวันออกเฉียงใต้ ดังจะเห็นว่า มีรูปคนขี่ช้าง ถืออาวุธ ใส่เสื้อผ้าอาภรณ์แบบตะวันออกเฉียงใต้ อันสะท้อนความรุ่งโรจน์หรือความมั่งคั่งได้ส่วนหนึ่ง ซึ่งดึงดูดใจผู้อ่านตะวันตกอย่างดี

เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อเปรียบเทียบภาพหน้าปก *The White Umbrella* กับอีก 2 เรื่องข้างต้นที่เป็นรูปภาพบุคคลแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นการไม่ให้ความสำคัญต่อเจ้าเฮือนคำอย่างแท้จริง โดยชีวประวัติของเจ้าเฮือนคำถูกนำมาใช้เป็นเพียงโครงเรื่องเพื่อให้ผู้ประพันธ์ดำเนินเรื่องเกี่ยวกับไทใหญ่ไปได้ ต่างจาก 2 เรื่องข้างต้น ที่นำเสนอตัวตนของเจ้าของเรื่องตั้งแต่หน้าปก

รูปภาพ 23: ภาพหน้าปก *The White Umbrella*

อย่างไรก็ตาม มีภาพเจ้าเฮือนคำมาปรากฏในเรื่อง โดยภาพเจ้าเฮือนคำถูกใช้เพื่อช่วยให้เรื่องดูมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ โดยภาพเจ้าเฮือนคำช่วยเสริมคำพูดหรือการสัมภาษณ์ระหว่างผู้ประพันธ์กับเจ้าเฮือนคำให้มีน้ำหนักกว่าเป็นเรื่องจริงที่มาจากคำพูดของสตรีที่ชาติพันธุ์ของตนถูกระงับ ทั้งการนำรูปภาพบุคคลมาประกอบยังทำให้เรื่องดูสมจริงและทำให้ผู้อ่านเชื่อว่า ตัวละครที่กล่าวถึงมีตัวตนจริง

รูปภาพ 24: ภาพเจ้าเฮือนคำในชุดไทใหญ่ในวันอภิเษก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า รูปภาพที่ใช้ประกอบงานเขียนทั้ง 3 ชิ้น มีลักษณะร่วมกันอย่างหนึ่ง คือนำเสนอให้เห็นวัฒนธรรมไทใหญ่ โดยเฉพาะการแต่งกายที่ดูแพรวพราวและเป็นลักษณะเฉพาะ อันแสดงให้เห็นวัฒนธรรมตะวันออก ซึ่งช่วยดึงดูดใจผู้อ่านชาวตะวันตกที่ส่วนใหญ่สนใจประเพณีวัฒนธรรมของสังคมตะวันออก โดยมีความคิดพื้นฐานต่อวัฒนธรรมตะวันออกอยู่ที่ความน่าประหลาดใจ ลึกลับ น่าค้นหาได้อย่างดี ทั้งยังสะท้อนให้เห็นการนำความเป็นตะวันออกมาเป็นจุดขายให้กับผู้อ่านชาวตะวันตกด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่า การนำความเป็นตะวันออกมาเป็นจุดขาย ไม่จำเป็นว่าผู้ประพันธ์จะต้องเป็นชาวตะวันตกอย่างอิงผู้ประพันธ์ *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* หรือ Elliot ผู้ประพันธ์ *The White Umbrella* เท่านั้น แม้แต่ Nel Adams ซึ่งประพันธ์ *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* ซึ่งเป็นคนไทใหญ่แท้ก็ยังสามารถนำเอาความเป็นตะวันออกนี้มาเป็นจุดขายด้วย

จากที่กล่าวทั้งหมดข้างต้น เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต *Twilight over Burma: My Life of a Shan Princess* *The White Umbrella* และ *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* เป็นงานเขียนของสตรีราชสำนักไทใหญ่ที่นำเสนอให้เห็นผลกระทบจากการกวาดล้างทางการเมือง ในสมัยนายพลเนวินทำรัฐประหาร ซึ่งทำให้สังคมไทใหญ่ล่มสลาย โดยนำเสนอผ่านประสบการณ์ความทรงจำของผู้ประพันธ์

ผู้ประพันธ์งานเขียนทั้ง 3 เรื่องมีภูมิหลังแตกต่างกัน คือ มีทั้งที่เป็นสตรีไทใหญ่แท้ในเรื่อง *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* สตรีที่เข้ามาเป็นมหาเทวีในไทใหญ่

ในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life of a Shan Princess* และสตรีชาวตะวันตกในเรื่อง *The White Umbrella* เป็นที่น่าสังเกตว่า แม่ผู้ประพันธ์จะมีหลายเชื้อชาติแต่เนื้อหาและแนวคิดที่นำเสนอคล้ายคลึงกัน และดำเนินเรื่องภายใต้บริบทเดียวกัน โดยแนวคิดสำคัญ คือ การนำเสนอให้ผลกระทบจากกวาดล้างทางการเมืองในช่วงปี ค.ศ. 1962 ดังจะเห็นว่า งานเขียนทั้ง 3 เรื่องพยายามแสดงให้เห็นภาพความสูญเสีย ไม่ว่าจะเป็นชีวิตหรือทรัพย์สินของชาวไทใหญ่ รวมทั้งรายงานและวิพากษ์วิจารณ์ความรุนแรงต่างๆ มากมาย การเล่าโดยคนไทใหญ่เอง ยังสะท้อนให้เห็นการสร้างงานเขียนทางประวัติศาสตร์ตามมุมมองของผู้ถูกระทำ ทำให้เห็นความแตกต่างจากงานเขียนประวัติศาสตร์ทั่วไป โดยงานเขียนสามารถถ่ายทอดแง่มุม ทั้งด้านเหตุการณ์และอารมณ์ความรู้สึกได้พร้อมๆ กัน นอกจากนี้ งานเขียนทั้ง 3 ยังเรียกร้องให้โลกหันมาสนใจปัญหาความรุนแรงในไทใหญ่และพม่า โดยเรียกร้องให้ประชาคมโลกให้ความสนใจและร่วมมือกันเปลี่ยนแปลงแก้ไข ทั้งนี้เพื่อลดความรุนแรงภายในประเทศพม่า ดังจะเห็นว่า แม้ปัจจุบันปัญหานี้ก็ยังคงมีอยู่

เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตทั้ง 3 เรื่องยังถูกสร้างขึ้นหลังจากมีการย้ายถิ่น ดังนั้น จะเห็นว่า การเขียนงานหลังจากลี้ภัยทางการเมืองมาอยู่ในอีกที่หนึ่ง ซึ่งเป็นโลกตะวันตกและเป็นพื้นที่ที่สังคมทั่วไปเข้าใจกันว่าเป็นโลกแห่งเสรีภาพ หลังจากต้องประสบภัยอันรุนแรงที่มีผลกระทบทั้งกายและใจ จึงเป็นเสมือนการปลดปล่อยตัวตนและอารมณ์ความรู้สึก ที่อัดอั้นตันใจต่อความรุนแรงและความเลวร้ายที่ตนเองและสังคมของตนได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานภาพและบทบาทของสตรีราชสำนัก ซึ่งมีนัยยะหมายถึงกลุ่มคนที่เป็นผู้นำหรือผู้ให้การคุ้มครองดูแลบ้านเมือง ความรู้สึกรับผิดชอบจึงต้องมีมากกว่าคนทั่วไป และนี่เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์งานเขียนทั้ง 3 เรื่อง โดยงานเขียนทั้ง 3 มีหน้าที่เปิดเผยและถ่ายทอดให้สังคมได้เห็นความเป็นไปในไทใหญ่ที่คนทั่วไปมักมองข้าม รวมไปถึงถูกปกปิดจากรัฐบาลพม่าภายใต้การประกาศปิดประเทศ ดังนั้น งานเขียนทั้ง 3 จึงมีนัยยะของการต่อสู้ทางการเมืองด้วย

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ลักษณะการใช้ภาษาในงานเขียนทั้ง 3 ชิ้น มีการแต่งเติมภาษาให้ดูสละสลวยอลังการ ซึ่งแสดงให้เห็นความรุ่งเรืองของไทใหญ่ โดยเฉพาะในช่วงการบรรยายประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม ตำนานและเรื่องเล่า หรือแม้แต่การใช้รูปภาพประกอบ ซึ่งการบรรยายหรือการใช้รูปภาพประกอบในลักษณะนี้ สะท้อนให้เห็นการใช้ความเป็นตะวันออกมาเป็นจุดขายหรือดึงดูดความสนใจให้แก่ผู้อ่านชาวตะวันตกที่สนใจใคร่รู้เรื่องราวอันลึกลับของสังคมตะวันออก

บทที่ 4

สถานภาพและบทบาทสตรีราชสำนักไทใหญ่ในพื้นที่ส่วนตัว

สังคมไทใหญ่จัดเป็นสังคมปิตาธิปไตยคือสังคมที่ชายเป็นใหญ่ บทบาทของสตรีในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะจึงมีลักษณะจำกัดและปรากฏให้เห็นไม่มากนัก ในบทนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ในพื้นที่ส่วนตัว คือพื้นที่ภายในครอบครัว การศึกษาสถานภาพและบทบาทสตรีราชสำนักไทใหญ่ในพื้นที่ส่วนตัว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาควบคู่ไปกับการศึกษาบริบทของสังคมไทใหญ่ เนื่องจากบริบทของแต่ละสังคมย่อมมีความแตกต่างกัน บางครั้งสถานภาพและบทบาทที่แสดงออกป็นนัยคล้ายกับเป็นการกดขี่สตรีในสังคมหนึ่ง แต่ในอีกสังคมหนึ่งอาจเป็นการกระทำที่สร้างประโยชน์ให้แก่กันและกันก็ได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจะศึกษาสถานภาพและบทบาทสตรีราชสำนักไทใหญ่ควบคู่ไปกับการศึกษาบริบทสังคมไทใหญ่ เพื่อเพิ่มความชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจะศึกษาบทบาทของสตรีในพื้นที่ส่วนตัวที่ปรากฏใน *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* *The White Umbrella* และ *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* โดยจะแบ่งประเด็นศึกษาเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ศึกษาบทบาทของสตรีในสถานภาพความเป็นลูก สถานภาพความเป็นภรรยา และสถานภาพความเป็นแม่ของสตรีราชสำนักไทใหญ่ ซึ่งจะวิเคราะห์ให้เห็นดังต่อไปนี้

4.1 สตรีราชสำนักไทใหญ่กับสถานภาพและบทบาทความเป็นลูก

ผู้วิจัยจะศึกษามุมมองและบทบาทของลูกสาวซึ่งเป็นสตรีราชสำนักไทใหญ่ที่ปรากฏใน *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* *The White Umbrella* และ *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* โดยแบ่งหัวข้อเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ ลูกสาวกับความรักความกตัญญูและการเชื่อฟังคำสั่งสอน ลูกสาวกับมุมมองต่อชนบประเพณี และลูกสาวกับการรับภาระของครอบครัว การศึกษาจะศึกษามุมมอง ความหมายและบทบาทความเป็นลูกโดยเชื่อมโยงสัมพันธ์กับบริบทสังคมไทใหญ่ เพื่อให้เห็นว่าบทบาทความเป็นลูกโดยเฉพาะลูกที่อยู่ในสถานภาพสตรีชั้นสูง ส่วนหนึ่งอยู่ภายใต้ความคาดหวังของสังคม ซึ่งจะต้องประพฤติปฏิบัติตัวให้ดี แต่อีกส่วนหนึ่งก็แสดงให้เห็นความคิดต่อต้านหรือแสดงความไม่เห็นด้วย รวมทั้งภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงยังทำให้บทบาทหน้าที่ของลูกมีมากขึ้นอีกด้วย

4.1.1 ลูกกับความรักความกตัญญูและการเชื่อฟังคำสั่งสอน

ความเป็นลูกในสถานะสตรีราชสำนักที่ถูกตีกรอบจากสังคมส่งผลให้บทบาทของลูกถูกกำหนดให้เป็นไปตามความคาดหวังนั้น โดยเฉพาะในสถานะของสตรีราชสำนักด้วยแล้ว การกระทำหรือความประพฤติจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง สตรีราชสำนักไทใหญ่ถูกปลูกฝังและได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีความกตัญญู เชื่อฟังคำสั่งสอนพ่อแม่ และทำตัวให้เหมาะสมกับฐานะของตนเอง เนื่องจากการประพฤติตัวของสตรีราชสำนักมีนัยยะเป็นแบบอย่างให้กับคนในสังคมได้ปฏิบัติตาม ทั้งเพื่อสร้างภาพให้สังคมเห็นความสงบสุข ความสามัคคีปรองดองภายในครอบครัวของชนชั้นปกครอง เพื่อราษฎรจะได้เกิดความภาคภูมิใจให้ความเคารพและจงรักภักดีต่อผู้ปกครองของตน และสร้างภาพที่ดีให้แก่อาณาประเทศ

สังคมไทใหญ่เป็นสังคมที่ให้ความสำคัญเรื่องความกตัญญูและระบบอาวุโส¹ ผู้ด้อยอาวุโสจะต้องให้ความเคารพผู้อาวุโสกว่า ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดาหรือผู้หลักผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ความกตัญญูเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่ลูกที่ดีควรมี ในงานเขียนปรากฏให้เห็นความกตัญญูของลูก ซึ่งสะท้อนให้เห็นการกระทำตามความคาดหวังของสังคมของผู้เป็นลูกได้ในระดับหนึ่ง

ใน *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* แสดงให้เห็นความกตัญญูของลูกได้ ด้วยการแสดงความรู้สึกรักห่วงใยแม่ ดังจะเห็นได้จากเรื่อง เมื่อเจ้านวล คุณต้องกลับไปเรียนต่อ เจ้านวล คุณรู้สึกเศร้าใจและรู้สึกผิดอย่างมากที่ตนเองต้องไปจากแม่ในขณะที่แม่ป่วย

I was sad and full of guilt at the thought of leaving Mother when she not well, but Father said that I must go if I wanted to be in time for the new term.²

อีกตอนหนึ่ง เจ้านวล คุณ และบรรดาพี่น้อง เศร้าสลดใจเป็นอย่างมากเมื่อพระมารดาสิ้นพระชนม์ลง และยกย่องเชิดชูพระมารดาว่าเป็นเสมือนเสาหลักของบ้าน ทั้งการสิ้นพระชนม์ของพระมารดา ยังเสมือนกับว่าชีวิตของลูกๆ ต้องพังทลายไปด้วย โดยความรู้สึกที่เจ้านวล คุณถ่ายทอด

¹ สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*. (พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, 2544).

² Nel Adams, *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* (Cheshire: Horseshoe Publications, 2000), p.117.

ออกมาแสดงถึงความรักที่มีให้แก่แม่ และยังสะท้อนมุมมองที่น่าสนใจของลูกที่มองว่า แม่เป็นเสาหลักของครอบครัวได้อีกด้วย

Mother's death hit us hard as she was, not only our Mum but the pillar of our family. I felt lost and sad, [...]

We five younger children faced the prospect of returning home without Mother. It seemed as if our whole life had been destroyed forever.³

จากตัวอย่าง จะเห็นถึงความรักความห่วงใยที่ลูกมีให้กับแม่ โดยใน *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* มีการกล่าวถึงมารดาอยู่หลายครั้ง เป็นที่น่าสังเกตว่ามีการพรรณนาถึงแม่มากกว่าพรรณนาถึงพ่อ อาจเป็นไปได้ว่า แม่เป็นคนที่อยู่ใกล้ชิดกับลูกมากกว่า เพราะพ่อมีภารกิจทางการเมืองการปกครองที่ต้องดูแลมากมาย เนื่องด้วยการมีสถานภาพเป็นผู้ปกครอง ดังนั้น จึงอาจทำให้ลูกผูกพันกับแม่มากกว่าพ่อ ดังที่เจ้านวล ลูกกล่าวว่า การที่เกิดมาในครอบครัวที่เป็นเจ้าฟ้านั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อเสียก็คือการที่พ่อไม่ค่อยมีเวลาให้เพราะต้องดูแลด้านกิจการงานเมือง ดังนั้น การดูแลลูกจึงเป็นหน้าที่ของแม่

Being born into a Sawbwa's family had its advantages and disadvantages. When we were children life was one smooth sailing for us but, as we grew older we began to recognize some of the disadvantages. Father was usually busy with state matters, so the task of disciplining us fell mostly on Mother who saw to it that we were able to differentiate between right and wrong.⁴

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นมุมมองของผู้เป็นลูกที่เกิดมาในชนชั้นสูงที่พ่อเป็นประมุขของเมือง มีกิจการงานเมืองต้องดูแลมากมาย ดังนั้น หน้าที่การดูแลลูกจึงตกอยู่กับแม่ซึ่งทำให้ลูกผูกพันกับแม่มากกว่า ในประเด็นนี้ เรื่องชนชั้นน่าจะมีส่วนสำคัญในการกำหนดความรู้สึกของลูกและ

³ Ibid., p.119 – 121.

⁴ Ibid., p.32.

บทบาทของแม่ เป็นที่น่าสังเกตว่า หากเป็นลูกที่เกิดในชนชั้นสามัญ ความคิดเช่นนี้อาจไม่เกิดขึ้นก็ได้ นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นการวิพากษ์วิจารณ์ความเป็นชนชั้นสูงของตนเอง ที่ส่งผลให้ความรักความผูกพันระหว่างตนเองกับพ่อลดน้อยลงได้อีกด้วย จากตัวอย่างยังทำให้เห็นการกลับไปทบทวนความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่และตัวผู้ประพันธ์ และทำความเข้าใจว่าความเหินห่างระหว่างพ่อกับผู้ประพันธ์เกิดขึ้นเพราะอะไร

สำหรับการเชื้อฟังคำสั่งสอนบิดามารดาเป็นอีกคุณสมบัติหนึ่งของผู้เป็นลูก โดยลูกที่ดีควรจะทำตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ ทั้งการมีสถานภาพเป็นสตรีราชสำนัก ผู้เป็นบิดามารดาจะต้องให้การอบรมสั่งสอนลูกและลูกควรต้องปฏิบัติตาม โดยเนื้อหาในการอบรมสั่งสอนอาจมีความแตกต่างจากการอบรมสั่งสอนลูกของพ่อแม่ที่เป็นสามัญชนทั่วไป ดังจะเห็นว่า การเกิดมาในฐานะลูกของกษัตริย์ส่งผลให้ลูกต้องทำตัวให้เหมาะสม โดยพ่อแม่จะอบรมสั่งสอนลูกให้ทำตัวเหมาะสมกับการเป็นชนชั้นสูง ดังจะเห็นว่า เจ้านวล ฐ ในเรื่อง *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ได้กล่าวถึงคำสั่งสอนของพระมารดาว่าให้ถ่อมตัว ไม่ดูถูกคน ให้ความเคารพผู้อาวุโสกว่า

We were never allowed to forget that our privileged place in society brought great responsibility. We were taught to be humble and not proud and pompous, to respect teachers and elders from all classes of society and, to regard those who were less fortunate with kindness and generosity.⁵

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าลูกที่อยู่ในสถานะสตรีราชสำนักไทใหญ่มีความกตัญญูรู้คุณ เชื้อฟังคำสั่งสอน และมีความรักความห่วงใยผู้เป็นบิดามารดาอย่างมาก ทั้งบทบาทของสตรีราชสำนักยังคงอยู่ภายใต้กรอบหรือความคาดหวังของสังคม โดยการประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานภาพถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญของลูก บทบาทที่เหมาะสมเหล่านี้ นอกจากจะเป็นการแสดงความกตัญญูแล้ว ยังเป็นการสร้างภาพที่ดีต่อสายตาราชรัฐไทใหญ่อีกด้วย

⁵ Ibid., p.32.

4.1.2 ลูกสาวกับมุมมองต่อชนบประเพณี

ความคาดหวังของบิดามารดา ซึ่งส่งผลกระทบต่อมายังบทบาทของลูกสาวเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของลูกให้อยู่ในกรอบ โดยพ่อแม่ต้องคอยใส่ใจดูแล ให้คำแนะนำสั่งสอนอย่างดี เพื่อให้มีความประพฤติที่ถูกต้องเหมาะสม และลูกที่ดีควรจะปฏิบัติตาม การถูกควบคุมความประพฤตินำไปสู่การปะทะกันระหว่างความเป็นเสรีชนของตนเองกับการที่ต้องทำตามบทบาทที่ถูกกำหนดไว้ ความรู้สึกของปัจเจกในด้านความเป็นเสรีชน ส่งผลให้ลูกมีความคิดและการกระทำที่แสดงให้เห็นการต่อต้านและคัดค้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความพยายามก้าวพ้นจากระบบสังคมที่เคร่งครัดของสตรี ใน *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* *The White Umbrella* และ *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* แสดงให้เห็นการต่อต้านของสตรีราชสำนักไทใหญ่ อันสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งระหว่างตัวตนของสตรีกับระบบสังคมที่คอยควบคุมบทบาทเช่นกัน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความคิดของผู้เป็นลูกเปลี่ยนแปลงไป คือ การศึกษา โดยก่อนที่อังกฤษจะเข้ามาปกครองไทใหญ่ สังคมไทใหญ่มีค่านิยมให้สตรีราชสำนักได้เรียนรู้งานฝีมือและงานครัวเป็นหลัก ส่วนบุรุษจะให้ศึกษาด้านการเมืองการปกครองและความรู้ทางอักษรศาสตร์ การที่ให้สตรีเรียนรู้งานฝีมือและงานครัวถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการสร้างสตรีราชสำนักให้มีความพร้อมเป็นแม่บ้านแม่เรือนในอนาคต โดยการเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยเชิดหน้าชูตาให้กับสามี และการเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดียังจะเป็นแม่แบบให้กับสตรีไทใหญ่ทั่วไปได้ปฏิบัติตาม โดยค่านิยมเกี่ยวกับการเรียนรู้งานบ้านงานเรือนของสตรีราชสำนักได้รับการปฏิบัติสืบต่อมายาวนาน

ต่อมาเมื่อบริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงไปคือเมื่ออังกฤษเข้ามาปกครอง อังกฤษนำรูปแบบการศึกษาแบบใหม่เข้ามา มีการตั้งโรงเรียนหลายแห่งในไทใหญ่ โดยให้สิทธิแก่ลูกเจ้าฟ้าและลูกบุคคลสำคัญต่างๆ เข้าไปศึกษา และไม่จำกัดเพศว่าเป็นหญิงหรือชาย วิชาที่เปิดสอนมีหลากหลายวิชา เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น จะเห็นว่า บุตรและธิดาราชสำนักไทใหญ่ที่เติบโตในช่วงนั้น จัดเป็นผู้มีการศึกษาและสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี เช่น เจ้าเฮือนคำในเรื่อง *The White Umbrella* และ เจ้านวล ภู ในเรื่อง *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่ว เป็นต้น

การศึกษาน่าจะเป็นส่วนสำคัญในการเปิดโลกทัศน์และเปิดพื้นที่ทางความคิดให้แก่สตรีราชสำนักให้กว้างไกลขึ้น ส่งผลให้สตรีราชสำนักมีความมั่นใจและกล้าลุกขึ้นมาต่อกรในสิ่งที่ตนเองไม่เห็นด้วย ยกตัวอย่างให้เห็นได้จากเรื่อง *The White Umbrella* เจ้าเฮือนคำทำการคัดค้านไม่ยอม

อภิเชกกับชายหนุ่มที่เจ้าห่มฟ้าผู้เป็นพี่และเป็นผู้ปกครองหามาให้ โดยสร้างเงื่อนงำขึ้นมาต่อรอง และยังมีการทำสัญญาเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่ตนจะยอมอภิเชกด้วย (ในประเด็นการต่อรองในเรื่องการอภิเชกจะกล่าวอย่างละเอียดในช่วงต่อไป) เป็นที่น่าสังเกตว่า การต่อต้านการอภิเชกของสตรีราชสำนักในสมัยก่อนมักไม่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่สตรีราชสำนักจะยินยอมทำตามความต้องการของผู้ปกครองแต่โดยดี ดังเช่น พระมารดาของเจ้านวล คุ หรือเจ้าขวัญทิพซึ่งเป็นเพื่อนของเจ้าเฮือนคำและได้รับการศึกษาแบบตะวันตกต่างยินยอมอภิเชกกับบุคคลที่บิดามารดาหามาให้ เป็นต้น

ตัวอย่างการคัดค้านการอภิเชกของเจ้าเฮือนคำข้างต้น สะท้อนให้เห็นการลุกขึ้นมาต่อต้านของสตรีราชสำนักในสิ่งที่ตนเองไม่เห็นด้วย ให้เห็นความพยายามต่อรองอันนำไปสู่การสร้างพื้นที่ให้กับตนเองได้มีสิทธิมีเสียงในการแสดงความคิดเห็นหรือแสดงการต่อต้าน

อย่างไรก็ตาม มีรูปแบบการคัดค้านอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นการคัดค้านหรือแสดงความไม่เห็นด้วยทางความคิดหรือคัดค้านอยู่ในใจ ดังจะเห็นได้จากกรณีเจ้านวล คุ ใน *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ที่คิดคัดค้านเรื่องการอภิเชกอันเกิดจากความเหมาะสมที่เกิดขึ้นกับพระมารดาของตน ซึ่งเจ้านวล คุ ผู้เป็นลูกแสดงความรู้สึกเสียใจการอภิเชกของพระมารดาในขณะยังเด็ก ซึ่งทำให้ต้องจากครอบครัวตั้งแต่อายุ 15 ปี

We all regretted their leaving but I think Mother missed them most.

She was still very young and had not lived with her own family since the age of 15.⁶

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นความไม่เห็นด้วยซึ่งอยู่แสดงอยู่ในใจต่อการอภิเชกของมารดาในขณะอายุยังน้อย อย่างไรก็ตาม แม่เจ้านวล คุจะไม่เห็นด้วย แต่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไร จึงได้แต่เก็บความรู้สึกเศร้าเสียใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นกับแม่ พร้อมกับแสดงความรู้สึกไม่เห็นด้วยกับการอภิเชกในลักษณะเสียงเงียบที่ค้ำอยู่ในใจมาตลอด ดังนั้นจะเห็นว่า หลังจากที่เจ้านวล คุ ได้ทุนเรียนต่อที่ประเทศอังกฤษประกอบกับเกิดความผันผวนทางการเมืองพม่า เจ้านวล คุ จึงตัดสินใจใช้ชีวิตอยู่กับชายหนุ่มชาวอังกฤษโดยไร้ชนบทประเพณีอภิเชกอันยิ่งใหญ่แบบไทใหญ่ และอาศัยอยู่ที่ประเทศอังกฤษตลอดชีวิต

⁶ Ibid., p. 36.

จากที่กล่าวมาข้างต้น การคัดค้านการแต่งงานของเจ้าเฮือนคำ และการแสดงความรู้สึกไม่เห็นด้วยในการแต่งงานของพระมารดาของเจ้านวล อู สะท้อนให้เห็นความขัดแย้งระหว่างความเป็นเสรีชนของสตรีกับการถูกกำหนดบทบาทเรื่องการอภิเษก เป็นที่น่าสังเกตว่า การคัดค้านที่ปรากฏมีลักษณะไม่รุนแรง เนื่องจากการกระทำต่างๆยังคงอยู่ภายใต้กรอบแห่งความกตัญญู อย่างไรก็ตาม การคัดค้านสะท้อนให้เห็นความพยายามในการเปิดพื้นที่ของสตรีในการมีสิทธิมีเสียงเรื่องการจัดแต่งงานในสังคมที่ชายเป็นใหญ่ได้ในระดับหนึ่ง

4.1.3 ลูกสาวกับการรับภาระของครอบครัว

บทบาทการรับภาระของสตรีราชสำนักไทใหญ่ปรากฏให้เห็นในเรื่อง *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* โดยหลังจากที่พระมารดาของเจ้านวล อู ลี้พระชนม์หน้าที่ต่างๆเกี่ยวกับงานบ้านหรือการรับแขกบ้านแขกเมือง ซึ่งแต่ก่อนเป็นหน้าที่ของพระมารดา ขณะนี้ตกเป็นหน้าที่ของเจ้านวล อู และพี่สาว ดังจะเห็นว่า ออเดรและเจ้านวล อู ร่วมกันวางแผนและจัดเตรียมอาหารกลางวันและอาหารค่ำให้กับแขกที่มาวัง ซึ่งพวกเขา รู้สึกชอบใจและประทับใจ

*Together, Audrey and I would plan and arrange lunch or dinner and they were appreciative and kind, [...]*⁷

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นการรับหน้าที่แม่บ้านของลูก โดยในสถานะความเป็นชนชั้นสูง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นผู้ดูแลเรื่องอาหารการกินในการรับแขกบ้านแขกเมือง ส่วนใหญ่จะจัดโต๊ะอาหารรูปแบบตะวันตก ดังนั้น จึงต้องหาผู้เหมาะสมที่จะเข้ามาดูแลเรื่องนี้ ออเดรและเจ้านวล อู ได้รับการอบรมสั่งสอนเรื่องการรับแขกและการจัดโต๊ะอาหารแบบตะวันตกมาจากพระมารดา ทำให้ทั้งสองเข้ามารับหน้าที่นี้ และสามารถทำหน้าที่ได้อย่างดี

อย่างไรก็ตาม การทำหน้าที่แม่บ้านของลูกอีกมุมหนึ่งถูกมองจากคนนอกในลักษณะว่าไม่น่าทำเพราะยังเด็กเกินไป โดยกล่าวด้วยน้ำเสียงเห็นใจระคนสงสาร

⁷ Ibid., p. 122

[...] they seemed to be of the opinion that we were very young to be undertaking such domestic duties.⁸

จากตัวอย่าง ความไม่เห็นด้วยกับการรับภาระหน้าที่งานครัวด้วยน้ำเสียงเห็นใจสงสาร สะท้อนให้เห็นสภาวะการกำพร้าแม่ ซึ่งทำให้ลูกต้องมารับภาระงานครัว และยังสะท้อนให้เห็น ความสำคัญของผู้เป็นแม่ อีกส่วนหนึ่งทำให้เห็นความเข้มแข็งของลูกในขณะที่เสียใจกับการเสียชีวิตของแม่กับการรับภาระครอบครัวไปพร้อมกัน

ในส่วนลูกเอง คือออเดรและเจ้านวล ลูก กลับเต็มใจทำหน้าที่นี้แทนพระมารดา และยังรู้สึก ว่า ไม่ต้องการให้ใครเข้ามาทำบทบาทนี้แทน

Since Mother's death two years earlier, Audrey and I had increasingly taken on the duties of "mistress of the household". I was acutely aware that I resented the thought of anyone else filling that role.⁹

จากตัวอย่าง จะเห็นว่าเจ้านวล ลูก และพี่สาวเต็มใจที่จะทำหน้าที่แม่บ้านแทนพระมารดาที่สิ้นพระชนม์ โดยความเต็มใจนี้ หากมองว่าเป็นการทดแทนหรือจำกัดให้สตรีทำหน้าที่แต่งงานบ้านคงจะมองได้ แต่หากมองในอีกทางหนึ่ง บทบาทการทำงานบ้านแทนพระมารดาอาจไม่ได้เป็นการทดแทน สตรี เนื่องจากสังคมไทใหญ่ให้ความสำคัญกับครอบครัวและความกตัญญู ดังนั้น ลูกจึงมีความเต็มใจที่จะทำหน้าที่แทน เพราะเป็นการทดแทนบุญคุณบุพการีได้ในทางหนึ่ง ซึ่งอาจสร้างความภาคภูมิใจและมีเกียรติให้กับลูก เป็นที่น่าสังเกตว่า ความภาคภูมิใจนี้ส่วนหนึ่งอาจเกิดมาจาก ความรู้สึกมีอำนาจที่มาพร้อมบทบาทการทำงานที่แม่บ้าน ดังจะเห็นว่าเจ้านวล ลูกกับพี่สาวเป็นหัวหน้าคนครัว สามารถตัดสินใจและจัดการงานบ้านได้อย่างเต็มที่ ทั้งการทำหน้าที่แม่บ้านของเจ้านวล ลูกยังทำให้พ่อไม่ต้องแต่งงานใหม่ เพื่อให้ใครมาแทนที่แม่ได้ โดยลูกทำหน้าที่แม่บ้านเสียเอง ดังสะท้อนได้จากกรที่เจ้านวล ลูกเองไม่เคยคิดเกี่ยวกับการแต่งงานใหม่ของพ่อ เพราะไม่ต้องการให้ใครแทนที่แม่ และเมื่อเวลาผ่านไปเจ้านวล ลูกคิดว่าความภูมิใจในการดูแลบ้านเป็นเรื่องเห็นแก่ตัว เพราะไม่เคยคิดถึงความโดดเดี่ยวของพ่อเลย

⁸ Ibid., p. 122.

⁹ Ibid., p.137.

Although I had never communicated my thoughts to Father, I had found the idea of his remarrying and replacing Mother quite unthinkable. I am sure he would have sensed this.

I realised with a shock that I, who prided myself on caring so much for my family, had been motivated by pure selfishness. Perhaps I was growing up, because, suddenly, I felt the need to do something about Father's loneliness. Something selfless.¹⁰

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นนัยยะบทบาทหน้าที่งานครัวของผู้เป็นลูกที่ทำให้พ่อไม่ต้องแต่งงานใหม่ เพื่อไม่ให้ใครมาแทนแม่ ซึ่งแสดงให้เห็นการใช้อำนาจที่เกิดจากบทบาทงานครัวอีกแบบหนึ่ง

จากที่กล่าวมา จะเห็นบทบาทของลูกในการรับภาระงานครัวหรือการทำหน้าที่แม่บ้าน โดยบทบาทที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งอาจเกิดมาจากความกตัญญู อย่างไรก็ตาม บทบาทแม่บ้านยังนำมาซึ่งอำนาจ ซึ่งก่อให้เกิดความภูมิใจในการทำหน้าที่นี้ด้วยก็ได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ความเป็นลูกของสตรีราชสำนักไทใหญ่ที่ปรากฏในทั้ง 3 เรื่อง มีลักษณะปรับเปลี่ยนไปตามความเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม ดังจะเห็นว่า ลูกมีการคัดค้านในสิ่งที่ตนเองไม่เห็นด้วยหลังจากได้รับการศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยเปิดโลกทัศน์ให้กับลูก อย่างไรก็ตาม แม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านบทบาทและความหมายของความเป็นลูก แต่ด้วยระบบสังคมไทใหญ่ที่ให้ความสำคัญกับระบบอาวุโสและความกตัญญู การกระทำที่แสดงให้เห็นการต่อต้านของลูกจึงไม่สามารถกระทำได้อย่างเต็มที่ เพราะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว ดังนั้นความคิดหรือการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความไม่เห็นด้วยหรือการคัดค้านจึงไม่ปรากฏเป็นรูปธรรม โดยส่วนใหญ่จะออกไปในลักษณะคัดค้านอยู่ในใจ หรือบางครั้งการกระทำของผู้เป็นลูกยังเกิดจากความยินยอมพร้อมใจทำตามบทบาทนั้นๆ โดยการทำหน้าที่หรือการยินยอมนั้นถูกมองว่าเป็นหน้าที่ที่มีเกียรติ และเป็นสิ่งที่ลูกควรจะทำ ไม่ได้เป็นการกดขี่แต่อย่างใด

¹⁰ Ibid., p. 137.

4.2 สตรีราชสำนักไทใหญ่กับสถานภาพและบทบาทความเป็นภรรยา

ตามคติความเชื่อและค่านิยมที่เกี่ยวกับบทบาทสตรีราชสำนักไทใหญ่ภายในครอบครัวที่ปรากฏจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังที่ สมพงษ์ วิทยาศักดิ์พันธุ์ กล่าวไว้ในหนังสือ *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*¹¹ ที่ผู้วิจัยกล่าวไปแล้วในบทที่ 2 นั้น จะเห็นว่า ผู้มีบทบาทสำคัญและเป็นผู้นำครอบครัวคือบุรุษ ซึ่งเป็นผู้ถือสิทธิ์ขาดในครอบครัว สำหรับสตรีที่มีสถานภาพเป็นภรรยาจะเป็นฐานะเป็นรอง เพราะบรรทัดฐานของสังคมไทใหญ่กำหนดให้ผู้ชายเป็นเพศที่มีฐานะสูงกว่าหญิง สำหรับกฎเกณฑ์ในการเลือกคู่ครองกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า สามีต้องมีอายุมากกว่าภรรยา ด้วยเหตุผลที่ว่าตามธรรมเนียมของคนไทใหญ่ ผู้มีอายุน้อยกว่าต้องให้ความเคารพต่อผู้ที่มีอายุมากกว่า สามีจึงจำเป็นต้องมีอายุมากกว่าเนื่องจากสามีต้องเป็นผู้ที่ภรรยาให้ความเคารพ ในฐานะเป็นผู้หาเลี้ยง และปกป้องดูแลภรรยา ในทางกลับกัน ภรรยาต้องให้เกียรติและเคารพเชื่อฟังสามี ทำหน้าที่ปรนนิบัติรับใช้ และเชื่อฟังคำสั่งของสามีอย่างเคร่งครัด ซื่อสัตย์ต่อสามี มีลูกและเลี้ยงดูลูก และทำให้สามีอยู่ดีกินดีและมีความพึงพอใจในชีวิต¹² โดยหน้าที่ต่างๆที่กล่าวไปเป็นหน้าที่พื้นฐานของภรรยาทั่วไปที่ต้องปฏิบัติตาม ไม่ว่าจะ เป็นภรรยาที่เป็นสามัญชนหรือภรรยาที่เป็นชนชั้นสูง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาประเด็นชนชั้นเข้ามาประกอบแล้วพบว่า บทบาทความเป็นภรรยาระหว่างภรรยาที่เป็นสามัญชนกับภรรยาที่เป็นชนชั้นสูงมีความแตกต่างกันบางประการ โดยภรรยาที่เป็นสามัญชนมีหน้าที่อีกอย่างคือ การทำงานหารายได้ให้แก่ครอบครัวเท่าที่ทำได้และดูแลทำความสะอาดบ้าน ส่วนภรรยาที่อยู่ในชนชั้นสูง ไม่ต้องดูแลทำความสะอาดบ้านหรือหารายได้ให้กับครอบครัว แต่มีหน้าที่ที่สำคัญคือ เลี้ยงดูลูกให้ดี ปรนนิบัติสามี รวมไปถึงเข้าสมาคมและจัดเตรียมงานเลี้ยงในการรับแขกบ้านแขกเมือง จะเห็นว่า หน้าที่ส่วนใหญ่ที่กล่าวไปจัดเป็นหน้าที่หลักของสตรีราชสำนักที่ต้องปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม ภรรยาทั้ง 2 ชั้นต่างตกอยู่ภายใต้ความคาดหวังหรือกฎระเบียบของสังคมทั้งสิ้น โดยเฉพาะภรรยาที่เป็นสตรีราชสำนักจะถูกจับตามองเป็นพิเศษ ดังนั้น สตรีราชสำนักจึงต้องประพฤติตนให้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานะ

เมื่อศึกษา *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* *The White Umbrella* และ *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ซึ่งเป็นเสียงของสตรีราชสำนักไทใหญ่ที่ได้เล่าเรื่องราวชีวิตของตนเองอย่างให้รายละเอียดในแง่จิตใจความรู้สึกนึกคิด ทำให้เห็น

¹¹ สมพงษ์ วิทยาศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่* (พิมพ์ครั้งแรก, กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, 2544).

¹² ยศ สันตสมบัติ, *การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ในไทได้คง*, หน้า 213.

มุมมองและบทบาทของสตรีราชสำนักต่อสถานภาพความเป็นภรรยาในด้านต่างๆ ได้อย่างดี ซึ่งจะวิเคราะห์ให้เห็นเป็นหัวข้อๆ ดังต่อไปนี้

4.2.1 การอภิเษกของสตรีราชสำนักไทใหญ่

การอภิเษกของสตรีราชสำนักไทใหญ่เป็นราชประเพณีสำคัญที่ปฏิบัติสืบต่อมายาวนาน คู่อภิเษกส่วนใหญ่จะเป็นโอรสกับธิดาระหว่างเจ้าฟ้าเมืองต่างๆ ซึ่งจะจัดงานพิธีอย่างยิ่งใหญ่ โดยเมื่อศึกษาเรื่องการอภิเษกของสตรีราชสำนักไทใหญ่จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์พบว่า มีกล่าวถึงน้อยมาก โดยส่วนมากข้อมูลที่พบจะมีลักษณะแสดงประเด็นสำคัญเป็นหลักโดยไร้รายละเอียด กล่าวคือ ข้อมูลหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะเป็น **พงศาวดารเมืองไทเครือเมืองกุเมือง**¹³ **ประวัติศาสตร์ไทใหญ่** ฯลฯ ส่วนมากจะกล่าวเพียงว่ามีการอภิเษกเกิดขึ้น หรือมีการยกธิดาให้กับเจ้าเมืองอื่นเท่านั้น โดยไม่ได้กล่าวหรือบรรยายความรู้สึกของผู้อภิเษกที่เกิดจากความยินยอมหรือความจำยอม ดังนั้น ภาพสตรีที่ปรากฏตามหน้าประวัติศาสตร์จึงมักถูกมองข้ามไป หรือถูกเข้าใจว่าเป็นการอภิเษกโดยความเต็มใจ อย่างไรก็ตาม เมื่อมาศึกษางานเขียนทั้ง 3 ชิ้นแล้วพบว่า มีการให้รายละเอียดเกี่ยวกับการอภิเษก ทั้งในแง่พิธีการและความรู้สึกนึกคิดของสตรีราชสำนักผู้ที่จะอภิเษก ซึ่งทำให้เห็นว่าการต่อรอง คัดค้านการอภิเษกของสตรีราชสำนักอยู่เช่นกัน

ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า การอภิเษกเป็นราชประเพณีที่สำคัญ โดยความสำคัญในที่นี่มิใช่มีความหมายเพียงว่า เป็นการแต่งงานของบุคคลชั้นสูงเท่านั้น แต่การอภิเษกยังมีนัยยะทางด้านการเมืองด้วย โดยตั้งแต่โบราณการอภิเษกส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากความเห็นเหมาะสมของผู้ใหญ่ 2 ฝ่าย ซึ่งจะพิจารณาจากความเหมาะสมทางด้านฐานะ ชาติตระกูล และผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างกัน ดังนั้น การอภิเษกอันเกิดจากความรักจึงมีปรากฏให้เห็นน้อย การอภิเษกโดยปราศจากความรักกลับมีปรากฏให้เห็นทั่วไป และมักไม่ได้รับการต่อต้านจากสตรีหรือบุรุษมากนัก

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณางานเขียนทั้ง 3 ชิ้นพบว่า งานเขียนได้เปิดมุมมองเกี่ยวกับการอภิเษกของสตรีราชสำนักไทใหญ่ในอีกมุมมองหนึ่งอันเป็นมุมมองของสตรีเอง ซึ่งต่างไปจากภาพสตรีราชสำนักไทใหญ่ในประวัติศาสตร์ โดยงานเขียนแสดงให้เห็นการต่อต้านทั้งทางความคิดและ

¹³จ้าวหงหยิน, **พงศาวดารเมืองไทเครือเมืองกุเมือง**, แปลโดย สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ตรีสุนัน (ซิลค์เวอร์มบุคส์), 2544).

การกระทำของสตรีราชสำนักไทใหญ่เกี่ยวกับการอภิเษกของสตรีราชสำนัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งระหว่างตัวตนของสตรีกับชนบประเพณีการอภิเษก เช่น การคัดค้านการอภิเษกของเจ้าเฮือนคำ ในเรื่อง *The White Umbrella* นอกจากนี้ ยังเห็นการเปลี่ยนแปลงทางความคิดเกี่ยวกับค่านิยมในการเลือกคู่ครอง เช่น การยอมรับมเหสีที่เป็นชาวต่างชาติและอภิเษกโดยไร้พิธีการแบบไทใหญ่ของเจ้าจาแสง ในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* หรือการแต่งงานกับชายสามัญของเจ้านวล คุ ในเรื่อง *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ซึ่งต่อไปนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ลักษณะการคัดค้านการอภิเษกของสตรีราชสำนักและการเปลี่ยนแปลงทางความคิดเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองไปที่ละประเด็น

ในประเด็นแรก คือ การคัดค้านการอภิเษกของเจ้าเฮือนคำ ในเรื่อง *The White Umbrella* เกิดขึ้นจากความไม่พอใจที่เจ้าเสื่อหม่ฟ้าผู้เป็นพระเชษฐาบังคับให้ออกจากโรงเรียน เนื่องจากเห็นว่าถึงเวลาที่เจ้าเฮือนคำจะอภิเษก ขณะนั้นเจ้าเฮือนคำมีอายุเพียง 16 ปี ประกอบกับการเห็นเพื่อนหลายคนซึ่งเป็นสตรีราชสำนักและมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันถูกเรียกตัวให้เข้าพิธีอภิเษกอย่างปราศจากความรัก โดย เพื่อนสนิทของเจ้าเฮือนคำคนหนึ่งคือเจ้าขวัญทิพ (Princess Van Thip) ธิดาเจ้าฟ้าเชียงตุงถูกเรียกตัวไปยังหอคำที่เมืองแสนหวีเพื่อไปเป็นชายารองของเจ้าเสื่อหม่ฟ้าพระเชษฐาเจ้าเฮือนคำด้วย สิ่งเหล่านี้เจ้าเฮือนคำไม่เคยคาดคิดมาก่อนจึงรู้สึกประหลาดใจอย่างมาก

Sao was sixteen years old and looking forward to writing her exams for the seventh standard when the devastating news arrived from Hsenwi: Mary Josephine must return home for her wedding, and Sao and Louise must come home, too. [...] There was one more completely unexpected piece of information for the sisters: their beautiful and spirited Kengtung friend, Princess Van Thip, was also called to Hsenwi Haw, to become a minor wife to the prince.¹⁴

การอภิเษกของเจ้าขวัญทิพไม่ได้เกิดจากความรัก แต่เกิดจากความเห็นเหมาะสมของผู้เป็นบิดามารดา และเกิดจากความมีอำนาจของเจ้าหม่ฟ้าที่สามารถเรียกใครมาเป็นชายาก็ได้ ซึ่งการ

¹⁴ Patricia Elliott, *The White Umbrella* (Bangkok: Post Books, 1999), p.71.

กระทำในลักษณะบังคับเช่นนี้ สร้างความไม่พอใจให้กับเจ้าเฮือนคำอย่างมาก ดังนั้น การยินยอมเป็นชายาของเจ้าขวัญทิพอย่างไม่มีการคัดค้านจึงสร้างความสงสัยและความรู้สึกสับสนให้กับเจ้าเฮือนคำอย่างมาก ดังปรากฏในงานเขียนว่า เจ้าเฮือนคำรู้สึกเศร้าใจกับโชคชะตาในเรื่องการอภิเษกของเจ้าขวัญทิพมากกว่าเรื่องการอภิเษกของตนเอง แต่เจ้าขวัญทิพไม่ใส่ใจแม้ว่าเจ้าหม่อมฟ้าจะมีชายาและมีลูกอยู่แล้วก็ตาม

*Sao was more upset by the news of Princess Van Thip's fate than was the bride herself. The Kengtung princess merely shrugged and said she didn't mind marrying Sao's brother, even though her bride groom already had a wife and two children and was much than she.*¹⁵

นอกจากนี้ ทางด้านตัวเจ้าเฮือนคำเองไม่สามารถยอมรับกับเหตุการณ์การอภิเษกที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองเช่นกันได้ จึงพยายามต่อรองกับเจ้าเสือหม่อมฟ้าซึ่งอยู่ในฐานะผู้เป็นผู้อุปการะ ดังจะเห็นว่า เจ้าเฮือนคำได้เจรจาต่อรองกับเจ้าเสือหม่อมฟ้าว่าอย่างน้อยขอให้เธออยู่ที่โรงเรียนนานพอที่จะสอบระดับ 7 ก่อน เพื่อประวิงเวลาการอภิเษกไว้

*Sao, on the other hand, couldn't accept the sudden turn of events. Back home, she pleaded with her brother to at least let her stay in school long enough to write the seventh standard exam.*¹⁶

การถูกบังคับอภิเษกสร้างความสับสนและสร้างคำถามขึ้นในใจเจ้าเฮือนคำมากมาย ซึ่งการอภิเษกในลักษณะนี้สร้างความไม่พอใจให้กับเจ้าเฮือนคำอย่างยิ่ง ดังนั้น เจ้าเฮือนคำจึงสร้างเงื่อนไขขึ้นมาต่อรองกับเจ้าเสือหม่อมฟ้าว่า จะไม่ยอมอภิเษกกับชายที่อยู่ภายใต้อำนาจหรือการควบคุมของเจ้าเสือหม่อมฟ้าอย่างเด็ดขาด โดยเงื่อนไขของเจ้าเฮือนคำกระทำขึ้นทั้งทางวาจาและทำสัญญาลายลักษณ์อักษร

¹⁵ Ibid., p. 71.

¹⁶ Ibid., p. 71.

"I will never marry a man who depends on you for a living," she vowed. It was the start of a long-running argument, which she planned to win through sheer stubbornness. [...]

One day her exasperated brother handed her a piece of paper. On it was written, "I will marry the man who does not rely on Prince Hom Hpa for a living," There was a space for her to sign her name. Sao considered the aging ministers of state who trooped in and out of her brother's office, and their sons. She didn't want to marry any of them. In fact, she didn't want to marry, period.

She signed her name, Sao Hearn Hkam. The agreement provided a safe way to end the constant fighting. After all, everyone who was anyone relied on her brother for a living.¹⁷

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นการต่อรองในเรื่องการถูกบังคับให้อภิเษกของสตรีราชสำนัก โดยการต่อรองไม่ใช่เป็นลักษณะเพียงเสียงเจ็บบ แต่เป็นการแสดงการคัดค้านในเชิงรูปธรรม ซึ่งลักษณะเช่นนี้ไม่ปรากฏให้เห็นมากนัก เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วสตรีราชสำนักมักไม่มีสิทธิมีเสียงในการคัดค้านการอภิเษก เนื่องจากการอภิเษกเกิดจากความเห็นดีเห็นงามของผู้ใหญ่หลายฝ่ายเห็นเหมาะสม ซึ่งสตรีราชสำนักไม่อยู่ในสถานะที่จะคัดค้านได้ ดังนั้น สตรีราชสำนักหลายคนจึงยินยอมเข้าพิธีอภิเษกและปล่อยให้โชคชะตาพาไป เช่น การยินยอมอภิเษกของเจ้าช้วนฤทิพ เป็นต้น การต่อต้านการอภิเษกของเจ้าเฮือนคำยังแสดงให้เห็นความพยายามเปิดพื้นที่ของสตรีให้มีสิทธิมีเสียงในครอบครัว ทั้งยังสะท้อนให้เห็นวิธีการสร้างเงื่อนไขขึ้นมาต่อรอง ซึ่งผลของการต่อรองทำให้ยืดเวลาการอภิเษกต่อไปได้

อย่างไรก็ตาม แม้การกระทำของเจ้าเฮือนคำจะสะท้อนให้เห็นการก้าวพ้นจากระบบสังคมที่ควบคุมสตรีอยู่ แต่เป็นการก้าวพ้นในระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะเมื่อเจ้าเฮือนคำอายุ 20 ปี ก็ต้องเข้าพิธีอภิเษก การอภิเษกครั้งนี้เจ้าเฮือนคำไม่สามารถจะคัดค้านได้อีก เพราะในที่สุดเจ้าเฮือนคำห่มฟ้าสามารถหาบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจของเจ้าเฮือนคำฟ้าให้แก่เจ้าเฮือนคำตามสัญญาได้ และบุคคลนั้นคือ เจ้าส่วยไต ซึ่งเป็นเจ้าฟ้าเมืองยงห้วย ผู้มีอำนาจและมีคนให้ความเคารพยำเกรงมากมาย ซึ่ง

¹⁷ Ibid., p. 72.

แม้เจ้าเฮือนคำจะพยายามคัดค้านอีก แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ เมื่อเจ้าเสื่อหม่พำนำสัญญาที่ลงนามด้วยลายมือเจ้าเฮือนคำมาแสดง

She couldn't believe he still had it. Her brother's voice echoed across a great distance, as if suddenly her ears were stuffed with silk and she was falling backwards into nothingness. Prince Shwe Thaïke, the Great Saopha of Yawnghwe, ruled one of the wealthiest, most powerful principedoms in the Shan States. He depended on no one for his living, least of all her brother. The wedding was set for June 1937. She was the bride.¹⁸

การอภิเษกที่ไร้ความรักและความจำยอมนี้สร้างความเศร้าใจให้แก่เจ้าเฮือนคำอย่างมาก ดังที่เจ้าเฮือนคำกล่าวถึงวันอภิเษกที่เจ้าเฮือนต้องกระทำพิธีต่างๆอย่างเศร้าใจภายในหอหลวง ซึ่งเป็นที่ที่เจ้าเฮือนคำเคยวิ่งเล่นอย่างมีความสุขและมีอิสระ แต่ในทีเดียวกันนี้เจ้าเฮือนคำต้องเข้าพิธีรดน้ำสังข์อย่างไม่เต็มใจ

Inside the Great Hall of Audience, in the musty darkness of ancient wood, Sao knelt beside her groom, the Prince of Yawnghwe. She remembered her childhood games beneath the hall, racing from pillar to pillar, hair flying, knees dirty, free and happy as the wind, laughing between shadow and sunlight. Then suddenly she was a grown women and her brother took her hand and bound it to the groom's with a silk scarf. She felt a trickle of ceremonial water on their outstretched wrists.

It was over. She was married. Head lowered, she followed her husband outside into the dull, humid glare.¹⁹

¹⁸ Ibid., p. 78.

¹⁹ Ibid., p. 83.

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่า การอภิเษกที่ไม่เต็มใจเสมือนกับเป็นการพรากตัวตนและอิสรภาพของเจ้าเฮือนคำไป จากเมื่อก่อนในช่วงวัยเยาว์ที่เจ้าเฮือนคำสามารถวิ่งเล่นได้อย่างอิสระและมีความสุข แต่การอภิเษกนี้ทำให้อิสรภาพและความสุขหายไป ซึ่งสร้างความเศร้าใจให้อย่างมาก การที่เจ้าเฮือนคำรู้สึกเศร้าใจถึงขนาดนี้ นอกจากเกิดมาจากการอภิเษกโดยปราศจากความรักและความยินยอมแล้ว ยังเกิดมาจากความเป็นคนมั่นใจในตัวเองและไม่ยอมใครของเจ้าเฮือนคำที่ไม่ต้องการไปอยู่ใต้อำนาจของใคร และไม่ต้องการเป็นเหมือนกับสตรีราชสำนักหลายคน ซึ่งอภิเษกโดยปราศจากความรัก และส่วนใหญ่จะอยู่ภายใต้อำนาจและการสั่งการของบุรุษ จุดนี้ยังสะท้อนให้เห็นการปะทะกันระหว่างตัวตนความเป็นเสรีชนของสตรีกับชนบประเพณีได้อย่างดีด้วย

เรื่องราวชีวิตของมารดายังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เจ้าเฮือนคำไม่ต้องการอภิเษกเพราะจะมีชีวิตที่เศร้าอย่างมารดา โดยเจ้าแม่ของเจ้าเฮือนคำเป็นสตรีอีกคนหนึ่งที่ต้องเข้าพิธีอภิเษกเพราะการเมือง ในขณะที่นางคำแสง (Nang Hkam Zeng) เจ้าแม่ของเจ้าเฮือนคำซึ่งเป็นธิดาของหัวหน้าหมู่บ้านถูกคัดเลือกตัวถวายแด่เจ้าฟ้าเมืองแสนหวิเหนือเพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางเครือญาติและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกัน ในวันอภิเษกนางคำแสงมีอายุเพียง 5 – 6 ปีเท่านั้น ซึ่งการอภิเษกนี้เป็นเสมือนการจองตัวไว้ก่อน ดังนั้นอีก 10 ปีต่อมา นางจึงถูกเรียกตัวเข้าวัง ซึ่งต้องเดินทางไปยังหอหลวงเจ้าฟ้าเมืองแสนหวิเหนือด้วยระยะทางอันไกล โชคชะตาอันน่าเศร้าของเจ้าแม่ของเจ้าเฮือนคำอยู่ภายในใจของเจ้าเฮือนคำมาตลอด และเจ้าเฮือนคำไม่ต้องการมีชะตากรรมเช่นนั้น “She often thought about her mother. After all, her whole life had been spent trying to avoid her mother’s fate – a minor wife in a remote feudal palace.”²⁰ ซึ่งจากตัวอย่างนอกจากทำให้เห็นความไม่เห็นด้วยต่อระบบการแต่งงานแบบฝืนใจแล้ว ยังแสดงให้เห็นการวิพากษ์วิจารณ์การแต่งงานแบบนี้ด้วย ซึ่งวิพากษ์วิจารณ์ทั้งระบบการจับคู่และระบบสังคมแบบศักดินา อย่างไรก็ตาม เจ้าเฮือนคำไม่สามารถหลบพ้นชะตากรรมนี้ไปได้ ดังนั้น เมื่อถึงคราวเดินทางไปยังเมืองของเจ้าสวดยไต ภาพความทรงจำของแม่จึงปรากฏออกมาและเป็นภาพชีวิตอันเศร้าที่ไม่แตกต่างกัน “She was being swallowed up, just like her mother.”²¹ จากตัวอย่างยังทำให้เห็นว่า ผู้หญิงถูกกลืนด้วยจารีตประเพณีอภิเษกที่ผู้หญิงไม่มีโอกาสได้ตัดสินใจหรือคัดค้านเลย เจ้าเฮือนคำใช้ภาพชีวิตของแม่เปรียบกับชีวิตของตนเองที่คล้ายกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเป็นแม่ลูกผูกพันกันผ่านจารีตประเพณีได้ระดับหนึ่ง

²⁰ Ibid., p. 29.

²¹ Ibid., p. 85.

อย่างไรก็ตาม ดังที่กล่าวไปแล้วว่า เจ้าเฮือนคำก็ต้องเข้าพิธีอภิเษกซึ่งเป็นการฟื้นความรู้สึกจากชะตากรรมที่ตนเองพบทำให้เจ้าเฮือนคำคิดว่าไม่ต้องการให้เกิดกับสตรีใดอีก ดังนั้น เมื่อเจ้าเฮือนคำพบเห็นการแต่งงานที่เกิดจากความไม่เต็มใจหรือจากเหตุผลทางการเมืองแล้ว เจ้าเฮือนคำจะรู้สึกประหลาดใจและคัดค้านการแต่งงานเช่นนี้ ซึ่งทำให้เห็นภาพการต่อต้านของสตรีราชสำนักต่อระบบการอภิเษกแบบนี้ ดังที่ เจ้าห่มฟ้าต้องการเข้าเป็นฝ่ายเดียวกับรัฐบาลพม่า โดยนอกจากจะส่งหลานชายเข้าไปเป็นทหารแล้ว ยังส่งหลานสาวไปแต่งงานกับทหารพม่าเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังมีกรณีที่ชาวไทใหญ่ที่เกลียดพม่า แต่ก็ยอมยกลูกสาวให้แต่งงานกับทหารพม่าก็สร้างความไม่พอใจให้กับเจ้าเฮือนคำเช่นกัน

He ordered several of his nephews to join the Burma Army, too, and married some nieces to army officers.

[...]

She chastised villagers who complained about the army, then sold their daughters into marriage with the soldiers. Their downcast eyes told her they agreed but were too afraid to refuse such marriage proposals.

The Mahadevi, as they called her, was just as bold and brassy now as when she was a young princess who didn't want to get married.²²

ดังที่กล่าวไปแล้วว่า การอภิเษกระหว่างเจ้าเฮือนคำกับเจ้าส่วยไตเกิดจากเจ้าเสื่อห่มฟ้าและเจ้าส่วยไตเห็นเหมาะสม โดยเฉพาะความเหมาะสมทางการเมืองอันจะส่งผลประโยชน์ระหว่างกันในอนาคต นอกจากนี้ การอภิเษกครั้งนี้ยังเกิดการที่เจ้าส่วยไตต้องการแก้เคล็ดด้วยการหามเหสี ซึ่งมีเชื้อสายเจ้าฟ้าแท้แทนมเหสีที่เป็นสามัญชนซึ่งต้องเสียชีวิต โดยประชาชนพากันสงสัยว่าบารมีไม่ถึง ดังนั้น การอภิเษกครั้งนี้จึงถือว่ามีผลต่อเจ้าส่วยไต และเป็นหน้าที่หนึ่งของเจ้าเฮือนคำ

ความสำคัญอีกประการหนึ่งของการคัดเลือกสตรีราชสำนักมาอภิเษกอย่างเหมาะสมก็คือ สตรีราชสำนักที่เหมาะสมจะได้รับการแต่งตั้งขึ้นเป็นมหาเทวี การคัดเลือกสตรีจึงต้องได้รับการพิจารณาอย่างดี ดังในกรณีของเจ้าเฮือนคำ ความเหมาะสมทางฐานะ ชาติตระกูล และ

²² Ibid., p. 260.

ความสามารถทางด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นการรับแขก หรือการเป็นสตรีที่มีการศึกษา ทำให้เจ้าเฮือนคำได้รับแต่งตั้งเป็นมหาเทวีแห่งของหัวย

จากที่กล่าวไปข้างต้น จะเห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นการอภิเษกระหว่างเจ้าเฮือนคำกับเจ้าส่วยไตก็ดี ระหว่างเจ้าขวัญทิพกับเจ้าเสือหม่ฟ้าก็ดี หรือระหว่างนางคำแสงกับขุนสง่าตันสูงก็ดี จัดได้ว่าเป็นการอภิเษกทางการเมืองทั้งสิ้น จะเห็นว่า ส่วนใหญ่คู่อภิเษกแทบไม่เคยเห็นหน้ากันมาก่อน ทั้งอายุก็ห่างกันมาก และส่วนใหญ่เจ้าฟ้ามีชายาหรือสนมมากมายอยู่ก่อนแล้ว ทั้งมีโอรสธิดาหลายองค์ เป็นที่น่าสังเกตว่า การยินยอมอภิเษกของสตรีราชสำนักไทใหญ่ทั้งแบบเต็มใจและจำใจ หากมองในแง่ว่าเป็นกตขี้อริหรือแสดงให้เห็นอำนาจของระบบปิตาธิปไตยก็อาจกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม อาจไม่เป็นไปในแง่ดีทั้งหมด เพราะหากมองในบริบทของสังคมไทใหญ่ประกอบแล้วจะพบว่า เงื่อนไขเกี่ยวกับการเชื้อเพลิงบิดามารดาและความกตัญญูเป็นเงื่อนไขที่สำคัญ และมีอิทธิพลต่อบทบาทของสตรี ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า คุณสมบัติหนึ่งของลูกที่ดีคือ เชื้อเพลิงและกตัญญูต่อพ่อแม่ ดังนั้น เมื่อพ่อแม่หรือผู้ปกครองให้ทำอะไร ลูกที่ดีจะต้องทำตาม โดยการทำตามเป็นการแสดงความกตัญญู และตอบแทนพระคุณบุพการีได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งในประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทความเป็นภรรยากับความเป็นลูกได้อย่างดี

สำหรับประเด็นที่ 2 คือ การเปลี่ยนแปลงทางความคิดเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองของชนชั้นสูง มีปรากฏให้เห็นในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* ซึ่งเป็นการยอมรับมเหสีที่เป็นชาวต่างชาติและอภิเษกโดยไร้พิธีการแบบไทใหญ่ของเจ้าจาแสง และเรื่อง *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ซึ่งเป็นการแต่งงานกับชายสามัญของเจ้านวล อู

เจ้าจาแสงซึ่งเป็นเจ้าฟ้าเมืองสี่ป้อได้อภิเษกกับอิงเง่ หญิงชาวออสเตรเลีย ในที่นี้อาจเรียกการอภิเษกว่าการแต่งงานก็ได้ เนื่องจากไม่ได้แต่งตามราชพิธีอภิเษกแบบไทใหญ่ แต่จัดพิธีแต่งงานแบบตะวันตก โดยแต่งงานที่ประเทศสหรัฐอเมริกาหลังจากทั้ง 2 สำเร็จการศึกษา การแต่งงานของทั้ง 2 คนเป็นการแต่งงานที่เกิดขึ้นจากความรัก ส่วนเจ้านวล อู ซึ่งเป็นธิดาเจ้าฟ้าเมืองลอกจอกได้แต่งงานกับเบรอน อัดมส์ ชายชาวอังกฤษ ขณะที่ย้ายไปอาศัยอยู่ที่ประเทศอังกฤษ ซึ่งการแต่งงานนี้เกิดขึ้นจากความรักเช่นกัน และพิธีการแต่งงานก็เรียบง่ายตามแบบตะวันตกเช่นเดียวกับเจ้าจาแสง

การแต่งงานของเจ้าฟ้าและธิดาของเจ้าฟ้าไทใหญ่ในลักษณะนี้ ถือเป็นแหวกขนบการอภิเษก ซึ่งเป็นราชประเพณีโบราณที่มีความสำคัญ โดยสาเหตุน่าจะมาจากการศึกษาและบริบททางการเมืองของสังคมไทใหญ่ที่เปลี่ยนแปลงไป การศึกษาถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ความคิดของเจ้าไทใหญ่เปลี่ยนแปลงไป ดังจะเห็นว่า เจ้าจาแสงและเจ้านวล อูต่างได้รับการศึกษา

จากทางตะวันตก การศึกษาน่าจะช่วยเปิดพื้นที่ทางความคิดของทั้ง 2 ให้มีความคิดก้าวหน้า ไม่ยึดติดอยู่ในชนบทเดิม ดังนั้น เจ้าฟ้าจาแสงและเจ้านวล ฑู จึงตัดสินใจแต่งงานกับคนที่ตนเองรัก โดยไม่คำนึงว่าเป็นคนชาติใดหรือชนชั้นใด

ในกรณีเจ้านวล ฑู การตัดสินใจแต่งงานและตั้งถิ่นฐานอยู่ประเทศอังกฤษยังมีปัจจัยมาจากผลกระทบจากความผันผวนทางการเมืองในปี ค.ศ.1962 โดยในปีนั้นเกิดรัฐประหารและมีการกวาดล้างผู้นำชนกลุ่มน้อย ซึ่งความระส่ำระสายทางการเมืองช่วงนี้ส่งผลให้เจ้านวล ฑู เกิดความลังเลที่จะกลับไทใหญ่ เนื่องจากอาจเป็นอันตรายได้ ดังนั้น เมื่อเจ้านวล ฑู พบกับเบรน อดัมส์ จึงทำให้ตัดสินใจแต่งงานและอาศัยอยู่ประเทศอังกฤษกับสามี

I was beginning to wonder whether returning to Burma was the right thing to do, when a chance meeting introduced another factor into the equation: I fell in love with an Englishman. I could no longer postpone making a decision.²³

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การอภิเษกของสตรีราชสำนักไทใหญ่มี 2 ลักษณะ คือ การอภิเษกตามแบบราชประเพณีโบราณของไทใหญ่ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดจากความเห็นเหมาะสมระหว่างผู้ใหญ่ 2 ฝ่าย โดยพิจารณาจากความเหมาะสมทางฐานะ ชาติตระกูล และผลประโยชน์ทางการเมืองเป็นสำคัญ ส่วนใหญ่แล้วจะไม่คำนึงถึงการยินยอมพร้อมใจหรือพิจารณาว่าทั้ง 2 รักกันหรือไม่ ดังนั้นในแบบแรกนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการแต่งงานด้วยเหตุผลทางการเมืองก็ว่าได้ สำหรับลักษณะที่ 2 คือ การแต่งงานที่อาจเรียกว่าเป็นการแต่งงานแบบแหวกชนบท ที่มีการแต่งงานระหว่างสตรีราชสำนักไทใหญ่กับชาวต่างชาติ แม้ในความเป็นจริงแล้วไม่มีกฎหมายบังคับเป็นลายลักษณ์อักษรว่า ห้ามสตรีหรือบุรุษราชสำนักแต่งงานกับชาวต่างชาติก็ตาม แต่เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า การแต่งงานในลักษณะนี้ไม่ควรเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ด้วยภาวะทางความคิดที่เปิดกว้างและไม่ยึดติดแบบชนบทนิยมอันเนื่องมาจากการได้รับการศึกษาที่เปิดพื้นที่ทางความคิด ทำให้เจ้าฟ้าและสตรีราชสำนักตัดสินใจแต่งงานกับชาวต่างชาติ

การตัดสินใจแต่งงานของสตรีราชสำนักกับชาวต่างชาติ โดยเลือกที่จะไร้ราชพิธีที่ยิ่งใหญ่มาเป็นการแต่งงานตามแบบตะวันตกที่เรียบง่าย และจากการแต่งงานโดยมีนัยยะทางการเมืองมาเป็น

²³ Nel Adams, *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess*, p.164.

การแต่งงานด้วยความรัก นอกจากจะแสดงให้เห็นการกระทำที่แหวกชนบแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นการก้าวพ้นจากกรอบของสังคมได้ในระดับหนึ่ง ทั้งยังสะท้อนให้เห็นความพยายามเปิดพื้นที่ในการเลือกคู่ครองให้กับตนเอง พร้อมกับปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองจากภรรยาตามแบบฉบับไทใหญ่มาเป็นภรรยาแบบตะวันตกที่มีความเสมอภาคทางเพศมากกว่า นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นการก้าวพ้นจากกรอบของสังคม ของความเป็นภรรยาของสตรีราชสำนักไทใหญ่อันเป็นแบบฉบับได้ระดับหนึ่ง

4.2.2 ภรรยาภักดิ์ที่มีต่อสามี

เมื่อการอภิเษกของสตรีราชสำนักเสร็จสิ้น สตรีราชสำนักต้องย้ายไปอยู่ที่เมืองของพระสวามี โดยก่อนอภิเษกสตรีราชสำนักจะได้รับกรอบคำสั่งสอนจากพระมารดาเกี่ยวกับหน้าที่ของภรรยาที่ดี เพราะการเป็นภรรยาที่ดีจะช่วยเชิดหน้าชูตาให้กับพ่อแม่ด้วย และดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าบทบาทของภรรยาตกอยู่ภายใต้ความคาดหวังของสังคม ดังนั้น ภรรยาจึงต้องประพฤติปฏิบัติตนให้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งภรรยาที่มีสถานภาพเป็นสตรีราชสำนักต้องควบคุมบทบาทของตนเองให้มากขึ้นตามลำดับ

ดังที่กล่าวไปแล้วว่า การอภิเษกของสตรีราชสำนักหลายคู่เป็นการอภิเษกทางการเมือง ไร้ซึ่งความรัก แต่เมื่อได้อภิเษกไปแล้ว สตรีราชสำนักก็ต้องประพฤติตนเป็นภรรยาที่ดี และปฏิบัติตามบทบาทการเป็นภรรยาที่ถูกต้องเหมาะสมอย่างที่ได้รับคำสั่งสอนมาและให้เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบาทการเป็นภรรยาที่สะท้อนออกมาจากงานเขียนทั้ง 3 เรื่อง คือ *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* *The White Umbrella* และ *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* พบว่า บทบาทภรรยาที่ปรากฏไม่ได้เป็นภรรยาที่ยอมรับและทำตามบทบาทตามแบบภรรยาที่ดีตามที่สังคมคาดหวังไว้อย่างเดียว แต่ยังมี การเปลี่ยนแปลงและผสมผสานบทบาทของตน ให้เหมาะสมกับบริบทของครอบครัวหรือสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ บทบาทของภรรยาที่ออกมาได้เป็นภรรยาที่เป็นฝ่ายยอมหรือถูกกดขี่อย่างเดียว แต่จะเห็นการต่อต้านหรือการสร้างพื้นที่ภายในครอบครัวของภรรยาปรากฏอยู่ด้วย ซึ่ง จะวิเคราะห์ให้เห็นที่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

4.2.2.1 ภรรยากับหน้าที่สืบทอดทายาท

บทบาทการเป็นภรรยาของสตรีราชสำนักไทใหญ่อีกบทบาทหนึ่งคือ การทำหน้าที่สืบทอดทายาท โดยทายาทถือว่ามีค่ามาก โดยเฉพาะชนชั้นสูง เนื่องจากระบบเจ้าฟ้าของสังคมไทใหญ่นิยมสืบทอดราชบัลลังก์ตามสายเลือด ดังนั้น โอรสองค์แรกที่ประสูติจากอัศวมเหสีจะมีตำแหน่งเป็นรัชทายาท โดยตำแหน่งรัชทายาทหรือว่าที่เจ้าฟ้านิยมให้เป็นบุรุษมากกว่าสตรี²⁴ ดังนั้น การมีทายาทจึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นความรับผิดชอบหนึ่งที่ภรรยาจะต้องมี

ค่านิยมให้มเหสีมีทายาทเป็นโอรสเป็นค่านิยมตามแบบจารีตของไทใหญ่ ซึ่งดูเหมือนเป็นลักษณะตายตัว ได้รับการสืบทอดและเชื่อถือมายาวนาน อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาทั้ง 3 ชิ้นแล้วพบว่า ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับบทบาทภรรยาที่สืบทอดทายาทมีทั้งเหมือนเดิมและเปลี่ยนแปลงไป ในที่นี้ผู้วิจัยจะแยกพิจารณาไปที่ละเรื่อง โดยจะพิจารณาสัมพันธ์กับบริบทในด้านสังคมวัฒนธรรมและเชื้อชาติ และผู้วิจัยมุ่งศึกษาทายาทที่จะดำรงตำแหน่งเป็นรัชทายาทเป็นหลัก

ใน *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* พระมารดาของเจ้านวล อุประสูติโอรสและธิดาทั้ง 6 องค์ โดยองค์ที่ 1 – 4 เป็นธิดา และองค์ที่ 5 – 6 เป็นโอรส ผู้ครองตำแหน่งรัชทายาทคือ เดสมอน (Desmond) โอรสองค์ที่ 5 ซึ่งสะท้อนเห็นว่า แนวคิดการมอบตำแหน่งรัชทายาทยังคงมีลักษณะคล้ายคลึงขนบเดิมคือมอบให้กับโอรสองค์แรกที่เกิด อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดการทำรัฐประหารในปี ค.ศ. 1962 อันส่งผลให้เกิดการกวาดล้างผู้นำชนกลุ่มน้อย ทำให้เดสมอนไม่สามารถดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าฟ้าสืบต่อจากพระบิดาได้ โดยต่อมาเดสมอนลี้ภัยไปอยู่สหรัฐอเมริกาและไม่ได้กลับไทใหญ่อีกเลย เพราะฉะนั้นสถานภาพผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าฟ้าองค์ต่อไปจึงต้องหายไปโดยปริยาย

ในกรณีของเจ้าเฮือนคำ ใน *The White Umbrella* กับหน้าที่สืบทอดทายาทเป็นกรณีที่ต่างจากข้างต้น โดยแม้เจ้าเฮือนคำจะมีโอรสและธิดาหลายองค์ ก็ไม่มีใครได้ครองตำแหน่งรัชทายาท เนื่องจากเจ้าส่วยไตเคยมีมเหสีซึ่งสิ้นพระชนม์ไปและมีโอรส โอรสของมเหสีองค์ก่อนได้รับการแต่งตั้งเป็นรัชทายาท ดังนั้น โอรสของเจ้าเฮือนคำจึงไม่ได้รับตำแหน่งนี้ แม้เจ้าเฮือนคำจะเป็นมหาเทวีก็ตาม ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า แนวคิดในเรื่องการสืบทอดทายาทของสตรีราชสำนัก โดยเฉพาะการให้กำเนิดทายาทที่จะได้รับตำแหน่งรัชทายาทใช้ไม่ได้กับสตรีราชสำนักทุกคน ดังในกรณีของเจ้าเฮือนคำ แม้จะเป็นมหาเทวีซึ่งถือว่าเป็นสตรีที่มีสถานภาพสูงที่สุดในบรรดาสตรีทั้งหมด

²⁴ สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์, *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*, หน้า 228.

แต่ไม่ได้เป็นมเหสีซึ่งประสูติโอรสองค์แรก ตำแหน่งรัชทายาทจึงไม่ได้โอนถ่ายตามไป หน้าที่ในการสืบทอดทายาทที่จะดำรงตำแหน่งรัชทายาทจึงใช้ไม่ได้กับเจ้าเฮือนคำ ดังนั้น การที่เจ้าเฮือนคำมีโอรสและธิดามากอาจกล่าวได้ว่า เป็นเรื่องธรรมดาทั่วไปของหญิงสาวที่แต่งงานแล้วก็ต้องมีบุตรธิดามากกว่าจะมีนัยยะทางการเมือง อย่างไรก็ตาม หากมองอีกมุมหนึ่ง การมีลูกเปรียบเสมือนเป็นหน้าที่หนึ่งของสตรีก็ได้ แม้ลูกที่กำเนิดมาจะไม่ได้เป็นรัชทายาทก็ตาม ซึ่งการมีลูกสร้างความรู้สึกลำบากใจให้กับเจ้าเฮือนคำมากพอควร ดังนั้นเจ้าเฮือนคำจึงมองภาพของสตรีราชสำนักอย่างเป็นแบบฉบับว่า สตรีราชสำนักแสนหวีอภิเษกอย่างยิ่งใหญ่และก็มีลูก *“Now, a woman’s fate was an easier matter. Sao could recite a woman’s destiny in a few words: the aristocratic Hsenwi women married well and had children”*²⁵ หรือตอนที่เจ้าเฮือนคำกล่าวแสดงความรู้สึกหลังจากที่เจ้าคลอดโอรสว่า ชีวิตของเจ้ากำลังเคลื่อนไปสู่แบบฉบับของลูกผู้หญิง คือ พอขึ้นปีใหม่ก็มีลูกคนใหม่ *“Sao felt her life was moving into the stately pattern of womanhood. A new year, a new baby.”*²⁶ ความคิดของเจ้าเฮือนคำสะท้อนให้เห็นการวิพากษ์วิจารณ์และการต่อต้านของสตรีเกี่ยวกับแบบฉบับตายตัวของสตรีที่แต่งงานแล้ว แต่การต่อต้านนี้มีลักษณะเป็นเสียงเงียบเท่านั้น ไม่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไร อย่างไรก็ตาม การแสดงความคิดเห็นหรือแสดงความรู้สึกเช่นนี้ แสดงให้เห็นความคิดของสตรีที่ต้องการหลุดพ้นจากรอบหรือกฎเกณฑ์ของสังคมได้ในระดับหนึ่ง

บทบาทหรือความสำคัญของการการมีโอรสและธิดาของเจ้าเฮือนคำซึ่งเป็นมเหสีที่มีการอภิเษกอย่างเป็นทางการอีกประการหนึ่ง คือทำให้ราษฎรให้ความเคารพนับถือเจ้าเฮือนคำมากขึ้น เนื่องจากสร้างความปิติยินดีให้กับชาวเมืองเป็นอย่างมาก ซึ่งประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่า การมีลูกจึงเสมือนเป็นการเลื่อนสถานะทางสังคมให้สูงขึ้น เนื่องจากประชาชนให้ความเคารพมากขึ้น *“Surrounded by respect and good will, she could feel her social position rising (...).”*²⁷

ในกรณีสุดท้ายคือ กรณีของเจ้าจาแสงกับสุจันทีในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* บทบาทความเป็นภรรยากับหน้าที่สืบทอดรัชทายาทใช้ไม่ได้กับสุจันที เหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะเจ้าจาแสงเป็นเจ้าฟ้าที่มีความคิดสมัยใหม่ เป็นคนหัวก้าวหน้า ไม่ยึดติดกับขนบ ดังจะยกตัวอย่างให้เห็นได้ชัดเจนจากกรณีที่เจ้าจาแสงต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบเจ้า

²⁵ Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p.29.

²⁶ Ibid., p. 100.

²⁷ Ibid., p. 92.

ฟ้ามาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยพร้อมที่จะยกเลิกระบบเจ้าฟ้าเพื่อสร้างความเท่าเทียมในสังคม ดังนั้น การที่สุจันที่มีธิดา 2 องค์และไม่มีโอรสเลยจึงไม่ได้สร้างปัญหาให้กับเจ้าฟ้าและสุจันที่ในเรื่อง การดำรงตำแหน่งรัชทายาท เจ้าฟ้ายอมรับให้ธิดาองค์โตขึ้นเป็นรัชทายาท ดังที่ทั้ง 2 กล่าวไว้ว่า ลูกจะเป็นหญิงหรือชายก็ได้ และถ้าเป็นหญิงก็สามารถขึ้นครองราชย์ได้เช่นกัน

“Do you want a son?” Thusandi asked Sao one evening.

“Not necessarily. I just want our child to be healthy,” Sao said with the happiest smile she had ever seen.

“But what about the succession if it’s a girl?” She thought, with concern, about the universal expectation that men of power produce male heirs.

“What about it?” Sao mused. “There is no reason why my daughter couldn’t become the next ruler of Hsipaw.”²⁸

จากที่กล่าวมาทั้งหมด บทบาทของภรรยาในการสืบทอดทายาทจากงานเขียนทั้ง 3 ชิ้นมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละบุคคล ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การมองภาพภรรยากับหน้าที่การสืบทอดทายาทจำเป็นอย่างไรที่จะต้องมองลงไปในระยะยาวของแต่ละบุคคล เพื่อความชัดเจนถูกต้อง นอกจากนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ความสำคัญของการมีทายาทเป็นชายนั้นสำหรับชนชั้นสามัญอาจลดระดับความสำคัญลงไม่เหมือนกับชนชั้นสูงก็เป็นได้

4.2.2.2 ภรรยากับงานครัวและการเข้าสมาคม

บทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่อีกบทบาทหนึ่งคือ งานครัวและการเข้าสมาคม ในสมัยก่อนงานครัวถือว่าเป็นงานที่สตรีราชสำนักจะต้องเรียนรู้อยู่แล้ว โดยจะได้รับการถ่ายทอดจากมารดา สำหรับการเข้าสมาคม ซึ่งอาจจะเรียกว่าการพบปะสังสรรค์ก็ได้ ในสมัยก่อนบทบาทการเข้าสมาคมไม่ได้ถือว่ามีสำคัญมากนัก เป็นเพียงการพบปะสังสรรค์ระหว่างญาติพี่น้อง แต่เมื่อบริบททางสังคมไทใหญ่เปลี่ยนแปลงไปคือ อังกฤษเข้ามาปกครองไทใหญ่ ความหมายของงานครัวและการเข้าสมาคมก็เปลี่ยนแปลงตาม โดยมีนัยยะทางการเมืองมากขึ้น

²⁸Inge Sargent, *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess*, p. 90.

นอกจากงานครัวตามแบบชนบทที่สตรีราชสำนักจะต้องเรียนรู้แล้ว สตรีราชสำนักยังต้องเรียนรู้การทำอาหารและการจัดโต๊ะอาหารตามแบบตะวันตก เพื่อใช้ในการเลี้ยงรับรองแขกบ้านแขกเมือง สำหรับความหมายการเข้าสมาคมของสตรีราชสำนักไทใหญ่ ที่สมัยก่อนเป็นการพบปะสังสรรค์ผูกสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ ก็กลับมามีนัยยะทางการเมือง เช่น เพื่อแสดงความมีอารยะ หรือเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีต่ออังกฤษ ดังนั้น ความหมายของการสมาคมจึงเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งทำให้บทบาทของสตรีราชสำนักเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยมีบทบาทหน้าที่มากขึ้นตามลำดับ คือ สตรีราชสำนักจะต้องมีความสามารถในการรับแขก พุดคุยกับแขกได้อย่างไม่เคอะเขิน หรือสามารถต้อนรับแบบตะวันตกได้

บทบาทเรื่องงานครัวและการเข้าสมาคมเข้ามามีความสำคัญต่อสตรีราชสำนักไทใหญ่อย่างจริงจังเมื่ออังกฤษเข้ามาปกครอง ชาวไทใหญ่โดยเฉพาะชนชั้นสูงได้รับเอารูปแบบวิถีชีวิตแบบตะวันตกมาใช้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการไปโรงเรียนซึ่งเป็นโรงเรียนคริสต์ การเรียนรู้ศาสนาคริสต์ การพูดเขียนและอ่านภาษาอังกฤษ รวมไปถึงการเรียนรู้เรื่องงานครัวและการเข้าสมาคมแบบตะวันตกจากมิชชันนารีและภริยาข้าราชการที่มาประจำไทใหญ่ของอังกฤษ การเรียนรู้เรื่องงานครัวและการเข้าสมาคมของสตรีราชสำนักไทใหญ่จึงกลายเป็นเรื่องจำเป็นและถือว่าเป็นอีกคุณสมบัติหนึ่งที่สตรีราชสำนักไทใหญ่ซึ่งอยู่ภายใต้บริบทใหม่ควรต้องเรียนรู้ ดังที่เจ้าหม่ฟ้ากล่าวหลังจากบอกให้เจ้าเฮือนคำออกจากเรียนมาแต่งงาน โดยเห็นว่าสตรีไม่ต้องเรียนมาก แต่ให้เป็นแม่บ้านและสามารถจะบอกวิธีการเตรียมโต๊ะอาหารแบบอังกฤษต่อคนครัวเท่านั้นพอ

The prince argued that the girls knew enough to get along in society. They could do housework and tell the kitchen boys how to prepare an English dinner table. It was more than enough to ensure high status in a marriage.²⁹

อีกตอนหนึ่งที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงการอภิเษกของเจ้าเฮือนคำว่า เจ้าช่วยไตอภิเษกกับเจ้าเฮือนคำเพียงเพราะเจ้าเฮือนคำรู้งาน เพราะเจ้าเฮือนคำสามารถสร้างบรรยากาศที่เป็นแบบสมัยใหม่ได้ ผิดกับมหาเทวีองค์ก่อนที่มักจะไม่รู้วิธีการต่างๆ และมักหลบอยู่ข้างหลัง

²⁹ Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p. 71.

*The prince married her for just such a task. She projected an air of modernity. His first wife, the Mahadevi, had often proudly told the household about her trips to England as a child. But when English-speakers called, she lingered in the background with the maids, eclipsed by the prince's new educated wife.*³⁰

จากสองตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นความสำคัญในการมีความรู้ด้านงานครัวและการเข้าสมาคมของสตรีราชสำนัก ซึ่งทำให้แนวคิดการคัดเลือกภรรยาของเจ้าฟ้าและบทบาทการเป็นภรรยาของสตรีราชสำนักเปลี่ยนแปลงไป จะเห็นว่า แนวคิดในการคัดเลือกภรรยาจะมีการคัดสรรและมีนัยยะทางการเมืองมากขึ้น และบทบาทของภรรยาจากที่เคยหลบอยู่เบื้องหลังก็ต้องออกมาเข้าสมาคมรับแขกด้วย

ดังนั้น งานครัวและการเข้าสมาคมจึงเป็นสิ่งที่สตรีราชสำนักจะต้องเรียนรู้ ดังจะเห็นได้จากเจ้าเวิน เคียวในเรื่อง *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ที่เรียนรู้เรื่องงานครัวแบบตะวันตก ซึ่งเจ้าเวิน เคียว ทำได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเรียนรู้วิธีทำอาหารฝรั่ง หรือมารยาทบพิตะอาหาร ซึ่งเจ้าเวิน เคียวสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และกลายมาเป็นเจ้าบ้านที่ดี สร้างความบันเทิง และสามารถรับแขกหรือการจัดเลี้ยงอาหารเย็นอย่างเป็นทางการ

*Whenever Mother happened to be in Taunggyi Mrs. Cameron had invited her over, and had taught her English cookery, etiquette and table manner. Mother was a keen student and had soon learnt the art of cooking and serving English food. She became an excellent entertainer, hosting state banquets and dinner parties for English officials and other foreign visitors.*³¹

ดังที่กล่าวไปแล้วว่า ความสามารถในงานครัวและการเข้าสมาคมกลายมาเป็นคุณสมบัติและหน้าที่สำคัญของสตรีราชสำนักที่ต้องเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีที่มีฐานะเป็นมเหสีของ

³⁰ Ibid., p.74.

³¹ Nel Adams, *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess*, p. 31 - 32.

เจ้าฟ้า ซึ่งจะต้องพบแขกบ้านแขกเมืองที่สำคัญมากมาย ความสามารถในงานครัวและการเข้าสมาคมรับแขกจึงมีความสำคัญ โดยไม่เพียงจะเป็นที่เชิดชูตาให้กับสามีแล้ว ยังส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่บ้านเมืองตนเองในคราวที่มีแขกต่างชาติหรือต่างถิ่นมาร่วมสมาคมด้วย ดังนั้น เมื่อมีบุคคลสำคัญหรือการประชุมสำคัญๆเกิดขึ้นสตรีราชสำนักจึงต้องมีการเตรียมการในเรื่องนี้อย่างดี ดังเช่นการประชุมทำร่างสนธิสัญญาปางหลวง ซึ่งมีการจัดประชุม 2 ครั้ง ซึ่งเป็นการประชุมที่สำคัญมาก เนื่องจากเป็นสนธิสัญญาที่กำหนดทิศทางของแต่ละชนชาติว่าจะอยู่ร่วมกับพม่าหรือจะแยกไป และเป็นการประชุมที่รวบรวมผู้นำชนชาติเกือบทุกชนชาติมาอยู่ในที่เดียวกัน หน้าที่ดูแลจัดการอาหารเลี้ยงรับรองแขกในการประชุมตกเป็นหน้าที่ของเจ้าเฮือนคำ โดยหน้าที่นี้ถือว่าเป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญมาก ดังจะเห็นจากเรื่อง *The White Umbrella* เจ้าเฮือนคำต้องวางแผนงานอย่างละเอียดและรอบคอบ เพราะการจัดเลี้ยงอาหารให้กับคนหมู่มากเป็นเรื่องยาก เพราะต้องคำนึงถึงเชื้อชาติและถิ่นฐานของแต่ละบุคคล เพื่อจะได้จัดอาหารได้อย่างเหมาะสม

The big meeting convened in March, 1946. Sao attended as kitchen boss. [...]

It was hard work feeding the men. The Kachins and their cousins, the Chins, came down from the north. The Tai Saophas were all there, too, including the ones who'd had their lands transferred to Thailand during the occupation. An American Baptist missionary Reverend Harold Young, represented the Lahu and the Wa.³²

ต่อมาในการประชุมปางหลวงครั้งที่ 2 เจ้าเฮือนคำเป็นหัวหน้าคนครัวอีก และต้องทำหน้าที่นี้อย่างหนักตลอดทั้งวัน ตั้งแต่เช้าจนถึงกลางคืน “Once again, Sao attended the conference a kitchen boss. She directed the cooks to keep the cauldrons and curry pots steaming from morning till night.”³³

นอกจากนี้ เมื่อเจ้าเฮือนคำขึ้นเป็นสตรีหมายเลขหนึ่ง บทบาทงานครัวมิได้ลดลง แต่มีความสำคัญมากขึ้น ดังจะเห็นว่า เมื่อเจ้าเฮือนคำย้ายมาอยู่ที่บ้านพักประจำตำแหน่งประธานาธิบดี

³² Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p.156.

³³ Ibid., p.163.

เจ้าเฮือนคำมีห้องประชุมวางแผนเกี่ยวกับการเลี้ยงรับรองผู้นำต่างๆอย่างเป็นสัดส่วน “*Sao had an office on the second floor, where she planned dinners and other events.*”³⁴

ในระหว่างที่เจ้าส่วยไตดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีและเจ้าเฮือนคำเป็นสตรีหมายเลขหนึ่ง มีแขกบ้านแขกเมืองมาเยี่ยมเยียนมากมาย เจ้าเฮือนคำจะมีหน้าที่จัดเลี้ยงอาหารรับรอง และการจัดเลี้ยงอาหารของเจ้าเฮือนคำในแต่ละครั้ง เจ้าเฮือนคำได้ทำอย่างละเอียดและรอบคอบ ทั้งคำนึงถึงลักษณะอาหารตามเชื้อชาติและถิ่นฐานของผู้นำแต่ละคน เพื่อจะได้จัดทำอาหารได้เหมาะสม หรือบางครั้งอาจจัดอาหารแบบตะวันตกเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาด้านเชื้อชาติ ดังจะเห็นว่ครั้งหนึ่งเมื่อมีอาคันตุกะจากศรีลังกาและปากีสถานมา เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาด้านเชื้อชาติ ปัญหาทางด้านธรรมเนียมนิยมแบบพม่าแล้ว เจ้าเฮือนคำจึงตัดสินใจจัดอาหารแบบตะวันตก

Sao organized garden parties, tea lunches and dinners. Not one meal was eaten in privacy.

*Whether the distinguished guest be from Ceylon or Pakistan, she settled on an established model. [...] To avoid confusion over Burmese customs, the table was set English-style and the menu was western: soup, salad, a meat dish and dessert.*³⁵

จากตัวอย่างข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นการจัดเลี้ยงในการประชุมปางหลวงก็ดี หรือการรับแขกบ้านแขกเมืองที่มาจากศรีลังกาและปากีสถานก็ดี สะท้อนให้เห็นความสามารถของสตรีในตำแหน่ง คร้ว ซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่างานบ้านงานเมืองของฝ่ายบุรุษ นอกจากนี้ ยังทำให้เห็นรายละเอียดเกี่ยวกับความคิดที่สุขุม รอบคอบ สร้างสรรค์ และความทุ่มเทในการทำหน้าที่ของสตรีราชสำนักได้อีกด้วย

นอกจากนี้ ไม่เพียงแต่งานคร้วที่เป็นหน้าที่สำคัญของสตรีราชสำนัก ความสามารถในการเข้าสมาคมรับแขกก็เป็นอีกหน้าที่หนึ่ง ดังจะเห็นว่า ในงานประชุมปางหลวง นอกจากเจ้าเฮือนคำจะมีหน้าที่งานคร้วแล้ว เจ้าเฮือนคำยังต้องมีการสมาคมรับแขก พุดคุยกับริยาผู้นำต่างๆแทน

³⁴ Ibid., p.198.

³⁵ Ibid., p.197.

*Her free time was spent with the other wives of the leaders. In the evenings the women gathered under the stars to talk, laugh, and eat together, while the voices of the men rose and fell in the dining pavilion.*³⁶

จากตัวอย่าง นอกจากแสดงให้เห็นบทบาทของสตรีในด้านงานครัวและการเข้าสมาคมรับแขกแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหรืองานของสตรีที่ยังจำกัดอยู่กับงานครัวและการเข้าสมาคมกับภริยาผู้นำต่างๆ โดยมีทั้งสตรีราชสำนักที่เต็มใจจะทำและเรียนรู้อย่างเจ้าเว้าเจ้าขว และบางคนจำใจที่จะต้องทำอย่างเจ้าเฮือนคำ ซึ่งหากมองลักษณะว่าเป็นการกดขี่หรือจำกัดบทบาทหน้าที่ของสตรีให้อยู่ในพื้นที่ครัวแล้วก็อาจมองได้ แต่หากมองอีกมุมหนึ่ง บทบาทงานครัวหรือการเข้าสมาคมรับแขกยังมีความสำคัญทางการเมือง ในด้านช่วยสร้างภาพลักษณ์ความเป็นอารยะให้แก่ต่างชาติ ทั้งยังเป็นการสร้างและกระชับสัมพันธไมตรีต่อบุคคลต่างๆ อันจะอำนวยประโยชน์แก่กันได้ในอนาคต นอกจากนี้ ยังทำให้เห็นพลังสร้างสรรค์ รอบคอบ และละเอียดอ่อนของสตรี

นอกจากนี้ หากมองในด้านความหมายของงานครัวและการเข้าสมาคม จะเห็นว่า มีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม จากที่สตรีเคยอยู่เบื้องหลังทำเฉพาะงานครัวและสมาคมเฉพาะญาติสนิท แต่เมื่อบริบทเปลี่ยนแปลงไป สตรีไม่มีหน้าที่เฉพาะงานครัวแต่ต้องออกมาสมาคมรับแขกด้วย ซึ่งจะเห็นว่า สตรีราชสำนักมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองให้เหมาะสมและเข้ากับบริบทใหม่อย่างดี

4.2.3 ภรรยากับตำแหน่งมหาเทวี

ตำแหน่งมหาเทวี (Mahadevi) เป็นตำแหน่งสำคัญของสตรีราชสำนักที่มีสถานะเป็นมเหสี โดยเจ้าฟ้าจะคัดเลือกหนึ่งในมเหสีให้เข้ารับการแต่งตั้งเป็นมหาเทวี ซึ่งตำแหน่งมหาเทวีถือว่าเป็นตำแหน่งของสตรีที่สำคัญและสูงสุด โดยรองจากเจ้าฟ้าเพียงองค์เดียว ดังจะเห็นว่า ในสมัยก่อนผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นมหาเทวีจะมีสิทธิ์ถือตราแผ่นดิน มหาเทวีในสมัยต่อมาอาจไม่ได้ถือตราแผ่นดินแต่ผู้คนก็ให้ความเคารพนับถืออย่างมาก จากงานเขียนทั้ง 3 ชิ้น เจ้าเฮือนคำ ในเรื่อง *The White Umbrella* แม่ของเจ้านวล อู ในเรื่อง *My Vanished World: the True Story of a Shan*

³⁶ Ibid., p.163.

Princess และเจ้านางสุจันที ในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* ได้รับการแต่งตั้งเป็นมหาเทวีทั้งหมด การได้รับการแต่งตั้งเป็นมหาเทวีเป็นการแสดงตัวตนของการเป็นภรรยาแบบหนึ่ง เพราะคำวามหาเทวีแสดงถึงสถานภาพการเป็นภรรยาของเจ้าฟ้า พร้อมแสดงสถานะทางอำนาจของสตรีและที่ทางของสตรีที่อยู่สูงกว่าสตรีอื่น แม้สตรีอื่นนั้นจะเป็นหนึ่งในมเหสีของเจ้าฟ้าเช่นกัน

ความสำคัญของการเป็นมหาเทวีที่ปรากฏในงานเขียน มิได้อยู่กับการมีอำนาจหรือแสดงให้เห็นที่ทางของสตรีเท่านั้น แต่สำหรับสุจันที ตัวละครเอกในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* การดำรงตำแหน่งมหาเทวียังสร้างความมั่นใจและอุ่นใจได้ โดยเจ้านางสุจันทีเป็นสตรีชาวต่างชาติ เมื่อย้ายเข้ามาอยู่ที่ไทใหญ่ในตำแหน่งมเหสีของเจ้าจาแสง ซึ่งต่างวัฒนธรรมเจ้านางสุจันทีรู้สึกไม่มั่นใจในสถานะของตน เนื่องจากเป็นหญิงชาวต่างชาติ ซึ่งการที่เจ้าฟ้ามียมเหสีเป็นชาวต่างชาติไม่เป็นที่นิยม ดังนั้น การได้รับแต่งตั้งเป็นมหาเทวีจึงสร้างความมั่นใจให้กับเจ้านางสุจันทีและทำให้ประชาชนยอมรับมากขึ้น ดังที่เจ้านางสุจันทีกล่าวว่า ตนเองปีติยินดีอย่างมากที่เจ้าจาแสงตัดสินใจแต่งตั้งให้เป็นมหาเทวี ซึ่งทำให้เจ้านางรู้สึกมั่นใจในสถานะของตนและหมดความรู้สึกว่าตนเป็นคนผิวขาว

*She felt overwhelmed by her husband's surprise decision. At last, she would officially be confirmed by the various levels of government within the Union of Burma and recognized by every citizen of the state as the Mahadevi of Hsipaw State. The reasons for her feelings of inadequacy and insecurity would be removed. She no longer had to fear those nagging sentiments that had kept her awake at night when Sao was away from home. Once she was officially recognized as a leading member of the Hsipaw royal family, she would no longer worry about being an outsider, a white-faced foreigner.*³⁷

อย่างไรก็ตาม สำหรับเจ้าแม่ของเจ้านวล ฑู ใน *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* และเจ้าเฮือนคำ ใน *The White Umbrella* ความสำคัญของการได้รับตำแหน่ง

³⁷ Inge Sargent, *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess*, p.75.

มหาเทวีแตกต่างจากเจ้านางสุจันที สำหรับเจ้าแม่ของเจ้านวล ฑูและเจ้าเฮือนคำเป็นคนไทใหญ่แท้ จึงไม่ต้องกังวลเรื่องเชื้อชาติ สำหรับเจ้าเฮือนคำ การดำรงตำแหน่งมหาเทวีสร้างความรู้สึกรักภูมิใจใน ที่ทางของตนเองที่อยู่สูงกว่ามเหสีองค์อื่นๆ (ซึ่งในตอนนี้ต่างจากเจ้านางสุจันทีเพราะเจ้าจาแสงมี มเหสีเพียงองค์เดียวคือเจ้านางสุจันที) และยังสร้างความยินดีให้กับเจ้าเฮือนคำในแง่ที่ว่า ทำให้เจ้า เฮือนคำมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น โดยมีส่วนร่วมในกิจการงานเมือง ดังที่ผู้ประพันธ์กล่าวไว้ว่า อย่างน้อยที่สุดก็ตามกลางชานาต่างๆ เจ้าเฮือนคำก็อยู่ในตำแหน่งที่สูงที่สุด และนั่งอยู่บนบัลลังก์ ในฐานะมหาเทวี เจ้าเฮือนคำสามารถดูแลกิจการงานเมือง เข้าห้องทำงานของเจ้าฟ้าโดยมี คณะรัฐมนตรีแสดงความเคารพและให้เจ้าเฮือนคำเข้าร่วมอภิปรายงานเมืองต่างๆ ซึ่งเจ้าเฮือนคำ อภิปรายเกี่ยวกับงบประมาณ และงานสาธารณะต่างๆไป โดยเจ้าเฮือนคำค่อยๆศึกษาและเรียนรู้งาน ต่างๆไป

At least among the women she held the highest rank and sat on the throne as Mahadevi. She had a place in the running of the state, too. If she walked into her husband's office, the ministers had to pay her respect and include her in the discussion. She listened to them talk about budgets and public works, slowly gathering knowledge.³⁸

จากการดำรงตำแหน่งมหาเทวีของเจ้าเฮือนคำและเจ้านางสุจันที ซึ่งมีนัยยะที่ไม่เหมือนกัน นั้น แสดงให้เห็นว่า การมองภาพภรรยาในฐานะมหาเทวีในลักษณะเหมารวมว่าเกิดจากความพอใจ ของเจ้าฟ้าที่ทำการแต่งตั้ง โดยสตรีจะต้องเป็นฝ่ายยินยอมหรือทำตามโดยไร้นัยยะอื่นแฝงอยู่ นั้นทำ ไม่ได้ เพราะสตรีแต่ละคนแม้จะมีสถานภาพเหมือนกันคือเป็นมหาเทวี แต่จุดมุ่งหมายหรือความพึง พพอใจส่วนตัวของทั้ง 2 อาจไม่เหมือนกันก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละคน อย่างไรก็ตาม สามารถสรุปพร้อมกันได้อย่างหนึ่งว่า การดำรงตำแหน่งมหาเทวีเป็นการเลื่อนฐานะของสตรี แต่ก็เป็น การเลื่อนฐานะได้ในระดับหนึ่ง เพราะการดำรงตำแหน่งมหาเทวีไม่ได้หมายความว่า สตรีหลุดจาก กรอบปิตาธิปไตย ดังจะเห็นว่า มหาเทวียังมีสถานะเป็นรองเจ้าฟ้าอยู่ดี

³⁸ Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p.95.

อย่างไรก็ตาม แม้ตำแหน่งมหาเทวีจะเป็นรองตำแหน่งเจ้าฟ้า แต่หากมองอีกมุมหนึ่งแล้วพบว่า การดำรงตำแหน่งมหาเทวีเป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมการเมืองให้แก่สตรีได้ในระดับหนึ่ง ดังจะเห็นจาก เจ้าเฮือนคำเข้าไปมีบทบาทในกิจการงานเมือง หรือเจ้านางสุจันที่เอง เมื่อได้รับการแต่งตั้งเป็นมหาเทวีอย่างเป็นทางการก็เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองสืบเนื่องกัน

4.2.4 ภรรยากับความเป็นผู้ปกครอง

บทบาทความเป็นผู้ปกครองเกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมือง คือ ในช่วงสงครามโลกและการทำรัฐประหารในพม่าในปี ค.ศ. 1962 เหตุการณ์นี้ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อประชาชนชาวไทยใหญ่ แต่ยังส่งผลกระทบต่อบุคคลชั้นสูงชาวไทยใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เป็นเจ้าฟ้า ในระหว่างเหตุการณ์รายนั้น มีเจ้าฟ้าหลายพระองค์ต้องสิ้นพระชนม์และสูญหายไป ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ เจ้าส่วยไตพระสวามีเจ้าเฮือนคำในเรื่อง *The White Umbrella* ที่สิ้นพระชนม์ลง เจ้าจาแสงพระสวามีของเจ้านางสุจันที่ในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* ที่สูญหายไป และเจ้าขุนฟ้าพระบิดาของเจ้านวล อูในเรื่อง *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* ต้องแยกจากครอบครัว บทบาทความเป็นผู้ปกครองในการจะนำพาลูกๆ ให้ปลอดภัยรวมทั้งการจัดการปัญหา กิจการภายในบ้านและข้าราชการบริพาร จึงตกเป็นของผู้เป็นภรรยา ซึ่งบทบาทความเป็นผู้ปกครองของภรรยาปรากฏให้เห็นชัดเจนในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* เจ้านางสุจันที่ต้องดูแลความเป็นไปต่างๆ ภายในวัง หลังจากเจ้าฟ้าจาแสงหายตัวไป โดยเจ้านางสุจันที่กลายเป็นผู้นำและมีอำนาจสูงสุด ทำให้ต้องมีหน้าที่ดูแลสอดส่องในทุกเรื่อง ทั้งภายในวังซึ่งมีข้าราชการบริพารมากมาย และต้องดูแลลูกทั้งเรื่องอาหารการกินและความปลอดภัย ทั้งภายนอกวังซึ่งเป็นปัญหาของราษฎร

การดูแลจัดการปัญหาต่างๆ ภายในวังตกเป็นของเจ้านางสุจันที่ ซึ่งบทบาทต่างๆ นี้ได้เพิ่มภาระหน้าที่และความหนักใจให้กับเจ้านางสุจันที่อย่างมาก ดังที่สุจันที่กล่าวไว้อย่างเศร้าใจในภาระหน้าที่และความโดดเดี่ยวของตนเองว่า เจ้านางสุจันที่ตระหนักว่าความรับผิดชอบต่างๆ ตกอยู่บนบ่าของเธอ “She realized that the responsibility to make plans for the future rested upon her shoulders.”³⁹ อย่างไรก็ตาม เจ้านางก็จัดการกับปัญหาทุกอย่างได้อย่างดี ซึ่งบทบาทความเป็นผู้ปกครองในการตัดสินใจแก้ปัญหาของเจ้านางสุจันที่มีปรากฏให้เห็นหลายครั้ง ดังเช่นตอนที่

³⁹ Inge Sargent, *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess*, p. 170 – 171.

ทหารพม่าเข้ามาในวัง ทหารรักษาวังและข้าราชการต่างรอการตัดสินใจของเจ้านางสุจันที ซึ่งในขณะนั้นเจ้านางเป็นผู้นำและดูแลชาวสี่ป้อ ซึ่งในตอนท้ายเจ้านางก็สามารถแก้ปัญหาได้อย่างดี

Her people were now waiting for her decision, and she was deeply moved by their faith in her. For a split second, the idea of an armed response appealed to her inner rage, but she had to act honorably, in the spirit of her husband. It was clear to Thusandi that from now on she alone, the foreign-born princess, would have to provide strength, support, and comfort for the Shan people of Hsipaw.⁴⁰

อีกตอนหนึ่งกล่าวถึงการตัดสินใจจัดการปัญหาของสุจันที ในเรื่องความปลอดภัยของข้าราชการบริพาร โดยสุจันทีเรียกข้าราชการบริพารที่เหลือมาพร้อมกับภรรยาที่สามีถูกทหารพม่าจับไป และแจ้งให้ทราบว่ามีเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ทหารพม่าได้เข้ามาควบคุม เจ้าฟ้าไม่ได้อยู่ที่นี้และเจ้านางเองถูกกักบริเวณอยู่ในบ้าน และถ้าทุกคนต้องการอยู่ในวังก็อาจจะถูกทหารพม่าก่อกวนได้ ทั้งเพื่อน ๆ ก็อาจไม่กล้ามาพบ ดังนั้น ทุกคนมีสิทธิจะออกจากวัง ส่วนคนที่สามีถูกทหารพม่าจับตัวไป จะได้รับค่าเลี้ยงดู

Thusandi called together servants and the wives whose husbands had been arrested. "As you know," she said to them, "things changed yesterday. The Burmese Army has taken over, the prince was not here, and I am under house arrest. If you stay with me, you may be harassed by soldiers, and your friends may be afraid to come and see you. You have served us well, but you are free to go. I release any and all of you who wish to leave and find other employment. Those of you whose husbands have been arrested will receive their salaries regardless of where you live.⁴¹

⁴⁰ Ibid., p.1 – 2.

⁴¹ Ibid., p.151.

อีกตอนหนึ่งที่เจ้านางสุจันที่ตัดสินใจย้ายมาอยู่อย่างถาวร เพื่อจะได้สืบความเป็นไปของสามีได้ง่ายกว่า เจ้านางสุจันที่ได้จัดการดูแลเรื่องการจัดสรรเงินยังชีพให้แก่ข้าราชการบริพาร พระญาติ และโรงเรียน รวมไปถึงการดูแลเก็บส้มไว้ขายอย่างเรียบร้อย

*(...) she had left everything under her control in Hsipaw in best order. Household, staff, and dependent relatives were provided for, the school had enough funds to continue operations, and the citrus harvest was completed.*⁴²

สำหรับเจ้าเวิน เคียวพระมารดาของเจ้านวล คุใน *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* ก็เช่นกัน เมื่อครั้งเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อมีการตัดสินใจหนีออกจากเมืองเจ้าเวิน เคียวพระมารดาของเจ้านวล คุได้เป็นธุระเรื่องข้าราชการบริพารและบุคคลต่างๆที่มาขออาศัยอยู่ด้วย โดยได้จัดให้มีการสอนงานบ้านงานเรือนให้แก่สตรี และสอนเรื่องทักษะและงานต่างให้แก่บุรุษ พร้อมทั้งได้ดูแลเรื่องข้าราชการบริพารที่เหลืออย่างเรียบร้อย ทั้งนี้เพราะเจ้าเวิน เคียวไม่สามารถจะนำพวกเขาไปด้วยได้

*After dealing with us, Mother's next concern was the welfare of other people. She was worried about a group of boys and girls from nearby villages, who were living with us, at their parents' request. This was to enable them to learn needlework, knitting and other domestic crafts, in the girls' case and office skills of the boys and to broaden their experience generally by living in a town.*⁴³

จากที่กล่าวไปข้างต้น แสดงให้เห็นบทบาทความเป็นผู้นำครอบครัวของภรรยาที่ต้องจัดการปัญหาต่างๆมากมาย บทบาทนี้เกิดขึ้นหลังจากบริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสะท้อนให้เห็น

⁴²Ibid., p. 180.

⁴³ Nel Adams, *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess*, p. 83.

ความเชื่อมโยงระหว่างบทบาทกับบริบทสังคมการเมืองที่แยกกันไม่ออกของสตรีไทใหญ่ ทำให้เห็นความสามารถของสตรีในการปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องไปกับบริบทของสังคมได้อย่างดี

4.2.5 ภรรยากับบทบาทในการประสานความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาคือ

ภรรยากับบทบาทในการประสานความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาคือในงานเขียนทั้ง 3 อาจมีปรากฏให้เห็นไม่มากนัก แต่ที่มีปรากฏอยู่ก็เป็นส่วนสำคัญที่แสดงให้เห็นอีกบทบาทหนึ่งของสตรีที่หลายคนอาจมองข้ามไป บทบาทนี้เกิดขึ้นจากการเป็นภรรยาของเจ้าฟ้าและเป็นสตรีชนชั้นสูง ซึ่งต้องมีบทบาทคอยประสานความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาคือไปโดยปริยาย

การประสานความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาคือที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็น การประสานความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาคือตามวิถีทางสตรี กล่าวคือ เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างการสนทนาหรือเกิดความขัดแย้งระหว่างสามีกับบุคคลอื่น สตรีผู้อยู่ในสถานการณ์หรือล่วงรู้ความเป็นไป ต้องมีหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ให้กับมาดีหรือไม่ให้ความขัดแย้งบานปลาย โดยใช้วิธีประสานความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาคือตามวิถีทางสตรี ยกตัวอย่างเช่นกรณีของเจ้าเฮือนคำ ในเรื่อง *The White Umbrella* เมื่อมีการประชุมหรือสนทนากันในเรื่องสำคัญต่างๆ เจ้าเฮือนคำต้องเรียนรู้ที่จะแก้ไขสถานการณ์ความตึงเครียดที่เกิดขึ้นในระหว่างการสนทนาด้วยวิธีการตอบกลับอย่างรวดเร็วหรือใช้มุขตลก

*The tension never completely dissipated, even after weeks and months of living with the Japanese. Sao learned to deflect serious conversation with quick retorts and jokes.*⁴⁴

ในกรณีของเจ้าเวิน เคียว ใน *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ก็ได้พยายามเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างสามีกับเจ้าฮุก (Sao Huck) ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องที่บาดหมางกันให้สนิทกัน โดยใช้วิธีเชิญภรรยาและลูกสาวของเจ้าฮุกมาบ้านบ่อยๆ และสอนงานเย็บปักถักร้อยและฝีมือต่างๆ

⁴⁴ Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p. 127.

*My Mother had done her best to bring Father and Sao Huck closer: She had often invited his wife and daughter to our house and had taught his wife many methods of knitting and other crafts.*⁴⁵

จากที่กล่าวไปข้างต้น แสดงให้เห็นบทบาทของสตรีในการประสานความขัดแย้งและแก้ไข ปัญหาต่างๆ และแสดงให้เห็นความสามารถและความรอบคอบของสตรี วิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้ จัดเป็นวิธีการแก้ปัญหาแบบสตรี คือเป็นการแก้ปัญหาผ่านกิจกรรมในครัวเรือน ซึ่งอาจช่วยลด ระดับความรุนแรงของปัญหา และช่วยสานความสัมพันธ์ให้มั่นคงยาวนาน เพื่อประโยชน์ต่อกันใน อนาคต ซึ่งการแก้ปัญหาี้แสดงให้เห็นความสำคัญของสตรีที่เป็นเสมือนเครื่องจักรสำคัญที่คอย ควบคุมความเป็นไปทางสังคมการเมืองอยู่เบื้องหลังอีกด้วย

จากที่กล่าวไปทั้งหมดข้างต้น บทบาทความเป็นภรรยาที่ปรากฏใน *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* *The White Umbrella* และ *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* มีลักษณะหลากหลายและสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม สะท้อนให้เห็นว่า ไม่สามารถมองภาพความเป็นภรรยาแบบตายตัวหรือแบบฉบับได้ โดยบทบาท ของความเป็นภรรยาจะปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นความสามารถของสตรี ในการปรับเปลี่ยนบทบาทให้เข้ากับบริบทใหม่ได้อย่างดี ด้านความหมายของความเป็นภรรยา มี การปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมเช่นกัน ดังจะเห็นว่า ในยุคของการกวาดล้างทางการเมือง ภรรยา กลายเป็นผู้นำและเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในครอบครัว ดังนั้น ความหมายของความเป็นภรรยา จึงไม่ใช่ภรรยาที่มีหน้าที่ปรนนิบัติสามีและเลี้ยงดูดูแลเท่านั้น แต่มีหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวด้วย ดังนั้น บทบาทและความหมายของความเป็นภรรยาในงานเขียนทั้ง 3 ชิ้นสะท้อนให้เห็นว่ามีพลวัต โดยปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมนั่นเอง

4.3 สตรีราชสำนักไทใหญ่กับสถานภาพและบทบาทความเป็นแม่

สถานภาพและบทบาทความเป็นแม่ของสตรีราชสำนักไทใหญ่เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญ ของสตรีราชสำนักไทใหญ่ ภาพความเป็นแม่ที่ปรากฏในงานเขียน *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* *The White Umbrella* และ *My Vanished World: The True Story of a*

⁴⁵ Nel Adams, *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess*, p. 74.

Shan Princess ทั้ง 3 ชั้นมีหลายลักษณะ ทั้งแม่ผู้ทุ่มเทความรักความเอาใจใส่ให้แก่ลูก และแม่ผู้มีบทบาททางการเมือง โดยตามความคาดหวังของสังคมต่อบทบาทความเป็นแม่ของสตรีราชสำนักไทใหญ่คงมีลักษณะเหมือนกับแม่อยู่ในชนชั้นสามัญคือ ต้องมอบความรักความอบอุ่น ต้องเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนลูกในด้านต่างๆ ปกป้องคุ้มครองจากอันตรายให้ลูกได้อยู่อย่างปลอดภัย ที่กล่าวมานี้เป็นบทบาทโดยทั่วไปของผู้เป็นแม่ในทุกชนชั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาและจำกัดอยู่เฉพาะแม่ผู้เป็นสตรีราชสำนักแล้วพบว่า มีบทบาทที่แตกต่างและเพิ่มเติม โดยบทบาทต่างๆส่วนหนึ่งผูกติดอยู่กับบริบทของสังคมด้วย ซึ่งจะกล่าวไปที่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

4.3.1 แม่กับการให้ความรักและหน้าที่เลี้ยงดูลูก: แม่ผู้ทุ่มเทและเสียสละ

แม่กับบทบาทการให้ความรักและเลี้ยงดูลูกเป็นบทบาทที่กล่าวได้ว่า ผู้เป็นแม่จะหลีกเลี่ยงหน้าที่นี้ไม่ได้ เนื่องจากอาจเป็นด้วยสัญชาตญาณหรือจากกฎเกณฑ์ของสังคม บทบาทนี้ดูเหมือนแม่ส่วนใหญ่พร้อมที่จะทำ จากงานเขียนทั้ง 3 ชั้นแสดงให้เห็นบทบาทความเป็นแม่ในด้านนี้หลายครั้ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพความรักความห่วงใยที่แม่มีให้ได้เป็นอย่างดี ดังเช่น เจ้าเว็น เคียว ในเรื่อง *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ซึ่งเป็นแม่ของเจ้านวล คุ ตัวละครเอกของเรื่องเห็นออเดรผู้เป็นลูกถูกน้ำวนดูด ทำให้เจ้าเว็น เคียวตกใจจนหน้าซีดด้วยความห่วงลูกอย่างมาก

*Mother noticed that something was wrong with Audrey. She called out to Father to go to her. Audrey was fighting to stay above the water. We realized that she had been caught in a whirlpool. Mother's face was ashen and we stood transfixed and watched helplessly as Father swam towards Audrey.*⁴⁶

ด้านอาหารการกิน แม่จะใส่ใจดูแลทุกอย่าง เพื่อสุขภาพที่ดีของลูก ดังเช่น ในช่วงสงคราม ซึ่งเป็นช่วงที่ขาดแคลนอาหาร อาหารและน้ำก็ไม่สะอาด เจ้าเว็น เคียว จึงต้องดูแลเรื่องนี้เป็นอย่างดี สร้างความกังวลใจให้แม่อย่างมาก

⁴⁶ Nel Adams, *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess*, p. 100.

*Bhamo at the end of the war dirty, dusty and pretty miserable. The House was not comfortable and the sanitation was poor. Mother, who was fastidious about hygiene and food preparation, found it difficult to accept water and meals, over whose preparation she had no control.*⁴⁷

นอกจากนี้ ในขณะที่ลูกป่วย แม่จะอยู่ดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ดังเช่น ตอนที่เจ้านวล อูป่วย ขณะเดินทางกลับเมืองหลังจากหนีภัยสงคราม เจ้าเว็น เคียวนั่งอยู่ในเกวียนด้วยกันคอยดูแลตลอดทาง ดังที่เจ้านวล อูกกล่าวว่า “ฉันได้รับพื้นที่ที่สะอาดสงบ เป็นที่ที่ฉันสามารถนอนได้ ซึ่งฉันหลับเกือบตลอดทาง [...] ในครั้งแรกฉันคิดว่ากำลังฝัน แต่แม่คนที่นั่งเฝ้าอยู่ข้างๆฉันตลอดการเดินทางอธิบายว่า พวกเรากำลังเข้าสู่เมืองลอกจอก และประชาชนกำลังออกมาต้อนรับพวกเรา [...] และทันทีที่ได้เข้าบ้าน สิ่งแรกที่แม่ทำคือ บอกให้ซำรับใช้หาที่ให้นอน ซึ่งฉันก็เข้าไปนอนอย่างยินดี”

I had been given a comfortable space, where I could lie down and had, in fact, slept most of the way. [...] At first I thought I was dreaming, but Mother, who had sat beside me for the whole journey, explained that we entering Lawksawk town and the people were out to greet us.

[...]

*As soon as we got inside the house, The first thing my mother did was to ask one of the servant girls to make up a bed for me, and I was only too glad to get into it and put my throbbing head on the pillow.*⁴⁸

⁴⁷ Ibid., p.97.

⁴⁸ Ibid., p.102 – 103.

นอกจากนี้ ยังมีภาพความรักและเป็นห่วงลูกของแม่ปรากฏอีกหลายครั้ง ดังเช่น เมื่อครั้งสถานการณ์ทางการเมืองไม่มั่นคงที่อาจส่งผลมายังลูกๆ ได้ เจ้าเว็น เคียวจึงต้องหาวิธีการให้ลูกอยู่รอดได้ ซึ่งแสดงให้เห็นความคิดรอบคอบของผู้แม่เป็นที่ห่วงใยอนาคตของลูกๆ เสมอ ดังที่เจ้านวล ลูกกล่าวถึงแม่ว่า แม่กังวลกับสถานการณ์ทางการเมือง ที่อาจจะมีผลมายังลูกๆ ดังนั้นเมื่อพวกเราโตขึ้น แม่จึงอธิบายสถานการณ์ความเป็นไปต่างๆ และเพื่อให้ลูกๆ ได้เตรียมพร้อมหากพวกเราต้องถึงคราวลำบาก ด้วยการฝึกให้ลูกเรียนรู้งานบ้าน งานฝีมือ และเรียนรู้วิธีการทำนา

Mother was still worried about the uncertainty of the situation. She had also been afraid that the instability of governments in the Shan State might have profound effects on all our lives. As we grew older Mother did discuss this with us, preparing us for the time when our privileged existence might cease and we would be expected to earn our living. In order to prepare for such times she had instructed us to start learning about housekeeping and all the domestic crafts that were connected with it. She also decided that we should have some work experience.

[...] In the day time we would learn to cook, knit, sew and supervise the servants in their cleaning and tidying the house.⁴⁹

นอกจากนี้ เจ้าเว็น เคียวยังให้ลูกเรียนรู้วิธีการทอผ้าและการทำงานนา โดยเจ้าเว็น เคียวได้สร้างสิ่งประดิษฐ์ที่จะอำนวยความสะดวกให้กับลูกๆ ได้ทดลองเรียนรู้ทั้งสิ้น โดยในขั้นตอนกระบวนการทอผ้า เจ้าเว็น เคียวนำล้อจักรยานเก่ามาใช้เป็นเครื่องมือหมุนใหม่ ส่วนการทำงานนาก็เย็บเขี้ยวได้ประดิษฐ์รองเท้าที่ใช้ใส่ลงไปดำนา ซึ่งทำจากยางรถเก่าให้กับลูกๆ การประดิษฐ์สิ่งของนี้แสดงถึงความสามารถในการดัดแปลงของที่ไม่ใช่แล้วมาทำให้เป็นประโยชน์ สะท้อนให้เห็นความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ของสตรีได้อีกด้วย

⁴⁹ Ibid., p.78 – 79.

In the summer months, when the cotton balls ripened, we would pick, seed, clean and spin them into yarns. Mother had invented ingenious machines for spinning by using old bicycles' wheels. During the monsoon months the yarns were woven into cloth.

May and June were the time when young peasant girls would go to the paddy fields to transplant young rice shoots from the nurseries to the swampy fields. Although the swamps were knee-deep, the girls would paddle in them in their bare feet. [...]

Unlike the peasant girls we did not go in the swamps with bare feet; we wore rubber sandals made of old car tyres - another of Mother's inventions.⁵⁰

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นความรักความห่วงใยความทุ่มเทเอาใจใส่ที่ผู้เป็นแม่มีให้แก่ลูก ได้อย่างดี สำหรับเจ้านางสุจันที ในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* เป็นแม่ที่รักและห่วงใยลูกมากเช่นกัน ดังจะเห็นจากการพรรณนาความเป็นห่วงลูกในเรื่องสุขภาพ และอนามัยของลูกซึ่งไม่ต่างจากเจ้าเว็น เคียว ดังมีตอนหนึ่ง เจ้านางสุจันทีกลัวยุงที่จะนำไขมาเลเรียนมาสู่ลูก ทั้งแมงป่องและตะขาบ แม้ที่นอนของลูกจะมีมุ้งครอบก็ตาม เจ้านางสุจันทียังต้องคอยไปดูแลลูกเสมอ

Thusandi was not concerned about such matters. In view of the health hazards to which so many small children of the area succumbed, she wanted a nurse by her side to help raise her daughter. Terrified that malaria-carrying mosquitoes, deadly scorpions, and poisonous centipedes could find their way inside the mosquito net of the crib, Thusandi sneaked into the nursery several times each night.⁵¹

⁵⁰ Ibid., p.76.

⁵¹ Inge Sargent, *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess*, p. 93.

จากตัวอย่าง จะเห็นภาพความรักความห่วงใยและความทุ่มเทของแม่ที่มีต่อลูกได้อย่างดี สะท้อนให้เห็นการทำหน้าที่แม่ได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ หากพิจารณาลงในรายละเอียดด้านเชื้อชาติและแนวคิดแล้วพบว่า ความคิดระหว่างแม่ผู้มีเชื้อชาติไทใหญ่เท่ากับแม่ผู้มีเชื้อชาติตะวันตกนั้น มีความแตกต่างกัน ดังจะเห็นว่า เจ้าเว็น เคียวแม่จะห่วงลูกในด้านสุขอนามัยเพียงใดก็ไม่เคยคิดเปรียบเทียบหรือแสดงความต้องการออกจากไทใหญ่ไปยังสถานที่ที่ปลอดภัยกว่า ในทางกลับกัน เจ้านางสุจันที่เรียกร้องที่จะอยู่ออสเตรเลีย เพราะลูกจะปลอดภัยกว่า ดังนั้น ในระหว่างวันที่มีคนมาเยี่ยมเยียนที่วัง เจ้านางสุจันที่วิตกว่าพวกเขาเหล่านั้นจะเป็นพาหะนำโรคร้ายต่างๆมาติดต่อกับลูก ดังนั้น เจ้านางจึงต้องการจะไปอยู่ออสเตรเลีย เพื่อลูกจะได้ห่างไกลจากอันตรายทั้งปวง

During the day, she suspiciously eyes every visitor, wondering if he was a carrier of smallpox, tuberculosis, leprosy, typhoid, or any other disease endemic to the area. Sometimes she lay awake half the night wondering what it would have been like to raise her child in Austria, away from all these hazards, within reach of a pediatrician.⁵²

อีกตอนหนึ่งที่มีคนพบงูเห่าหลายตัวในบริเวณวัง ทำให้เจ้านางสุจันที่เป็นห่วงลูกว่าจะโดนงูกัด สุจันที่จึงไม่ปล่อยให้ลูกคลาดสายตาหรือไปเล่นบริเวณใต้ต้นไม้ ซึ่งความเป็นห่วงลูกทำให้สุจันที่นึกถึงลูกของเพื่อนๆที่ออสเตรเลียที่ปลอดภัยจากสัตว์ร้ายทั้งปวง

Thusandi could not put this incident behind her and did not let her daughters out of her sight. Lying awake at night, she imagined what would have happened if the king cobra had chased one of her girls rather than Ballah, the watchdog. She could not believe that she had allowed the children to play under that or any tree. She also wondered why the cobras had never emerged from their nest when Mayariand and Kennari had played their hide-and-peek games there. If the snakes had avoided the children, she was not sure if she was justified in ordering

⁵²Ibid., p.93.

*any snakes found in their compound to be killed. She thought with envy of her childhood friends who were raising their children in safe surroundings, far away from venomous reptiles.*⁵³

ตัวอย่างข้างต้น ไม่เพียงสะท้อนให้เห็นความรักความห่วงใยของเจ้านางสุจันที่มีต่อลูก แต่ยังเห็นความคิดของเจ้านางสุจันที่เกี่ยวกับสังคมตะวันออก ดังที่กล่าวไปแล้วว่า เจ้านางสุจันที่เป็นชาวออสเตรเลีย ได้รับแนวคิดและการศึกษาตามแบบตะวันตก โดยย้ายมาอยู่ไทใหญ่เมื่อแต่งงานกับเจ้าฟ้าจาแสง ซึ่งแม้เจ้านางจะอยู่ไทใหญ่มาได้สักระยะหนึ่งแล้วแต่ภาพของตะวันออกในสายตาของคนตะวันตกก็ยังคงเป็นดินแดนที่น่าอันตราย จนกระทั่งทำให้เจ้านางต้องมานั่งทบทวนความคิดว่า ถ้าอยู่ในออสเตรเลียลูกคงจะปลอดภัยกว่านี้ ความคิดเช่นนี้เกิดจากความเป็นห่วงลูกกรอบกับผลของวาทกรรมตะวันตกที่ครอบงำอยู่ ความคิดเช่นนี้เป็นการตอกย้ำวาทกรรมตะวันตกในเรื่องความลึกลับ ไม่ปลอดภัยของตะวันออกให้ชัดเจนขึ้น เมื่อชาวตะวันตกต้องมาพบและรู้สึกกับสิ่งต่างๆ ที่ตนคิดว่าไม่ปลอดภัยในตะวันออกด้วยตนเอง

นอกจากนี้ ในเรื่อง *The White Umbrella* เจ้าเฮือนคำ ก็เป็นแม่ที่รักลูกไม่ต่างจากเจ้าเวินเคียวหรือเจ้านางสุจันที่เช่นกัน ดังจะเห็นจากตอนที่เจ้าช่างลูกชายของเจ้าเฮือนคำ ต้องจากเจ้าเฮือนคำเพื่อเข้าไปเป็นหนึ่งในกองกำลังกู้ชาติ การจากไปของเจ้าช่างสร้างความสะเทือนใจและความห่วงใยให้กับเจ้าเฮือนคำผู้เป็นแม่อย่างมาก

*Thus Tzang disappeared from Sao's life again, pushed even deeper into the underground. She spent lonely days at the Kokine Rood house, wondering what would become of them all.*⁵⁴

นอกจากนี้ สิ่งที่สร้างความปวดร้าวให้กับผู้เป็นแม่อย่างที่สุดแล้วก็คือ ต้องสูญเสียลูกอันเป็นที่รักยิ่งไป ดังจะเห็นได้จากการสูญเสียลูกของเจ้าเฮือนคำอย่างที่ว่าไม่เคยคาดคิดมาก่อน ซึ่งความเสียใจและความไม่เคยคาดคิดทำให้เจ้าไม่คิดว่า มียูของเจ้าจะสามารถเสียชีวิตได้ การเสียชีวิตของมยี่จึงสร้างความโกรธแค้นให้กับเจ้าต่อทุกๆ คนอย่างมาก

⁵³ Ibid., p.125.

⁵⁴ Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p. 327.

Although her husband's death was unexpected, Sao adjusted to the news. It wasn't unusual for a wife to attend her husband's funeral. But losing a child was another matter. She never imagined that Myee, so lively and full of fun, could die. The army's excuses only made her mood darker. She was angry with everyone, even her own family.⁵⁵

จากที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นภาพความรักความห่วงใยที่แม่มีให้แก่ลูก แม่ทั้ง 3 คน ได้แก่ เจ้าเฮือนคำ เจ้าเว็น เคียว และเจ้านางสุจันที่ แสดงบทบาทความเป็นแม่ได้ไม่ต่างกันนัก คือมีความรักและทุ่มเทให้แก่ลูก อย่างไรก็ตาม หากวิเคราะห์ถึงในรายละเอียดแล้วพบว่า รูปแบบความรักมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง โดยพิจารณาบริบทของแต่ละบุคคลสัมพันธ์ด้วย เพราะแม่แต่ละคนแม้จะมีตำแหน่งเป็นสตรีราชสำนักเหมือนกัน แต่ในแง่ปัจเจกบุคคลแล้วมีความแตกต่างกัน ดังจะเห็นว่า แม่ผู้มีเชื้อชาติตะวันตกก็มีความรักและห่วงใยลูกในรูปแบบที่ตัวตนและความคิดยังเป็นแบบตะวันตกอยู่ แม่ผู้มีเชื้อชาติไทใหญ่แท้ก็มีความคิดรักและห่วงใยลูกพร้อมกับห่วงใยบ้านเมืองไทใหญ่ ส่วนเจ้าเฮือนคำก็มีความคิดรักและห่วงใยลูกเช่นกัน แต่ด้วยการมีบทบาททางการเมืองและการกู้ชาติไทใหญ่ ทำให้ต้องเสียสละเวลาเพื่อส่วนรวมคือเพื่อชาติไทใหญ่ ดังจะเห็นว่า แม่ห่วงเจ้าข้างเพียงใดก็ไม่เคยรังให้เจ้าข้างอยู่กับตนเอง ทั้งตนเองบางครั้งยังต้องวุ่นอยู่กับภารกิจทางการเมืองจนไม่สามารถจะดูแลลูกได้อย่างทั่วถึงทั้งที่เจ้ารักและห่วงลูกมากก็ตาม จุดนี้สะท้อนให้เห็นว่า บทบาทของแม่ยังผูกติดอยู่กับบริบทของสังคมหรือครอบครัวด้วย

4.3.2 แม่กับการมีบทบาททางการเมือง

แม่กับการมีบทบาททางการเมืองเป็นอีกลักษณะหนึ่งของความเป็นแม่ที่ปรากฏในงานเขียน หากมองทั่วไปแล้ว ภาพความเป็นแม่กับบทบาททางการเมืองดูเหมือนจะเหมือนกันไม่ได้ เนื่องจากบรรทัดฐานของสังคมมุ่งให้แม่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม หากมองตามบริบทของสังคมและสถานภาพของแม่ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยแม่มีตำแหน่งทางการเมืองหรือเป็นภริยาข้าราชการระดับสูง อย่างเจ้าเฮือนคำในเรื่อง *The White Umbrella* ที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเป็นสตรีหมายเลขหนึ่ง แม่ก็ต้องมีบทบาททางการเมืองไปโดยปริยาย จะเห็นว่า ในขณะที่เจ้าเฮือนคำมีสถานภาพเป็นสตรีหลายเลขหนึ่ง ทำให้มีบทบาททาง

⁵⁵ Ibid., p.318.

การเมืองมากขึ้น แม่ในขณะเจ้าเฮือนคำกำลังตั้งครรภ์ก็ต้องไปงานประชุมไปด้วย ซึ่งทำให้เจ้าเฮือนคำรู้สึกเหน็ดเหนื่อยและหิว

As they waited for the Speaker to take chair and announce the President, the baby turned lazy circles in Sao's stomach. She felt tired and hungry and it was still only a little after daybreak.⁵⁶

จากตัวอย่าง ทำให้เห็นการเป็นแม่ผู้มึนบ่บพาททางการเมือง ซึ่งสร้างความลำบากและสร้างความรู้สึกรัดแสบภายในใจให้กับแม่มากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้เห็นหน้าที่ของภรรยาในการสืบทอดทายาทอีกด้วย

เมื่อสถานภาพของผู้เป็นแม่เป็นสตรีชนชั้นสูงประกอบกับเมื่อผู้เป็นแม่มีตำแหน่งทางการเมือง การมีแม่นมจึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยแม่นมจะเป็นคอยดูแลโอรสและธิดาอย่างใกล้ชิด แต่โดยปกติแล้ว การมีแม่นมถือเป็นเรื่องธรรมดาเมื่อสตรีราชสำนักมีบุตร แต่เมื่อเปรียบเทียบกับแม่ผู้มีภาระหน้าที่ทางการเมืองกับแม่ผู้ไม่มีภาระหน้าที่ทางการเมือง ความสำคัญของแม่นมและบทบาทของแม่ที่มีต่อลูกจึงแตกต่างกัน อย่างเจ้านางสุจันทีใน *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* หรือเจ้าเวิน เคียว ใน *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* ผู้ไม่มีบทบาทหรือตำแหน่งทางการเมืองมากนัก สามารถมีเวลาให้กับลูกได้อย่างเต็มที่ แต่แม่ที่มีบทบาททางการเมืองจะมีเวลาให้กับลูกน้อยลงตามลำดับ ดังจะเห็นในกรณีของเจ้าเฮือนคำ ใน *The White Umbrella* ที่มีตำแหน่งเป็นทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสตรีหมายเลขหนึ่ง ทั้งเป็นมหาเทวีที่ถือว่าเป็นตำแหน่งที่สูงทำให้การดูแลลูกบางครั้งทำได้เพียงแต่เฝ้ามองจากระยะไกลๆ โดยปล่อยให้แม่นมดูแลอย่างใกล้ชิดมากกว่า ดังที่ผู้ประพันธ์กล่าวไว้

Daw Nyunt May took over most of the mothering. She tucked the children in at night. Sao didn't mind. She loved the children and their funny, stumbling antics, but there was a certain formality to their relationship, an emotional distance. Part of it had to do with her high position and part of it, perhaps, with her self-imposed social isolation from

⁵⁶ Ibid., p.192.

*the other wives and from the household staff, who were all related to the Prince. While others played with the children, Sao busied herself in the office or stayed in her apartment. She enjoyed her children in her own way, from a distance.*⁵⁷

จากตัวอย่าง ไม่เพียงสะท้อนให้เห็นความเป็นแม่ผู้เป็นสตรีชนชั้นสูงและภาระหน้าที่ทางการเมืองของแม่แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของบทบาทความเป็นแม่อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งต่างไปจากเดิมที่จะให้ความใส่ใจเลี้ยงดูลูกอย่างใกล้ชิดมาเป็นเฝ้ามองจากระยะไกลๆ ซึ่งบทบาทของแม่ที่เปลี่ยนไปนี้ เกิดจากหน้าที่รับผิดชอบทางการเมืองที่มีมากขึ้นกับสภาพที่ของแม่ที่เป็นชนชั้นสูง ทำให้รูปแบบการเลี้ยงดูลูกของแม่เปลี่ยนแปลงไป

จากที่กล่าวมา ความเป็นแม่ใน *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* และ *The White Umbrella* มีลักษณะผสมผสาน ทั้งแบบเก่าคือแม่ที่ทำตามความคาดหวังของสังคมที่ให้ความรักเลี้ยงดูลูกเป็นอย่างดี กับแบบใหม่คือแม่ผู้ทำเกินขอบเขตจากความคาดหวังของสังคมที่กลายเป็นผู้ที่มีบทบาททางการเมือง จะเห็นว่า ผสมผสานตัวตนความเป็นแม่เกิดขึ้นมาจากการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม วัฒนธรรมและการเมือง ทำให้บทบาทของแม่ต้องเปลี่ยนแปลงตามไป การเปลี่ยนแปลงบทบาทความเป็นแม่ไปตามบริบทของสังคม ทำให้เห็นภาพของแม่ที่มีพลวัต ไม่ตายตัวหรือหยุดนิ่ง

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดบริบทด้านเชื้อชาติหรือชนชั้นของผู้เป็นแม่แล้วพบว่า ตัวตนความเป็นแม่มีลักษณะหลากหลายและแตกต่างกันไป ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า แม่ผู้มีเชื้อชาติเป็นชาวตะวันตกจะมีความคิดเกี่ยวกับการดูแลและหวังใยลูกแตกต่างจากแม่ผู้เป็นชาวไทยใหญ่แท้หรือแม่ผู้เป็นชนชั้นสูงกับชนชั้นสามัญก็จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลลูกหรือมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผู้เป็นแม่ที่อยู่ในบริบทเดียวกัน บทบาทที่ปรากฏมีลักษณะคล้ายกันด้วย เช่น มีความเป็นผู้นำครอบครัวเหมือนกัน เป็นต้น บทบาทความเป็นผู้นำครอบครัวหรือการมีบทบาททางการเมืองแสดงให้เห็นการปรับตัวของแม่ไปตามสถานการณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นความสามารถของสตรีและความพร้อมของสตรีในการก้าวขึ้นสู่พื้นที่สาธารณะ ซึ่งส่วน

⁵⁷ Ibid., p.109.

ใหญ่เป็นของบุรุษ ทั้งการมีบทบาททางการเมืองยังเสมือนกับเป็นการเปิดพื้นที่สาธารณะให้แก่สตรีไปด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น บทบาทสตรีราชสำนักไทใหญ่ในพื้นที่ส่วนตัวคือพื้นที่ภายในครอบครัวที่ปรากฏใน *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* และ *The White Umbrella* มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจากบทบาทสตรีราชสำนักแบบเดิม ที่อยู่ใต้อำนาจของบุรุษและบุรุษจัดเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในบ้าน ดังจะเห็นว่า สตรีราชสำนักก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำครอบครัวและมีบทบาททางการเมือง อย่างไรก็ตาม บทบาทที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งไม่ได้เกิดขึ้นมาจากความสามารถหรือการสร้างพื้นที่ของสตรีเอง แต่เกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคม ที่นำไปให้สตรีก้าวไปเป็นผู้นำครอบครัวหรือมีบทบาททางการเมือง ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างบทบาทสตรีกับบริบททางสังคมที่แยกกันไม่ออกด้วย บทบาทที่สตรีได้รับสะท้อนยังให้เห็นความสามารถและศักยภาพของสตรี ในการปรับเปลี่ยนบทบาทและปฏิบัติตามบทบาทที่ตนได้รับอย่างมีประสิทธิภาพ

สตรีราชสำนักไทใหญ่ยังมีการต่อต้านและคัดค้านสิ่งที่ตนเองไม่เห็นด้วย ดังในกรณีของเจ้าเฮือนคำที่ทาสัญญาขึ้นมา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือต่อต้านการอภิเษก แม้นในท้ายที่สุดตนเองจะยังคงต้องเข้าพิธีอภิเษกก็ตาม การแสดงการคัดค้านอีกลักษณะหนึ่งคือ การคัดค้านในลักษณะเสียงเงิบคือ คัดค้านอยู่ในใจ ซึ่งปรากฏให้เห็นในงานเขียนอยู่หลายครั้ง การคัดค้านไม่ว่าจะเป็นเพียงเสียงเงิบหรือแสดงการคัดค้านออกมาอย่างเป็นรูปธรรม แม้จะไม่ประสบความสำเร็จ อันเนื่องมาจากเงื่อนไขหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นระบบสังคมแบบปิตาธิปไตยที่เข้มแข็งหรือค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับความกตัญญูและความอาวุโส แต่การคัดค้านก็แสดงให้เห็นการต่อต้านอำนาจระหว่างสตรีกับบุรุษได้ในระดับหนึ่ง ทำให้เห็นว่าสตรีราชสำนักไทใหญ่ไม่ใช่เป็นฝ่ายยอมเพียงอย่างเดียว แต่สตรียังมีความพยายามต่อต้านอำนาจของบุรุษด้วย

บทที่ 5

บทบาทสตรีราชสำนักไทใหญ่ในพื้นที่สาธารณะ

บทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ โดยทั่วไปจะอยู่ในพื้นที่ของบ้าน มีหน้าที่เลี้ยงดูและให้การอบรมสั่งสอนลูก บทบาทสตรีในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งในที่นี้คือบทบาททางการเมืองและสังคมจึงมีให้เห็นอย่างจำกัด โดยบทบาททางการเมืองและสังคมจะเป็นหน้าที่ของบุรุษ ซึ่งเป็นทั้งผู้นำครอบครัวและผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบาทสตรีราชสำนักที่ปรากฏในเรื่องเล่า *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess The White Umbrella* และ *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* พบว่า สตรีราชสำนักเข้าไปมีบทบาททางการเมืองการปกครอง โดยเมื่อบริบทสังคมเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นสงครามโลกครั้งที่ 2 การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง หรือการทำรัฐประหารของนายพลเนวิน ในปี ค.ศ. 1962 บริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเหล่านี้ ช่วยเปิดพื้นที่ทางสาธารณะให้แก่สตรีราชสำนัก ส่งผลให้สตรีราชสำนักมีบทบาททางสังคมการเมืองมากขึ้น จะเห็นว่า สตรีราชสำนักไทใหญ่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีบทบาททางการเมือง เช่น เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นที่ปรึกษาทางการเมืองแก่สามี เป็นผู้ประสานความขัดแย้งทางการเมือง เป็นผู้นำในการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ เป็นต้น และมีบทบาททางด้านสังคม เช่น เป็นผู้ริเริ่มงานทางด้านสาธารณสุข ประชาสงเคราะห์ การศึกษา เป็นต้น บทบาทของสตรีราชสำนักทั้งทางการเมืองและสังคมแสดงให้เห็นการเข้าไปอยู่ในพื้นที่ของบุรุษ นอกจากนี้ การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองยังเป็นการเพิ่มเติมบทบาทให้แก่สตรี

ในบทนี้จะศึกษาวิเคราะห์บทบาทสตรีในพื้นที่สาธารณะในด้านการเมืองและสังคมที่ปรากฏในเรื่องเล่า 3 เรื่องข้างต้น โดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น ประเด็นแรก คือ สถานภาพและบทบาทสตรีราชสำนักไทใหญ่ทางการเมือง ซึ่งจะวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีราชสำนักไทใหญ่ และการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ของสตรีราชสำนัก และประเด็นที่สอง คือ สถานภาพและบทบาทสตรีราชสำนักไทใหญ่ทางสังคม โดยจะวิเคราะห์บทบาทของสตรีราชสำนักในงานด้านสาธารณสุข และงานทางการศึกษา ซึ่งจะวิเคราะห์ให้เห็นดังต่อไปนี้

5.1 สถานภาพและบทบาทสตรีราชสำนักไทใหญ่ทางการเมือง

สถานภาพและบทบาทสตรีไทใหญ่ทางการเมืองตามประวัติศาสตร์ไม่มีปรากฏให้เห็นมากนัก โดยบทบาทของสตรีไทใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ของครอบครัวเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม สถานภาพและบทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ทางการเมืองเริ่มปรากฏเด่นชัดขึ้นหลังจากไทใหญ่และพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษอันนำไปสู่การก่อตั้งระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเปิดเสรีให้กับทั้งบุรุษและสตรีได้มีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้สตรีจะมีโอกาสมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่การเข้าไปมีบทบาทมีลักษณะเปิดโอกาสและปิดกั้นไปในตัว ซึ่งจะวิเคราะห์ให้เห็นดังนี้

5.1.1 สตรีราชสำนักไทใหญ่กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สตรีราชสำนักไทใหญ่เริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองชัดเจนขึ้น เมื่อไทใหญ่และพม่าปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้แก่สตรีได้เข้าไปมีบทบาทสร้างสรรค์และพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า โดยบทบาทของสตรีราชสำนักในทางการเมืองมีทั้งเป็นแบบโดยตรงและโดยอ้อม ดังจะเห็นว่า มีนักการเมืองสตรีที่เป็นสตรีราชสำนักไทใหญ่ ซึ่งถือเป็นบทบาทโดยตรง ทั้งสตรีราชสำนักยังมีบทบาทในการเป็นผู้ประสานความขัดแย้งต่างๆ ซึ่งเป็นบทบาทสตรีโดยอ้อมนี้เป็นบทบาทที่สำคัญเปรียบเสมือนเป็นเครื่องจักรที่คอยควบคุมชักใยความเป็นไปทางการเมืองให้สงบเรียบร้อยอยู่เบื้องหลัง ซึ่งจะวิเคราะห์ให้เห็นเป็นข้อๆ ดังนี้

5.1.1.1 บทบาทการเป็นนักการเมืองสตรี

การเป็นนักการเมืองของสตรีราชสำนักไทใหญ่ถือว่าเป็นบทบาทใหม่ที่สำคัญและมีนัยยะมาก เนื่องจากการเปิดพื้นที่สาธารณะในทางการเมือง ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ของบุรุษให้แก่สตรี ดังนั้น การเข้าไปมีบทบาททางการเมืองของสตรีจึงเป็นส่วนสำคัญในการเข้าไปการเปลี่ยนแปลงความหมายบทบาทสตรีให้กว้างขวางมากขึ้น จากเดิมที่เคยเข้าใจและจำกัดความหมายของสตรีอยู่เฉพาะพื้นที่ในบ้านให้ได้ก้าวพ้นออกมาสู่พื้นที่ทางสังคมการเมือง นอกจากนี้ การเข้าไปมีบทบาททางการเมืองของสตรียังเสมือนเป็นการเปลี่ยนโฉมหน้าใหม่ให้แก่สังคมไทใหญ่ที่มีระบบปิตาธิปไตยอันแข็งแกร่ง นักการเมืองสตรีคนสำคัญซึ่งเป็นสตรีราชสำนัก ไทใหญ่ที่เข้าไปมีบทบาททางการเมือง คือ เจ้าเฮือนคำ ในเรื่อง *The White Umbrella* โดยเจ้าเฮือนคำเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของเมืองแสนหวีซึ่งเป็นเมืองเกิด การตัดสินใจลงเลือกตั้งเกิดจากการที่เจ้าเฮือนคำไม่พอใจรัฐบาลพม่าที่แจกจ่ายงบประมาณให้แก่ไทใหญ่อย่างไม่เป็นธรรม เจ้าหม่มฟ้าผู้เป็นเชษฐาสตรีจึงแนะนำให้ลงเลือกตั้ง ประชาชนชาวแสนหวีให้ความไว้วางใจแก่เจ้าเฮือนคำให้เป็น

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเจ้าเฮือนคำไม่ต้องออกหาเสียงหรือแจกใบประชาสัมพันธ์หาเสียง ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมาหาเจ้าเฮือนคำที่วังเพื่อพูดคุยเอง เจ้าเฮือนคำเป็นสตรีที่มีชื่อเสียงและมีคนให้ความเคารพยำเกรงมากมาย โดยอาจมีเหตุผลมาจากความเป็นคนมีความคิดก้าวหน้า ไม่กลัวเกรงใคร และพร้อมที่จะทำประโยชน์ให้แก่ไทใหญ่ ทั้งยังเคยเป็นสตรีหลายเลขหนึ่งอีกด้วย ความเป็นคนที่กล้าแสดงความคิดเห็น หัวสมัยใหม่ทำให้เจ้าเฮือนคำเข้าไปประชุมในสภาแล้วได้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นอยู่ตลอด ทั้งยังตั้งใจเรียนรู้เรื่องราวภาระงานเมืองต่างๆ ไม่ว่าจะป็นงบประมาณ การร่างรัฐธรรมนูญ และแนวทางการพัฒนาไทใหญ่อย่างตั้งอกตั้งใจ ดังจะเห็นจากผลงานของเจ้าเฮือนคำในการพัฒนาและปรับปรุงถนน และสร้างทางรถไฟไปยังไทใหญ่ ดังที่กล่าวไว้ *“The road from Rangoon was surfaced all the way, and the train now reached its terminus there.”*¹

บทบาททางการเมืองของเจ้าเฮือนคำ แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรีจากที่เคยมีหน้าที่งานบ้านงานครัวไปเป็นงานเมือง ดังที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงบทบาทของเจ้าเฮือนคำที่เปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็นหัวหน้าคนครัวเมื่อคราวร่างสนธิสัญญาปางหลวง แต่ในเวลาและสถานที่เดียวกันนี้ บทบาทของเจ้าเฮือนคำได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว

*It was here that the men of Shan State took their places along rows of wooded bench-desks to debate their future. Sao took a seat among them, no long just a kitchen boss in a borrowed sari.*²

จากตัวอย่าง สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของเจ้าเฮือนคำจากงานครัวมาเป็นงานเมือง โดยการแสดงให้เห็นบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปของเจ้าเฮือนคำทำให้เห็นว่า การเข้าสู่พื้นที่ทางการเมืองของสตรีสามารถเลื่อนสถานะของสตรีได้ทางหนึ่ง ดังจะเห็นว่า จากที่เคยเป็นหัวหน้าคนครัวทำอาหารให้คนอื่นรับประทาน แต่ในเวลาเมื่อสถานภาพเปลี่ยนแปลงไปเจ้าเฮือนคำสามารถไปนั่งในแถวเดียวกับบุรุษและรับประทานอาหารที่ผู้อื่นทำได้ ไม่ต้องเป็นคนครัวอีกต่อไป นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นว่า สังคมเปิดโอกาสให้กับสตรีได้เข้าไปมีบทบาททางการเมือง อันถือว่าเป็นพื้นที่ของบุรุษภายใต้ระบบของสังคมปิตาธิปไตยที่เข้มแข็งของสังคมไทใหญ่ได้ไม่มากนัก

¹ Patricia Elliott, *The White Umbrella* (Bangkok: Post Books, 1999), p. 262.

² Ibid., p. 262.

อย่างไรก็ตาม แม้มองได้ว่า การให้สตรีเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็นการเปิดโอกาสให้กับสตรีได้มีสิทธิมีเสียงอยู่บ้าง ทว่าการเข้าไปเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของสตรีเป็นการก้าวเข้าไปสู่พื้นที่ของบุรุษ

Sao's activism didn't come easily. Seated among tight packed rows of parliamentarians, she was acutely aware that she had entered a man's world. There were only a handful of other women members, all Freedom League supporters.³

ดังนั้น แม้อสตรีจะมีบทบาททางการเมืองมากเพียงไร บางครั้งดูราวกับว่าไม่ได้รับการยอมรับหรือเห็นด้วย ดังในกรณีของเจ้าเฮือนคำ เมื่อได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นออกไปก็ไม่ได้ได้รับความเห็นด้วยจากบุรุษมากนัก ดังที่กล่าวไว้ว่า “She learned it wasn't fitting for a man to agree openly with a woman even if she was an MP.”⁴ จากประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้มีการเปิดโอกาสให้แก่สตรีเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่สตรียังไม่เป็นที่ยอมรับอยู่ดี ซึ่งทำให้สตรีไม่สามารถแสดงบทบาทของตนเองได้อย่างเต็มที่ สตรีในพื้นที่การเมืองจึงกลายเป็นเพียงไม้ประดับเท่านั้น โดยบทบาทของสตรีถูกจำกัดอยู่ภายใต้เงื่อนไขของระบบสังคมแบบปิตาธิปไตยที่ยังรากลึก ดังจะเห็นว่า แม้จะเปลี่ยนการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยที่เน้นเรื่องความเสมอภาคและรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นก็ยังไม่เปิดกว้างรับความคิดเห็นจากสตรีอยู่ดี

อย่างไรก็ตาม แม้อสตรีจะไม่มีสิทธิมีเสียงในขณะร่วมประชุมหรือร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองมากนัก สิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นได้จากบทบาทในการแสดงความคิดเห็นหรืออภิปรายในที่ประชุม คือ สตรีได้พยายามสร้างพื้นที่ทางการเมืองของตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยนอกจากสตรีจะพยายามอภิปรายแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมแล้ว ยังได้พยายามเรียนรู้กระบวนการทางการเมืองและภารกิจทางการเมืองอย่างจริงจัง เพื่อจะได้เป็นข้อมูลนำไปแสดงความคิดเห็นได้ในที่ประชุม ทั้งในแง่ความรู้สึกนึกคิดของสตรีได้มีการให้กำลังใจตนเองอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้จากความคิดของเจ้าเฮือนคำที่สะท้อนให้เห็นว่าเป็นสตรีที่มีใจสู้ แม้เจ้าเฮือนคำจะไม่ได้ได้รับความเห็นด้วยหรือการยอมรับจากที่ประชุมที่คลาคล่ำไปด้วยเหล่าบุรุษ แต่เจ้าเฮือนคำก็ไม่เคยท้อใจและไม่

³ Ibid., p. 264.

⁴ Ibid., p. 265.

จำเป็นว่าใครจะต้องมาให้การยกย่อง “*They treated her politely but never as an equal. She didn't care. If they agreed with her in private, that was good enough. She didn't need public praise.*”⁵ จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นความพยายามสร้างพื้นที่ทางการเมืองของสตรี แม้ผลที่ได้รับจะยังไม่ดีเท่าที่ควร คือยังไม่ได้รับการยอมรับหรือความเท่าเทียมกันระหว่างสตรีกับบุรุษก็ตาม ทั้งยังสะท้อนให้เห็นวิธีการต่อสู้หรือการบริหารอำนาจของสตรีที่มีลักษณะประนีประนอม โดยสตรีอาจไม่สามารถปะทะกับบุรุษได้ แต่อาจใช้วิธีประนีประนอม ซึ่งต่างจากชายเมื่อเกิดความขัดแย้งส่วนใหญ่มักจะปะทะกันหรือเผชิญหน้ากันโดยตรง การใช้วิธีประนีประนอมนี้ยังแสดงให้เห็นอำนาจของสตรีอีกรูปแบบหนึ่ง จากตัวอย่างยังแสดงให้เห็นอีกว่า ความคิดเห็นของสตรียังไม่ได้รับการยอมรับในที่สาธารณะอยู่ดี โดยต้องมาแสดงการยอมรับแบบส่วนตัว สะท้อนให้เห็นระบบของสังคมที่มีลักษณะเปิดโอกาสและปิดกั้นสตรีไปในตัว ดังนั้น บทบาทของสตรียังคงมีลักษณะจำกัดหรือมีเงื่อนไขทางสังคมควบคุมอยู่ตลอด

5.1.1.2 บทบาทการเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองของสตรี

บทบาทการเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองของสตรีราชสำนักไทใหญ่ถือว่าเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญและแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรี เป็นที่น่าสังเกตว่า บทบาทนี้ปรากฏชัดเจนขึ้นหลังจากบริบทของสังคมไทใหญ่เปลี่ยนแปลงไป คือ เมื่อเกิดเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 การปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย รวมไปถึงการทำรัฐประหาร โดยบริบทต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปมีส่วนสำคัญทำให้บทบาทของสตรีเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากในบทที่ 4 ซึ่งเห็นลักษณะความเป็นผู้นำครอบครัวของทั้งภรรยาและแม่ภายหลังเกิดความผันผวนทางการเมือง ฉะนั้น บทบาทการเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองสตรี รวมไปถึงการเป็นนักการเมืองสตรีที่กล่าวข้างต้น เกิดขึ้นจากผลพวงของบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน โดยบทบาทนี้อาจเกิดขึ้นจากสถานการณ์ที่บีบบังคับ จำเป็นต้องร่วมมือร่วมใจกันระดมความคิดเห็นหาทางแก้ปัญหา หรืออาจเกิดจากความเต็มใจของสตรีก็ได้

บทบาทการเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองของสตรียังมีความคาบเกี่ยวกับบทบาทความเป็นภรรยา ดังที่กล่าวไปแล้วในเรื่องความเป็นภรรยาว่า ลักษณะของภรรยาที่ปรากฏในเรื่องเล่ามีลักษณะที่สามารถปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองไปตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ดังนั้นเมื่อสามีของตนมีตำแหน่งทางการเมืองหรือมีหน้าที่ในการปกครองบ้านเมือง ภรรยาจะกลายเป็นบุคคลหนึ่ง

⁵ Ibid., p. 265.

ที่จะเข้าไปมีบทบาทไม่มากนัก โดยหนึ่งในบทบาทนั้นคือเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองแก่สามี ดังจะเห็นได้จากเจ้าเวิน เคียวเจ้าแม่ของเจ้านวล ฐูใน *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* ได้ปรึกษาพูดคุยกับเจ้าขุนฟ้าเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เลวร้ายลงของสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังจากที่เพื่อนชาวญี่ปุ่นมารายงานสถานการณ์ต่อเจ้าฟ้าและเจ้านาง ทำให้ทั้ง 2 ต้องปรึกษากันตลอดทั้งคืนตั้งแต่เพื่อนชาวญี่ปุ่นกลับไป

*When Liyama finally came out of the bedroom, his expression was so grim that we were not sure whether we should speak to him. However, he did wish us 'sayonara' before he left. Mother and Father remained in the bedroom and we did not see them until the following morning.*⁶

อีกตัวอย่างหนึ่งในเรื่อง *The White Umbrella* เจ้าส่วยไตและเจ้าเฮือนคำปรึกษากันว่าจะให้เจ้าสาย (Sao Sai) ผู้เป็นรัชทายาทออกจากอังกฤษเพื่อมาร่วมปรึกษาเกี่ยวกับสนธิสัญญาปางหลวงซึ่งเป็นสนธิสัญญาสำคัญที่ตัดสินอนาคตของไทยใหญ่หรือไม่ โดยเจ้าเฮือนคำแนะนำว่าให้กลับมา เพราะเจ้าสายควรจะเรียนรู้การบริหารบ้านเมือง และเรียนรู้ที่จะตัดสินใจเรื่องใหญ่ๆ ดังนั้นจึงต้องกลับมาเพื่อร่วมกันตัดสินอนาคตของประเทศ

When she reached Yawngwe Haw, her husband was pondering whether or not to recall his heir, Prince Sai from England. [...]

*Sao told him Prince that his eldest son must come back to Yawngwe and learn how to govern. Then she extended the argument: "It's the same with the people, They must learn how to make big decision, too. We must bring them together to decide on the future of our country."*⁷

⁶ Nel Adams, *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* (Cheshire: Horseshoe Publications, 2000) p. 82.

⁷ Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p. 156.

นอกจากสตรีจะเป็นที่ปรึกษาแล้ว บางครั้งสตรียังต้องร่วมมือกับสามีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากเรื่อง *The White Umbrella* เจ้าเฮือนคำกับเจ้าส่วนไตพระสวามีช่วยกันแก้ปัญหา เมื่อญี่ปุ่นเข้ามาไทใหญ่ ครั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเจ้าเฮือนคำและพระสวามีร่วมกันหาหรือแก้ไขสถานการณ์อย่างเท่าเทียม พวกเขาวางแผนที่ออก โดยเมืองยองห้วยตั้งอยู่ระหว่าง 2 กองทัพ คือกองทัพของจักรพรรดิญี่ปุ่นในเมืองตองยีกับกองทัพเพื่ออิสรภาพของพม่าในเมืองกะลอว์ ซึ่งที่นั่นไม่มีเจ้าฟ้าคอยดูแลอยู่ เจ้าเฮือนคำพิจารณาแผนที่อย่างละเอียด และได้ข้อสรุปว่า จะต้องไม่ให้ญี่ปุ่นเข้าใจว่า ไทใหญ่เป็นฝ่ายพม่า และจะต้องให้พวกญี่ปุ่นติดต่อกับเจ้าฟ้า วิธีนี้จะทำให้ไทใหญ่ปลอดภัยจากการเข้าครอบครองของพม่า วิธีการนี้เจ้าเฮือนคำกับพระสวามีเห็นด้วย ดังนั้นจึงรีบเดินทางกลับหอหลวงทันที

Sao and her husband discussed the tricky situation like equals. [...]

Together they laid out the main scenario: Yawngghwe lay directly between two armies, the Japanese Imperial Army in Taunggyi and their fifth-column Burma Independence Army in Kalaw. With no prince in the palace, the entire state was up for grabs. Sao turned the picture this way and that, but the answer always came up the same: the Japanese must be made to understand that the Shan States did not belong automatically to Burma. They had to learn to deal with the princes. It was the only way to save the Shan States from being engulfed by neighbouring Burma, Sao and her husband agreed. And there was only one way to accomplish such a thing: they had to return to Yawngghwe Haw.⁸

จากตัวอย่าง จะเห็นการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาร่วมกันของสามีภรรยาในเรื่องต่างๆ การร่วมมือกันนี้ แสดงให้เห็นการเปิดใจยอมรับความคิดเห็นของสตรีได้ในระดับหนึ่ง เพราะจะเห็นว่าในบางเรื่อง คำตอบสุดท้ายหรือการตัดสินใจยังคงอยู่กับฝ่ายบุรุษอยู่ดี ดังจะเห็นได้จากการที่เจ้าเฮือนคำแสดงความคิดเห็นคัดค้านการตกลงให้ไทใหญ่เข้าเป็นส่วนหนึ่งของพม่า โดยบอกว่าเจ้าฟ้าจะทำให้ไทใหญ่อยู่ในภาวะไม่มั่นคง แต่เจ้าส่วยไตก็ไม่ทำตาม

⁸ Ibid., p. 124.

Sao tried desperately to argue him out of accepting. "You will leave Shan State in the lurch," she warned him. "There are already some Saophas in the national government – they don't need you, too."

[...]

She wondered what pressures and promises the Burmese had brought to bear on him. She thought that if she only knew what triggered his decision, she could talk him out of it. But the Prince told her nothing – only that he'd already accepted and she'd better get used to the idea.⁹

จากตัวอย่าง นอกจากแสดงให้เห็นความเป็นใหญ่ของบุรุษหรือสามีในการตัดสินใจแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นความพยายามแสดงความคิดเห็นของสตรี ซึ่งมีลักษณะทั้งเป็นการคัดค้านอยู่ในใจ และพูดออกไป แต่ผลสุดท้ายแล้วการตัดสินใจขึ้นอยู่กับบุรุษอยู่ดี อย่างไรก็ตาม แม้ผลจะแสดงให้เห็นความเป็นใหญ่ของบุรุษ แต่การแสดงความคิดเห็นหรือคัดค้านสะท้อนให้เห็นว่า สตรีมิได้เป็นฝ่ายยอมหรือเป็นฝ่ายถูกระทำอย่างเดียว

การแสดงความคิดเห็นด้วยหรือคัดค้านของภรรยาบางครั้งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิดและบทบาทของบุรุษกับสตรีได้ ดังจะเห็นได้จาก คำกล่าวที่แสดงให้เห็นว่าสามีมีการยอมรับฟังความคิดเห็นของภรรยามากขึ้น ซึ่งปรากฏใน *The White Umbrella* โดยในปีที่ผ่านมา เจ้าส่วยไตเรียนรู้ที่จะรับฟังความคิดเห็นที่เฉียบแหลมของเจ้าเฮือนคำมากขึ้น *"In the past year, on his brief leaves home from the army, Prince Shwe Thaïke had learned to listen to Sao's sharply-worded assessment."*¹⁰ จากข้อความนี้ แสดงให้เห็นการเปลี่ยนทางความคิดของบุรุษที่เปิดรับฟังความคิดเห็นของสตรีมากขึ้น ทั้งความพยายามแสดงความคิดเห็นหรือร่วมมือกัน แก้ไขปัญหาซึ่งสะท้อนให้เห็นความพยายามสร้างพื้นที่ทางการเมืองร่วม ทั้งสร้างการยอมรับให้แก่สตรีด้วย ดังจะเห็นจากตัวอย่างว่า ในท้ายที่สุดเจ้าส่วยไตก็รับฟังความคิดเห็นของสตรีมากขึ้น

บทบาทการคัดค้านของสตรีในเรื่องการเมืองยังมีลักษณะเป็นการคัดค้านหรือไม่เห็นด้วย อยู่ในใจด้วย โดยส่วนใหญ่เกิดขึ้นหลังจากสตรีไม่สามารถพูดโน้มน้าวความคิดของบุรุษให้คลาย

⁹ Ibid., p. 186-187.

¹⁰ Ibid., p. 124.

ตามได้ ดังนั้น สตรีจึงมักเกิดการคัดค้านและความกังวลไว้ในใจ ยกตัวอย่างให้เห็นได้จากคราวทำสนธิสัญญาปางหลวง ทั้งเจ้าเฮือนคำ ใน *The White Umbrella* และเจ้าเวิน เคียว ใน *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* ต่างไม่เห็นด้วยกับการที่ไทใหญ่ยอมทำสนธิสัญญานี้กับพม่า เนื่องจากไม่เชื่อความจริงใจของพม่า สำหรับเจ้าเฮือนคำแม้จะแสดงความคัดค้านต่อเจ้าส่วยไตออกไปบ้างแต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยนความคิดของเจ้าส่วยไตได้ ส่วนเจ้าเวิน เคียวได้แสดงความคิดเห็นไม่เห็นด้วย แต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการตั้งคำถามของเจ้าเวิน เคียว ต่อเจ้าขุนฟ้าพระสวามีว่าหากพม่าไม่ทำตามข้อตกลงหรือความเป็นสหภาพไม่สมบูรณ์จะทำอย่างไร เจ้าขุนฟ้าก็ได้อธิบาย แต่เจ้าเวิน เคียวก็ยังไม่นับใจอยู่ดี

‘What, if the Burmese break the agreement and the “Union” does not work out?’ Mother enquired anxiously.

Father tried to reassure her. Bogyoke Aungsan seemed quite sincere and genuine. If anything should go wrong the Shan State had the right to secede after ten years. But Mother remained unconvinced. Nothing could make Mother believe that the Sawbwas had made the right decision. She was convinced that the Sawbwas had gambled away their status and states.¹¹

หลังจากการคัดค้านของเจ้าเวิน เคียวไม่ประสบผลสำเร็จ เจ้าเวิน เคียวจึงเก็บความไม่เห็นด้วยและความวิตกกังวลไว้ในใจ โดยการที่สตรีไม่สามารถทำอะไรได้ สร้างความกังวลและอัดอั้นตันใจให้กับสตรีอย่างมาก เจ้าเวิน เคียวต้องกังวลทั้งเรื่องบ้านเมืองและเรื่องความปลอดภัยของครอบครัว ความวิตกกังวลเหล่านี้ ส่งผลทำให้เจ้าเวิน เคียวเป็นโรคเกี่ยวกับเส้นประสาท ดังที่เจ้านวล อุกเล่าว่า แม่ไม่สบายใจมากขึ้น เพราะบรรดาเจ้าฟ้าตัดสินใจผิด แม่มองเห็นอนาคตของเจ้าฟ้าและการถูกกดขี่ซึ่งยังคงหลอกหลอนเธอ ในความคิดของแม่ เวลาจะเป็นเครื่องตัดสิน แต่แม่ก็ไม่มีโอกาสอยู่เห็นเหตุการณ์เหล่านั้น โดยความวิตกกังวลทำให้แม่เปลี่ยนแปลงไป แม่มีอารมณ์ไม่คงที่หลังจากมีการประกาศสนธิสัญญาปางหลวง

¹¹ Nel Adams, *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess*, p. 114.

Mother had tried very hard to be cheerful during those weeks, but she had been very badly affected by the “Panglong Agreement”. (...) The local doctor, Saw San Tun, said that Mother was on the brink of a nervous break down. During the crises she had to cope, but now the accumulated stress and strain, along with the uncertainty of the future had taken its toll. [...]

Mother increasingly became agitated. The Sawbwas had made a serious error of judgement. She had vision of a future of chaos and oppression and this would continue to haunt her. Her vision, time would show was prophetic; but tragically, Mother would not survive to witness it. [...]

[...] The worry and stress of recent years had changed her and she was already showing signs of the mood swings, which would become more pronounced after the Panglong Conference.¹²

จากตัวอย่าง จะเห็นความห่วงใยในชาติบ้านเมืองของสตรีราชสำนักไทใหญ่ที่มีอย่างมากมาย เป็นที่น่าสังเกตว่า ความห่วงใยที่มากมายของสตรีราชสำนักจนทำให้กระทบต่อสุขภาพส่วนหนึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากความเป็นคนชั้นสูง คือความเป็นสตรีราชสำนัก โดยเป็นธิดาของเจ้าฟ้า การเป็นธิดาของเจ้าฟ้ามัณเฑียรหมายถึงการเป็นหนึ่งในกลุ่มชนชั้นปกครอง ดังนั้น หากประเทศอยู่ในภาวะไม่มั่นคงหรืออยู่ในช่วงตัดสินอนาคตประเทศอย่างคราวสนธิสัญญาปางหลวงนี้ สตรีราชสำนักจึงต้องเกิดความรู้สึกความรับผิดชอบร่วมต่อบ้านเมือง ดังนั้น จึงไม่เป็นที่น่าประหลาดใจเลยที่ว่า ทำไมสตรีจึงต้องเข้าไปมีบทบาทต่อปัญหาบ้านเมืองเช่นนี้

เป็นที่น่าสนใจที่ การเข้าไปสู่พื้นที่ทางการเมืองของสตรีระหว่างเจ้าเฮือนคำกับเจ้าเวินเคียวทำให้เห็นผลของการต่อสู้ในพื้นที่ทางการเมืองแตกต่างกัน จะเห็นว่าเจ้าเฮือนคำต่อสู้กับบทบาททางการเมืองของตนเองแม้จะมีปัญหา คือไม่ได้รับการยอมรับความคิดเห็นจากเหล่าบุรุษแต่เจ้าเฮือนคำผู้ต่อสู้ไม่ท้อถอย จนในที่สุดได้รับการยอมรับในระดับหนึ่ง เช่น เจ้าส่วยไต่ยอมรับฟังความคิดเห็นของเจ้าเฮือนคำมากขึ้น เป็นต้น แต่ในกรณีของเจ้าเวิน เมื่อเจ้าเวิน เคียวรับรู้ว่าจะมีการทำ

¹² Ibid., p. 116.

สนธิสัญญาปางหลง เจ้าเวิน เคียวมีอาการวิตกกังวล จนเป็นโรคทางประสาท ซึ่งบทบาทของเจ้าเฮือนคำและเจ้าเวิน เคียวแสดงให้เห็นภาพของสตรีในพื้นที่ทางการเมืองที่ต่างกัน คนหนึ่งต่อสู้จนได้รับการยอมรับ แต่อีกคนหนึ่งกลับพ่ายแพ้

แม้สตรีจะมีอำนาจและบทบาททางการเมืองไม่เท่าบุรุษ คือไม่สามารถจะตัดสินใจหรือเปลี่ยนแปลงอะไรได้ แต่ทั้งบทบาทและความรู้สึกนึกคิดของสตรีเกี่ยวกับบ้านเมืองสะท้อนให้เห็นความรักความห่วงใยและความรู้สึกร่วมรับผิดชอบต่อบ้านเกิดเมืองนอนได้เช่นกัน ทั้งยังทำให้เห็นการก้าวข้ามเส้นพรมแดนบทบาทของสตรีที่ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องครอบครัวมาเป็นไปมีบทบาทและให้ความสำคัญทางการเมือง ซึ่งเป็นการก้าวเข้าสู่พื้นที่ของบุรุษ

เป็นที่น่าสังเกตว่า การเข้าไปมีบทบาทในพื้นที่ของบุรุษ สตรีราชสำนักก็มีได้ละเลยกระทำหน้าที่ในด้านครอบครัวที่ถือว่าเป็นบทบาทหลัก จะเห็นว่า สตรียังคงดูแลลูกและดูแลงานอื่นๆ ในครอบครัวด้วย ดังจะเห็นได้จากเรื่อง *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ในขณะที่เจ้าเวิน เคียวกังวลในเรื่องการทำสนธิสัญญาปางหลงก็ต้องดูแลลูกในเรื่องการหาโรงเรียนใหม่และจัดทำเสื้อนักเรียนให้ลูกไปพร้อมๆ กัน

[...] However, my genuine distress must have been apparent and it was agreed that the Panglong Conference we would find another school.

Letters and prospectuses soon came pouring in and I was pleased that most schools were willing to take me as a pupil. [...] Mother bought me some navy-blue material, and with her help I started to sew school uniforms which were different from the old ones.

Mother had tried very hard to be cheerful during those weeks, but she had been very badly affected by the "Panglong Agreement".¹³

อีกตอนหนึ่ง คือตอนที่เจ้านวล อุพวรรณมาถึงความห่วงใยในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบ้านเมือง เรื่องสามี และเรื่องลูกของเจ้าเวิน เคียวผู้เป็นแม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นบทบาทของแม่ทั้งเรื่องบ้านเมืองและลูกได้อีกทางหนึ่ง โดยเจ้านวล ลูกกล่าวว่า ทุกครั้งที่ฉันผ่านหลุมศพแม่ ฉันจะระลึกได้

¹³ Ibid., p. 116.

ถึงความรักความห่วงใยที่แม่มีให้ แม่รักประเทศของเธอพร้อมกังวลในอนาคตของประเทศ แม่รักสามีของเธอพร้อมกังวลเกี่ยวกับราชบัลลังก์ แม่รักพวกเราพร้อมกังวลเกี่ยวกับอนาคตของพวกเขา

*Each time I passed the tombstone my grief was reawakened. I recalled the love and care she had given us. Mother loved her country and worried about its future. She loved her husband and worried about his heritage. She loved us and worried about our futures.*¹⁴

คำพรรณนาข้างต้นถ่ายทอดมาจากการเห็นภาพและการรับรู้ด้วยความรู้สึกของผู้เป็นลูกที่รับรู้ได้ถึงความรักห่วงใยในเรื่องต่างๆของผู้เป็นแม่ ซึ่งความรักห่วงใยทั้งเรื่องบ้านเมืองและครอบครัวของสตรี สะท้อนให้เห็นบทบาทและภาระที่หนักหนาของสตรีผู้อยู่ในสถานภาพภรรยา แม่และสตรีราชสำนัก ทั้งยังสะท้อนให้เห็นร่วมรับผิดชอบต่อบ้านเมือง ซึ่งทำให้เห็นว่า สตรีราชสำนักมิได้อยู่เฉยหรือไร้บทบาทต่อสังคมการเมือง

5.1.2 สตรีราชสำนักไทใหญ่กับการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่

บทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่อีกบทบาทหนึ่งคือ การเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ โดยบทบาทนี้เกิดขึ้นหลังจากไทใหญ่ล่มสลายคือเมื่อเกิดรัฐประหารปี 1962 ซึ่งส่งผลให้เจ้าฟ้าและผู้นำไทใหญ่หลายคนเสียชีวิต ทั้งยังทำให้สังคมไทใหญ่อันมีระบอบการปกครองประวัติศาสตร์ และวิถีการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะตัวต้องล่มสลายลง

สตรีราชสำนักไทใหญ่ซึ่งเติบโตภายใต้รูปแบบสังคมแบบไทใหญ่ กล่าวคือ ได้รับการอบรมเลี้ยงดู และเรียนรู้ชีวิตความเป็นไทใหญ่ในด้านต่างๆ และได้รับการปลูกฝังถ่ายทอดความเป็นเอกลักษณ์หรือแบบฉบับของไทใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นวิถีการดำเนินชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยังเยาว์วัย ซึ่งนำพาความรักในบ้านเกิดเมืองนอนให้เกิดขึ้นในจิตใจของสตรีราชสำนักต้องมาพบเห็นสังคมของตนเองล่มสลายลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนัยยะของความเป็นชนชั้นสูงหรือชนชั้นปกครองทำให้สตรีราชสำนักรู้สึกร่วมรับผิดชอบต่อสังคมไทใหญ่ที่ล่มสลายลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้พื้นที่ทางการเมืองการปกครองจะอยู่กับบุรุษก็ตาม ดังจะเห็นว่า เรื่องเล่า

Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess The White Umbrella และ My Vanished

¹⁴ Ibid., p. 120.

World: The True Story of a Shan Princess ทั้ง 3 เรื่องมีจุดมุ่งหมายในการประพันธ์คล้ายกันคือ เรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชให้แก่ไทใหญ่

บทบาทการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ของสตรีราชสำนัก แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ บทบาททางตรงและบทบาททางอ้อม บทบาททางตรง คือสตรีราชสำนักเข้าไปเป็นผู้นำการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ โดยแสดงตนเป็นฝ่ายตรงข้ามหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลพม่าในการต่อสู้เพื่อเอกราชอย่างชัดเจน มีการตั้งสภาการต่อสู้เพื่อวางและดำเนินนโยบายและหาเงินทุนหรือปัจจัยสนับสนุนอื่นๆในการสู้รบ โดยมีกองทหารเป็นของตนเอง ส่วนบทบาททางอ้อม คือการใช้เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตของตนเป็นเครื่องมือต่อสู้ โดยเรื่องเล่าแสดงให้เห็นผลกระทบจากการกวาดล้างทางการเมืองที่ทำให้สังคมไทใหญ่ล่มสลาย ซึ่งการใช้เรื่องเล่าเป็นเครื่องมือต่อสู้ช่วยเสริมบทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ในการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ ซึ่งบทบาทของสตรีราชสำนักในการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ทั้ง 2 ลักษณะจะวิเคราะห์ให้เห็นดังต่อไปนี้

5.1.2.1 สตรีราชสำนักไทใหญ่กับบทบาทความเป็นผู้นำในการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่

สตรีราชสำนักที่มีบทบาทในการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ที่เด่นชัดที่สุด คือ เจ้าเฮือนคำ ในเรื่อง *The White Umbrella* ซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างดีทั้งชาวไทยและคนทั่วไปในฐานะของผู้นำต่อสู้กับรัฐบาลพม่า เจ้าเฮือนคำมีบทบาทในการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1962 ที่สังคมไทใหญ่ล่มสลาย เจ้าเฮือนคำรับรู้ความเป็นไประหว่างสังคมไทใหญ่กำลังล่มสลายอย่างดี เนื่องจากความใส่ใจส่วนตัวประกอบกับในขณะนั้นตนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว ทำให้รู้สถานการณ์บ้านเมืองอย่างดี โดยบทบาทการเข้าไปมีส่วนร่วมในการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ของเจ้าเฮือนคำมาจากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นความรักในบ้านเกิดเมืองนอน การสิ้นพระชนม์ของเจ้าส่วยไตผู้เป็นพระสวามี และการเสียชีวิตของมยี่ผู้เป็นลูกในครั้งเกิดการรัฐประหาร รวมถึงนัยยะของความเป็นคนชนชั้นปกครองและเลือดนักสู้ของตนเอง

ความต้องการนำไทใหญ่กลับคืนมาของเจ้าเฮือนคำปรากฏให้เห็นอยู่หลายครั้ง ดังเช่นตอนที่เจ้าเฮือนคำเห็นเจ้าช่างลูกชายซึ่งเป็นหนึ่งในกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่กลับมาบ้าน พร้อมนำอาวุธกลับมาด้วย ทำให้เจ้าเฮือนคำคิดว่า อาจมีทางนำไทใหญ่สู่อิสรภาพได้

Already the wheels turned in her mind. She must win Shan State back, but how? There had to be a way to make a real army out of the poorly-equipped youngsters. Then one March day, Tzang appeared in her doorway. After nearly a year in the jungle, Sao's second son looked like a battle-hardened guerrilla fighter. He said he'd been in Laos buying guns. From that moment, Sao knew they had a chance.¹⁵

ดังนั้น หลังจากเจ้าเหียนคำได้พาลูกๆหนีออกจากพม่ามายังเชียงใหม่ไม่กี่เดือน เจ้าเหียนคำได้ร่วมก่อตั้งกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่หรือที่รู้จักกันว่า The Shan State Army ในปี 1964 โดยร่วมมือกับกลุ่มกู้ชาติหลายฝ่าย และเจ้าเหียนคำได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกลุ่มในด้านนโยบายและการสนับสนุนทางการเงิน ส่วนเจ้าซ่างได้เป็นหนึ่งในกองทหารกู้ชาติไทใหญ่ในภาคสนาม เจ้าเหียนคำและเจ้าซ่างได้ร่วมมือกันคิดหาหนทางต่อสู้ ซึ่งหลายครั้งเจ้าเหียนคำได้แสดงให้เห็นความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว ดังเช่นเมื่อเจ้าเหียนคำได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการต่อสู้ว่าจะต้องประหยัดกระสุน โดยการยิงหนึ่งครั้งต้องให้ได้หนึ่งคน และให้กำจัดคนที่ออกรบประมาณครั้งละ 50 คน

Sao told her young soldiers not to waste too many bullets on the Burmese. "One bullet, one man," she advised. Tzang agreed, and restricted his men to fifty rounds each when they went into battle.¹⁶

การที่เจ้าเหียนคำได้เข้าไปมีบทบาทในการกู้ชาติไทใหญ่เป็นการก้าวเข้าไปสู่พื้นที่ของบุรุษ ในด้านการเมืองการปกครอง จะเห็นว่า บทบาทนี้เป็นบทบาทใหม่ของสตรีราชสำนักไทใหญ่ นำไปสู่การปรับเปลี่ยนความหมายของสตรีราชสำนักไทใหญ่ให้ออกนอกเหนือจากงานในครอบครัว ทั้งยังเป็น การเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้แก่สตรีด้วย ดังจะเห็นได้จากมีตอนหนึ่งกล่าวว่า เจ้าเหียนคำเป็นประธานในการประชุมสภาการกู้ชาติ ซึ่งมีผู้นำหลายคน ตั้งแต่ผู้ทหารอาวุโสจนถึงกลุ่มวัยรุ่นเข้า ร่วม หน้าที่ของเจ้าเหียนคำคือหาปัจจัยต่างๆในการสนับสนุนการรบ ทำให้เจ้าเหียนคำมีโอกาสเข้า พบเจ้าหน้าที่สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และไทยเพื่อขอความร่วมมือ

¹⁵ Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p. 338

¹⁶ *Ibid.*, p. 345.

*Sao chaired regular meetings of the War Council. The army leaders were a varied bunch, from grizzled veterans to fresh-faced students [...] Sao's job was to find the support they needed to go into battle. She met with U.S., British and Thai officials, [...]*¹⁷

แม้ว่าการเข้าพบเจ้าหน้าที่ประเทศต่างๆเพื่อขอความสนับสนุนจะไม่ประสบผลสำเร็จ แต่บทบาทนี้สะท้อนให้เห็นการเข้าไปสู่พื้นที่สาธารณะของสตรี ทั้งยังทำให้เห็นความตั้งใจและความรักชาติของเจ้าเฮือนคำ และการที่สตรีเข้าไปเป็นผู้นำการต่อสู้ก็ชาติยังทำให้เห็นความสามารถในการปรับเปลี่ยนบทบาทไปตามสถานการณ์ของสังคมด้วย

ความเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรีเกิดขึ้นหลังจากบริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงไป โดยบทบาทเหล่านี้ อาจเกิดจากความตั้งใจหรือเกิดขึ้นจากภาวะบังคับ ภายใต้เงื่อนไขของการเป็นคนชนชั้นสูงที่มีคนให้ความเคารพ นับหน้าถือตา และถือเป็นความหวังของคนไทใหญ่ ดังนั้น จึงต้องร่วมรับผิดชอบต่อความล่มสลายของสังคมไทใหญ่

บทบาทของเจ้าเฮือนคำในการมีส่วนร่วมต่อสู้เพื่อเอกราชไทใหญ่ยังคงดำเนินต่อไปแม้จะย้ายไปอยู่แคนาดา โดยส่วนหนึ่งเกิดจากการที่เจ้าเฮือนคำต้องการไปหาการสนับสนุนจากต่างประเทศ *"In 1969 Sao boarded a passenger jet bound for Toronto, Canada with a vague plan to seek overseas support for Shan State."*¹⁸ และเมื่ออยู่ในแคนาดาเจ้าเฮือนคำยังคงร่วมก่อตั้งองค์กรรัฐฉาน หรือ Shan State Organization (SSO) ซึ่งเป็นองค์กรของชาวไทใหญ่โพ้นทะเล มีสำนักงานกลางตั้งอยู่ที่ประเทศแคนาดา มีเจ้าเทวีเฮือนคำเป็นที่ปรึกษา เจ้าสิงหะหรือขุนปู่เป็นประธาน เจ้าช้าง ณ ยองห้วยเป็นรองประธาน องค์กรนี้ทำหน้าที่ประสานงานกับสมาคมชาวไทโพ้นทะเล (Shan Oversea Association – Soa) ในสหรัฐอเมริกาและชาวไทใหญ่ที่ลี้ภัยอยู่ต่างประเทศ นโยบายที่สำคัญ 4 ประการ คือ ดำเนินการเพื่อเอกราชของรัฐฉาน สร้างสรรค์ความเป็นเอกภาพของชาวไทใหญ่ ดำเนินการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง และช่วยกันฟื้นฟูวัฒนธรรมและเผยแพร่ประวัติศาสตร์ของรัฐฉาน การเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรรัฐฉานในแคนาดาทำให้บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับชาติยังคงมีอย่างต่อเนื่อง และด้วยภาระหน้าที่ของเจ้าเฮือนคำ

¹⁷ Ibid., p. 352 – 353.

¹⁸ Ibid., p. 360.

ที่มากมายยังสะท้อนให้เห็น ภาพของเจ้าหญิงหรือสตรีราชสำนักไทใหญ่ที่มักถูกมองว่าเป็นชีวิตที่หรูหราและสุขสบายให้กลับกลายเป็นภาพชีวิตที่ตรงกันข้าม “Sao didn't live like a princess,”¹⁹

บทบาทของเจ้าเฮือนคำในการก้าวขึ้นไปเป็นผู้นำกองทัพเอกราชไทใหญ่ แม้ในทางปฏิบัติ จะไม่ประสบความสำเร็จดังใจหวัง แต่ในทางพื้นที่และความหมายของสตรี บทบาทของเจ้าเฮือนคำได้เข้าไปเปิดพื้นที่สาธารณะให้เข้าไปมีบทบาททางการเมืองการปกครองมากขึ้น ซึ่งจะเห็นว่าเจ้าเฮือนคำสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างดี

5.1.2.2 สตรีราชสำนักไทใหญ่ผู้มีส่วนร่วมในการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่: การใช้เรื่องเล่าเป็นเครื่องมือต่อสู้

บทบาทการมีส่วนร่วมในการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ของสตรีราชสำนักที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ การที่สตรีราชสำนักไทใหญ่ประพันธ์เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตขึ้นมา ซึ่งการที่สตรีราชสำนักเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคมไทใหญ่ที่ล่มสลายลงให้สังคมได้รับรู้เป็นอีกบทบาทหนึ่งในการเรียกร้องที่สำคัญของสตรีราชสำนักไทใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยเห็นควรที่จะต้องวิเคราะห์บทบาทนี้ด้วย โดยบทบาทการมีส่วนร่วมในการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ของสตรีราชสำนักที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ จะวิเคราะห์สัมพันธ์ไปกับตัวตนและมุมมองของผู้ประพันธ์ จุดมุ่งหมายของการประพันธ์ และตัวบทเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 3 ว่าเรื่องเล่าทั้ง 3 เรื่องคือ *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* *The White Umbrella* และ *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ ดังนั้น เนื้อหาจึงเต็มไปด้วยการวิพากษ์วิจารณ์และรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในไทใหญ่ในช่วงปี ค.ศ.1962 อันถือเป็นปีแห่งการล่มสลายของสังคมไทใหญ่จากมุมมองของผู้ประพันธ์ ในด้านตัวผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นสตรีราชสำนักไทใหญ่ซึ่งมีความรู้สึกรักในบ้านเกิดเมืองนอน และรู้สึกรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นจึงนำเสนอเรื่องเล่าประสบการณ์ของตนอันเกี่ยวกับการล่มสลายของสังคมไทใหญ่ให้สังคมได้รับทราบ การนำเสนอเรื่องเล่าของสตรีราชสำนักไทใหญ่อันมีนัยยะทางการเมือง เป็นอีกบทบาทหนึ่งในการมีส่วนร่วมเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ จะเห็นว่า บทบาทนี้เป็นวิธีการต่อสู้อีก

¹⁹ Ibid., p. 356.

รูปแบบหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากบทบาทแรกคือการต่อสู้ของสตรีราชสำนักไทใหญ่มีลักษณะจับอาวุธขึ้นมาต่อสู้ แต่ในบทบาทนี้เป็นการต่อสู้โดยใช้เรื่องเล่าเป็นอาวุธในการต่อสู้

เรื่องเล่าของ Nel Adams หรือ เจ้านวล คุ คือ *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* เจ้านวล คุ เป็นสตรีราชสำนักไทใหญ่แท้ ได้บรรยายเรื่องราวประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเองเกี่ยวกับสังคมไทใหญ่ ตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงช่วงสังคมไทใหญ่ล่มสลาย เนื้อหาที่ปรากฏในเรื่องมีลักษณะหลากหลาย ไม่ว่าจะการบรรยายเรื่องราวความโหดร้ายของทหารพม่าที่มีต่อราษฎรและชนชั้นสูงชาวไทใหญ่ หรือการพรรณนาชีวิตล้มเหลวของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัว อันมีผลกระทบมาจากการกวาดล้างทางการเมือง โดยพี่น้องของเจ้านวล คุบางคนได้รับความกระทบกระเทือนใจจากการล่มสลายของสังคมไทใหญ่จนต้องกลายเป็นคนติดเหล้าและล้มเหลวในชีวิต การพรรณนาสิ่งต่างๆ เหล่านี้ด้วยความเศร้าใจในสิ่งที่เกิดต่อบ้านเมืองและพี่น้องของตนนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์ ตั้งคำถามกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับสังคมไทใหญ่อย่างเลี่ยงไม่ได้

การการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและพรรณนาความโหดร้าย รวมไปถึงการวิพากษ์วิจารณ์ และตั้งคำถามต่อเหตุการณ์อันนำไปสู่ความล่มสลายของสังคมไทใหญ่ของผู้ประพันธ์ ใน *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าเกิดจากความตั้งใจของผู้ประพันธ์ที่ต้องการถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านี้ให้สังคมได้รับทราบ โดยมีนัยยะเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ เหตุของการพรรณนาและรายงานสิ่งที่เกิดขึ้นในไทใหญ่ ก็เพื่อให้ไปกระตุ้นสังคมให้หันมาร่วมมือหาหนทางแก้ไขปัญหาดังจะเห็นว่าในปัจจุบันปัญหานี้ก็ยังคงมีอยู่ ดังนั้น เนื้อหาหลายตอนจึงทำให้ผู้อ่านรู้สึกสะเทือนใจ ดังเช่นตอนที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึงความปรารถนาที่จะเห็นไทใหญ่มีอิสรภาพ เด็กๆสามารถเรียนรู้ภาษาไทใหญ่และเที่ยวเล่นได้อย่างปลอดภัย ซึ่งการพรรณนาความในขณะนี้ได้ใช้กลวิธีนำเสนอโดยใช้ความเยาว์วัยและความบริสุทธิ์ของเด็กๆมานำเสนอให้ผู้อ่านรู้สึกเห็นใจควบคู่ไปกับพรรณนาสะท้อนให้ผู้อ่านเห็นความล่มสลายของสังคมไทใหญ่

A miracle which will return the Shan State (Mong Tai) to its rightful people and allow them to reclaim their culture. The children, the hope for the future, will all go to school and be taught in their own language. Villages will grow into towns and towns into cities but without destroying

*the land. The beautiful countryside will be conserved as a place where the children can play safely and the adult find peace and tranquility.*²⁰

นอกจากบทบาทการใช้เรื่องเล่าเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่แล้ว ในเรื่อง *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ผู้ประพันธ์ยังได้แสดงให้เห็นบทบาทการต่อสู้ในลักษณะอื่นๆ ซึ่งสะท้อนได้จากเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตอีกด้วย ดังจะเห็นว่า ผู้ประพันธ์ได้เรียกร้องขอความช่วยเหลือต่อองค์การนาโต้ (NATO) และสหประชาชาติ เพื่อให้กดดันพม่าหยุดใช้กำลังเข้าโจมตีและสังหารชนกลุ่มน้อยอย่างไร้ความเมตตา

As I write NATO's forces are waging a humanitarian war against the inhumane actions of the Serbian Government. Let us hope that this concern for humanity dose not end at the European border and that pressure can be brought to bear on NATO to extend its compassion to other countries.

*It is also encouraging to know that Amnesty International is involved in calling on the UN to pressure Burma's military rulers to halt the forced ethnic relocations.*²¹

จากที่กล่าวมา จะเห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวตนของผู้ประพันธ์ที่เป็นสตรีราชสำนักไทใหญ่กับเรื่องเล่า ซึ่งทั้ง 2 ส่วนมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน คือ ความเป็นสตรีราชสำนักไทใหญ่ที่พบเห็นสังคมของตนเองล่มสลายทำให้ต้องการผลิตงานเขียน ที่ถ่ายทอดสาเหตุความเป็นไปของการล่มสลาย โดยสอดแทรกการวิพากษ์วิจารณ์ การรายงานเหตุการณ์ และตั้งคำถามต่อสิ่งที่เกิดขึ้นผสมผสานไป จึงอาจกล่าวได้ว่า บทบาทการประพันธ์เรื่องเล่าของสตรีราชสำนักไทใหญ่ จึงเป็นบทบาทที่จงใจหรือตั้งใจให้เกิดขึ้น

บทบาทต่างๆของสตรีราชสำนักไทใหญ่ในด้านการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ไม่เพียงปรากฏอยู่เฉพาะเรื่อง *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess*

²⁰ Nel Adams, *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess*, p. 169.

²¹ Ibid., p. 169.

เท่านั้น แต่เรื่องเล่าอีก 2 เรื่องคือ *The White Umbrella* และ *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* ก็ปรากฏเนื้อหาในลักษณะเดียวกันนี้ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 3 ว่าเรื่องเล่าทั้ง 3 มีแนวคิดของเรื่องที่คล้ายกัน คือ เรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ ดังนั้น เนื้อหาของเรื่องโดยรวมจึงไม่ต่างกันมากนัก เรื่องเล่าอีก 2 เรื่องต่างได้บรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในไทใหญ่ ช่วงสังคมไทใหญ่กำลังล่มสลาย ซึ่งได้สอดแทรกการวิพากษ์วิจารณ์และการตั้งคำถามอยู่เสมอ แม้ในส่วนตัวตนของผู้ประพันธ์บางคนไม่ใช่ชาวไทใหญ่แท้ คือ อิงเง่ แต่อิงเง่ได้รับรู้ความรู้สึกและมีประสบการณ์แห่งความสูญเสียอันเกิดจากการทำรัฐประหารของนายพลเนวินไม่ต่างจากสตรีราชสำนักไทใหญ่แท้ ดังนั้น บทบาทที่แสดงออกไป ไม่ว่าจะเป็นการประพันธ์เรื่องเล่าหรือการเรียกร้องให้องค์กรหรือรัฐบาลประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นออสเตรเลีย อังกฤษหรือสหรัฐอเมริกาหันมาช่วยเหลือ จึงมาจากสาเหตุไม่ต่างกันมากนัก โดยจะแตกต่างกันไปในรายละเอียดมากกว่า อาทิอย่าง อิงเง่ ประพันธ์เรื่องเล่าโดยมีนัยยะเรียกร้องความเป็นธรรมและหาคำตอบในการหายตัวไปของจาแสงผู้เป็นสามีปนอยู่ด้วย

ในกรณีของ *The White Umbrella* แม้ผู้ประพันธ์จะเป็นชาวแคนาเดียน แต่เรื่องเล่าเรื่องนี้ใช้มุมมองของคนไทใหญ่ที่ถูกกระทำ และเรื่องเล่าเรื่องนี้จะเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์มิได้ หากเจ้าเฮือนคำผู้ชราภาพไม่เรียกผู้ประพันธ์ไปให้สัมภาษณ์ หรือไม่ให้ความร่วมมือในการเล่าเรื่องราวประสบการณ์ของตนอย่างละเอียด ดังที่ผู้ประพันธ์กล่าวไว้ว่า ตนใช้เวลาอยู่กับเจ้าเฮือนคำหลายชั่วโมงเพื่อเก็บข้อมูลต่างๆ ซึ่งเจ้าเฮือนคำสามารถจดจำเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างดี

*I spent many hours in Sao's apartment slowly absorbing the essence of Burma: the names, places and events that at first seemed completely incomprehensible. Luckily, her speech and memory recovered well from the stroke.*²²

จากตัวอย่าง ทำให้เห็นบทบาทของเจ้าเฮือนคำที่ดูจะไม่หมดสิ้นไปตามอายุ และติดตามไปแม้อยู่อีกซีกโลกหนึ่ง ภาวะรับผิดชอบต่อชาติบ้านเมืองเป็นแรงบันดาลใจสำคัญที่ทำให้เจ้าเฮือนคำถ่ายทอดประสบการณ์ที่ตนได้ประสบออกไป แม้ต้องกินเวลาหลายชั่วโมงหรือแม้จะอยู่ในวัยชรา ก็

²² Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p. 386.

ตาม บทบาทนี้แสดงให้เห็นการต่อสู้เพื่อเอกราชไทใหญ่ของสตรีราชสำนักไทใหญ่อีกรูปแบบหนึ่ง ที่ยังคงคุกรุ่นอยู่เสมอ

บทบาทของสตรีแต่ละคนที่กล่าวไปข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นการมีส่วนร่วมเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ที่ได้เขียนเรื่องเล่าหรือบทบาทการขอความช่วยเหลือจากองค์กรและประเทศต่างๆ ให้เข้าไปดูแลชาวไทใหญ่ บทบาทเหล่านี้สะท้อนให้เห็นบทบาทของสตรีในพื้นที่ทางการเมืองได้อย่างดี ทั้งยังสะท้อนให้เห็นความกล้าหาญของสตรีราชสำนักที่กล้าต่อสู้หรือแสดงการประท้วงต่อสิ่งที่ตนเองไม่เห็นด้วยได้ในระดับหนึ่ง

บทบาทต่างๆ ที่สตรีราชสำนักไทใหญ่กระทำยังแสดงให้เห็นการเข้าสู่พื้นที่ในเรื่องชาติบ้านเมืองเช่นเดียวกับบุรุษ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสตรีมิใช่เป็นแค่ผู้อยู่เบื้องหลัง โดยสตรีมีบทบาทในระดับแกนนำในทางสังคมการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ ซึ่งการมีบทบาทเช่นนี้ ยังสะท้อนให้เห็นศักยภาพและความสามารถของสตรีอีกด้วย

5.2 สถานภาพและบทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ต่อสังคม

บทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ต่อสังคมที่ปรากฏใน *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* *The White Umbrella* และ *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* มีหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นบทบาททางสาธารณสุข หรือบทบาทในการพัฒนาการศึกษา บทบาทด้านต่างๆ เหล่านี้ บ้างเกิดขึ้นจากความคิดริเริ่มของสตรีราชสำนัก บ้างสตรีราชสำนักเข้าไปมีบทบาทเป็นผู้นำ และสตรีราชสำนักเข้าไปมีส่วนร่วม ซึ่งสะท้อนให้เห็นบทบาทของสตรีราชสำนักต่อสังคมหรือต่อส่วนร่วมได้อย่างดี ทั้งบทบาทต่างๆ ยังแสดงให้เห็นความสามารถของสตรีในการก้าวเข้าไปเป็นผู้นำและผู้ริเริ่ม โดยทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในช่วงนี้จะวิเคราะห์บทบาทสตรีราชสำนักกับการเป็นผู้ริเริ่มและเป็นผู้ดำเนินงานทางด้านสาธารณสุข และบทบาทสตรีราชสำนักกับการพัฒนาการศึกษา ซึ่งจะวิเคราะห์ให้เห็นดังต่อไปนี้

5.2.1 สตรีราชสำนักไทใหญ่กับการริเริ่มและผู้นำงานด้านสาธารณสุขแก่สตรี

งานทางด้านสาธารณสุขของสังคมไทใหญ่ที่ผ่านมา ไม่มีผู้ให้ความสนใจหรือปรากฏให้เห็นอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะอย่างงานสาธารณสุขทางด้านสตรี เช่น การผดุงครรภ์หรืองานอนามัยแม่และเด็ก เพราะโดยทั่วไปแล้วเจ้าฟ้าจะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบ้านเมืองในด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ส่วนสตรีเองก็ไม่มีบทบาททางสังคมการเมืองมากนัก ดังนั้น การที่สตรีจะ

ดำเนินงานหรือริเริ่มกิจการใดๆจึงมีความยากลำบาก ฉะนั้น งานทางด้านพัฒนาสวัสดิภาพของสตรีจึงมีปรากฏให้เห็นน้อยตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อความคิดและบทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ หลังจากที่สตรีมีโอกาสได้รับการศึกษา การได้รับการศึกษาและความเป็นคนสมัยใหม่ทำให้สตรีมีความกล้าคิดกล้าทำและลงมือทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างที่เห็นบทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ที่มีต่อสังคมได้ชัดเจนคือ บทบาทของเจ้านางสุจันที ในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess*

บทบาทของเจ้านางสุจันทีต่อสังคมมีปรากฏอย่างเด่นชัด โดยหลังจากเจ้านางสุจันทีได้รับคัดเลือกเป็นประธานสมาคมแม่และเด็ก เจ้านางสุจันทีได้ริเริ่มให้มีการพัฒนาสวัสดิภาพและอนามัยแม่และเด็กด้วยวิธีการต่างๆมากมาย โดยมีจุดมุ่งหมายลดอัตราการตายของเด็กในครรภ์และหลังคลอด รวมถึงให้การดูแลแม่และเด็กก่อนคลอดและหลังคลอด เจ้านางสุจันทีให้ความสำคัญกับงานผดุงครรภ์และอนามัยแม่และเด็กเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นว่า เจ้านางสุจันทีได้ลงพื้นที่ไปยังหมู่บ้านต่างๆในสี่ป้อ เพื่อตรวจสอบและเก็บข้อมูลชีวิตความอยู่ของสตรีในหมู่บ้าน ซึ่งทำให้เจ้านางสุจันทีพบเห็นชีวิตความเป็นอยู่ของแม่และเด็กที่ยากลำบาก และพบว่าเด็กเกิดมาแล้วเสียชีวิตจากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นขาดสารอาหารหรือป่วยตาย จากการเก็บข้อมูลทำให้เจ้านางสุจันทีมีความคิดริเริ่มที่จะพัฒนางานด้านสาธารณสุขของสตรี โดยมีการดัดแปลงสถานผดุงครรภ์เดิมให้มีความทันสมัย และให้มีผลครอบคลุมสตรีและเด็กตามหมู่บ้านต่างๆอย่างทั่วถึง โดยเจ้านางสุจันทีเปลี่ยนชื่อสถานผดุงครรภ์ใหม่ให้เป็น “สถานผดุงครรภ์และอนามัยแม่และเด็ก” เจ้านางสุจันทีได้จัดให้มีกิจกรรมต่างๆมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการแนะนำการดูแลสุขภาพก่อนคลอดและหลังคลอดของผู้เป็นแม่ จัดให้มีการฉีดวัคซีน หยดวิตามินให้แก่เด็ก ให้แม่และเด็กไปตรวจสุขภาพ และแนะนำวิธีการให้ลูกกินนมผงเป็นอาหารเสริมแก่เด็กที่หย่านมแล้ว ทั้งยังมีการจ้างพยาบาลผดุงครรภ์ และจัดอนามัยสัญจรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอนามัยแม่และเด็กไปยังพื้นที่ต่างๆในสี่ป้อ ซึ่งได้รับการตอบรับจากสตรีอย่างดี สำหรับในด้านการหารายได้เข้าสมาคม เจ้านางสุจันทีได้มีการจัดหารายได้เข้าสมาคมด้วยวิธีต่างๆ เช่น ขอเงินสนับสนุนจากเจ้าฟ้า พ่อค้า เจ้าของโรงสี และจัดฉายหนัง จัดการแข่งขันฟุตบอล ประกวดดนตรี เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า ความใส่ใจในเรื่องสุขภาพอนามัยของแม่และเด็กของเจ้านางสุจันทีอาจมาจากความมีตัวตนตะวันตก เนื่องจากเจ้านางสุจันทีเป็นสตรีตะวันตก ดังจะเห็นว่าวิธีการดูแลมารดาและลูกเป็นวิธีการแบบตะวันตกเกือบทุกอย่าง และความมีตัวตนแบบตะวันตกทำให้เจ้านางสุจันทีแตกต่างจากเจ้าเฮือนคำใน *The White Umbrella* และ เจ้าเวิน เคียวใน *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* ซึ่งเป็นคนไทใหญ่ บทบาทด้านนี้จึงไม่ปรากฏชัด

จากบทบาทต่างๆของเจ้านางสุจันที่กล่าวไปข้างต้น ไม่เพียงแสดงให้เห็นความสามารถของสตรี แต่ยังสะท้อนให้เห็นบทบาทสตรีที่มีต่อสังคม โดยการเป็นประธานสมาคมแม่และเด็กเป็นการเปิดพื้นที่ให้แก่สตรีได้ก้าวเข้าไปมีบทบาททางสังคม ทั้งอาจกล่าวได้ว่างานทางด้านสาธารณสุขนี้จัดเป็นงานของสตรีและถือว่าเป็นพื้นที่ของสตรีด้วย โดยสตรีสามารถริเริ่ม ดัดแปลง แก้ไขหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆได้อย่างมีอิสระ เป็นที่น่าสังเกตว่า ความมีอิสระในการดำเนินงานหรือมีบทบาท อาจเนื่องมาจากผลของความคิดในเรื่องการแบ่งงานระหว่างบุรุษและสตรีก็เป็นได้ โดยงานทางด้านสาธารณสุขในด้านการผดุงครรภ์หรืออนามัยแม่และเด็กถูกจัดให้เป็นงานของสตรี ส่วนงานทางด้านการเมืองการปกครองหรือเศรษฐกิจจัดเป็นงานของบุรุษ

อย่างไรก็ตาม แม้งานสาธารณสุขในด้านแม่และเด็กจะถูกจัดให้เป็นงานของสตรี แต่งานนี้ก็ทำให้สตรีได้มีส่วนร่วมในงานทางด้านสังคม โดยสมาคมของเจ้านางสุจันที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาอนามัยแม่และเด็กอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากผลตอบรับของชาวบ้านที่ให้ความสนใจและทำตามคำแนะนำของแพทย์และพยาบาล ซึ่งทำให้มีสถานผดุงครรภ์และอนามัยเพิ่มขึ้น เด็กๆได้รับการฉีดวัคซีนและได้ดื่มนมผง ส่วนผู้เป็นแม่และทารกได้มาใช้บริการของสถานผดุงครรภ์เช่นกัน ซึ่งทำให้มีสุขภาพดี และลดจำนวนการตายของเด็กได้อีกด้วย

Word of the visit to Viengkau spread like wildfire and many other villages had soon invited Thusandi and the society to visit them. There was result: Within six months, deliveries at the maternity home doubled, the clinic was always busy, hundreds of children received vaccination, and thousands of pounds of milk powder were hundred out. Women and children who used the services of the Hsipaw Maternity and Child Welfare Society stayed healthier than they had been before, and infant mortality decreased significantly.²³

ความสำเร็จของสมาคม นอกจากเกิดจากความทุ่มเทและร่วมมือของทุกคนในสมาคมแล้ว ส่วนหนึ่งยังน่าจะเกิดจากความร่วมมือของชาวบ้านที่เป็นสตรีด้วย โดยเกิดความรู้สึกเป็นพวกพ้องของคนเพศเดียวกัน ดังจะเห็นว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นสตรี และกลุ่มเป้าหมายก็เป็นสตรีเช่นกัน

²³ Inge Sargent, *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess*, p. 89 – 90.

ความเป็นคนเพศเดียวกันนี้ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกพ้องและทำให้คล้อยตามได้ง่าย ดังจะเห็นว่า เมื่อกลุ่มของเจ้านางสุจันที่ทำงานเสร็จและจะออกจากหมู่บ้าน สตรีในหมู่บ้านไม่ต้องการให้กลุ่มของเจ้านางออกไป กลุ่มมารดาที่ยังอายุน้อยต่างพอใจในสิ่งที่เขาได้รับ และสัญญาว่าจะมาสถานอนามัยปรึกษาปัญหาและมารับวิตามินกับนมผง

After the work was done and the gifts were distributed, the village women of Viengkau did not want their visitors to leave. The younger mothers especially enjoyed the attention they had received and seemed to be at ease with the new procedures. They promised to come to the society's little clinic to consult with the nurses and replenish their supply of vitamins and milk powder.²⁴

อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่ไปกับความสำเร็จของสตรีราชสำนักด้วยคือ ชนชั้น โดยความสำเร็จของสมาคมอาจมีผลมาจากการที่มีประธานสมาคมเป็นสตรีราชสำนัก ซึ่งเป็นมหาเทวีที่ราษฎรให้ความเคารพนับถืออยู่แล้ว ทั้งประธานสมาคมยังให้ความใส่ใจต่องานสมาคมอย่างจริงจัง ความสำเร็จของสมาคมจึงเกิดขึ้นได้ไม่ยาก

5.2.2 สตรีราชสำนักไทใหญ่กับบทบาทผู้นำพัฒนาการศึกษา

บทบาทสำคัญของสตรีราชสำนักไทใหญ่อีกประการหนึ่งคือ การเป็นผู้นำพัฒนาการศึกษาของชาวไทใหญ่ เป็นที่น่าสังเกตว่า สตรีราชสำนักไทใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นว่า สตรีราชสำนักไทใหญ่ให้มีการจัดตั้งให้โรงเรียนขึ้น และให้การสนับสนุนการศึกษา และสำหรับส่วนตัวของสตรีราชสำนักเองก็สนใจการศึกษาเช่นกัน สตรีราชสำนักมีความปรารถนาที่จะศึกษาจนถึงระดับสูง ซึ่งการศึกษาของสตรีราชสำนักดูเหมือนจะขัดต่อค่านิยมของสังคมไทใหญ่ดั้งเดิมที่เห็นว่า สตรีไม่จำเป็นต้องมีการศึกษามาก เงื่อนไขนี้ทำให้โอกาสทางการศึกษาของสตรีลดน้อยลงไป อย่างไรก็ตาม ความตื่นตัวและการให้การสนับสนุนการศึกษาของไทใหญ่มีปรากฏให้เห็นเด่นชัด หลังอังกฤษเข้ามาปกครองและเปิดโรงเรียนในไทใหญ่ โดยเปิดโอกาสให้เด็กๆ เข้าศึกษาแบบไม่จำกัดเพศ ซึ่งการสนับสนุนการศึกษาของอังกฤษทำให้ความคิด

²⁴ Ibid., p. 89.

ความเชื่อเกี่ยวกับการศึกษาของบุรุษและสตรีของชาวไทใหญ่เปลี่ยนแปลงไป ดังจะเห็น ว่าเมื่อมีการเปิดโรงเรียน บิดามารดาได้ส่งบุตรหลานไปศึกษาอย่างกระตือรือร้น และไม่สนใจว่าจะส่งลูกผู้หญิงหรือผู้ชายไปเรียน ดังเช่นในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* เจ้านางสุจันที่ได้ให้ลูกสาวทั้ง 2 คนไปเรียน หรือในเรื่อง *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* เจ้าเวิน เคียวได้ส่งเจ้านวล อูและลูกคนอื่นไปเรียนอย่างครบถ้วน และยังสนับสนุนให้ลูกเรียนจนถึงระดับสูง ดังจะเห็นจากเจ้านวล อูที่ได้เรียนจบมหาวิทยาลัยและยังได้รับทุนไปศึกษาที่ประเทศอังกฤษ

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการเปิดกว้างทางการศึกษาและมีการสนับสนุนการศึกษา ยังมีบางกลุ่มคนไม่ให้ความสนใจในด้านนี้ โดยเฉพาะบุรุษที่ยังคงยึดความคิดความเชื่อแบบเดิมเกี่ยวกับการศึกษาของสตรีอยู่ ดังในกรณีของเจ้าเฮือนคำ ในเรื่อง *The White Umbrella* ที่ไม่ได้รับการสนับสนุนทางการศึกษา โดยเจ้าหม่าฟ้าผู้เป็นพระเชษฐาเห็นว่า สตรีไม่ต้องเรียนมาก แต่ให้เก่งทางด้านกรรณ ดั่งนั้น เจ้าหม่าฟ้าจึงให้เจ้าเฮือนคำออกมาแต่งงาน ชะตาของเจ้าเฮือนคำยังคล้ายกับเพื่อนของเจ้าเฮือนคำหลายคน เช่น เจ้าวันทิพที่ต้องออกมาแต่งงานออกเหมือนกัน เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้ แสดงให้เห็นระบบความคิดความเชื่อของสังคมไทใหญ่ที่ยังคงปิดกั้นสตรีในเรื่องการศึกษาอยู่ แม้บริบทของสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ในด้านความคิดและบทบาทส่วนตัวของสตรีราชสำนักไทใหญ่เอง สะท้อนให้เห็นความพยายามเปิดพื้นที่ทางการศึกษาให้กับตนเอง โดยตัวอย่างที่เห็นชัดเจนที่สุดคือเจ้าเฮือนคำใน *The White Umbrella* เจ้าเฮือนคำแม้ต้องออกมาแต่งงาน แต่ก็พยายามเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเองอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการอ่านตำราเรียนหรือหนังสือทั่วไป ทั้งเจ้าเฮือนคำยังแสดงความปรารถนาจะเรียนในระดับมหาวิทยาลัยต่อ แต่ความปรารถนาก็ไม่ประสบความสำเร็จ เมื่อเจ้าส่วยไถยพระสวามีไม่เห็นด้วย อย่างไรก็ตาม ความตั้งใจศึกษาเล่าเรียนของเจ้าเฮือนคำไม่หมดสิ้นไป ดั่งนั้น เมื่อตนเองลี้ภัยออกจากพม่ามาอยู่แคนาดา เจ้าเฮือนคำจึงไปลงทะเบียนเรียนที่ George Brown College เพื่อศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยตามความใฝ่ฝันในสมัยเด็ก “To pass the days Sao enrolled in some art classes at Brown College, finally fulfilling her girlhood dream to continue her education.”²⁵ การตัดสินใจเรียนต่อของเจ้าเฮือนคำแสดงให้เห็นความคิดของสตรีที่ต้องการศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งสะท้อนให้เห็นความคิดของสตรีไทใหญ่ที่ก้าวหน้า ไม่ยึดติดและไม่ตกอยู่ภายใต้ระบบความคิดความเชื่อของสังคมไทใหญ่อย่างเดียว

²⁵ Patricia Elliott, *The White Umbrella*, p. 363.

ความคิดและบทบาทของเจ้าเฮือนคำที่แสดงให้เห็นความใส่ใจในการศึกษา นอกจากสะท้อนให้เห็นดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังสะท้อนให้จากการใส่ใจและให้การสนับสนุนบุตรและธิดาให้มีการศึกษา ดังจะเห็นว่า เจ้าเฮือนคำส่งเสริมให้ลูกๆ ทั้งหญิงและชายได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน แม้สถานการณ์ในไทใหญ่จะไม่มั่นคงและเงินทุนสนับสนุนการศึกษาจะไม่เพียงพอก็ตาม ดังจะเห็นว่า เจ้าเสือบบุตรชายคนโตได้เรียนที่อังกฤษ เจ้าช่างและเจ้าสีดาเรียนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากเจ้าเฮือนคำแล้ว เจ้าเว็น เคียวในเรื่อง *My Vanished World: the True Story of a Shan Princess* และเจ้านางสุจันที ในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* ก็ได้สนับสนุนการศึกษาแก่ลูกๆ เช่นกัน

การให้ความสนใจและสนับสนุนการศึกษาของสตรีราชสำนักไม่เพียงเกิดขึ้นกับตนเองและลูกๆ เท่านั้น แต่สตรีราชสำนักยังให้การสนับสนุนการศึกษาแก่ราษฎรชาวไทใหญ่ด้วย โดยตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ เจ้านางสุจันที ในเรื่อง *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess*

บทบาทสำคัญของเจ้านางสุจันทีต่อการศึกษาคือ เจ้านางได้เป็นผู้ริเริ่มเปิดโรงเรียนอนุบาลขึ้น เป็นโรงเรียนอนุบาลสามภาษา โดยเปิดขึ้นในบริเวณหอหลวงและเปิดรับนักเรียนหญิงชายจากทุกที่ โดยโรงเรียนนี้สอน 3 ภาษาคือ ภาษาไทใหญ่ พม่าและอังกฤษ ซึ่งได้รับความสนใจจากคนไทใหญ่ คนพม่า คนจีนและคนอินเดียส่งบุตรหลานมาเรียนจนเกินความคาดหมาย

Thusandi opened the trilingual Foundation School in a building just outside the East Haw compound. The Hsipaw Sawbwa Foundation, Sao's charitable trust, took financial responsibility, and Thusandi assumed the administrative duties.

*Shan, Burmese, Chinese, and Indian boys and girls flocked to the private school in larger numbers than expected.*²⁶

การส่งเสริมการศึกษาของเจ้านางสุจันที นอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาไทใหญ่แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงระบบความคิดความเชื่อเกี่ยวกับการศึกษาของสังคมไทใหญ่ จากที่ไม่ให้ความสำคัญมาเป็นให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของการศึกษามากขึ้น ดังจะเห็น

²⁶ Inge Sargent, *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess*, p. 113.

ได้จากการส่งบุตรหลานมาเรียนมากมาย เนื่องจากพ่อแม่เข้าใจคุณค่าของการศึกษา จึงต้องการให้
ได้รับความรู้

*Their parents understood the value of a good education and wanted their children to be proficient in Burmese, Shan, and English from kindergarten age.*²⁷

การเป็นผู้ส่งเสริมการศึกษา ด้วยการสร้างโรงเรียนและรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญ
ของการศึกษาของสตรีราชสำนักไทใหญ่เป็นอีกบทบาทหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นความคิดก้าวหน้า ความ
ริเริ่มสร้างสรรค์ การไม่ยึดติดอยู่ในระบบความเชื่อของสังคม และความสามารถของสตรีในการ
ปรับเปลี่ยนความคิดของคนไทใหญ่ให้สนใจใส่ใจต่อการศึกษา ทั้งยังสะท้อนให้เห็นการก้าวเข้าไปมี
บทบาทในพื้นที่ทางสังคมของสตรี ซึ่งทำให้สตรีได้รับการยอมรับมากขึ้นด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น แสดงให้เห็นว่า สตรีราชสำนักไทใหญ่มีบทบาทในพื้นที่
สาธารณะ คือเข้าไปมีบทบาททางการเมืองและสังคม ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง การ
เข้าไปมีบทบาทในการกู้ชาติไทใหญ่ หรือเข้าไปมีบทบาทในงานทางด้านสาธารณสุขและการศึกษา
โดยงานทางด้านสาธารณสุขอาจกล่าวได้ว่า เป็นการขยายบทบาทหน้าที่ของสตรีจากครัวเรือนสู่
สาธารณะ อย่างไรก็ตาม แม้สตรีจะเข้าไปมีบทบาททางสังคมและการเมือง แต่ยังไม่สามารถการ
แสดงความคิดเห็นหรือได้รับการยอมรับอย่างเต็มที่ เพราะในท้ายที่สุดบุรุษเป็นฝ่ายตัดสินใจและมี
สิทธิเลือกและกำหนดว่าจะยอมรับหรือไม่ยอมรับความคิดของสตรี ซึ่งสะท้อนให้เห็นสังคมที่มี
ลักษณะเปิดโอกาสและปิดกั้นไปในตัว ดังในกรณีของเจ้าเฮือนคำที่มีโอกาสเป็นสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร แต่ไม่ได้รับการยอมรับฟังความคิดเห็นจากเหล่าบุรุษในขณะร่วมประชุม ประเด็นนี้อาจสะท้อน
ให้เห็นว่า สตรียังคงเป็นข้างทำหลังอยู่ อย่างไรก็ตาม มีหลายครั้งที่ปรากฏการแสดงความคิดเห็น
หรือการคัดค้านของสตรีในเรื่องต่างๆ ซึ่งทำให้เห็นว่าสตรีมิได้เป็นผู้ยอมรับชะตากรรมเพียงอย่าง
เดียว ทั้งการมีบทบาททางสังคมการเมืองยังแสดงให้เห็นว่ามีได้เป็นแค่ผู้อยู่เบื้องหลังเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การมีบทบาททางสังคมการเมืองของสตรีเกิดจากบริบททางสังคมที่
เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น สตรีก้าวเข้าไปมีส่วนร่วมกับการกู้ชาติเมื่อสังคมตนเองล่มสลาย ความ

²⁷ Ibid., p.113.

ใฝ่ใจในการศึกษาหรือสนับสนุนงานทางการศึกษาเกิดขึ้นหลังจากอังกฤษเข้าปกครองและเผยแพร่วัฒนธรรมนี้ เป็นต้น จากประเด็นนี้ทำให้เห็นว่า บทบาทของสตรีผูกติดอยู่กับบริบททางสังคมการเมืองอย่างแยกไม่ออกด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัย “สตรีราชสำนักไทใหญ่ในเรื่องเล่าของนักเขียนสตรีร่วมสมัย: การศึกษาบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบวรรณกรรม และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสตรีราชสำนักไทใหญ่กับบริบททางการเมือง สังคม และวัฒนธรรม ในเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตของนักเขียนสตรีร่วมสมัยจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess* ของ Inge Sargent *The White Umbrella* ของ Patricia Elliott และ *My Vanished World: The True Story of a Shan Princess* ของ Nel Adam

จากการศึกษาองค์ประกอบวรรณกรรมพบว่า แม้ผู้ประพันธ์เรื่องเล่าทั้ง 3 เรื่องมีภูมิหลังแตกต่างกัน คือ มีทั้งที่เป็นสตรีไทใหญ่แท้ สตรีที่เข้ามาเป็นมหาเทวีในไทใหญ่ และสตรีชาวตะวันตก แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า แนวคิดของเรื่องมีความคล้ายคลึงกัน คือนำเสนอให้เห็นผลกระทบของการกวาดล้างทางการเมือง พร้อมไปกับเรียกร้องความเป็นธรรมและเรียกร้องให้สังคมโลกหันมาสนใจปัญหาความรุนแรงในไทใหญ่ ที่นำไปสู่การล่มสลายของสังคมไทใหญ่ ดังจะเห็นว่า งานเขียนทั้ง 3 ชิ้น นำเสนอให้เห็นภาพการสูญเสีย ไม่ว่าจะเป็นชีวิตหรือทรัพย์สินของชาวไทใหญ่อันเกิดมาจากผลกระทบจากการกวาดล้างทางการเมือง โดยมีการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและวิพากษ์วิจารณ์ความรุนแรงต่างๆตามมุมมองของผู้ประพันธ์มากมาย

การเล่าโดยใช้มุมมองของผู้ถูกกระทำยังสะท้อนให้เห็นการสร้างงานเขียนทางประวัติศาสตร์ตามมุมมองของสตรีผู้ถูกกระทำเอง ทำให้เห็นความแตกต่างจากงานเขียนประวัติศาสตร์ทั่วไป โดยเรื่องเล่าสามารถถ่ายทอดแง่มุม ทั้งด้านเหตุการณ์และอารมณ์ความรู้สึกได้พร้อมๆกัน จึงอาจกล่าวได้ว่างานเขียนทั้ง 3 ชิ้นเป็นงานเขียนบันทึกประวัติศาสตร์ชนเผ่าที่ถูกกระทำก็ได้

เรื่องเล่าทั้ง 3 เรื่องยังถูกสร้างสรรค์ขึ้นหลังจากผู้ประพันธ์ลี้ภัยทางการเมืองมาอยู่ในอีกที่หนึ่ง ซึ่งเป็นโลกตะวันตกและเป็นพื้นที่ที่สังคมทั่วไปเข้าใจกันว่าเป็นโลกแห่งเสรีภาพ หลังจากต้องประสบภัยอันตรายที่มีผลกระทบทั้งกายและใจ จึงเป็นเสมือนการปลดปล่อยตัวตนและอารมณ์ความรู้สึก ที่อัดอั้นตันใจต่อความรุนแรงและความเลวร้ายที่ตนเองและสังคมของตนได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานภาพและบทบาทของสตรีราชสำนัก ซึ่งมีนัยยะหมายถึงกลุ่มคนที่เป็นผู้นำหรือผู้ให้การคุ้มครองดูแลบ้านเมือง ความรู้สึกที่รับผิดชอบจึงต้องมีมากกว่าคนทั่วไป

นอกจากนี้ เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตยังทำให้เห็นความเป็นไทใหญ่ ผ่านเรื่องเล่า ตำนาน และประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นเครื่องมือยืนยันความมีรากเหง้าของเผ่าพันธุ์ได้อย่างดี รวมไปถึงทำให้เห็นบทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัวด้วย

ด้านการศึกษาบทบาทสตรีในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะในเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตของสตรีราชสำนักไทใหญ่ทั้ง ๓ เรื่องพบว่า บทบาทสตรีราชสำนักไทใหญ่ในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เช่น การแต่งงานที่มีนัยยะทางการเมือง งานครัวหรือการสมาคมรับแขกที่มีนัยยะเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเมืองหรือระหว่างประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ บทบาทสตรียังมีความเปลี่ยนแปลงไป โดยสตรีราชสำนักไทใหญ่เริ่มมีบทบาทในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การปรับเปลี่ยนความหมายของความเป็นสตรีราชสำนักไทใหญ่ ภายใต้สังคมนระบบปีตาธิปไตย

ในพื้นที่ส่วนตัวคือพื้นที่ในครอบครัว บทบาททั้งด้านความเป็นลูก ความเป็นภรรยา และความเป็นแม่ของสตรีราชสำนักไทใหญ่มีความเปลี่ยนแปลง โดยสตรีได้ก้าวเข้าไปมีบทบาท มีสิทธิมีเสียงในการคัดค้านในสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นความพยายามเปิดพื้นที่ให้กับตนเอง

ในด้านความเป็นลูก ลูกมีการต่อต้านและคัดค้านในสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วย ดังในกรณีของเจ้าเฮือนคำที่ทาสัญญาขึ้นมา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือต่อรองการอภิเษก แม้ในท้ายที่สุดตนเองจะยังคงต้องเข้าพิธีอภิเษกก็ตาม นอกจากนี้ ยังบทบาทของลูกยังมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น การทำหน้าที่แม่บ้านแทนพระมารดาหลังจากที่พระมารดาลิ้นพระชนม์ เป็นต้น ซึ่งการปรับเปลี่ยนบทบาทนำไปสู่การปรับเปลี่ยนความหมายของความเป็นลูก จากที่เคยมีความหมายอยู่เฉพาะการเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่หรือมีความกตัญญูเท่านั้น การปรับเปลี่ยนบทบาทนี้ สะท้อนให้เห็นความสามารถของลูกในการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของตอนที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งยังสะท้อนให้เห็นการสร้างพื้นที่ให้กับตนเองในการมีบทบาทและมีหน้าที่รับผิดชอบภายในครอบครัว อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านบทบาทและความหมาย แต่บทบาทนั้นๆ ของลูกยังคงถูกจำกัดด้วยระบบสังคมไทใหญ่ ที่ให้ความสำคัญกับระบบอาวุโสและความกตัญญูดังนั้น บทบาทของลูกที่แสดงถึงการคัดค้านจึงไม่สามารถกระทำได้อย่างเต็มที่ บทบาทบางส่วนจะออกไปในลักษณะเสียงเงิบ และบางส่วนเกิดจากความเต็มใจปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่นั้นๆ โดยมองว่าเป็นหน้าที่ที่มีเกียรติ และเป็นสิ่งที่ลูกควรจะทำ เพื่อตอบแทนพระคุณพ่อแม่

ด้านบทบาทความเป็นภรรยาของสตรีราชสำนักไทใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน โดยภรรยามีการต่อรอง คัดค้านในสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วย ทั้งที่มีลักษณะเป็นเสียงเงิบและการแสดงการคัดค้านออกไป ซึ่งสะท้อนให้เห็นการเปิดพื้นที่ส่วนตัวได้อย่างดี บทบาทหน้าที่ของภรรยายังมีความ

เปลี่ยนแปลงไปจากที่มีหน้าที่ปรนนิบัติสามีไปเป็นมีหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัว เมื่อครั้งเกิดการกวาดล้างทางการเมือง ซึ่งทำให้ความหมายของความเป็นภรรยาเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การปรับเปลี่ยนบทบาทสะท้อนให้เห็น ความสามารถในการปรับเปลี่ยนบทบาทของภรรยาไปตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างดี ซึ่งการปรับเปลี่ยนบทบาทนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า ไม่สามารถมองภาพความเป็นภรรยาแบบตายตัวหรือแบบฉบับได้ บทบาทและความหมายของความเป็นภรรยาจึงขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมด้วย

สำหรับบทบาทความเป็นแม่ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน ดังจะเห็นว่า แม่เข้าไปมีบทบาททางการเมือง ซึ่งบทบาทที่เพิ่มเติมนี้ทำให้ความหมายของความเป็นแม่เปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม แม่บทบาทของแม่จะมีเพิ่มขึ้น แต่บทบาทหน้าที่ที่มีต่อลูกยังคงมีอยู่ ซึ่งผู้เป็นแม่จะต้องทำทั้ง 2 บทบาทควบคู่กันไป ซึ่งการปฏิบัติตามบทบาทที่มีเพิ่มขึ้นสะท้อนให้เห็นความสามารถ ความเสียสละของแม่ได้อย่างดี นอกจากนี้ บทบาทที่เพิ่มเติมขึ้นยังสะท้อนให้เห็นความพร้อมของสตรีในการก้าวขึ้นสู่พื้นที่สาธารณะ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของบุรุษด้วย

ในด้านพื้นที่สาธารณะ คือบทบาทของสตรีในด้านการเมืองและสังคมของสตรีราชสำนักไทใหญ่จากที่ไม่เคยมีบทบาทในพื้นที่นี้ ก็มีบทบาทมากขึ้น โดยสตรีราชสำนักเข้าไปมีบทบาทในการเรียกร้องความเป็นธรรมและเอกราชไทใหญ่ บทบาทที่เกิดขึ้นมีหลากหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ที่ได้ขึ้นเป็นผู้นำต่อสู้เพื่อเอกราชไทใหญ่ บทบาทการประพันธ์เรื่องเล่า หรือบทบาทการขอความช่วยเหลือจากองค์กรและประเทศต่างๆ ให้เข้าไปดูแลชาวไทใหญ่ บทบาทเหล่านี้สะท้อนให้เห็นพื้นที่ของสตรีทางการเมืองได้อย่างดี ทั้งบทบาทต่างๆ ที่สตรีราชสำนักไทใหญ่กระทำ ยังสะท้อนให้เห็นการเปิดพื้นที่ให้ของสตรีได้เข้าไปมีบทบาทในเรื่องชาติบ้านเมืองเช่นเดียวกับบุรุษ ไม่ใช่เป็นแค่ผู้อยู่เบื้องหลังเท่านั้น นอกจากนี้ สตรีราชสำนักไทใหญ่ยังมีบทบาททางสังคม คือ เข้าไปมีบทบาทในงานทางด้านสาธารณสุขและการศึกษา ดังจะเห็นว่า สตรีราชสำนักเป็นผู้ริเริ่มเปิดโรงเรียนอนุบาล และเป็นผู้นำพัฒนาสถานผดุงครรภ์และพัฒนาสวัสดิภาพแม่และเด็ก

การที่สตรีเข้าไปมีบทบาทในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะและมีความกล้าคิดกล้าทำมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดมาจากการที่สตรีราชสำนักไทใหญ่เริ่มได้รับการศึกษาอย่างจริงจังมากขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่ที่ไทใหญ่อยู่ในอารักขาของอังกฤษและอังกฤษได้ตั้งโรงเรียนสอนวิชาการต่างๆ แก่บุตรหลานของเจ้าฟ้าเมืองต่างๆ นอกจากนี้ ค่านิยมที่ให้สำคัญกับการศึกษาโดยมีนัยยะว่า ถ้าศึกษาเล่าเรียนแล้วจะได้รับโอกาส การยกย่องและมีชีวิตที่ดีกว่าทำให้ผู้ปกครองหรือพระบิดาของเจ้าฟ้าส่งบุตรหลานไปศึกษาวิชาการต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศมากขึ้น การศึกษานี้

เป็นพื้นฐานสำคัญทำให้สตรีราชสำนักไทใหญ่มีความมั่นใจ กล้าคิด กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลง รวมทั้งกล้าต่อต้านและฝ่าฝืนกฎระเบียบไปจากกรอบของสตรีแบบฉบับไทใหญ่

นอกจากการศึกษาเป็นปัจจัยที่กระตุ้นความสามารถและสติปัญญาของสตรีราชสำนักไทใหญ่ให้ปรากฏขึ้นมาเท่านั้น ปัจจัยอีกส่วนหนึ่งน่าจะเกิดจากวิกฤตทางการเมืองและสังคมในช่วงปี ค.ศ.1962 ที่สร้างความระส่ำระสายไปทั่วอาณาจักรไทใหญ่เป็นตัวบีบบังคับให้สตรีไทใหญ่ลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงวิกฤตทางการเมืองและสังคมในขณะนั้น เพื่อความอยู่รอดของครอบครัวและสังคมไทใหญ่ ในฐานะที่ตนเป็นสตรีที่เป็นผู้นำอยู่ในขณะนั้น ในสถานการณ์วิกฤตสตรีจึงมีบทบาทในด้านต่างๆมากขึ้น และมีส่วนช่วยแก้ไขวิกฤตการณ์ต่างๆ ให้คลี่คลาย แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางความคิดและการกระทำของสตรีไทใหญ่ไปจากเดิม แม้ระบบปิตาธิปไตยยังคงฝังรากอยู่ก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางความคิดและการกระทำของสตรีราชสำนักไทใหญ่หลายอย่าง แสดงให้เห็นความพยายามในการเปิดและสร้างสร้างพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะของสตรีราชสำนัก

อย่างไรก็ตาม แม้สตรีจะเข้าไปมีบทบาททางสังคมและการเมือง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า สตรียังไม่ได้รับการยอมรับอย่างเต็มที่ เพราะในท้ายที่สุดบุรุษยังคงมีอำนาจตัดสินใจและมีสิทธิที่จะเลือกยอมรับหรือไม่ยอมรับได้ ประเด็นนี้แสดงให้เห็นลักษณะสังคมที่เปิดโอกาสและปิดกั้นไปในตัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นระบบความคิดแบบปิตาธิปไตยยังคงหยั่งรากลึกในสังคมไทใหญ่ที่คอยปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นและบทบาทของสตรีอยู่ อย่างไรก็ตาม บทบาทของสตรีราชสำนักทั้งทางการเมืองและสังคม ก็แสดงให้เห็นการมีสิทธิมีเสียงในพื้นที่สาธารณะในระดับหนึ่ง รวมทั้งการต่อต้านของสตรียังเป็นตัวสะท้อนให้เห็นว่า สตรีมิได้เป็นผู้ถูกกระทำแต่ฝ่ายเดียว

ในปัจจุบันมีผู้ให้ความสนใจหรือทำการวิจัยด้วยบทที่มีรูปแบบเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตไม่ว่าจะเป็นอัตชีวประวัติ ชีวประวัติ หรืออัตชีวประวัติเชิงนวนิยายไม่มากนัก ทั้งที่เรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต โดยเฉพาะที่ได้รับการสร้างสรรค์จากนักเขียนสตรีชายขอบหรือนักเขียนสตรีพลัดถิ่นมีความน่าสนใจ ทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบ เรื่องเล่าเหล่านี้ได้ผลิตจากประสบการณ์และความทรงจำของพวกเขาเอง ทำให้เกิดมุมมองที่หลากหลาย และหาไม่ได้จากงานเขียนแบบขนบทั่วไป หากมีผู้สนใจทำการวิจัยงานเขียนเชิงอัตชีวประวัติจะเป็นการช่วยเปิดมุมมองใหม่ และขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับสตรีให้กว้างขวางและแพร่หลายออกไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการและสังคมอย่างยิ่ง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กุหลาบ มัลลิกะมาส. *วรรณคดีไทย*. ม.ป.ท., 2517.

กัญญา ลีลาชัย. *ประวัติศาสตร์ชนชาติไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิถึทรรศน์, 2544.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. *วิระดา สมสวัสดิ์ และเรณู วิชาศิลป์, บรรณาธิการ. ไทย TAI*. เชียงใหม่: มิ่งเมือง, 2541.

ชาคริต ชุ่มวัฒนะ. "ผู้หญิงของผู้ชายสมัยวิกตอเรียน," *วารสารอักษรศาสตร์* 20, 2, กรกฎาคม, 2531.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. *พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

ทองโต. *ไทยใหญ่*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมพันธ์, 2531.

ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมชนชาติไทย. เอกสารการสัมมนาทางวิชาการ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 14-15 มกราคม 2542 ณ ห้องประชุม หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราณี ศิริธร. *เหนือแคว้นแดนสยาม*. เชียงใหม่: ลานนาสาร, 2528.

เปลื้อง ณ นคร. *ประวัติศาสตร์ไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2541.

พรพิมล ศรีชาติ. *ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2542.

พวงคราม พันธุ์บุรณะ. *แนวเขียนเชิงอัตชีวประวัติในผลงานของโกแล็ต*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ยศ สันตสมบัติ. *หลักช้าง: การสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ไทยในได้คง*. กรุงเทพฯ: โครงการวิถึทรรศน์, 2543.

วารุณี ภูริสินสิทธิ์. *สตรีนิยม: ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545.

วันทนีย์ วาสิกะสิน และ สุนีย์ เหมะประสิทธิ์. *สังคมไทยคาดหวังอย่างไรกับผู้หญิง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์. *ประวัติศาสตร์ไทยใหญ่*. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, 2544.

ภาษาอังกฤษ

Inge Sargent. *Twilight over Burma: My Life as a Shan Princess*. Chiang Mai: Silkworm Books, 1994.

Nel Adam. *My Vanished World: The true story of a Shan princess*. Cheshire: Horseshoe Publication, 2000.

Patricia Elliott. *The White Umbrella*. Bangkok: Post Books, 1999.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. **พม่าผ่าเมือง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2536. มูลนิธิสิทธิมนุษยชนไทยใหญ่. **กรณีเรื่องไทยใหญ่ พลิกตำนาน นิทานเท็จของสามเหลี่ยมทองคำ**, ม.ป.ท., 2537.

คานบอชา วิน. **อองซานซูจี: วีรสตรีประชาธิปไตยรางวัลโนเบล สาขาสันติภาพ** แปลโดย สุประนีย์ กัลยาโณปกรณ์. กรุงเทพฯ: บานบุรี, ม.ป.ป.

จันทน์ เจริญศรี. **โพสต์โมเดิร์น กับ สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิชาษา, 2545.

จิตร ภูมิศักดิ์. **ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ ฉบับสมบูรณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ศยาม, 2544.

เจ้ายันฟ้าแสนหวี. **ประวัติศาสตร์ไทใหญ่: พื้นที่ตอนกลาง** แปลโดย สมปอง ไตตุ้มแก่น และ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. เชียงใหม่: ตรัสวิน, 2544.

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช. **อ่าน (ไม่) เอาเรื่อง**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. **วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: วิชาษา, 2545.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. **สัญวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ: วิชาษา, 2545.

ฌ็อง – ปีแยร์ โกลเด็นชไตน์. **การอ่านนวนิยาย**, แปลโดย วลัยยา วิวัฒน์ศร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ตรีศิลป์ บุญขจร. **วรรณคดีเปรียบเทียบ: กระบวนทัศน์และวิธีการ**. เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนาระเบียบวิธีวิจัย ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่นี่มี....เรื่องเล่า: ว่าด้วยเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิตและกระบวนการสร้างความรู้ข้ามพรมแดน. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2547 โครงการสตรีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธัญญา สังขพันธานนท์. **วรรณกรรมวิจารณ์**. ปทุมธานี: นาคร, 2539.

ธีรยุทธ บุญมี. **โลก MODERN & POST MODERN**. กรุงเทพฯ: สายธาร, 2546.

ธีรยุทธ บุญมี. **ชาตินิยม และหลังชาตินิยม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สายธาร, 2546.

นินิเมียนต์. **พม่ากับการต่อต้านจักรวรรดินิยมอังกฤษ ค.ศ.1885 – 1895** แปลโดย ฉลอง
สุนทรวาณิชย์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. **ว่าด้วยเพศ: ความคิดตัวตน และอคติทางเพศ ผู้หญิง เกย์ เพศศึกษา และ
กามารมณ์**. กรุงเทพฯ: มติชน, 2545.

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, บรรณาธิการ. **อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ**. กรุงเทพฯ:
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2546.

พงศาวดารเมืองไท: เครื่องเมืองกูเมือง แปลโดย สมพงษ์ วิทาศ์กดีพันธุ์. เชียงใหม่: ตรัสวิน, 2544.

พัฒนา กิติอาษา, บรรณาธิการ. **คนพันธุ์ป้อป: ตัวตนคนไทยในวัฒนธรรมสมัยนิยม**. กรุงเทพฯ:
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2546.

มิเชลล์ พูโก. **ร่างกายใต้บังการ: ปฐมบทแห่งอำนาจในวิถีสมัยใหม่**, แปลโดย ทองกร โภคธรรม.
กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2547.

ยศ สันตสมบัติ. **จากวานรถึงเทวดา: มากชีสม์ และมานุษยวิทยา มากชีสต์**. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

ว่าด้วยชาตินิยมกับสตรีนิยม. เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการ วันที่ 30 มกราคม 2547
โครงการสตรีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วัลยา วิวัฒน์ศร. **วรรณวินิจ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

วัลยา วิวัฒน์ศร. **มิติสถานที่ในนวนิยายของฟร็องซัวส์ โมเรียค**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2541.

ศิริพร ณ ถลาง. **ชนชาติไทในนิทาน: แลลดอแว่นคติชนและวรรณกรรมพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ:
มติชน, 2545.

ศิริรัตน์ ทวีเลิศนิธิ. **การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมสตรีของเยอรมันกับไทย**. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

สายชล สัตยานุรักษ์. **ชาติไทยและความเป็นไทย โดย หลวงวิจิตรวาทการ**. กรุงเทพฯ: มติชน,
2545.

สุชาดา ทวีสิทธิ์. **เพศภาวะ: การทำทนายร่าง การค้นหาตัวตน**, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์,
2547.

สุมิตร ปิติพัฒน์. **ความเป็นคนไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์, 2544.

สรัสวดี อ๋องสกุล และ โยชิยุกิ มาซุฮารุ. **การศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมของกลุ่มชาติ
พันธุ์ไท**. ม.ป.ท., 2545.

- หม่อง ทิน อ่อง แปลโดย เพ็ชรี สุมิตร. *ประวัติศาสตร์พม่า*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2519.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์, บรรณาธิการ. *ทะเลกรอบความคิด*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2546.
- อิรวดี ไตลังคะ. *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.

ภาษาอังกฤษ

- Kevin Hetherington. *Expressions of Identity: Space, Performance, Politics*. Wiltshire: SAGE Publications, 1998.
- Leigh Gilmore. *Autobiographics: A Feminist Theory of Women's Self – Representation*. Ithaca: Cornell University Press, 1994.
- Paulina Palmer. *Contemporary Women's Fiction: Narrative Practice and Feminist Theory*. Jackson: University Press of NMississippi, 1989.
- Saimong Mangrai. *The Shan States and the British Annexation*. New York: Cornell University, 1985.
- Sidonie Smith. *Subjectivity, Identity, and the Body: Women's Autobiographical Practices in the Twentieth Century*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, n.d.
- Sherna Berger Gluck and Daphne Patai, eds. *Women's Word: The Feminist Practice of Oral Hoistory*. London: Routledge, 1991.
- Tzang Yawngwe. *The Shan of Burma: Memoir of a Shan Exile*. Singapore: Keffors Press, 1987.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ข้อตกลง (สัญญา) ปางหลวง ค.ศ.1947

ปางหลวง

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1947

การประชุมได้มีขึ้นที่ปางหลวง, ผู้ที่เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย สมาชิกรัฐสภาของรัฐบาลพม่า เจ้าฟ้าทั้งหลายและผู้ที่เป็นตัวแทนของไทยใหญ่, เทือกเขากะฉิ่น และเทือกเขาชิน

ผู้ที่เข้าร่วมในการประชุมนี้ มีความเชื่อมั่นว่า จะสามารถสถาปนาความเป็นอิสระภาพได้รวดเร็วขึ้น โดยการที่กลุ่มชนไทยใหญ่, กะฉิ่นและชินร่วมมือประสานงานอย่างทันทีกับรัฐบาลเฉพาะกาลแห่งประเทศพม่า

ดังนั้น ผู้ที่เข้าร่วมประชุมจึงได้พร้อมใจกัน สร้างข้อตกลงดังต่อไปนี้

1. ให้รัฐบาลสหภาพพม่าเลือกตัวแทนของชนชาวเขาผู้หนึ่ง ซึ่งจะถูกเสนอตัวจากสภาสูงสุดของสหภาพชนชาวเขา (The Supreme Council of the United Hill Peoples - SCOUHP) เพื่อที่จะได้นำไปแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของรัฐบาลพม่าในปัญหาพื้นที่ชายแดน

2. ที่ปรึกษาดังกล่าวจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกรัฐสภาของรัฐบาลพม่าโดยไม่มีขอบเขตภารกิจ (หน้าที่ภารกิจที่ตายตัวแน่นอน) ในการนำปัญหาพื้นที่ชายแดนเข้าพิจารณาร่วม ในการร่างรัฐธรรมนูญของคณะผู้ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกันกับในเรื่องการป้องกันตนเอง และนโยบายต่างประเทศ ที่ปรึกษาในปัญหาพื้นที่ชายแดน จะได้รับสิทธิอำนาจหน้าที่อย่างเสมอภาคอย่างเดียวกันกับสมาชิกรัฐสภาผู้อื่น

3. ที่ปรึกษาดังกล่าวจะมีผู้ช่วยที่ปรึกษาได้ 2 ท่าน ซึ่งจะเป็นตัวแทนของชนเผ่าอื่น ซึ่งมีใช่เป็นเผ่าเดียวกันกับที่ปรึกษา ผู้ช่วยที่ปรึกษาทั้ง 2 ท่าน จะทำหน้าที่ในขั้นต้นเกี่ยวกับปัญหาของพรมแดนของเผ่าของตนและที่ปรึกษาจะทำหน้าที่เกี่ยวกับปัญหาของพรมแดนที่เกิดขึ้นทั้งหมด และควรจะกำหนดหลักการในการร่วมรับผิดชอบไว้ในการร่างรัฐธรรมนูญด้วย

4. ที่ปรึกษาในฐานะของสมาชิกรัฐสภา จะเป็นตัวแทนแต่เพียงผู้เดียวต่อปัญหาของพื้นที่ชายแดนในรัฐสภา, ผู้ช่วยที่ปรึกษาทั้งสองจะได้รับสิทธิในการเข้าร่วมประชุมด้วยในรัฐสภาเมื่อมีการอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาพื้นที่ชายแดน

5. ถึงแม้ว่าประธานรัฐสภา จะเห็นชอบกับข้อตกลงดังกล่าวข้างบนแล้วก็ตาม แต่จะต้องไม่ปฏิบัติการใดๆในกรณีเกี่ยวกับพื้นที่ชายแดน ให้เกิดแนวโน้มที่จะเลิกถอนสิทธิและอิสระภาพความเป็น

ตัวของตัวเองของประชากรในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันมีการปกครองของตนเองอยู่ ที่ประชุมยอมรับหลักการที่พื้นที่ชายแดนดังกล่าว มีสิทธิอย่างสมบูรณ์ในการปกครองภายในของตน

6. ถึงแม้ว่าปัญหาของการกำหนดพรมแดน และการสถาปนารัฐกะฉิ่นขึ้นเป็นรัฐอิสระรัฐหนึ่งของสาธารณรัฐพม่า จะยังเป็นปัญหาที่จะต้องหาข้อยุติและตัดสินใจด้วยข้อร่างรัฐธรรมนูญของคณะร่างรัฐธรรมนูญแต่ที่ประชุมลงมติว่าการตั้งรัฐเช่นนี้เป็นสิ่งที่พึงประสงค์สำหรับก้าวแรกสำหรับแนวทางปฏิบัตินี้ให้ที่ปรึกษาปัญหาเขตแดนและพื้นที่ที่พร้อมด้วยผู้ช่วยที่ปรึกษาทำการศึกษา การปกครองของพื้นที่บริเวณจังหวัด Myitkyina และ Bhamo ซึ่งอยู่ในพื้นที่โครงการ ภาคที่ 2 ของรัฐบาลพม่า จากโครงการปี 1935

7. ประชาชนของพื้นที่ชายแดน ควรจะได้รับสิทธิและเอกภาพซึ่งยอมรับว่ารากฐานเบื้องต้นของประเทศซึ่งมีการปกครองในระบบประชาธิปไตย

8. ข้อบังคับต่างๆซึ่งยอมรับในข้อตกลงได้กระทำโดยยังมีได้มีความครอบคลุมไปถึงเอกภาพด้านการเงิน ซึ่งทางรัฐบาลมีการปฏิบัติอยู่แล้วในปัจจุบัน

9. ข้อบังคับต่างๆซึ่งยอมรับในข้อตกลงนี้ได้กระทำโดยยังมีได้มีการเสื่อมเสียไปถึงความช่วยเหลือทางการเงิน ซึ่งกลุ่มชาวเขากะฉิ่นและกลุ่มชาวเขาชินมีสิทธิที่จะได้รับงบประมาณของพม่า รัฐสภาจะทำการทบทวนกับที่ปรึกษาพื้นที่ชายแดนและผู้ช่วยที่ปรึกษาถึงความเป็นไปได้ของแนวโน้มสำหรับกลุ่มชาวเขากะฉิ่นและชิน ตามข้อตกลงทางการเงิน และปฏิบัติในแนวเดียวกันระหว่างรัฐบาลพม่าและสหภาพไทใหญ่

คณะกรรมการฝ่ายไทใหญ่

1. ขุนปานจิง	เจ้าฟ้าหลวงตองแปง (เมืองน้ำร้อนคอยหลวง)
2. เจ้าคำศึก (เจ้าส่วยแตก)	เจ้าฟ้าหยองห้วย
3. เจ้าหม่มฟ้า	เจ้าฟ้าหลวง แสนหวีเหนือ
4. เจ้าหนุ่ม	เจ้าฟ้าหลวง เมืองลายคำ
5. เจ้าจ่ามทุน	เจ้าฟ้าหลวง เมืองป้อน
6. เจ้าทุนเอ	เจ้าฟ้าหลวง ส่าเมืองคำ
7. ลุงผิว	ตัวแทนเจ้าฟ้าหลวงเมืองสะถู่
8. ขุนพง	ตัวแทนชาวขาง (กะฉิ่น) เมืองแสนหวีเหนือ
9. อูตั้นเอ	เมืองตองกี
10. ลุงจ่าปู้	เมืองสีป้อ

11. อุทุมมิ่ง	เมืองกลางเคอ
12. ลุงขุนซอ	เมืองสีเส่ง-สะถู่
13. เจ้าเหยียบฟ้า	เมืองแสนหวีเหนือ
14. ลุงขุนที	เมืองปางหลวง

คณะกรรมการฝ่ายเมืองขาง (กะฉิ่น)

1. สะมา คู่หว้า สิ้นเว้าหน่อ	เมืองมีดจี่นา (ฮิมเก้ว)
2. เจ้าหรีบ	เมืองมีดจี่นา (ฮิมเก้ว)
3. ดิน ระต่าง	เมืองมีดจี่นา (ฮิมเก้ว)
4. เจ้าหล่า	เมืองบ้านหม่อ
5. เจ้าหล่อน	เมืองบ้านหม่อ
6. ละบั้งกร่อง	เมืองบ้านหม่อ

คณะกรรมการฝ่ายเมืองขาง (ฉิ่น)

1. อุเหล่อมุง ผาลัม
2. อุต้องจ่าคับ ตีตี๋ม
3. อุแก้งม้ง ฮักก่า

ตัวแทนรัฐบาลพม่า

อ่อง ชาน

12.2.47

ที่มา: มุฉินธิสัทธิมนุษยชนไทยใหญ่. *กรณีเรื่องไทยใหญ่ พลิกตำนาน นิทานเท็จของสามเหลี่ยมทองคำ* (ม.ป.ท., 2537), หน้า 28-30.

ภาคผนวก ข

รัฐธรรมนูญของสหภาพ ปี ค.ศ.1947

ก่อนปี ค.ศ.1962 สหภาพประกอบด้วยรัฐเพียง 4 รัฐคือ กะฉิ่น กะเหรี่ยง คณะเรนี และไทใหญ่ รัฐกะฉิ่นกับกะเหรี่ยงถูกระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ไม่ให้มีสิทธิแยกตัวออกเป็นอิสระ ดังนั้น มาตรา 201 จึงนำมาใช้เฉพาะสองรัฐหลัง คือ คณะเรนี กับไทใหญ่

บทที่ 10

เรื่องสิทธิการแยกตัวออก

มาตรา 201 นอกจากที่ได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น ในกฎหมายรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติที่สร้างขึ้นโดยอนุมาตรา 199 แล้ว ทุกรัฐมีสิทธิแยกตัวออกจากสหภาพได้ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา 202 สิทธิแยกตัวออกนี้ต้องไม่กระทำภายใน 10 ปี นับตั้งแต่วันรับรองประกาศใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญการปกครองประเทศเป็นต้นไป

มาตรา 203 (1) รัฐที่ต้องการใช้สิทธิการแยกตัวออกนี้ ต้องยึดถือมติของสภาแห่งรัฐนั้นๆ เป็นกฎเกณฑ์ ถ้าหาสมาชิกรัฐสภาทั้งหมดลงมติสองในสามส่วน จึงเป็นเกณฑ์ตัดสินที่แน่นอน

(2) ผู้นำของมลรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต้องรายงานเสนอไปยังประธานาธิบดีตามที่รัฐสภาลงมติ แล้วส่งขึ้นไปพร้อมกับสำเนาอันถูกต้อง ที่ประธานรัฐสภารับรองและเห็นชอบ

มาตรา 204 ประธานาธิบดีต้องมีคำสั่งให้จัดตั้งหน่วยจัดประชามติ เพื่อให้ทราบความต้องการของประชาชนที่เกี่ยวข้องให้แน่นอนต่อไป

มาตรา 205 การที่จะนำในการดำเนินการจัดตั้งหน่วยจัดประชามติเสียงนั้น ประธานาธิบดีต้องแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ “หน่วยจัดประชามติ” ในคณะอนุกรรมการนั้น กรรมการต้องเป็นผู้แทนราษฎรของสหภาพครึ่งหนึ่ง ผู้แทนราษฎรของมลรัฐครึ่งหนึ่ง

มาตรา 206 ในทุกๆกรณีที่เกี่ยวข้อง ในการถือสิทธิการแยกตัวออกที่ระบุไว้ในบทนี้ทั้งหมด ต้องอยู่ในกฎข้อบังคับที่วางไว้

ที่มา: มูลนิธิสิทธิมนุษยชนไทยใหญ่. *กรณีเรื่องไทยใหญ่ พลิกตำนาน นิทานเท็จของสามเหลี่ยมทองคำ*. (ม.ป.ท., 2537), หน้า 34.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวจิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์ เกิดวันที่ 21 เดือนมีนาคม ปีพ.ศ.2523 มีภูมิลำเนาอยู่ที่ จังหวัดนนทบุรี สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวรรณคดีไทย ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปีการศึกษา 2544 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2545

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย